

การสื่อสารทางการเมืองและการเคลื่อนไหวผ่านเพลง: การศึกษาเปรียบเทียบขบวนการ
กปปส. และคณะราษฎร63

วิทยานิพนธ์เสนอบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต
ปีการศึกษา 2568
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยนเรศวร

การสื่อสารทางการเมืองและการเคลื่อนไหวผ่านเพลง: การศึกษาเปรียบเทียบขบวนการ
กปปส. และคณะราษฎร 63

วิทยานิพนธ์เสนอบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต
ปีการศึกษา 2568

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยนเรศวร
 วิทยานิพนธ์ เรื่อง “การสื่อสารทางการเมืองและการเคลื่อนไหวผ่านเพลง: การศึกษา
 เปรียบเทียบขบวนการ กปปส. และคณะราษฎร63”
 ของ ปภาวี บุญประภา
 ได้รับการพิจารณาให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
 ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต

คณะกรรมการสอบโครงร่างวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์
 (รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยณรงค์ เครือนวน)

..... ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
 (ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิระ หวังสัจจะโชค)

..... กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายใน
 (รองศาสตราจารย์ ดร.วัชรพล พุทธิรักษา)

อนุมัติ

.....
 (รองศาสตราจารย์ ดร.วัฒนา พัดเกตุ)
 รองคณบดีฝ่ายวิชาการรักษาแทน
 คณบดีบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยนเรศวร

ชื่อเรื่อง	การสื่อสารทางการเมืองและการเคลื่อนไหวผ่านเพลง: การศึกษาเปรียบเทียบขบวนการ กปปส. และคณะราษฎร63
ผู้วิจัย	ปภาวี บุญประภา
ประธานที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระ หวังสัจจะโชค
ประเภทสารนิพนธ์	วิทยานิพนธ์ ร.ม., มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2568
คำสำคัญ	การสื่อสารทางการเมือง, บทเพลงการเมือง, กปปส., คณะราษฎร63, การเคลื่อนไหวทางสังคม

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องการสื่อสารทางการเมืองและการเคลื่อนไหวผ่านเพลง: การศึกษาเปรียบเทียบขบวนการ กปปส. และคณะราษฎร63 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะและบทบาทของเพลงในฐานะเครื่องมือสื่อสารทางการเมืองของทั้งสองขบวนการและเพื่อเปรียบเทียบแนวทางการใช้บทเพลงในการขับเคลื่อนอุดมการณ์ทางการเมือง การวิจัยนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้ข้อมูลจากเอกสารชั้นต้นและชั้นรอง รวมถึงการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ผลการศึกษาได้สะท้อนให้เห็นถึงพลวัตของการเมืองไทยที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยและสื่อทางวัฒนธรรม

ผลการวิจัยพบว่า ขบวนการ กปปส. ใช้บทเพลงที่เน้นแนวคิดอนุรักษ์นิยมและค่านิยมหลักของชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ โดยมักดัดแปลงเพลงเก่าหรือเพลงปลุกใจเพื่อสร้างความเป็นเอกภาพและความชอบธรรมทางการเมือง ขณะที่ขบวนการคณะราษฎร63 ใช้บทเพลงที่เชื่อมโยงกับวัฒนธรรมร่วมสมัย (Pop Culture) และสื่อดิจิทัลเพื่อสื่อสารแนวคิดประชาธิปไตย ความเท่าเทียม และสิทธิเสรีภาพของประชาชน โดยเฉพาะการเปิดพื้นที่ให้เยาวชนได้แสดงออกอย่างอิสระผ่านดนตรี ผลลัพธ์นี้แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างทางสังคมที่ดนตรีกลายเป็นภาษาทางการเมืองในยุคดิจิทัล

จะเห็นได้ว่าเพลงมิได้เป็นเพียงเครื่องมือทางศิลปะ หากแต่เป็นเครื่องมือทางอำนาจที่ใช้ในการปลุกกระตม การสร้างอัตลักษณ์ และการต่อรองเชิงอุดมการณ์ระหว่างกลุ่มการเมืองต่างๆ การศึกษานี้ช่วยเปิดมิติใหม่ให้กับการศึกษาทำความเข้าใจบทบาทของวัฒนธรรมในกระบวนการทางการเมืองไทยและเสนอแนะแนวทางการศึกษาต่อในอนาคตเพื่อเปรียบเทียบบัพทิตพลของบทเพลงในขบวนการทางการเมืองในประเทศอื่นๆ

คำสำคัญ: การสื่อสารทางการเมือง, บทเพลงการเมือง, กปปส., คณะราษฎร 63, การเคลื่อนไหวทางสังคม

Title	Political Communication and Movements through Songs: A Comparative Study of the PDRC and the Ratsadon 2020 Movements
Author	Papawee Boonprapha
Advisor	Assistant Professos Weera Wongsatjachock, Ph.D.
Academic Paper	M.Pol.Sc. Thesis in Political Science – (Type A2), Naresuan University, 2025
Keywords	Social Movement, Innovation, Social Media

Abstract

This research, Political Communication and Movements through Songs: A Comparative Study of the PDRC and the Ratsadon 2020 Movements, aims to examine the characteristics and roles of songs as tools for political communication and to compare how each movement employed music to promote its ideological objectives. This study employed a qualitative research approach, utilizing primary and secondary data sources, including in-depth interviews. The findings reveal the dynamic transformation of Thai politics through cultural expressions embedded in music.

The results show that the People's Democratic Reform Committee (PDRC) used conservative and nationalistic songs emphasizing morality, religion, and monarchy, often adapting existing patriotic songs to unify supporters and legitimize its movement. In contrast, the Ratsadon 2020 movement adopted contemporary pop culture and digital media to advocate for democracy, equality, and civil liberties, highlighting youth participation and creative expression through music. This reflects a broader social transformation in which music serves as a new political language in the digital era.

In conclusion, music functions not merely as an artistic expression but as a tool of power for mobilization, identity formation, and ideological negotiation among political groups. This study contributes to understanding the cultural dimension of political processes in Thailand and suggests future research on the role of music in political movements in other contexts.

Keywords: Political Communication, Protest Songs, PDRC, Ratsadon 2020, Social Movements

ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาจาก รองศาสตราจารย์ ดร.ชัย ณรงค์ เครือนวน ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระ หวัง สัจจะโชค ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ ดร.วัชรพล พุทธิรักษา กรรมการสอบปากเปล่าวิทยานิพนธ์ ที่ให้คำแนะนำ ตรวจสอบแก้ไข และชี้แนะแนวทางการทำ วิทยานิพนธ์ที่ขาดตกบกพร่องในงานให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น อีกทั้งเสียสละเวลาในการให้ คำปรึกษาอย่างต่อเนื่อง จนทำให้สามารถดำเนินงานวิจัยและจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้ สำเร็จสมบูรณ์ผู้วิจัยกราบขอบคุณเป็นอย่างสูง

ขอขอบพระคุณ คณาจารย์ บุคลากร เจ้าหน้าที่ พี่ๆ เพื่อนๆ ภาควิชารัฐศาสตร์ และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ ที่คอยช่วยเหลือ สนับสนุน ที่คอยให้ คำแนะนำ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นช่วยเหลือกันในทุกขั้นตอน รวมถึงให้กำลังใจในการทำงานมาโดยตลอดในการเขียนเล่มวิทยานิพนธ์

นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณ ผู้ให้ข้อมูลและผู้เกี่ยวข้องในการเก็บข้อมูลวิจัยทุก ท่าน ที่สละเวลาและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการให้สัมภาษณ์ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้เป็น ส่วนสำคัญต่อความถูกต้องและความสมบูรณ์ของผลการวิจัย

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ บิดา มารดา และครอบครัว ที่เป็นแรงสนับสนุน สำคัญในชีวิต ทั้งในด้านกำลังใจและความเข้าใจ ตลอดจนให้แรงผลักดันที่ทำให้ผู้วิจัยมี ความมุ่งมั่นและอดทนจนสามารถดำเนินงานวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

ปภาวี บุญประภา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ค
ประกาศคุณูปการ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ฉ
ภาพที่.....	ญ
บทที่ 1	1
บทนำ	1
ที่มาและความสำคัญ	1
คำถาม.....	5
วัตถุประสงค์.....	5
ประโยชน์ในการวิจัย.....	5
การนำเสนอวิทยานิพนธ์.....	6
บทที่ 2	7
ทบทวนวรรณกรรม	7
1. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
2. การสื่อสารทางการเมือง.....	18
2.1 ความหมายของการสื่อสารทางการเมือง.....	18
2.2 องค์ประกอบของการสื่อสารทางการเมือง.....	20
2.3 การวิเคราะห์ว่าทฤษฎีเชิงวิพากษ์กับการสื่อสารทางการเมือง.....	26
3. ทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา.....	29
3.1 ทฤษฎีการระดมทรัพยากร (Resource mobilization theory).....	29
3.1.1 ความหมายของการระดมทรัพยากร.....	29
3.1.2 ฐานคติของทฤษฎีการระดมทรัพยากร.....	32
3.2 แนวคิดการเคลื่อนไหวทางสังคม (Social movements).....	34

3.2.1 ความหมายของการเคลื่อนไหวทางสังคม.....	34
3.2.2 ลักษณะของการเคลื่อนไหวทางสังคม.....	36
3.2.3 องค์ประกอบของการเคลื่อนไหวทางสังคม.....	37
บทที่ 3	40
วิธีการดำเนินวิจัย	40
1. แนวทางการวิจัย	40
2. เครื่องมือในการเก็บข้อมูล	41
3. วิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูล.....	41
4. ขอบเขตการศึกษา	42
4.1 ขอบเขตเชิงเนื้อหา	42
4.2 ขอบเขตเชิงอธิบาย	42
4.3 ขอบเขตเชิงเวลา	43
5. วิเคราะห์ข้อมูล	43
6. การตรวจสอบข้อมูล	43
บทที่ 4	44
พัฒนาการและการสื่อสารทางการเมืองและเคลื่อนไหวผ่านเพลงของขบวนการ กปปส...44	
1. พัฒนาการของขบวนการทางสังคมกลุ่มประชาชนเพื่อการปฏิรูปประเทศไทย (กปปส.)	45
2. ผู้สื่อสาร	64
3. สาร	66
3.1 บทเพลงที่เป็นทางการ	67
3.1.1 ประเด็นทางการเมือง	67
3.1.2 ประเด็นทางสังคม	68
3.1.3 ประเด็นทางวัฒนธรรม	69
3.2 บทเพลงที่ไม่เป็นทางการ	71
3.2.1 ประเด็นทางเศรษฐกิจ	71
3.2.2 ประเด็นทางสังคม	72
3.3 บทเพลงที่ใช้ซ้ำกันในทั้งสองขบวนการ.....	73

3.3.1	ประเด็นทางการเมือง.....	74
3.3.2	ประเด็นทางวัฒนธรรม.....	75
4.	ผู้รับสาร.....	77
บทที่ 5	81
	พัฒนาการและการสื่อสารทางการเมืองและเคลื่อนไหวผ่านเพลงของขบวนการ	
	คณะราษฎร63.....	81
1.	พัฒนาการของขบวนการทางสังคมกลุ่มคณะราษฎร63.....	82
2.	ผู้ส่งสาร.....	125
3.	สาร.....	127
3.1	บทเพลงที่เป็นทางการ.....	128
3.1.1	ประเด็นทางการเมือง.....	129
3.1.2	ประเด็นทางสังคม.....	131
3.1.3	ประเด็นทางเศรษฐกิจ.....	131
3.2	บทเพลงที่ไม่เป็นทางการ.....	133
3.2.1	ประเด็นทางเศรษฐกิจ.....	134
3.2.2	ประเด็นทางสังคม.....	134
3.3	บทเพลงที่ใช้ซ้ำกันในทั้งสองขบวนการ.....	136
3.3.1	ประเด็นทางการเมือง.....	136
3.3.2	ประเด็นทางวัฒนธรรม.....	137
4.	ผู้รับสาร.....	139
บทที่ 6	145
	สรุปผลการวิจัย.....	145
	บรรณานุกรม.....	148
	รายการอ้างอิง.....	148
	ประวัติผู้วิจัย.....	152

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 การแบ่งกลุ่มประเด็นสำคัญในงานวิจัยและบทความที่เกี่ยวข้องกับวิจัย.....	11
ตารางที่ 2 การกำหนดรหัส (Coding) และคุณลักษณะของผู้ที่มีส่วนร่วมให้ข้อมูล.....	42
ตารางที่ 3 แสดงจำนวนบทเพลงและประเด็นการศึกษาของกลุ่มขบวนการ กปปส.	66
ตารางที่ 4 เพลงที่ใช้ในการวิเคราะห์การสื่อสารทางการเมืองของ กปปส. และคณะราษฎร63.....	77
ตารางที่ 5 แสดงจำนวนบทเพลงและประเด็นการศึกษาของกลุ่มขบวนการ คณะราษฎร63.....	128
ตารางที่ 6 เพลงที่ใช้ในการวิเคราะห์การสื่อสารทางการเมืองของ กปปส. และคณะราษฎร63.....	139
ตารางที่ 7 การวิเคราะห์เปรียบเทียบการสื่อสารทางการเมืองผ่านเพลงขบวนการ ของ กปปส. และคณะราษฎร63	142
ตารางที่ 8 วิเคราะห์เพลงร่วมกันระหว่าง กปปส. และคณะราษฎร63	143

ภาพที่

	หน้า
แผนภาพที่ 1 การสื่อสารทิศทางเดียว (Simplex Transmission).....	21
แผนภาพที่ 2 การสื่อสารสองทิศทางสลับกัน (Half Duplex Transmission).....	22
แผนภาพที่ 3 การสื่อสารสองทิศทางพร้อมกัน (Full Duplex Transmission).....	22
แผนภาพที่ 4 ตัวแบบการสื่อสารพื้นฐาน.....	23
แผนภาพที่ 5 ตัวแบบการสื่อสาร.....	24
แผนภาพที่ 6 องค์กรในการระดมของขบวนการทางสังคมสู่ยุทธวิธีการดมผู้สลับสนุน.....	33
แผนภาพที่ 7 กรอบความคิดรวบยอดการวิจัย.....	38
แผนภาพที่ 8 (Timeline Map) ช่วงเหตุการณ์หลักของวิกฤตการเมืองไทยในปี 2556....	49
แผนภาพที่ 9 (Timeline Map) ช่วงเหตุการณ์หลักของวิกฤตการเมืองไทยในปี 2557....	61
แผนภาพที่ 10 (Timeline Map) ช่วงเหตุการณ์หลักของวิกฤตการเมืองไทยในปี62.....	90
แผนภาพที่ 11 (Timeline Map) ช่วงเหตุการณ์หลักของวิกฤตการเมืองไทยในปี63.....	107
แผนภาพที่ 12 (Timeline Map) ช่วงเหตุการณ์หลักของวิกฤตการเมืองไทยในปี64.....	124

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญ

การประทุงที่ปราศจากเสียงเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นได้น้อย เสียงเหล่านี้อาจมีรูปแบบที่แตกต่างกันออกไป ไม่ว่าจะเป็นเสียงของการเปล่งเสียงจากกล่องเสียงที่ตั้งก้อง เสียงกลุ่มคนตะโกนคำขวัญแห่งการปฏิวัติหรือเสียงร้องเพลงอย่างเป็นทางการอันหนึ่งอันเดียวกัน เราได้ยินเสียงการเดินทาง เสียงแสงแฟลชจากกล้อง เสียงพูดคุย และแม้กระทั่งความเงียบที่ตั้งใจจะสื่อสาร อย่างไรก็ตาม ไม่มีสื่อเสียงใดที่สามารถจับจิตวิญญาณของการประทุงได้ดีเท่ากับดนตรีปัจจุบันการศึกษาเรื่องการสื่อสารทางการเมืองผ่านบทเพลงไม่ได้เป็นเรื่องใหม่อีกต่อไป เพราะบทเพลงไม่ใช่เพียงแค่เพลง แต่บทเพลงถูกสร้างมาเพื่อความสนุกสนานและยังปรากฏตัวในรูปแบบของการสื่อสารในเรื่องการเมือง โดยการสื่อสารทางการเมืองเป็นหัวใจของการเมืองเพราะผู้ปกครองหรือรัฐบาลต้องสื่อสารกับประชาชนเพื่อสร้างความชอบธรรมในการปกครอง (นันทพร วงษ์เชษฐา, 2563, น.2)

การสื่อสารเป็นกระบวนการซับซ้อนที่มนุษย์แสดงออกดีความและประสานสารต่างๆ ร่วมกับบุคคลอื่น มนุษย์สร้างและส่งต่อความหมายเพื่อบรรลุเป้าหมายทางสังคมเพื่อจัดการกับเอกลักษณ์ส่วนตัวและเพื่อรักษาความสัมพันธ์ (นันทพร วงษ์เชษฐา, 2563, น.2) การสื่อสารจึงสำคัญต่อมนุษย์ในการดำเนินชีวิต สังคม เศรษฐกิจ และการการศึกษาอีกทั้งยังเป็นพื้นที่ช่วยให้สังคมดำเนินไปอย่างไม่หยุดยั้ง เนื่องจากการสื่อสารเป็นทั้งเครื่องมือและวิธีการในการสร้างการเปลี่ยนแปลงอย่างใดอย่างหนึ่งต่อปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มบุคคลและสังคม (กิติมา สุรสนธิ, 2557 อ้างใน นันทพร วงษ์เชษฐา, 2563) บทเพลงบางเพลงมีเนื้อหาที่สะท้อนภาพความจริงของสังคม ซึ่งเมื่อเราศึกษาดีๆ จะเห็นภาพใหญ่ของสังคมว่าประชาชนมีความต้องการอะไรบ้างและเป็นอย่างไร ส่วนในประเทศไทยเองมีบทเพลงที่สะท้อนสถานการณ์ทางการเมืองอย่างชัดเจน อาทิ เพลงที่เป็นเสียงของประชาชนในการต่อต้านความมั่นคงของรัฐบาลหรือเพลงที่สร้างสรรค์วิถีชีวิตของคนในชุมชนและการสื่อสารทางการเมืองผ่านบทเพลงมีบทบาทสำคัญในการสร้างและขับเคลื่อนขบวนการทางการเมือง เนื่องจากบทเพลงเป็นเครื่องมือในการสื่อสารที่สามารถเข้าถึงผู้คนในวงกว้าง สร้างอารมณ์ร่วม สร้างอุดมการณ์ และสื่อสารแนวคิดทางการเมืองอย่างตรงไปตรงมา ทั้งยังเป็นสื่อที่สามารถแฝงความหมายทางสังคมและการวิพากษ์วิจารณ์การเมืองได้อย่างแนบเนียน การสื่อสารทางการเมืองผ่านเพลงจึงมีบทบาทสำคัญในการระดมมวลชนและการเคลื่อนไหวทางสังคม ดังนั้นการศึกษาผ่านบทเพลงเหล่านี้จะช่วยทำให้เราเข้าใจถึงความสำคัญของการมีอยู่ของประชาชนและการเมืองมากยิ่งขึ้น

การเคลื่อนไหวทางสังคมและดนตรีมีความเชื่อมโยงกันมาตลอด มีหลายเพลงที่เคยได้รับความนิยมอย่างมากในช่วงเวลาหนึ่งและบทเพลงเหล่านี้สามารถเชื่อมโยงผู้คนทั่วโลกและรวมผู้คนเข้าด้วยกัน ในประวัติศาสตร์ที่ผ่านมาบทเพลงมีบทบาทในขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองทั้งในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งในต่างประเทศเพลงประท้วงหรือ Protest Songs ได้ปรากฏออกมาเป็นระยะตามสภาพปัญหาหรือออกมาในเฉพาะกิจ เช่น ในห้วงเลือกตั้งประธานาธิบดี ผู้สมัครที่มีนโยบายในแนวขวาจัดมักเป็นเป้าหมายของเพลงประท้วง ปัจจุบันหลายสำนัก หลายเว็บดนตรี ได้ทำบัญชีหรือลิสต์เพลงประท้วงออกมาไว้มากมายหนึ่งในเพลงที่ถือว่าเป็นยอดนิยมของเพลงประท้วง คือ Strange Fruit เพลงจากปี 1939 ของบิลลี ฮอลิเดย์ (Billy Holiday) เพลงนี้มาจากบทกวีชื่อว่า Bitter Fruit ของเอเบล มีโรโปล (Abel Meeropol) เป็นครูผิวขาวชาวนิวยอร์กเมื่อปี 1937 แต่งขึ้นหลังจากเห็นรูปคนผิวดำที่โดนแขวนคออยู่บนต้นไม้ก่อนจะทำเป็นเพลง บิลลี ฮอลิเดย์ นำเพลงนี้มาร้องในคลับ “คาเฟ่ไซไซตี้” เมื่อปี 1939 และมีภูอกออกมาทำให้ บิลลี ฮอลิเดย์ ร้องเพลงนี้ในช่วงปิดท้ายโชว์ โดยออกเป็นกวีให้เธอร้องเพลงนี้เป็นเพลงสุดท้าย (วาริ วิไล, 2563, น.88) อีกเหตุการณ์ที่สื่อเกี่ยวกับการขับเคื่อนคือเพลง “If I Had a Hammer” เป็นเพลงที่เก่าแก่ที่สุดในลิสต์นี้ โดยถูกเขียนขึ้นในปี 1949 โดย Pete Seeger และ Lee Hays เป็นบทเพลงเพื่อต้องการตอบสนองต่อการเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐฯ ในปี 1948 และพรรค Progressive ในเพลงผู้ร้องได้จินตนาการว่าถ้าเขามี “ค้อนแห่งความยุติธรรม” “กระดิ่งแห่งเสรีภาพ” และสุดท้ายคือ “เพลงที่จะร้อง” เขาจะทำอะไรบ้าง สุดท้ายผู้ร้องย้ำว่าเขาจะเคาะกดกระดิ่งร้องเพลงเกี่ยวกับความรักระหว่างพี่น้องในดินแดนทั่วทุกแห่งหน ค้อนกลายเป็นสัญลักษณ์ของชนชั้นแรงงาน กระดิ่งกลายเป็นตัวแทนเสรีภาพ เรียกร้องความยุติธรรม สิทธิแรงงาน และสันติสุข ในแง่ของทฤษฎีดนตรีเพลงนี้สร้างขึ้นจากคอร์ดพื้นฐาน I, IV, V, และ VI ซึ่งเป็นกระดูกสันหลังของดนตรียอดนิยม ทำให้เพลงนี้เป็นตัวอย่างที่สมบูรณ์แบบของเพลงป๊อปที่มีจิตสำนึกทางสังคมและการเมือง ซึ่งสามารถสื่อสารและสะท้อนถึงขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมมาอย่างยาวนาน (Mary Beth Bauermann, n.d., Website) การสื่อสารทางการเมืองโดยผ่านการฟังและการเรียนรู้เกี่ยวกับเพลงเหล่านี้ทำให้เราได้ยินความรู้สึกที่ยังคงสะท้อนถึงปัจจุบัน แสดงให้เห็นถึงศักยภาพของดนตรีกระแสหลักในการสื่อสารและเผยแพร่ความรู้สึก ไม่เพียงแต่ข้ามพื้นที่ทางภูมิศาสตร์แต่ยังข้ามเวลาไปได้อีกด้วยและในช่วงเวลาแต่ละยุคของขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองผ่านบทเพลงในประเทศไทยเราก็มีเหตุการณ์ที่มีการประท้วงผ่านบทเพลงแต่ละช่วงเวลา ดังนี้

ช่วงเวลาระหว่างปี 2516-2519 จากเหตุการณ์การประท้วงของไทยในเป็นช่วงเวลาสำคัญของการเมืองไทย เนื่องจากมีการประท้วงของนักศึกษาและประชาชนจำนวนมากที่มีจุดมุ่งหมายเป้าหมายเดียวกันในการเรียกร้องประชาธิปไตยและต่อต้านการปกครองแบบเผด็จการ เพลงในช่วงเวลานี้ถูกใช้

ในการสื่อสารและกระตุ้นความรู้สึกของผู้คนในการประท้วง ไม่ว่าจะเป็นเพลงเพื่อชีวิตหรือเพลงแนวปฏิวัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพลงจากศิลปินอย่างวงคาราวานมีบทบาทสำคัญในการสร้างแรงบันดาลใจและเสริมสร้างความสามัคคีในหมู่นักเคลื่อนไหว บทบาทของเพลงเพื่อชีวิตในขบวนการนักศึกษาในช่วงนี้ “เพลงเพื่อชีวิต” หรือ “เพลงปฏิวัติ” ถูกสร้างสรรค์ขึ้นเพื่อสื่อสารแนวคิดที่แสดงออกถึงความอิสระ เสรีภาพ และความยุติธรรมทางสังคม เพลงเหล่านี้ไม่ได้เพียงแค่ให้ความบันเทิงเท่านั้น แต่ยังเป็นช่องทางการสื่อสารที่มีอิทธิพลสูงต่อการเมือง วงคาราวาน (Caravan) ถือเป็นตัวแทนสำคัญของแนวเพลงนี้ พวกเขาแต่งเพลงขึ้นเพื่อที่สะท้อนความไม่เป็นธรรมทางสังคมและเป็นเสียงสะท้อนของประชาชนที่ต้องการความเปลี่ยนแปลงตัวอย่างเพลงที่สำคัญ อาทิ เพลงคนกับควาย ของวงคาราวานที่พยายามเปรียบเปรยถึงความไม่เท่าเทียมของชนชั้นแรงงานและการถูกกดขี่จากผู้มีอำนาจ นอกจากนี้ยังมีเพลงเดือนเพ็ญที่แสดงถึงความเศร้าโศกและความหวังในการต่อสู้เพื่อสิทธิเสรีภาพ (MGR Online, 2013) การประท้วงของนักศึกษาในปี 2516 เป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญในระหว่างการชุมนุม เพราะบทเพลงกลายเป็นเครื่องมือที่ถูกใช้เพื่อกระตุ้นและสร้างกำลังใจให้กับผู้ชุมนุม การร้องเพลงร่วมกันถือเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการสร้างความสามัคคีในหมู่ผู้ประท้วง เพลงกลายเป็นสัญลักษณ์ของการต่อสู้เพื่อสิทธิเสรีภาพและถูกนำมาใช้ในหลายการชุมนุมทางการเมือง (Thai PBS, 2022)

นอกจากนี้ ในการชุมนุมของกลุ่ม กปปส. ที่ต่อต้านรัฐบาล ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร มีการใช้บทเพลงการเมือง อาทิ บทเพลงคนกล้าและเพื่อชาติ เพื่อแผ่นดิน ได้ถูกนำมาใช้ในการปลุกเร้า ปลุกระดมผู้ชุมนุมให้ลุกขึ้นต่อต้านรัฐบาล ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำคัญหรือหน้าที่ของบทเพลงในการสื่อสารทางการเมือง ขับเคลื่อนและสร้างความเข้มแข็งให้กับขบวนการประชาชน หลังรัฐประหารในปี 2557 เพลง “เราจะทำตามสัญญา” ซึ่งเป็นเพลงที่แต่งขึ้นโดย พล.อ. ประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้ถูกใช้เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับประชาชนว่ารัฐบาลทหารจะนำประเทศกลับสู่ความสงบสุขและความเป็นปกติ แต่ในขณะเดียวกัน เพลงนี้ก็ถูกวิจารณ์ว่าเป็นสัญลักษณ์ของการครอบงำและการจำกัดสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น ซึ่งให้เห็นว่าเพลงการเมืองในช่วงนี้เป็นตัวแทนของการสื่อสารทางการเมืองที่ถูกควบคุมและกำกับโดยรัฐ (พันธวัฒน์ เศรษฐวิไล, 2561)

ช่วงเวลาระหว่างปี 2563-2564 เป็นช่วงที่ประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเยาวชนที่มีออกมาเรียกร้องการปฏิรูปสถาบันหลักและการปรับปรุงระบบการเมือง เพื่อความยุติธรรมและสิทธิเสรีภาพที่มากขึ้น โดยการใช้บทเพลงในการประท้วงกลายเป็นเครื่องมือในการแสดงออกทางการเมืองและสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้ชุมนุม หลายบทเพลงสะท้อนถึงการวิพากษ์วิจารณ์อำนาจรัฐและการเรียกร้องเสรีภาพ อาทิ เพลงประเทศกูมีของกลุ่ม Rap Against Dictatorship กลายเป็นบทเพลงที่ได้ถูก

ยอมรับ มีความนิยมและถูกใช้ในการประท้วง การใช้เนื้อหาที่สื่อถึงการกดขี่และความอยุติธรรมในสังคมไทย ทำให้เพลงเหล่านี้กลายเป็นสัญลักษณ์ของการเรียกร้องเสรีภาพ โดยเพลงประเทศกูมี มีเนื้อหาเสียดสีปัญหาความเหลื่อมล้ำ การทุจริต และการใช้กฎหมายอย่างไม่ยุติธรรมของรัฐบาลและชนชั้นนำ เพลงนี้กลายเป็นหนึ่งในเพลงที่มีผลกระทบสูง เนื่องจากการเล่าเรื่องราวความทุกข์ยากของคนทั่วไปและการสื่อถึงการเผชิญหน้ากับอำนาจรัฐอย่างเปิดเผย (พันธวัฒน์ เศรษฐวิไล, 2561) อีกทั้งการแพร่กระจายของเพลงการเมืองและเพลงประท้วงในยุคนี้ถูกเร่งขึ้นอย่างมากด้วยสื่อสังคมออนไลน์ อาทิ YouTube Twitter และ Facebook ที่ทำให้บทเพลงเหล่านี้สามารถเข้าถึงผู้คนจำนวนมากได้อย่างรวดเร็ว การแชร์เพลงผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัลช่วยให้ขบวนการประท้วงเติบโตและขยายตัวไปยังกลุ่มประชากรต่างๆ ทั่วประเทศและต่างประเทศ

ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของเหตุการณ์การประท้วงของกลุ่ม กปปส. และคณะราษฎร 63 ว่ามีความสำคัญและโดดเด่นกว่าเหตุการณ์เสื้อเหลืองหรือพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย (พธม.) และกลุ่มเสื้อแดงหรือกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) ในหลายประการ เนื่องจากความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคมที่เกิดขึ้นในช่วงนั้นและการใช้กลยุทธ์ในการสื่อสารทางการเมืองที่แตกต่างออกไป เหตุการณ์การประท้วงทั้งฝ่ายเสื้อเหลืองและฝ่ายเสื้อแดง ในช่วงระหว่างปี 2548-2553 มุ่งเน้นไปที่การแสดงออกถึงความขัดแย้งระหว่างกลุ่มที่สนับสนุนและต่อต้านรัฐบาลทักษิณ ชินวัตร ซึ่งเป็นการต่อสู้ทางการเมืองภายในระบอบเดิมที่มีอยู่

อย่างไรก็ตาม การประท้วงของกลุ่ม กปปส. ในช่วงระหว่างปี 2556-2557 และคณะราษฎร 63 มีเป้าหมายที่กว้างขวางและเป็นการท้าทายต่อโครงสร้างอำนาจที่ฝังรากลึกในสังคมไทยมากกว่า เพราะขบวนการกลุ่ม กปปส. มุ่งเน้นการต่อต้านรัฐบาลยิ่งลักษณ์ ชินวัตร และเรียกร้องการปฏิรูปการเมืองก่อนมีการเลือกตั้ง ในขณะที่คณะราษฎร 2563 เรียกร้องการปฏิรูปสถาบันสำคัญในประเทศ ซึ่งเป็นการท้าทายสิ่งที่เคยเป็นข้อห้ามในทางการเมืองของไทย ส่วนเรื่องการใช้บทเพลงเป็นเครื่องมือประท้วงในเหตุการณ์ของสองขบวนการทั้งฝ่ายเสื้อเหลืองและฝ่ายเสื้อแดง บทเพลงการเมืองถูกใช้เพื่อเสริมสร้างความสามัคคีและปลุกกระดมผู้ชุมนุม อาทิ เพลงเราสู้ในเวทีเสื้อเหลืองและเพลงสงครามยังไม่จบในเวทีเสื้อแดง แต่ในการประท้วงของกลุ่ม กปปส. และคณะราษฎร 63 บทเพลงมีบทบาทลึกซึ้งยิ่งขึ้นในการสะท้อนอุดมการณ์และวิพากษ์วิจารณ์อำนาจรัฐ คือ เพลงประเทศกูมี โดย Rap Against Dictatorship และเพลงก่อนจะถึงวันนั้นของวงสามัญชนกลายเป็นเสียงสะท้อนของการเรียกร้องเสรีภาพและความเป็นธรรม นอกจากนี้ สื่อออนไลน์ทำให้เพลงเหล่านี้สามารถเข้าถึงผู้ฟังในวงกว้างมากขึ้น สิ่งที่ได้โดดเด่นและแตกต่างจากขบวนการเสื้อเหลืองและเสื้อแดงนั้นคือการเคลื่อนไหวโดย

เยาวชน การชุมนุมคณะราษฎร63 ถือว่ามีความสำคัญเนื่องจากการเคลื่อนไหวที่ได้รับแรงขับจากกลุ่มเยาวชน วัยรุ่นหนุ่มสาว ซึ่งแตกต่างจากการประท้วงในอดีตที่ผู้เข้าร่วมเป็นประชาชนทั่วไปหรือกลุ่มที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองในเชิงสถาบัน การชุมนุมครั้งนี้สร้างแรงกดดันให้เกิดการถกเถียงอย่างกว้างขวางเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพ ความเท่าเทียม และการปฏิรูปสถาบัน (Pattara Chompooming and Non Naprathansuk, 2017)

ดังนั้น การประท้วงของกลุ่ม กปปส. และคณะราษฎร 2563 มีความสำคัญมากกว่าเหตุการณ์เสื้อเหลืองและเสื้อแดง เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างทางสังคมและเทคโนโลยี การเคลื่อนไหวเหล่านี้มีการนำเสนอแนวทางใหม่ในการต่อสู้เพื่อสิทธิและเสรีภาพผ่านบทเพลงสื่อออนไลน์ และการเคลื่อนไหวของเยาวชน ซึ่งสะท้อนถึงความเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ลึกซึ้งและซับซ้อนมากยิ่งขึ้น

คำถาม

1. การสื่อสารทางการเมืองในการเคลื่อนไหวผ่านเพลงของขบวนการ กปปส. และคณะราษฎร63 มีลักษณะอย่างไร
2. การสื่อสารทางการเมืองผ่านบทเพลงของขบวนการ กปปส. และคณะราษฎร63 มีความแตกต่างและความเหมือนในการขับเคลื่อนขบวนการอย่างไร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการสื่อสารทางการเมืองในการเคลื่อนไหวผ่านเพลงของขบวนการ กปปส. และคณะราษฎร63
2. เพื่อศึกษาความแตกต่างและความเหมือนการสื่อสารทางการเมืองผ่านบทเพลงของขบวนการ กปปส. และคณะราษฎร63 ในการขับเคลื่อนขบวนการ

ประโยชน์ในการวิจัย

1. คาดว่าผลของการศึกษาในครั้งนี้จะทำให้ทราบถึงการสื่อสารทางการเมืองในการเคลื่อนไหวผ่านเพลงของขบวนการ กปปส. และคณะราษฎร63 ว่ามีลักษณะความเหมือนหรือต่างกัน
2. คาดว่าผลของการศึกษาในครั้งนี้จะทำให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของผู้ชุมนุมในการประท้วง ว่ามีลักษณะอย่างไร

การนำเสนอวิทยานิพนธ์

การนำเสนอเนื้อหาการวิจัยเรื่อง การสื่อสารทางการเมืองและการเคลื่อนไหวผ่านบทเพลง: การศึกษาเปรียบเทียบขบวนการ กปปส. และคณะราษฎร 63 โดยได้มีการแบ่งเนื้อหาการนำเสนอออกเป็น 3 บท ดังนี้

บทที่ 1 บทนำ จะกล่าวถึงความเป็นมาและปัญหา คำถามวิจัย วัตถุประสงค์ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับและการนำเสนอวิจัย

บทที่ 2 แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จะกล่าวถึง แนวคิดทฤษฎี เอกสารทางวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ใช้แล้วเป็นทางในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย การสื่อสารทางการเมือง ทฤษฎีการระดมทรัพยากร แนวคิดการเคลื่อนไหวทางสังคม และกรอบงานวิจัย

บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย แนวทางการวิจัย เครื่องมือในการเก็บข้อมูล วิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูล ขอบเขตการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูล และการตรวจสอบข้อมูล

บทที่ 4 ผลการศึกษา กล่าวถึง การสื่อสารทางการเมืองผ่านบทเพลงของขบวนการ กปปส. ว่ามีลักษณะอย่างไร

บทที่ 5 ผลการศึกษา กล่าวถึง การสื่อสารทางการเมืองผ่านบทเพลงของขบวนการ คณะราษฎร 63 ว่ามีลักษณะอย่างไร

บทที่ 6 สรุปผลการศึกษา อภิปรายผลและนำเสนอข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับการวิจัย

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

“บทเพลง” ในฐานะหัวข้อศึกษา (Subject of Study) กับผู้คนในขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมในฐานะสิ่งที่ถูกศึกษา (Objects of Study) ได้ก่อให้เกิดความยั่วยวนใจสำหรับผู้สนใจศึกษาอย่างแพร่หลาย บทเพลงโดยตัวของมันเองก็เป็น “หัวข้อ” เรื่องที่ซับซ้อนอย่างมาก เนื่องจากวางรากอยู่ในภาษา อุดมการณ์ คุณค่าทางสังคม อารมณ์ความรู้สึกนึกคิด และวัฒนธรรมของผู้ศึกษาที่พยายามหาทางอธิบายและจัดจำแนกรวาทว่ายืนแยกอย่างเด็ดขาดจากสิ่งที่ตัวเองกำลังอธิบาย ในบทนี้จะสำรวจสถานภาพองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการค้นคว้าวิจัยบทเพลงในการเมืองและการเมืองในบทเพลงในฐานะอุปกรณ์ทางการเมืองที่สื่อสารในขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมและการเมือง เพื่อร่างให้เห็นภาพแกนความคิดและข้อถกเถียงที่ถูกนำมาใช้ในการค้นคว้าเพื่อทำ ความเข้าใจพลังทางการเมืองของบทเพลงในขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมและการเมืองอย่างไรบ้าง โดยจะให้ความสำคัญแก่งานที่เป็นจุดหมายหลักในงานสาขาต่างๆ ตลอดจนประเด็นสนใจร่วมสมัยของแต่ละสาขาวิชาในช่วงเวลาที่ผ่าน ในบทที่ผู้วิจัยจะสำรวจวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อหาช่องว่าง (gap) ในการพัฒนาต่อยอดความรู้ให้กว้างขวางลึกซึ้งขึ้นไปและผู้วิจัยได้ค้นคว้า รวมทั้งศึกษาถึงแนวคิด เสนอรายละเอียดของแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องตามลำดับต่อไปนี้

1. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. การสื่อสารทางการเมือง (Political Communication)
 - 2.1 ความหมายของการสื่อสารทางการเมือง
 - 2.2 องค์ประกอบของการสื่อสารทางการเมือง
 - 2.3 การวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์กับการสื่อสารทางการเมือง
3. ทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา
 - 3.1 ทฤษฎีการระดมทรัพยากร (resource mobilization theory)
 - 3.1.1 ความหมายของการระดมทรัพยากร

3.1.2 ฐานคติของทฤษฎีการระดมทรัพยากร

3.2 แนวคิดการเคลื่อนไหวทางสังคม (social movements)

3.2.1 ความหมายของการเคลื่อนไหวทางสังคม

3.2.2 ลักษณะของการเคลื่อนไหวทางสังคม

4. กรอบความคิดรวบยอดการวิจัย (Conceptual Framework)

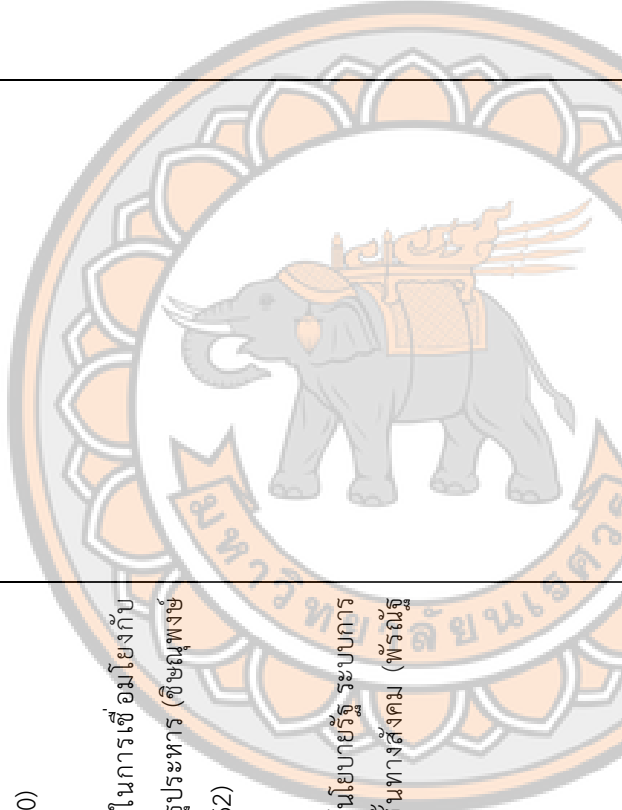
1. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อ

ผู้ศึกษาได้และทบทวนวรรณกรรมงานเกี่ยวข้องกับ การศึกษาวิจัยครั้งนี้อย่างหลากหลาย อาทิ บทความการวิจัย รายงานวิจัย เอกสารต่างๆ และเว็บไซต์ โดยผู้ศึกษาได้จำแนกหัวข้อที่สำคัญในการ ทบทวนวรรณกรรม ดังนี้ การสื่อสารทางการเมืองผ่านรูปแบบเพลงหลากหลายแนวเพลง วิเคราะห์ การสื่อความหมายของเพลง ศึกษาทฤษฎีการระดมทรัพยากร และแนวคิดการเคลื่อนไหวทางสังคม รายละเอียดการศึกษาและทบทวนองค์ความรู้ (ดังตารางที่ 1) อย่างไรก็ตาม การศึกษาองค์ความรู้ ต่างๆ มีความสำคัญและเป็นแนวทางต่อการศึกษาเพื่อดำเนินไปตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัยใน ครั้งนี้ (ดังในตารางที่ 1)

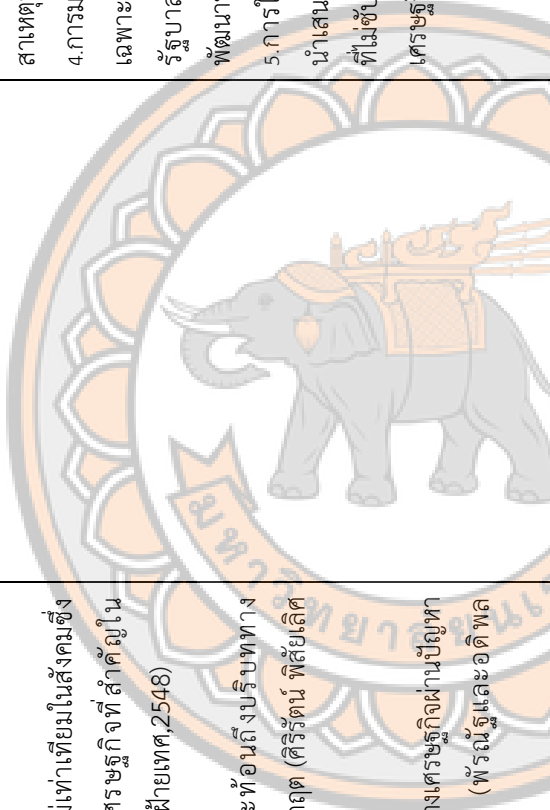
ตารางที่ 1 กานแบ่งกลุ่มประเด็นสำคัญในงานวิจัยและบทความที่เกี่ยวข้องกับวิจัย

กลุ่มประเด็น	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	เนื้อหาภาพรวมของแต่ละประเด็น	ข้อจำกัดของงานแต่ละประเด็น
<p>กลุ่มที่ 1</p> <p>ประเด็นทางการเมือง</p>	<p>กล่าวถึงปัญหาประเทศไทยชาติ ปัญหาการเมือง การกบฏซีและอำนาจรัฐ (สมสัน เศวตมถาย,2526)</p> <p>กล่าวถึงการขึ้นนำทางการเมืองปลุกจิตสำนึกด้านการเมืองและการต่อสู้เพื่อเสรีภาพ (วรุณ ฮอลดิ้งก้า,2536)</p> <p>การวิจารณ์ปัญหาความไม่เท่าเทียมและการใช้อำนาจทางการเมือง (ชจร ฝ่ายเทศ ,2548)</p> <p>การใช้เพลงในการณรงค์ทางการเมืองในสมัย พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชาเป็นการนำเสนอเฉพาะด้านบวก(ธันยรัตน์และจักรี,2562)</p> <p>การปลุกระดมจิตสำนึกเพื่อการเมือง การเรียกร้องสิทธิและการต่อสู้กับอุดมการณ์ต่างชาติ (อาภากร โรจนบุรานนท์,2552)</p>	<p>ประเด็นทางด้านการเมือง เนื้อหาของเพลงที่เกี่ยวข้องกับการเมืองในประเทศไทยสรุปได้ว่าเพลงเพื่อชีวิตและเพลงถูกใช้ในเครื่องมือในการสะท้อนปัญหาทางการเมือง สังคม และเศรษฐกิจ รวมถึงอุดมการณ์ต่างๆ ของผู้แต่งเพลง โดยเพลงเพื่อชีวิตมักเน้นการปลุกจิตสำนึกให้ผู้ฟังมีความรักชาติ ความสามัคคี และการต่อสู้เพื่อสิทธิและเสรีภาพ ซึ่งเชื่อมโยงกับปัญหาการกบฏในสังคมไทย ในขณะที่เพลงลูกทุ่งสะท้อนความไม่เท่าเทียมและอำนาจนิยม แต่ในบางกรณีก็ถูกใช้เป็นเครื่องมือของรัฐในการสนับสนุนนโยบายเพลงทั้งหมดถึงทำหน้าที่เป็นทั้งสื่อทางการเมืองและเสียงสะท้อนจากประชาชน</p>	<p>ข้อจำกัดของบทความที่พูดถึงประเด็นทางการเมืองมีดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. เนื้อหาเพลงมักถูกนำเสนอในเชิงอุดมคติ และไม่ครอบคลุมความจริงทั้งหมด ทำให้บางครั้งไม่สามารถสะท้อนสถานการณ์ที่ซับซ้อนในสังคมได้ครบถ้วน 2. การสื่อสารทางการเมืองผ่านเพลงอาจมีอคติจากผู้แต่งเพลงหรือได้รับอิทธิพลจากรัฐ ทำให้เกิดการนำเสนอเนื้อหาที่สอดคล้องกับนโยบายของรัฐมากกว่าการสะท้อนปัญหาที่แท้จริง 3. บางบทเพลงถูกใช้เป็นเครื่องมือในการสนับสนุนหรือวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาล ซึ่งอาจทำให้เกิดการแบ่งแยกทางการเมืองมากขึ้น

<p>กลุ่มที่ 1 ประเด็นทางการเมือง</p>	<p>กล่าวถึงการเมืองในช่วงวิกฤตต่างๆ เช่น รัฐบาลทักษิณและการรัฐประหาร (ศิริรัตน์ พิสัยเลิศ,2560)</p> <p>การใช้เพลงชาติในการเชื่อมโยงกับนโยบายรัฐหลังรัฐประหาร (ศิษณุพงษ์ และเฉลิมศักดิ์,2562)</p> <p>การวิพากษ์วิจารณ์นโยบายรัฐ ระบบการปกครองและชนชั้นทางสังคม (พริ้มฉัฐ และอดิพัล,2564)</p>		
--	---	---	--

	<p>กล่าวถึงความสามัคคีและความรักชาติ (อภากโรจนบูรณานนท์,2552)</p> <p>การมีส่วนร่วมของศิลปินในเหตุการณ์ทางสังคม (ศิริรัตน์ พิทยเลิศ,2560)</p> <p>การกตัญญูและความเทื่อมล้ำในสังคม (สมสัน เศวตมาลย์,2526)</p> <p>กล่าวถึงปัญหาความจริงในสังคมและปัญหาประชาชน (วรุณ ฮอดลิ่งก้า,2536)</p> <p>ความไม่เท่าเทียมทางชนชั้นและการถูกเอารัดเอาเปรียบ (ขจร ฝ่ายเทศ,2548)</p> <p>การสะท้อนปัญหาครอบครัวผ่านเพลง ลูกทุ่งลาว (สร้อยรัตน์ บำรุงสุข,2551)</p> <p>การสะท้อนชีวิตและสังคมผ่านเพลง ลูกทุ่ง (เพ็ญพิมพ์ พวงสุวรรณและคณะ,2563)</p>	<p>ประเด็นทางด้านสังคม บทเพลงในวัฒนธรรมไทย สะท้อนปัญหาสังคมในหลากหลายมิติ ตั้งแต่ปัญหาความไม่เท่าเทียม ความกตัญญูผู้มีอำนาจ ความยากจน และความขัดแย้งในครอบครัว เพลงเพื่อชีวิตและเพลงลูกทุ่งมักจะเน้นสะท้อนปัญหาชีวิตประจำวันของประชาชน รวมถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม เพลงลูกทุ่งอีสานแสดงวิถีชีวิต ความรัก และความสัมพันธ์ในชุมชน ขณะที่เพลงฟังก์และเพลงเพื่อชีวิตยังวิพากษ์วิจารณ์ชนชั้นและโครงสร้างสังคม โดยสะท้อนถึงความต้องการสิทธิ เสรีภาพ และความยุติธรรม</p>	<p>ข้อจำกัดของบทความในเรื่องประเด็นทางสังคม ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. การสะท้อนปัญหาสังคมอาจไม่ครอบคลุม บางบทเพลงเน้น สะท้อนปัญหาเฉพาะเจาะจง เช่น ชนชั้นหรือความไม่เท่าเทียม ทำให้ปัญหาสังคมอื่นๆ ถูกละเลยไป 2. การนำเสนออุดมคติสูงเกินไป เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับความสามัคคีหรือการปลุกฝังความรักชาติ อาจไม่สอดคล้องกับสภาพสังคมจริง ซึ่งมีความซับซ้อนมากกว่า 3. อิทธิพลของอำนาจรัฐ บทเพลงบางบทถูกใช้เป็นเครื่องมือของรัฐ ส่งผลให้การสะท้อนปัญหาสังคมอาจเบี่ยงเบนจากความจริงหรือเน้นไปในทิศทางที่รัฐต้องการ 4. การใช้ภาษาที่ไม่หลากหลาย เพลงบางประเภทอาจใช้ภาษาและรูปแบบที่จำกัด ทำให้ไม่สามารถสื่อถึงความซับซ้อนของปัญหาสังคมได้อย่างเต็มที่ 5. บทบาทของเพลงในครอบครัวและวิถีชีวิต เพลงที่สะท้อนปัญหาครอบครัวหรือวิถีชีวิตบางครั้งอาจทำให้เกิดความขัดแย้ง และไม่ได้เสนอทางออกที่ชัดเจน
<p>กลุ่มที่ 2</p> <p>ประเด็นทางสังคม</p>			

<p>กลุ่มที่ 2</p> <p>ประเด็นทางสังคม</p>	<p>กล่าวถึงปัญหาสังคมและชนชั้น (พริษฐ์และอดิพด,2564)</p> <p>กล่าวถึงสถาบันครอบครัวผ่านเพลงลูกทุ่งอีสานที่มีการผลักดันในการดำเนินชีวิตประจำวันและสะท้อนปัญหาของตนเองที่ส่งผลต่อการเกิดพฤติกรรมรุนแรงในครอบครัว (รัตนภรณ์ เกตราช,2564)</p>	<p>ประเด็นทางด้านเศรษฐกิจ บทเพลงที่เกี่ยวข้องกับประเด็นทางเศรษฐกิจในประเทศไทยสะท้อนถึงปัญหาความยากจน ความไม่เท่าเทียมทางชนชั้น และการถูกเอารัดเอาเปรียบจากผู้มีอำนาจ เนื้อหาของเพลงเพื่อชีวิตมักกล่าวถึงการต่อสู้ของประชาชนที่เผชิญกับวิกฤตเศรษฐกิจและการกดขี่ทางเศรษฐกิจ รวมถึงการเสนอแนวทางการแก้ไข ปัญหาให้กับประชาชนล่าง ขณะที่เพลงลูกทุ่งและเพลงฟังค์วิจารณ์ระบบเศรษฐกิจที่ไม่เป็นธรรม และเน้นปัญหาการแยกชนชั้น โดยแสดงให้เห็นถึงความลำบากของประชาชนในชนบทและการเผชิญกับนโยบายของรัฐบาลที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตประจำวันของพวกเขา</p>	<p>ข้อจำกัดของเนื้อหาบทความในประเด็นด้านเศรษฐกิจ ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.การเสนอภาพปัญหาเฉพาะกลุ่ม เพลงส่วนใหญ่เน้นสะท้อนปัญหาเฉพาะชนชั้นล่างหรือชนบท ทำให้ไม่ครอบคลุมปัญหาทางเศรษฐกิจในภาพรวมของสังคมไทย 2.การขาดความลึกซึ้งในการเสนอแนวทางการแก้ไข แม้เพลงบางเพลงจะเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหา แต่ส่วนใหญ่เป็นการเสนอในลักษณะทั่วไปหรือในอุดมคติ ไม่เจาะจงถึงวิถีแก้ไขปัญหาที่เป็นรูปธรรม 3.การเน้นการวิจารณ์มากกว่าการเสนอทางออก บทเพลงมักเน้นการวิจารณ์ปัญหา
<p>กลุ่มที่ 3</p> <p>ประเด็นทางเศรษฐกิจ</p>	<p>กล่าวถึงปัญหาทางเศรษฐกิจในบริบทของเพลงเพื่อชีวิตที่เชื่อมโยงกับการกดขี่และขูดรีดจากผู้มีอำนาจ (สมสัน เสดตมาลย์,2526)</p> <p>กล่าวถึงเพลงเพื่อชีวิตสะท้อนปัญหาของประชาชนโดยเฉพาะปัญหาเศรษฐกิจที่มีความสำคัญมากกว่าการเมือง (วรุณ ยอดสิงห์,2536)</p> <p>มีการเรียกร้องสิทธิและเสรีภาพรวมถึงการเรียกร้องให้รัฐบาลแก้ไขปัญหารวมถึง</p>	<p>ประเด็นทางด้านเศรษฐกิจ บทเพลงที่เกี่ยวข้องกับประเด็นทางเศรษฐกิจในประเทศไทยสะท้อนถึงปัญหาความยากจน ความไม่เท่าเทียมทางชนชั้น และการถูกเอารัดเอาเปรียบจากผู้มีอำนาจ เนื้อหาของเพลงเพื่อชีวิตมักกล่าวถึงการต่อสู้ของประชาชนที่เผชิญกับวิกฤตเศรษฐกิจและการกดขี่ทางเศรษฐกิจ รวมถึงการเสนอแนวทางการแก้ไข ปัญหาให้กับประชาชนล่าง ขณะที่เพลงลูกทุ่งและเพลงฟังค์วิจารณ์ระบบเศรษฐกิจที่ไม่เป็นธรรม และเน้นปัญหาการแยกชนชั้น โดยแสดงให้เห็นถึงความลำบากของประชาชนในชนบทและการเผชิญกับนโยบายของรัฐบาลที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตประจำวันของพวกเขา</p>	<p>ข้อจำกัดของเนื้อหาบทความในประเด็นด้านเศรษฐกิจ ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.การเสนอภาพปัญหาเฉพาะกลุ่ม เพลงส่วนใหญ่เน้นสะท้อนปัญหาเฉพาะชนชั้นล่างหรือชนบท ทำให้ไม่ครอบคลุมปัญหาทางเศรษฐกิจในภาพรวมของสังคมไทย 2.การขาดความลึกซึ้งในการเสนอแนวทางการแก้ไข แม้เพลงบางเพลงจะเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหา แต่ส่วนใหญ่เป็นการเสนอในลักษณะทั่วไปหรือในอุดมคติ ไม่เจาะจงถึงวิถีแก้ไขปัญหาที่เป็นรูปธรรม 3.การเน้นการวิจารณ์มากกว่าการเสนอทางออก บทเพลงมักเน้นการวิจารณ์ปัญหา

<p>กลุ่มที่ 3 ประเด็นทางเศรษฐกิจ</p>	<p>ด้านเศรษฐกิจ (อภากร โรจนบุรานนท์, 2552)</p> <p>สะท้อนถึงความไม่เท่าเทียมในสังคมซึ่งเป็นปัญหาทางเศรษฐกิจที่สำคัญในช่วงเวลานั้น (ขจร ฝ้ายเทศ, 2548)</p> <p>เพลงเพื่อชีวิตสะท้อนถึงบริบททางเศรษฐกิจในช่วงวิกฤต (ศิริรัตน์ พิสัยเลิศ, 2560)</p> <p>กล่าวถึงประเด็นทางเศรษฐกิจผ่านปัญหาสังคมและชนชั้น (พริษฐ์และอดิพล, 2564)</p>		<p>เช่น ความไม่เท่าเทียมและการเอารัดเอาเปรียบ แต่ขาดการวิเคราะห์เชิงลึกเกี่ยวกับสาเหตุทางเศรษฐกิจ</p> <p>4. การมองในแง่มุมเดียว บทเพลงมักสะท้อนเฉพาะผลกระทบด้านลบจากนโยบายของรัฐบาล โดยไม่พิจารณาด้านที่อาจมีการพัฒนาหรือผลดีในระยะยาว</p> <p>5. การใช้ภาษาหรือรูปแบบที่จำกัด การนำเสนอผ่านเพลงบางประเภทอาจใช้ภาษาที่ไม่ซับซ้อน ทำให้ไม่สามารถอธิบายปัญหาเศรษฐกิจที่มีความซับซ้อนได้อย่างเต็มที่</p>
--	--	---	--

<p>กลุ่มที่ 4</p> <p>ประเด็นทางวัฒนธรรม</p>	<p>กล่าวถึงประเด็นชาตินิยมและอนุรักษนิยม (ขจร ฝ่ายเทศ,2548)</p> <p>การถ่ายทอดมรดกทางสังคม (อาภากร โรจนบูรานนท์,2552)</p> <p>ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และปรากฏการณ์ทางสังคมผ่านดนตรี (ศิษณุพงษ์และเฉลิมศักดิ์,2562)</p> <p>การยืมคำจากภาษาต่างประเทศและการใช้คำประพันธ์ในเพลงลาว (ศรัยรัตน์ บำรุงสุข,2551)</p> <p>การใช้ภาษาและวัฒนธรรมภาคอีสานในเพลงลูกทุ่ง (เพ็ญทิพย์ พวงสุวรรณและคณะ, 2563)</p>	<p>ประเด็นทางด้านวัฒนธรรม เนื้อหาเกี่ยวกับประเด็นทางวัฒนธรรมในเพลงลูกทุ่งและเพลงเพื่อชีวิตสะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย โดยมีการเชื่อมโยงระหว่างวัฒนธรรมและการเมือง เพลงลูกทุ่งสะท้อนถึงความรัก แต่ในขณะเดียวกันก็แฝงด้วยความคิดเกี่ยวกับความไม่เท่าเทียมทางชนชั้นและการถูกเอารัดเอาเปรียบ ในภาคอีสาน เพลงลูกทุ่งใช้ภาษาเข้าใจง่ายและสะท้อนวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของประชาชน ในขณะที่เพลงลาวมีการใช้ภาษาศิลป์ที่สร้างความลึกซึ้งและเชื่อมโยงวัฒนธรรมท้องถิ่นเข้ากับกระแสแสดงออกทางสังคม วัฒนธรรม</p>	<p>ข้อจำกัดของเนื้อหาในประเด็นทางวัฒนธรรม ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.การเน้นมุมมองวัฒนธรรมเฉพาะกลุ่มเพลงสะท้อนวัฒนธรรมเฉพาะพื้นที่ เช่น ภาคอีสาน แต่ขาดการสะท้อนถึงวัฒนธรรมจากภูมิภาคอื่นๆ ของไทย 2.การนำเสนอวัฒนธรรมผ่านประเด็นซ้ำๆ เพลงมักเน้นประเด็นความไม่เท่าเทียมและการเอารัดเอาเปรียบ ทำให้การนำเสนอวัฒนธรรมอื่นๆ อาจถูกมองข้าม 3. ขาดการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมในเชิงลึก บทความส่วนใหญ่พูดถึงการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมแต่ขาดการวิเคราะห์ในเชิงลึกว่าปัจจัยอะไรบ้างที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงนั้น 4.การใช้ภาษาที่จำกัด การใช้ภาษาในเพลงบางประเภท เช่น เพลงลูกทุ่ง มีความง่ายและตรงไปตรงมา อาจไม่สามารถถ่ายทอดความคิดซึ่งของวัฒนธรรมในบางแง่มุมได้อย่างเต็มที่
---	---	---	---

ที่มา: ผู้วิจัย (2567)

งานวิจัยและบทความที่ได้มีการทบทวนมาหลากหลายชิ้นได้ศึกษาบทบาทของเพลงในบริบททางการเมือง สังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมต่างๆ ของประเทศไทยซึ่งครอบคลุมบทเพลงและประเภทเพลงไว้หลากหลายแนว ดังนี้

จากงานวิจัยหลายชิ้นเกี่ยวกับเพลงเพื่อชีวิตและเพลงลูกทุ่ง พบว่าเพลงทั้งสองประเภทมีความสัมพันธ์กับการสื่อสารทางการเมืองและสังคมอย่างชัดเจน โดยเพลงเพื่อชีวิตมักสะท้อนปัญหาสังคม การเมือง และเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในสังคมไทยตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ดังที่งานของ คมสัน เศวตมาลย์ (2526) ระบุว่าเนื้อหาเพลงเพื่อชีวิตมีลักษณะในการสะท้อนปัญหาสังคมและการเมืองรวมถึงการเสนออุดมการณ์ใหม่ๆ ที่เน้นความเสมอภาคและเสรีภาพรวมถึงวิธีการต่อสู้ทางการเมือง ส่วนงานของวรุณ ฮอลลิ้งก์ (2536) พบว่าเพลงเพื่อชีวิตในช่วงปี 2516-2519 มีเนื้อหาเชิงการปลุกจิตสำนึกเพื่อให้คนรักชาติและเสียสละเพื่อส่วนรวมและหลังจากปี 2519 เนื้อหาของเพลงเปลี่ยนมาเน้นสะท้อนปัญหาสังคมและเศรษฐกิจเป็นหลัก

ในทางเดียวกัน งานของขจร ฝ่ายเทศ (2548) พบว่าเพลงลูกทุ่งมีการสอดแทรกความคิดทางการเมืองผ่านเนื้อหาความรัก โดยสะท้อนปัญหาความไม่เท่าเทียมทางชนชั้นและการเอาใจเอาเปรียบในสังคม เพลงลูกทุ่งยังคงมีบทบาทในการเป็นกระบอกเสียงให้กับรัฐบาลหรือพรรคการเมืองและเสียดสีสังคมตามบริบทของยุคสมัยนั้นๆ เช่นเดียวกับที่งานของ ธัญรัตน์ จันทร์ทรงพล และจักรีไชยพินิจ (2562) พบว่าเพลงที่แต่งขึ้นในช่วงการปกครองโดยรัฐบาลทหารมักจะเสนอเนื้อหาที่สอดคล้องกับนโยบายของรัฐ แม้ว่าเนื้อหาจะถูกวิพากษ์วิจารณ์จากประชาชนว่าสะท้อนแต่ด้านดีของรัฐบาล

นอกจากนี้ งานวิจัยของอาภากร โรจนบุรานนท์ (2552) ชี้ให้เห็นว่าเพลงเพื่อชีวิตมีบทบาทสำคัญในการสื่อสารทางการเมืองผ่านการปลุกจิตสำนึกให้รักชาติและสามัคคีรวมถึงการเรียกร้องสิทธิและเสรีภาพ นอกจากนี้ยังมีการสนับสนุนหรือคัดค้านรัฐบาล และสะท้อนอุดมการณ์ทางการเมืองของไทย งานของ ศิริรัตน์ พิสัยเลิศ (2560) ยังแสดงให้เห็นถึงการแบ่งช่วงของบทบาทการเมืองในเพลงของพงษ์สิทธิ์ คำภีร์ ซึ่งสะท้อนเหตุการณ์ทางการเมืองสำคัญๆ ในประวัติศาสตร์ไทย เช่น เหตุการณ์พฤษภาทมิฬและการรัฐประหาร

นอกจากการสื่อสารทางการเมืองแล้ว เพลงลูกทุ่งยังสะท้อนปัญหาครอบครัวและสถาบันสังคม เช่น งานของรัตนาภรณ์ เกตราช (2564) ที่ศึกษาเพลงลูกทุ่งอีสานพบว่าเพลงสะท้อนปัญหาภายในครอบครัวและการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย และงานของ เพ็ญพิมพ์ พวงสุวรรณ (2563)

พบว่าภาษาที่ใช้ในเพลงลูกทุ่งอีสานนั้นชัดเจน เข้าใจง่าย และสะท้อนวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของประชาชนในภาคอีสานอย่างชัดเจน

สุดท้าย งานวิจัยของพีรณัฐ กัลป์วิชา และอดิพล เอื้อจรัสพันธ์ (2564) แสดงให้เห็นว่าเพลงฟังก์มีการสื่อสารทางการเมืองผ่านการเลือกใช้คำและน้ำเสียงที่ชัดเจน โดยเน้นการโจมตีปัญหาสังคม ระบบการปกครอง ชนชั้นทางสังคม และรัฐบาล ซึ่งสะท้อนถึงความสัมพันธ์ระหว่างดนตรีกับบริบททางการเมืองในสังคมไทย

2. การสื่อสารทางการเมือง

2.1 ความหมายของการสื่อสารทางการเมือง

การสื่อสารทางการเมืองเป็นกระบวนการซับซ้อนที่มนุษย์จะแสดงออกดีความและประสานสารต่างๆ ร่วมกับบุคคลอื่น มนุษย์สร้างและส่งต่อความหมายเพื่อบรรลุเป้าหมายทางสังคมและเพื่อจัดการกับเอกลักษณ์ส่วนตัวและเพื่อรักษาความสัมพันธ์ (Verderber & Sellnow, 2017 อ้างใน นันทพร วงษ์เชษฐา, 2563, น.2) การสื่อสารจึงสำคัญต่อมนุษย์ในการดำเนินชีวิต สังคม เศรษฐกิจและการศึกษา เนื่องจากการสื่อสารเป็นทั้งเครื่องมือและวิธีการในการสร้างการเปลี่ยนแปลงอย่างใดอย่างหนึ่งต่อปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มบุคคลและสังคม (กิติมา สุรสนธิ, 2557 อ้างใน นันทพร วงษ์เชษฐา, 2563, น.3) การศึกษาเรื่องการสื่อสารแบบปรัชญาและวาทะศิลป์มีมานานแล้วแต่การศึกษาเรื่องสื่อสารซึ่งมีการพัฒนาเป็นสาขาวิชาในสถาบันการศึกษาในทศวรรษที่ 20 บาร์เน็ตต์ เพียร์ซ (Barnett Pearce) เขามองว่าการสื่อสารมาจากวิวัฒนาการของเทคโนโลยีการสื่อสาร อาทิ วิทยุ โทรทัศน์ โทรศัพท์ จานดาวเทียมและเครือข่ายคอมพิวเตอร์ร่วมกับความเป็นอุตสาหกรรม (Industrialization) ธุรกิจขนาดใหญ่ (Big business) และระบบการเมืองโลก (Global politics) แพร่กระจายสารจำนวนเพิ่มขึ้นและรวดเร็ว โกลบอลได้โดยไม่ต้องใช้ความพยายามมากเช่นในอดีต ทำให้ผู้สื่อสารเกิดการเขียน ฟัง สอดแนม ติดตาม จัดการ ให้ข้อมูล โน้มน้าวใจ ให้การศึกษาหรือให้ความบันเทิง เป็นเหตุให้เกิดความจำเป็นในการศึกษาการสื่อสารในฐานะวิชาการด้านการสื่อสารที่ได้รับความสนใจหลังสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง จากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีและความรู้เท่าทันสาร (Littlejohn, Foss & Oetzel, 2017 อ้างใน นันทพร วงษ์เชษฐา, 2563, น.3) คอบลิย์และซูลซ์ เห็นว่าทัศนระรากฐานและมรดกของการศึกษาวิชาการสื่อสารที่สำคัญคือการสื่อสารที่มีผลต่อสาธารณสมบัติ การใช้ภาษา การถ่ายทอดสารสนเทศ การพัฒนาความสัมพันธ์และการสื่อสารในฐานะผู้กำหนด ผู้ตีความและวิพากษ์การเมือง ในขณะที่สมาคมการสื่อสารแห่งชาติในสหรัฐอเมริกา (The National communication association-NCA) ชี้ให้เห็นว่าการศึกษาศาสตร์สื่อสารสนใจการสร้างสาร เพื่อสื่อความหมายของมนุษย์ ทั้งในบริบทหรือข้ามบริบทในด้านแบบ (forms) แบบวิธีหรือวิธีการ (modes) สื่อ (media) รับผิดชอบต่อผลที่ตามมา (consequences) ของการสื่อสารจากสืบสวนผ่านมนุษยศาสตร์ (humanistic) สังคมศาสตร์

(social scientific) และสุนทรียศาสตร์ (aesthetic) (Cobley & Schulz, 2017 อ้างใน นันทพร วงษ์เชษฐา, 2563, น3)

อริสโตเติลมองว่าภาษาเป็นเครื่องมือทางการเมืองที่สำคัญสำหรับมนุษย์เช่นเดียวกับคอบลีย์และชูลซ์ที่ไว้กล่าวไว้ข้างต้นว่าการศึกษาวិชาการสื่อสารที่สำคัญคือการสื่อสารที่มีผลต่อการใช้ภาษาและอริสโตเติลยังมองว่ามนุษย์เป็นสัตว์ที่มีความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อสื่อสารและแสดงเหตุผลซึ่งสิ่งนี้ทำให้มนุษย์เป็นสัตว์การเมืองที่สามารถสื่อสารและใช้ภาษาในระดับที่ลึกซึ้งกว่า (Aristotle, 1970 อ้างใน นันทพร วงษ์เชษฐา, 2563, น.42) ทั้งนี้ ต้นเหตุของการสื่อสารทางการเมืองคือการสนทนาและการมีปฏิสัมพันธ์ ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ ซึ่งการสื่อสารเหล่านี้มีเป้าหมายในการโน้มน้าวใจ โดยไม่จำเป็นที่จะเป็นการสื่อสารที่ตั้งใจหรือไม่ก็ล้วนแล้วแต่มีผลต่อการรับรู้และการตีความของผู้รับสาร (Swanson & Paolo, 1996 นันทพร วงษ์เชษฐา, 2563, น.42) Manuel pares I Maicas เห็นด้วยกับ Swanson และ Paolo ในเรื่องการสื่อสารเหล่านี้มีเป้าหมายในการโน้มน้าวใจ โดยไม่จำเป็นที่จะเป็นการสื่อสารที่ตั้งใจหรือไม่ก็ล้วนแล้วแต่มีผลต่อการรับรู้และการตีความของผู้รับสาร Manuel Pares I Maicas ได้กล่าวว่า การสื่อสารทางการเมืองคือการสื่อสารใดๆ ที่สัมพันธ์ระหว่างการเมืองกับระบบสังคมอันได้แก่ รัฐบาล พรรคการเมือง กลุ่มกดดันการเมือง กลุ่มขบวนการเคลื่อนไหวของประชาชน รวมถึงกลุ่มหรือบุคคลต่างๆ ที่ส่งสารหรือผู้รับสาร แล้วเขายังมองว่าการสื่อสารเป็นเรื่องของการโน้มน้าวจิตใจหรือเป็นการกระทำ การหลอกลวงเพื่อนำไปสู่อำนาจอุดมการณ์ ผลประโยชน์ หรือความขัดแย้ง การสื่อสารนี้อาจมาในรูปแบบข่าวสารตามช่องทางต่างๆ อาทิ โทรทัศน์ โทรศัพท์หรือมือถือ วิทยุ การโฆษณา การชักชวนให้ลงชื่อหรือแม้แต่การเบียดเบียนประเด็นข้อเท็จจริงของข่าวสาร ผู้วิจัยจึงยกตัวอย่างมา อาทิ ตอนข่าวการเมืองใหญ่ๆ ที่มีการโจมตีท่านพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ข่าวการสื่อสารทางการเมืองที่มีการโจมตีกลับมีการเอาข่าวลวงพลเข้ามากลบเกลื่อนและอื่นๆ การสื่อสารทางการเมือง ยังเกี่ยวกับสิ่งที่เรียกว่า Marketing ทางการเมือง นั่นคือการตลาดของการเมือง โดยเฉพาะในช่วงการเลือกตั้งมีการลงณรงค์หาเสียงใช้ป้ายไวนิล รถแห่หาเสียงหรือแม้แต่การใช้สื่อโซเชียลในการหาเสียง ไม่ว่าจะ เป็น ทวิตเตอร์ Facebook และนี่คือความหมายของการสื่อสารต่างๆ ด้านทางการเมืองเบื้องต้น (Manuel pares I Maicas, อ้างใน รัชชานนท์ มหาราช, 2566, วีดีโอ) และการสื่อสารทางการเมือง มีลักษณะลูกผสมข้ามหลายวิชาการ อาทิ จิตวิทยาสังคม รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ วาทยวิทยา และวัฒนธรรมศึกษา (Jamieson, 2015, อ้างใน นันทพร วงษ์เชษฐา, 2563, น.49) ทำให้นิยามของการสื่อสารทางการเมืองหลากหลายจนไม่สามารถสร้างการยอมรับอย่างสากลได้ (Kaid, 2004 อ้างใน นันทพร วงษ์เชษฐา, 2563, น.49) โดยมีนักวิชาการให้คำนิยามไว้หลายท่าน ดังนี้

การสื่อสารถือเป็นหัวใจสำคัญของระบบการเมือง เพราะการดำเนินงานของระบบการเมืองนั้นต้องพึ่งพาการไหลของสารสนเทศ คาร์ล ตอยซ์ (Karl Deutsch) ได้ชี้ให้เห็นว่าการสื่อสารคือการถ่าย

โอนข้อมูลในรูปแบบของเหตุการณ์ต่างๆ ผ่านช่องทางการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่แตกต่างกัน ซึ่งมีผลต่อศักยภาพของระบบการเมืองในการประมวลผลและตอบสนองต่อข้อมูลที่ได้รับ ความสามารถของระบบการเมืองในการตอบสนองต่อข้อเรียกร้องจากประชาชนถือเป็นตัวชี้วัดที่สำคัญ ระบบการเมืองจึงเปรียบเสมือนสมองของมนุษย์ที่รับและประมวลผลข้อมูลเพื่อตอบสนองต่อความต้องการและข้อเรียกร้องของสังคม การสื่อสารในระบบนี้ถูกเปรียบเทียบเป็นการป้อนกลับ (feedback) ซึ่งข้อมูลใหม่ที่เกิดขึ้นจะถูกนำไปป้อนกลับเข้าสู่ระบบเพื่อรักษาสมดุล (Deutsch, 1963 อ้างใน นันทพร วงษ์เชษฐา, 2563, น.42) การสื่อสารทางการเมืองยังทำหน้าที่ที่เปรียบเสมือนเป็นเส้นประสาทของระบบการเมือง โดยเชื่อมโยงทุกส่วนของระบบเข้าด้วยกันเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างรัฐบาลและประชาชน อีกทั้งยังช่วยให้รัฐบาลสามารถปรับปรุงนโยบายเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในทางกลับกัน การไหลเวียนของข้อมูลจากประชาชนสู่รัฐบาลก็ช่วยให้กระบวนการตัดสินใจทางการเมืองเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้ ลูเซียน พาย (Lucian Pye) และเกเบรียล อัลมอนด์ (Gabriel Almond) ยังได้ชี้ให้เห็นว่าการสื่อสารเป็นตัวกำหนดทิศทางของการพัฒนาและความเปลี่ยนแปลงทางการเมือง โดยการสื่อสารทำหน้าที่เชื่อมโยงมนุษย์ให้เป็นสังคมเดียวกันและช่วยให้เกิดการพัฒนาทางการเมืองและสังคมจากสังคมดั้งเดิมไปสู่สังคมสมัยใหม่ (Pye, 1963, Almond & Powell, 1980 อ้างใน นันทพร วงษ์เชษฐา, 2563, น.43) ในขณะที่ สมควร กวียะ มองว่าการสื่อสารเป็นเครื่องมือทางการเมืองที่ทำหน้าที่หลายประการ อาทิ การถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารทางการเมือง การกำหนดวาระปัญหาที่ควรได้รับการพูดถึง การปลูกฝังความเชื่อและอุดมการณ์ทางการเมือง และการระดมกำลังมวลชน การสื่อสารในลักษณะนี้ช่วยพัฒนาระบบประชาธิปไตยผ่านการให้ความรู้และกระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมือง (สมควร กวียะ, 2545 อ้างใน นันทพร วงษ์เชษฐา, 2563, น.43)

ดังนั้น การสื่อสารทางการเมืองคือกระบวนการแลกเปลี่ยนข้อมูล ความคิดเห็น และทัศนคติระหว่างสมาชิกในสังคมการเมือง ซึ่งส่งผลให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและการพัฒนาเชิงโครงสร้างของระบบการเมือง ข้อมูลข่าวสารที่ถูกถ่ายทอดไปมาระหว่างบุคคลและองค์กรในระบบนั้นทำให้ระบบการเมืองสามารถรักษาสมดุลและตอบสนองต่อข้อเรียกร้องของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

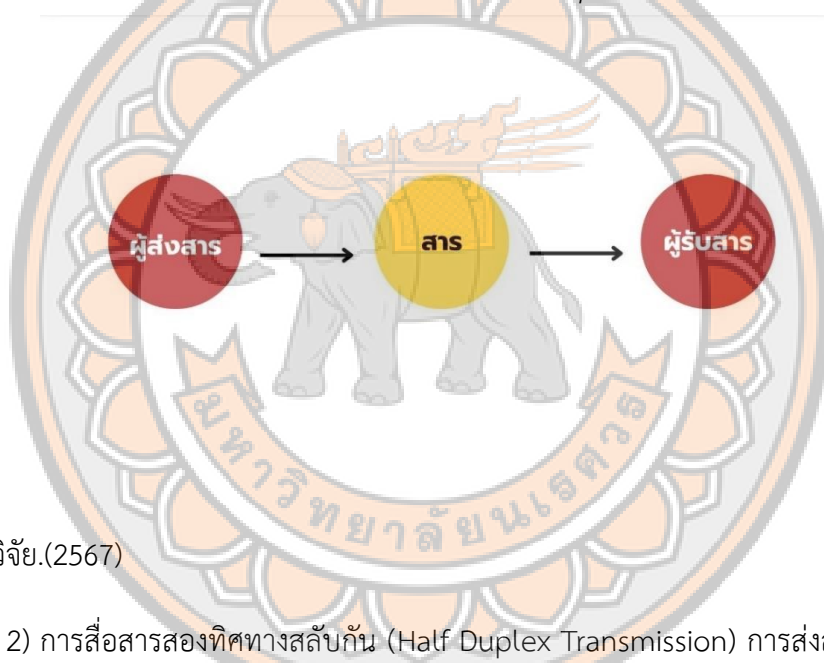
2.2 องค์ประกอบของการสื่อสารทางการเมือง

การสื่อสารเกิดขึ้นเมื่อบุคคลหนึ่งหรือมากกว่ามีการส่งสารและรับสาร ซึ่งสารนั้นอาจถูกบิดเบือนจากสิ่งรบกวน บริบท ผลกระทบ และเปิดโอกาสให้ผู้รับสารแสดงปฏิกิริยาตอบกลับ คุณลักษณะการสื่อสาร ได้แก่ มีวัตถุประสงค์เป็นกระบวนการต่อเนื่อง เป็นเรื่องที่ย้อนกลับไม่ได้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตามสถานการณ์ เป็นเรื่องราวของอารมณ์ความรู้สึกที่บ่งชี้ความสัมพันธ์ อาทิ ความไวเนื้อ

เชื่อถือ การควบคุม การเห็นด้วยหรือความขัดแย้ง (นันทพร วงษ์เชษฐา, 2563, น.9) การสื่อสารสามารถแบ่งทิศทางในการสื่อสารได้ 3 ประเภทดังนี้ (สุริยา งามเจริญ, 2562, วีดีโอ)

1) การสื่อสารทิศทางเดียว (Simplex Transmission) คือ การสื่อสารที่มีผู้ส่งสารเพียงคนเดียว ผู้รับสารจะทำหน้าที่รับเท่านั้น โดยจะไม่มี การตอบสนองว่าได้รับสารนั้นหรือหรือไม่อย่างไร ตัวอย่าง รายการวิทยุ ผู้จัดรายการวิทยุจะทำหน้าที่เป็นผู้ส่งสารและผู้ฟังรายการวิทยุจะเป็นผู้รับสาร ในขณะที่ผู้รับสารฟังวิทยุจะไม่สามารถ ตอบโต้ผู้ส่งสารได้ว่าเข้าใจข้อมูลในรายการได้หรือไม่อย่างไร (ดังในแผนภาพที่ 1)

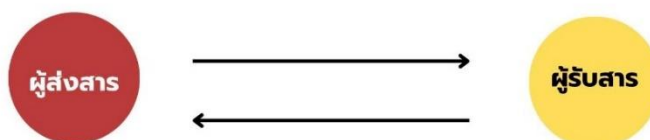
แผนภาพที่1 การสื่อสารทิศทางเดียว (Simplex Transmission)

ที่มา: ผู้วิจัย.(2567)

2) การสื่อสารสองทิศทางสลับกัน (Half Duplex Transmission) การส่งสารที่ผู้ส่งสารและผู้รับสารผลัดกันทำหน้าที่เป็นผู้ส่งสารและผู้รับสาร ในขณะที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งทำหน้าที่เป็นผู้ส่งสารอีกฝ่ายหนึ่งจะทำหน้าที่เป็นผู้รับสาร การสื่อสารประเภทนี้ผู้ส่งสารและผู้รับสาร จะไม่สามารถโต้ตอบกันได้ในขณะที่เดียวกัน ตัวอย่างเช่น การใช้วิทยุสื่อสาร ผู้ใช้วิทยุสื่อสารต้องผลัดกันทำหน้าที่เป็นผู้รับและส่งสาร เมื่อฝ่ายหนึ่งทำหน้าที่เป็นผู้ส่งสารอีกฝ่ายหนึ่งจะต้องทำหน้าที่เป็นผู้รับสลับกันไป (ดังในแผนภาพที่ 2)

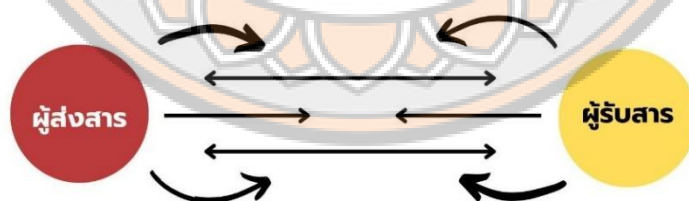
แผนภาพที่ 2 การสื่อสารสองทิศทางสลับกัน (Half Duplex Transmission)

ที่มา: ผู้วิจัย.(2567)

3) การสื่อสารสองทิศทางพร้อมกัน (full Duplex Transmission) คือ การสื่อสารที่ ผู้ส่งสารและผู้รับสาร ผลิตกันทำหน้าที่ รับและส่งสาร ในช่วงเวลาเดียวกัน ปัจจุบันนิยมใช้การสื่อสารประเภทนี้ เนื่องจากมีความสะดวกรวดเร็ว และผู้สื่อสารสามารถตรวจสอบความถูกต้องข้อมูลได้ทันที (ดังในแผนภาพที่ 3)

แผนภาพที่ 3 การสื่อสารสองทิศทางพร้อมกัน (full Duplex Transmission)

ที่มา: ผู้วิจัย.(2567)

การสื่อสารส่วนใหญ่มักไม่ได้อยู่ในสำนักแต่ก็มีบางส่วนเป็นสารที่มีโครงสร้างถูกสร้างขึ้นและถูกชี้นำ กระบวนการสื่อสารที่เกิดขึ้นระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร โดยใช้ตัวแบบการสื่อสารของเบอร์

โล (S-M-C-R) ซึ่งประกอบด้วย 4 ส่วนหลัก คือ ผู้ส่งสาร (Sender) สาร (Message) ช่องทางการสื่อสาร (Channel) และผู้รับสาร (Receiver) ตัวแบบนี้เดิมเป็นเชิงเส้นตรง ซึ่งแสดงการสื่อสารทางเดียวจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสารที่ต่างมีทักษะการสื่อสาร ระบบสังคมและวัฒนธรรม ประกอบด้วย เนื้อหา รหัสของสาร อาทิ ภาษาพูด ภาษาเขียน และภาษาท่าทาง โดยเน้นช่องทางการสื่อสารที่เป็นผัสสะเท่านั้น (กิติมา สุรสุนธิ, 2557 อ้างใน นันทพร วงษ์เชษฐา, 2563, น.10) หลังจากมีตัวแบบเดิมที่เป็นเชิงเส้นตรงหรือการสื่อสารทางเดียวก็ได้มีการพัฒนาต่อเนื่องมาเป็นตัวแบบที่ซับซ้อนขึ้นมีการตอบโต้ระหว่างผู้ส่งและผู้รับ ดังที่ (สุรียา งามเจริญ, 2562, วีดีโอ) ได้กล่าวไว้ในข้างต้นข้อที่สาม ซึ่งการสื่อสารไม่ใช่แค่การส่งข้อความแต่มีองค์ประกอบที่สำคัญอื่นๆ อาทิ ความรู้สึก สัญลักษณ์ และปทัสถานทางวัฒนธรรมที่มีผลต่อกระบวนการสื่อสาร (ดังตัวแบบในแผนภาพที่ 4) สุรพงษ์ โสธนะเสถียร เห็นว่ากระบวนการสื่อสารตามตัวแบบ S-M-C-R ของเบอร์โล ไม่ได้แสดงความหมายของการสื่อสารแต่เป็นการแสดงความรู้แจ้งแจ่มแจ้ง เนื่องจากการสื่อสารใดๆ ย่อมประกอบด้วย ผู้ส่งสาร เนื้อหาของสาร ช่องทางการสื่อสาร และผู้รับสารเป็นปกติอยู่แล้ว (สุรพงษ์ โสธนะเสถียร, 2563 อ้างใน นันทพร วงษ์เชษฐา, 2563, น.10)

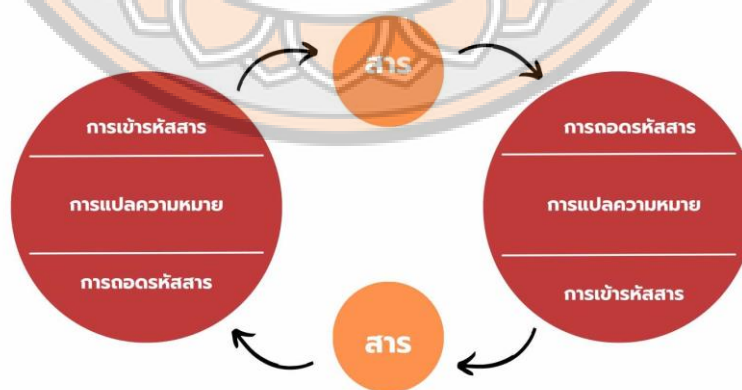
แผนภาพที่ 4 ตัวแบบการสื่อสารพื้นฐาน

ที่มา: ผู้วิจัย.(2567) ปรับจากตัวแบบการสื่อสารพื้นฐานของเบอร์โล (Berlo, 1960 อ้างใน นันทพร วงษ์เชษฐา, 2563, น.11)

นอกจาก S-M-C-R กระบวนการสื่อสารยังมีองค์ประกอบที่เรียกว่าสิ่งรบกวน ตามที่แชนนอน และวีเวอร์ (Shannon & Weaver) ระบุถึงสิ่งรบกวนในการพัฒนาตัวแบบ สิ่งรบกวน (Noise) ถือเป็นปัจจัยที่สามารถบิดเบือนสารที่ส่งไปได้ โดยสิ่งรบกวนสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ สิ่งรบกวนทางกายภาพ (จากสภาพแวดล้อม) และสิ่งรบกวนทางจิตใจ (จากความคิดและอารมณ์) ตัวแบบการสื่อสารของชแรมม์ (Schramm) ได้นำเสนอว่าการสื่อสารควรเป็นการตอบโต้กัน (สองทาง) โดยเน้นการตอบสนอง (Feedback) ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนสารอย่างต่อเนื่อง (Shannon & Weaver, 1949 อ้างใน นันทพร วงษ์เชษฐา, 2563, น.11) ชแรมม์ได้นำแนวคิดของชาร์ลส ออสกู๊ด (Charles Osgood) มาขยายเป็นตัวแบบเพื่อแสดงปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร โดยผู้รับสารแสดงปฏิกิริยาตอบกลับในกระบวนการสื่อสาร หลังจากที่ผู้ส่งสารทำการเข้ารหัสสาร (encode) เพื่อจัดความหมายของสารแล้วจึงส่งสาร (message) ไปยังผู้รับสารเมื่อผู้รับสารได้รับสารแล้วก็ทำการถอดรหัสสาร (decode) หรือแปลความหมายสาร (interpret) เพื่อทำความเข้าใจกับสารที่ได้รับ จากนั้นผู้รับสารก็เปลี่ยนสถานะเป็นผู้ส่งสารและแสดงความรู้สึกนึกคิดกลับไป ทำให้ผู้ส่งสารในตอนแรกกลายเป็นผู้รับสารแล้วทำการถอดรหัสสาร ตัวแบบการสื่อสารของชแรมม์ จึงเป็นแบบเชิงวงกลมแสดงการสื่อสารสองทางและเป็นกระบวนการที่วนเวียนอย่างไม่สิ้นสุด (ดังตัวแบบในภาพที่ 2)

แผนภาพที่ 5 ตัวแบบการสื่อสาร

ที่มา: ปรับจากตัวแบบการสื่อสารปรับจากตัวแบบของชแรมม์ (McQuail & Windahl, 1993 อ้างใน นันทพร วงษ์เชษฐา, 2563, น.12)

เมื่อพิจารณาองค์ประกอบจากแนวคิดและตัวแบบการสื่อสารข้างต้น ทั้งของเบอร์โล แชนนอน และวีเวอร์ ชแรมม์ ของสุรพงษ์ โสธนะเสถียรละภิตติมา สุรสนธิ์นัน นันทพร วงษ์เชษฐา สามารถ สรุปองค์ประกอบและตัวแบบการสื่อสารไว้ว่า ประกอบไปด้วย ผู้สื่อสาร สาร การเข้ารหัสสาร ช่องทางการสื่อสาร การถอดรหัสสาร ปฏิกริยาตอบกลับ สิ่งรบกวน และบริบท ดังต่อไปนี้

- 1) ผู้สื่อสาร หมายถึง บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีความคิด ความต้องการที่จะส่งข้อมูลข่าวสาร ไม่ว่าจะเป็น อารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด ความคิดเห็น ทศนคติ ความเชื่อและอื่นๆ ไปยังผู้รับสาร คำว่าผู้ส่งสารอาจใช้คำอื่นที่ใกล้เคียงได้ อาทิ แหล่งข้อมูลข่าวสาร แหล่งสาร ผู้สื่อสาร เป็นต้น ผู้ส่งสารเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างยิ่ง (กิติมา สุรสนธิ, 2557 อ้างใน นันทพร วงษ์เชษฐา, 2563, น.12)

โดยการพิจารณารูปแบบการสื่อสารตามเกณฑ์จำนวนผู้สื่อสาร สามารถแบ่งรูปแบบการสื่อสารได้ทั้งหมด 6 ประเภท ดังนี้ (นันทพร วงษ์เชษฐา, 2563)

- 1.1 การสื่อสารภายในบุคคล เป็นการสื่อสารที่ผู้ส่งสารสื่อสารกับตัวเองมักเกี่ยวข้องกับจิตวิทยา
- 1.2 การสื่อสารระหว่างบุคคล เป็นการสื่อสารระหว่างคนสองคน ซึ่งผู้รับสารและผู้ส่งสารเป็นปัจเจกบุคคล หมายถึงการสื่อสารแบบซึ่งหน้า อาทิ ผู้ชายกับผู้ซื้อ
- 1.3 การสื่อสารกลุ่มเล็ก เป็นการสื่อสารของกลุ่มบุคคลจำนวนอาจไม่มาก มักมีจำนวน 3-10 คน ส่วนใหญ่เป็นการสื่อสารแบบซึ่งหน้ากลุ่มจะมีขนาดไม่เกินความสามารถในการติดต่อแบบซึ่งหน้า
- 1.4 การสื่อสารกลุ่มใหญ่ เป็นการสื่อสารที่มีจำนวนผู้ร่วมในกระบวนการสื่อสารค่อนข้างมาก
- 1.5 การสื่อสารสาธารณะ เป็นการส่งสารและสารไปยังบุคคลกลุ่มใหญ่ ซึ่งไม่สามารถกำหนดจำนวนที่แน่นอนได้ จึงจำเป็นต้องใช้เครื่องมือช่วยในการสื่อสาร อาทิ เครื่องขยายเสียง ป้าย และอื่นๆ
- 1.6 การสื่อสารมวลชน เป็นการสื่อสารที่สำคัญที่สุด เนื่องจากส่งผลกระทบต่อสังคม ทั้งทางตรงและทางอ้อมแม้ว่าสื่อมวลชนเป็นช่องทางการสื่อสารที่ครอบคลุมมวลชนในสังคมระบบเปิดทำให้ผู้ส่งสารและผู้รับสารอยู่ห่างไกลกันแต่สื่อมวลชน

ก็ยังสามารถปลุกกระแสในสังคมได้ (Barn & Davis, 2012 อ้างใน นันทพร วงษ์
 เชษฐา, 2563, น.13)

- 2) สาร หมายถึง เรื่องราวที่มีความหมายและถูกแสดงออกมา โดยอาศัยวัจนภาษา (ภาษาพูด ภาษาเขียน) หรือ อวัจนภาษา (ไม่ใช่ภาษาพูดและภาษาเขียน) ที่สามารถทำให้เกิดการรับรู้ ร่วมกันระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสารขณะที่ทำการสื่อสารกัน (สุรพงษ์ โสธนะเกษียณ, 2563 อ้างใน นันทพร วงษ์เชษฐา, 2563, น.14)
- 3) การเข้ารหัสสาร หมายถึง เป็นขั้นตอนการผลิตสารด้วยการใส่รหัสสาร (decode a messenger) (สุรพงษ์ โสธนะเกษียณ, 2563 อ้างใน นันทพร วงษ์เชษฐา, 2563, น.14)
- 4) ช่องทางการสื่อสาร หมายถึง วิธีที่ใช้ในการส่งข้อมูลจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร อาจเป็น ประสาทสัมผัส เช่น การมองเห็นหรือการได้ยิน (กิติมา สุรสนธิ, 2557 อ้างใน นันทพร วงษ์ เชษฐา, 2563, น.15) แบ่งประเภทช่องทางการสื่อสารเป็น 4 เกณฑ์ คือ 1) สื่อบุคคลและไม่ใช้ บุคคล 2) ระดับการมีส่วนร่วมของผู้รับสาร 3) แหล่งกำเนิดสื่อ และ 4) ความเป็นส่วนตัวของ สื่อ
- 5) การถอดรหัสสาร หมายถึง การตีความสาร จากการอ่าน ฟัง สังเกตอวัจนภาษา พฤติกรรม หรือจดจำการเห็นจากผู้อื่น (สุรพงษ์ โสธนะเกษียณ, 2563 อ้างใน นันทพร วงษ์เชษฐา, 2563, น.16)
- 6) ปฏิกริยาตอบกลับ หมายถึง การสะท้อนกลับหรือตอบสนองเมื่อผู้รับสารรับรู้ด้วยการตีความ กลับไปยังผู้ส่งสารในกระบวนการสื่อสารแบบสองทาง คือ การแสดงปฏิกริยาตอบกลับว่าผู้ส่ง สารและผู้รับสารมีความเข้าใจตรงกันหรือไม่ ยังมีการย้อนกลับสารนั้นมากเท่าใดยิ่งแสดงให้เห็นความสับสนที่เกิดขึ้น ระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสารมากเท่านั้น ต่างจากการสื่อสารทาง เดียวเป็นการสื่อสารที่ผู้รับสารมีหน้าที่แค่รับรู้สารเพียงอย่างเดียว (สุรพงษ์ โสธนะเกษียณ, 2563 อ้างใน นันทพร วงษ์เชษฐา, 2563, น.16)

2.3 การวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์กับการสื่อสารทางการเมือง

การวิเคราะห์วาทกรรมแนววิพากษ์ (Critical Discourse Analysis: CDA) เป็นเครื่องมือทาง วิชาการที่เน้นศึกษาการแสดงอำนาจทางสังคมผ่านตัวบทและการพูดในบริบททางสังคมและการเมือง ซึ่งมีการสร้างความไม่เท่าเทียม ครอบงำ หรือการละเมิดสิทธิต่างๆ (Van Dijk, 2008, อ้างใน สมชาย ศรีสันต์, 2561) แนวทางการวิเคราะห์นี้ถูกใช้ในหลากหลายสาขาวิชา อาทิ สัญญาวิทยา สังคมวิทยาภาษา

ชาติพันธุ์วรรณนา และจิตวิทยา โดยมีลักษณะร่วมกัน (Wodak & Meyer, 2009) ดังนี้ 1) สนใจบริบททางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการใช้ภาษา 2) มุ่งวิเคราะห์ในระดับตัวบท วาทกรรม หรือสถานการณ์การสนทนา 3) ขยายการศึกษาไปถึงการกระทำและการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม 4) สนใจภาษาในเชิงสัญลักษณ์ ซึ่งรวมถึงสัญลักษณ์ ภาษากาย และภาพ 5) เน้นความพลวัตและกลยุทธ์ของการสร้างความหมาย 6) ศึกษาบทบาทของสภาพแวดล้อมทางสังคม เหตุการณ์ และความรู้ที่ส่งผลต่อวาทกรรม 7) การวิเคราะห์ครอบคลุมถึงโครงสร้าง ข้อโต้แย้ง และวาทศิลป์ที่ประกอบขึ้นจากวาทกรรม (Wodak & Meyer, 2009, น.2 อ้างใน สมชาย ศรีสันต์, 2561, น.25)

เนื่องจากการวิเคราะห์นี้มุ่งเน้นไปที่การเชื่อมโยงระหว่างทฤษฎีทางภาษาและสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในงานของ Michel Foucault ซึ่งเน้นศึกษาการผลิตตัวตนและอำนาจผ่านวาทกรรมโดย Foucault มองว่าวาทกรรมเป็นระบบที่แสดงออกถึงการสร้างความหมายและทิศทางการปฏิบัติทางสังคม มากกว่าการเน้นที่ปฏิสัมพันธ์รายบุคคลในการก่อตัวหรือต่อรองวาทกรรม (Hall, 2001 Wetherell, 2001 อ้างใน สมชาย ศรีสันต์, 2561, น.237) เมื่อมีการประยุกต์ใช้วาทกรรมแนววิพากษ์ในบริบทของการพัฒนา การศึกษานี้จะมีความน่าสนใจในวิธีที่วาทกรรมสร้างอำนาจ ควบคุม และครอบงำ อาทิ การศึกษาการพัฒนาแนววิพากษ์จะพยายามรื้อสร้าง (deconstruct) วาทกรรมการพัฒนากระแสหลัก เพื่อค้นหาทางเลือกใหม่ในการพัฒนา โดยการศึกษาพบว่าวาทกรรมมีรูปแบบทางอำนาจใน 4 ด้าน

1) อุดมการณ์ (Ideology) วาทกรรมสร้างภาพและเสียงที่เชื่อมโยงกับระบบความเชื่อของมนุษย์ รวมทั้งแนวทางวิธีประพจน์ ปฏิบัติ ซึ่งปรากฏขึ้นในการรับรู้และถูกนำไปเชื่อมโยงกับระบบความเชื่อที่แฝงฝังอยู่ในร่างกายของมนุษย์ที่มีมาก่อนหน้า

2) ความเป็นตัวแทน (Representation) วาทกรรมเป็นตัวแทนของสิ่งต่างๆ ซึ่งนำไปสู่การสร้างความหมายและการกำหนดคุณค่า

3) สถาบันเชิงวาทกรรม (Discursive Institution) สถาบันทางสังคมผลิตซ้ำอำนาจและการเปลี่ยนแปลงในระดับปฏิบัติการ

4) การเข้าถึงทางวาทกรรม (Discursive Access) วาทกรรมควบคุมวิธีการแสดงออกและใครที่มีสิทธิในการเข้าถึงและผลิตวาทกรรม

การวิเคราะห์วาทกรรมแนววิพากษ์ (CDA) จึงเป็นวิธีการศึกษาการใช้อำนาจทางสังคมที่สะท้อนผ่านภาษาและวาทกรรมในบริบททางการเมืองและสังคม โดยเฉพาะการสร้างควมไม่เท่าเทียม

และการครอบงำ การวิเคราะห์นี้ถูกใช้ในหลายสาขาวิชา โดยเน้นการศึกษาในระดับตัวบทและบริบททางสังคม รวมถึงกลยุทธ์การสร้างความหมายและโครงสร้างของวาทกรรมที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ทางสังคม ต่อมาจะกล่าวถึงเป้าหมายของการวิเคราะห์วาทกรรมแนววิพากษ์ว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร

เป้าหมายในการวิพากษ์และตอบโต้ต่ออำนาจของวาทกรรมหลักที่ครอบงำในสังคม โดยยึดหลักว่าความรู้หรือความจริงไม่มีความบริสุทธิ์ปราศจากอำนาจ นักวิจัยจึงไม่ต้องปลอดพ้นจากอคติ แต่ควรกำหนดจุดยืนชัดเจนเพื่อตอบโต้วาทกรรมหลักและสร้างทางเลือกใหม่ที่ไร้อำนาจ จุดยืนนี้แตกต่างจากแนวทางการวิจัยแบบปฏิฐานนิยมที่พยายามแสวงหาความรู้บริสุทธิ์และปลอดจากอารมณ์ ซึ่งมักสนับสนุนวาทกรรมกระแสหลักและทฤษฎีที่แข็งแกร่งในวิชาการ CDA เน้นการวิพากษ์และตีความปรากฏการณ์เพื่อสะท้อนถึงความไม่สมบูรณ์ การต่อต้าน และการขัดแย้งของประชาชน โดยมีจุดยืนอยู่ข้างผู้ที่เสียเปรียบในสังคม เป้าหมายของการวิเคราะห์วาทกรรมแนววิพากษ์ (สมชาย ศรีสันต์, 2561, น.249-250) ประกอบด้วย 3 ลักษณะหลัก ดังต่อไปนี้

- 1) การผลิตสร้างขึ้นใหม่ (Reconstruction) การสร้างคำอธิบายใหม่ที่เผยแง่มุมที่สังคมมองข้าม เปิดเผยกฎเกณฑ์เบื้องหลังการผลิตสร้างความหมายของวาทกรรม
- 2) การรื้อสร้าง (Deconstruction) การถอดรื้อองค์ประกอบของวาทกรรมที่ประกอบด้วยภาษา อำนาจ และการกดขี่ เผยให้เห็นการสร้างความเป็นอื่นและความไม่เป็นธรรมที่แฝงอยู่
- 3) การผลิตสร้างความหมายใหม่ (Resignification) การสร้างวาทกรรมและความหมายใหม่ที่มาจากกลุ่มที่เสียเปรียบ โดยเน้นการต่อสู้และเสียงของผู้ถูกกดทับในสังคม

ดังนั้น การสื่อสารทางการเมืองมีความเชื่อมโยงกับการวิเคราะห์วาทกรรมแนววิพากษ์อย่างชัดเจน เนื่องจากวาทกรรมเป็นกระบวนการทางภาษาและความคิดที่สะท้อนการใช้อำนาจ อุดมการณ์ และการต่อสู้เพื่ออำนาจในสังคม การสื่อสารทางการเมืองเป็นพื้นที่ที่นักการเมือง ประชาชนทั่วไป และผู้มีอำนาจใช้ภาษาเพื่อโน้มน้าว จัดการ และรักษาอำนาจ ซึ่งตรงกับกรอบการวิเคราะห์วาทกรรมแนววิพากษ์ที่เน้นตรวจสอบการใช้ภาษาในสังคมเพื่อเข้าใจว่าใครควบคุมความหมายและอำนาจในแต่ละบริบท จากการศึกษาของนักวิชาการที่กล่าวถึงข้างต้น เรื่องการสื่อสารทางการเมือง เช่น Karl Deutsch และ Manuel Pares I Maicas มองว่าการสื่อสารทางการเมืองเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายทอดข้อมูลและการโน้มน้าว โดยการสื่อสารทางการเมืองไม่ได้เป็นเพียงการส่งผ่านสาร แต่ยังรวมถึงการสร้างความหมายและการควบคุมการรับรู้ของประชาชน วาทกรรมที่ถูกนำมาใช้ในสื่อและข่าวสารการเมืองถูกออกแบบมาเพื่อสร้างภาพลักษณ์ทางการเมืองและเพื่อเบี่ยงเบนความสนใจของ

สังคมจากประเด็นสำคัญ ซึ่งเป็นสิ่งที่นักวิเคราะห์วาทกรรมแนววิพากษ์มักจะศึกษาว่าภาษานั้นส่งผลต่อความคิด อำนาจ และการปฏิบัติอย่างไร อีกทั้งแนวคิดการวิเคราะห์วาทกรรมของ Michel Foucault เน้นการศึกษาว่าอำนาจและความรู้ถูกสร้างขึ้นผ่านภาษาอย่างไร สิ่งนี้สอดคล้องกับมุมมองของนักวิชาการที่กล่าวถึงความสำคัญของการสื่อสารในฐานะเครื่องมือทางการเมือง เช่น การควบคุม การรับรู้ การกำหนดอุดมการณ์ วาทกรรมทางการเมืองจึงไม่ได้เป็นเพียงการแสดงออกเชิงภาษา แต่ยังเป็น การแสดงอำนาจและการต่อสู้ในเชิงความหมาย ที่ทำให้ผู้มีอำนาจสามารถกำหนดความเป็นจริงทางสังคมในมุมมองของตน

อีกทั้งยังชี้ให้เห็นว่า การวิเคราะห์วาทกรรมแนววิพากษ์และเป้าหมายในการวิพากษ์นั้นมีความสำคัญเช่นเดียวกับการสื่อสารทางการเมือง เพราะเป็นวิธีการศึกษาอำนาจทางสังคมผ่านการใช้ภาษาและวาทกรรมในบริบทการเมืองและสังคมที่สะท้อนถึงการครอบงำและความไม่เท่าเทียม โดยเน้นการวิเคราะห์ตัวบทและบริบททางสังคม ตลอดจนกลยุทธ์การสร้างความหมายของวาทกรรมที่มีผลต่อการรับรู้ทางสังคมและเป้าหมายหลักของการวิเคราะห์วาทกรรมแนววิพากษ์ คือ การวิพากษ์และตอบโต้ในการครอบงำของวาทกรรมกระแสหลัก โดยเน้นว่าความรู้หรือความจริงล้วนถูกกำกับด้วยอำนาจ

ผู้วิจัยจึงเห็นว่าทั้งการวิเคราะห์วาทกรรมแนววิพากษ์หรือเป้าหมายในการวิพากษ์วาทกรรมควรมีจุดยืนที่ชัดเจนเพื่อตอบโต้และสร้างทางเลือกใหม่ที่ไม่ถูกครอบงำ เป้าหมายของ CDA มุ่งเน้นที่การวิพากษ์เพื่อตีแผ่การต่อต้านและการขัดขืนของประชาชน โดยให้ความสำคัญกับกลุ่มผู้เสียเปรียบในสังคม

3. ทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการสื่อสารทางการเมืองและขบวนการเคลื่อนไหวผ่านบทเพลงระหว่างกลุ่ม กปทส. และคณะราษฎร 63 ผ่านบทเพลง ซึ่งแนวทางการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้เขียนจึงเลือกใช้กรอบทฤษฎีการระดมทรัพยากร (resource mobilization theory) และแนวคิดการเคลื่อนไหวทางสังคม (Social Movements) ทั้งสองเป็นแนวทางสำคัญในการศึกษาเพื่อตอบคำถามวิจัยและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ข้างต้นรายละเอียด ดังนี้

3.1 ทฤษฎีการระดมทรัพยากร (resource mobilization theory)

3.1.1. ความหมายของการระดมทรัพยากร

ทฤษฎีการระดมทรัพยากรเป็นทฤษฎีหนึ่งในการวิเคราะห์การเมืองของขบวนการทางสังคมที่นักสังคมศาสตร์ในสหรัฐอเมริกาได้พัฒนาขึ้นในช่วงทศวรรษที่ 1970 โดยงานบุกเบิกที่สำคัญคือ

Resource Mobilizations and Social Movements ของ John D. McCarthy & Myer N. Zald (1977) ในสังคมตะวันตกมีการเคลื่อนไหวของขบวนการทางสังคม อาทิ ขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิความเป็นพลเมืองในสหรัฐอเมริกา ขบวนการต่อสู้เพื่อสันติภาพและอื่นๆ จุดสำคัญที่ทำให้กรอบการวิเคราะห์ขบวนการทางสังคมถูกพัฒนาขึ้นเพื่ออธิบายปฏิบัติการทางสังคมใหม่ๆ โดยให้ความสนใจกับปัญหาในการระดมมวลชน การเลือกใช้ ยุทธวิธีในการเคลื่อนไหวต่อสู้ที่มีประสิทธิภาพ ปัจจัยด้านที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จหรือความล้มเหลวของขบวนการทางสังคม โดยเรียกทฤษฎีการวิเคราะห์ใหม่ใหม่นี้ว่า ทฤษฎีการระดมทรัพยากร (Resource Mobilizations Theory) กรอบการวิเคราะห์ขบวนการทางสังคมของทฤษฎีการระดมทรัพยากรมีการให้ความสนใจในประเด็นคำถามในองค์การเคลื่อนไหวทางสังคม โดยเฉพาะในด้านมิติทรัพยากร ผู้นำ และยุทธวิธีเคลื่อนไหว (ประภาส ปันตบแต่ง, 2552) นอกจากนี้ ทฤษฎีการระดมทรัพยากรถูกใช้ในการศึกษาขบวนการทางสังคม โดยเน้นว่าความสำเร็จของขบวนการเหล่านี้ขึ้นอยู่กับทรัพยากรไม่ว่าจะเป็น เวลา เงิน ทักษะ และความสามารถในการใช้ทรัพยากรเหล่านั้น เมื่อทฤษฎีนี้ปรากฏขึ้นครั้งแรก ถือเป็นความก้าวหน้าในการศึกษาขบวนการทางสังคม เนื่องจากมุ่งเน้นไปที่ตัวแปรทางสังคมวิทยาแทนที่จะเป็นด้านจิตวิทยา ขบวนการทางสังคมไม่ได้ถูกมองว่าเป็นสิ่งที่ขาดเหตุผล ขับเคลื่อนด้วยอารมณ์ และไร้ระเบียบอีกต่อไป เป็นครั้งแรกที่มีการพิจารณาอิทธิพลจากภายนอกขบวนการทางสังคม เช่น การสนับสนุนจากองค์กรต่างๆ หรือจากรัฐบาล (Crossman, 2020)

ในช่วงทศวรรษ 1960 และ 1970 นักสังคมวิทยาเริ่มศึกษาว่าขบวนการทางสังคมพึ่งพาทรัพยากรอย่างไรเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ในขณะที่การศึกษาก่อนหน้านั้นมักมองปัจจัยทางจิตวิทยาของแต่ละบุคคลที่ทำให้ผู้คนเข้าร่วมขบวนการทางสังคม ทฤษฎีการระดมทรัพยากรมองในมุมกว้างขึ้น โดยพิจารณาปัจจัยทางสังคมที่กว้างขึ้นซึ่งช่วยให้ขบวนการทางสังคมประสบความสำเร็จ (Crossman, 2020) และต่อมาในปี 1977 John McCarthy และ Mayer Zald ที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น ได้มีตีพิมพ์บทความสำคัญที่อธิบายแนวคิดของทฤษฎีการระดมทรัพยากร ในบทความของพวกเขา McCarthy และ Zald ได้เริ่มด้วยการกำหนดคำศัพท์สำหรับทฤษฎีนี้ องค์กรขบวนการทางสังคม (SMOs) คือ กลุ่มที่สนับสนุนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและอุตสาหกรรมขบวนการทางสังคม (SMI) คือ ชุดขององค์กรที่สนับสนุนเป้าหมายเดียวกัน ตัวอย่างเช่น Amnesty International และ Human Rights Watch แต่ละแห่งจะเป็น SMO ใน SMI ที่ใหญ่กว่าขององค์กรด้านสิทธิมนุษยชน SMO จะหาผู้สนับสนุน (บุคคลที่สนับสนุนเป้าหมายของขบวนการ) และผู้สนับสนุนที่ลงมือปฏิบัติจริง (บุคคลที่มีส่วนร่วมในการสนับสนุนขบวนการ เช่น การอาสาหรือการบริจาคเงิน) นอกจากนี้ McCarthy และ Zald ยังได้แยกความแตกต่างระหว่างผู้ที่ได้รับประโยชน์โดยตรงจากสาเหตุของขบวนการ (ไม่ว่าพวกเขา

เขาจะสนับสนุนขบวนการหรือไม่) และผู้ที่ไม่ได้รับประโยชน์ส่วนตัวจากขบวนการ แต่สนับสนุนเพราะเชื่อว่ามันคือสิ่งที่ถูกต้อง (Crossman, 2020)

ตามทฤษฎีการระดมทรัพยากรมีหลายวิธีที่ SMO สามารถรวบรวมทรัพยากรที่พวกเขาต้องการได้ เช่น ขบวนการทางสังคมอาจผลิตทรัพยากรเอง รวบรวมทรัพยากรจากสมาชิก หรือหาทรัพยากรจากภายนอก ไม่ว่าจะเป็นผู้บริจาคขนาดเล็กหรือเงินทุนขนาดใหญ่ ทฤษฎีนี้เชื่อว่าความสามารถในการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพเป็นตัวกำหนดความสำเร็จของขบวนการทางสังคม นอกจากนี้ นักทฤษฎีการระดมทรัพยากรยังพิจารณาว่าทรัพยากรขององค์กรส่งผลต่อกิจกรรมขององค์กรอย่างไร เช่น SMO ที่ได้รับทุนจากผู้บริจาคภายนอกอาจถูกจำกัดการเลือกกิจกรรมตามความต้องการของผู้บริจาค (Crossman, 2020)

ประเภทของทรัพยากร ตามที่นักสังคมวิทยาที่ศึกษาเกี่ยวกับการระดมทรัพยากรกล่าวไว้ ประเภทของทรัพยากรที่ขบวนการทางสังคมต้องการ (Crossman, 2020) สามารถแบ่งออกเป็น 5 ประเภท ดังนี้

- 1) ทรัพยากรที่เป็นวัตถุ คือทรัพยากรที่เป็นรูปธรรม เช่น เงินทุน สถานที่สำหรับการประชุม องค์กร และอุปกรณ์ต่างๆ ที่จำเป็นในการดำเนินงาน เช่น วัสดุสำหรับทำป้ายประท้วงหรืออาคารสำนักงานขององค์กรไม่แสวงหาผลกำไรขนาดใหญ่
- 2) ทรัพยากรมนุษย์ หมายถึงแรงงานที่จำเป็นในการดำเนินกิจกรรมขององค์กร ไม่ว่าจะเป็นอาสาสมัครหรือพนักงานที่ได้รับค่าตอบแทน ขึ้นอยู่กับเป้าหมายขององค์กร ทักษะเฉพาะอาจมีค่ามากเป็นพิเศษ เช่น องค์กรที่มุ่งเน้นการเพิ่มการเข้าถึงบริการด้านสุขภาพอาจต้องการบุคลากรทางการแพทย์เป็นพิเศษ หรือองค์กรที่มุ่งเน้นกฎหมายการเข้าเมืองอาจต้องการผู้มีความรู้ด้านกฎหมายมาช่วยเหลือ
- 3) ทรัพยากรทางสังคม องค์กร ทรัพยากรเหล่านี้คือสิ่งที่ SMO ใช้ในการสร้างเครือข่ายทางสังคม เช่น การสร้างรายการอีเมลของผู้สนับสนุนเป้าหมาย ซึ่งองค์กรสามารถนำไปใช้เองหรือแบ่งปันกับ SMO อื่นที่มีเป้าหมายเดียวกัน
- 4) ทรัพยากรวัฒนธรรม รวมถึงความรู้ที่จำเป็นสำหรับการดำเนินกิจกรรมขององค์กร เช่น ความรู้เกี่ยวกับการวิ่งเต้นตัวแทนที่ได้รับการเลือกตั้ง การร่างเอกสารนโยบาย หรือการจัดการชุมนุม นอกจากนี้ยังอาจรวมถึงสื่อ เช่น หนังสือหรือวิดีโอสาระความรู้ที่เกี่ยวข้องกับงานขององค์กร

- 5) ทรัพยากรทางศีลธรรม เป็นทรัพยากรที่ช่วยให้องค์กรได้รับการยอมรับว่าเป็นองค์กรที่มีความชอบธรรม เช่น การรับรองจากบุคคลที่มีชื่อเสียงสามารถทำให้องค์กรได้รับความสนใจมากขึ้น ผู้คนอาจมององค์กรในแง่บวกมากขึ้น หรือแม้กระทั่งกลายเป็นผู้สนับสนุนขององค์กรเอง

ตัวอย่างการระดมทรัพยากรเพื่อช่วยเหลือผู้ไร้ที่อยู่อาศัย

ในบทความปี 1996 Daniel Cress และ David Snow ได้ทำการศึกษาลึกซึ้งเกี่ยวกับ 15 องค์กรที่มุ่งเน้นการส่งเสริมสิทธิของผู้ไร้ที่อยู่อาศัย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พวกเขาได้ตรวจสอบว่า ทรัพยากรที่องค์กรแต่ละแห่งมีอยู่นั้นเชื่อมโยงกับความสำเร็จขององค์กรอย่างไร พวกเขาพบว่า การเข้าถึงทรัพยากรเกี่ยวข้องกับความสำเร็จขององค์กร และทรัพยากรบางประเภทมีความสำคัญเป็นพิเศษ ได้แก่ การมีสถานที่ตั้งสำนักงานจริง การเข้าถึงข้อมูลที่จำเป็น และการมีผู้นำที่มีประสิทธิภาพ (Crossman, 2020)

ตัวอย่างอีกกรณี คือ การรายงานข่าวเกี่ยวกับสิทธิสตรี นักวิจัย Bernadette Barker-Plummer ได้ศึกษาว่า ทรัพยากรช่วยให้องค์กรได้รับการรายงานข่าวจากสื่ออย่างไร Barker-Plummer ได้พิจารณาการรายงานข่าวขององค์กร National Organization for Women (NOW) ตั้งแต่ปี 1966 จนถึงช่วงทศวรรษ 1980 และพบว่าจำนวนสมาชิกของ NOW มีความสัมพันธ์กับปริมาณการรายงานข่าวที่ NOW ได้รับจาก The New York Times กล่าวอีกนัยหนึ่ง Barker-Plummer แนะนำว่า เมื่อ NOW เติบโตในฐานะองค์กรและมีทรัพยากรมากขึ้น องค์กรก็สามารถได้รับการรายงานข่าวสำหรับกิจกรรมของตนมากขึ้นเช่นกัน (Crossman, 2020)

3.1.2 ฐานคติของทฤษฎีการระดมทรัพยากร

เกิดจากการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างทฤษฎีพฤติกรรมรวมหมู่และทฤษฎีการระดมทรัพยากร ในบริบทของการเกิดขบวนการทางสังคมแม้ว่าทฤษฎีพฤติกรรมรวมหมู่เชื่อว่าการรวมกลุ่มของบุคคลเกิดจากความเดือดร้อนร่วมหรือความรู้สึกไม่พอใจในสังคมแต่ทฤษฎีพฤติกรรมรวมหมู่ไม่อาจสามารถอธิบายได้ว่า ทำไมการรวมกลุ่มจึงเกิดขึ้นเฉพาะในบางพื้นที่หรือแค่ช่วงเวลานั้นในทางกลับกันทฤษฎีการระดมทรัพยากรได้เสนอ ตั้งข้อสังเกตว่า ความเดือดร้อน ความรู้สึก ความไม่พอใจของผู้คน มีอยู่ทั่วไปในสังคม (เช่น การสร้างเขื่อนขนาดใหญ่ ในสังคมได้ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ผู้คนที่ถูกอพยพและชาวบ้านผู้ได้รับผลกระทบด้านวิถีชีวิต การทำงานหนักเป็นจำนวนมาก) แล้วเหตุใดขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อคัดค้านจึงเกิดขึ้นบางพื้นที่เพียงพอบ้างและยิ่งไปกว่านั้น การรวมกลุ่มกันของผู้คนยังเกิดขึ้นในช่วงบริบททางเศรษฐกิจ การเมืองบางลักษณะเท่านั้น โดยหัวใจสำคัญของทฤษฎีการระดม

ทรัพยากร คือ การอธิบายการเกิดและการพัฒนาขบวนการทางสังคมไปสู่ความเข้มแข็งตลอดจนความสำเร็จของขบวนการทางสังคมด้วยเงื่อนไข ด้านองค์กรการเคลื่อนไหวทางสังคม (Social Movement organization-SMO) กระบวนการระดมทรัพยากรและยุทธวิธีการเคลื่อนไหว ซึ่งเป็นจุดนั้นสำคัญในการวิเคราะห์ของทฤษฎีการระดมทรัพยากร องค์กรการเคลื่อนไหวทางสังคมจะเข้ามาทำหน้าที่ในการรวบรวมทรัพยากร ซึ่งได้แก่ เงิน แรงงาน ความสมานฉันท์ และสร้างกิจกรรมในการระดมทรัพยากรซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญของขบวนการ ความสำเร็จ ล้มเหลวหรือการสร้างผลสะท้อน โดยการเคลื่อนไหวต่อสู้ของขบวนการทางสังคมจึงขึ้นอยู่กับกลุ่มและองค์กรในบริบทแวดล้อมของขบวนการทางสังคม ยุทธวิธีการตามผู้สนับสนุน ยุทธวิธีตั้งสาธารณะชนและชนชั้น (McCarthy & Zald, 1977 อ้างใน ประภาส ปิ่นตบแต่ง, 2552, น.77-78)

แผนภาพที่ 6 องค์กรในการระดมของขบวนการทางสังคมสู่ยุทธวิธีการตามผู้สนับสนุน

ที่มา: ผู้วิจัย.(2567)

องค์ประกอบทางทฤษฎี ที่สำคัญของทฤษฎีการลงทรัพยากร คือ โครงสร้างการเชื่อมโยง ซึ่งเป็นโครงสร้างที่เชื่อมโยงระหว่างผู้นำกับผู้ตาม ศูนย์กลางกับชายขอบหรือกับส่วนต่างๆ ของขบวนการ เป็นโครงสร้างของความร่วมมือระหว่างองค์กรกับส่วนต่างๆ ขององค์กร

ดังนั้น องค์กรของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม มีบทบาทและหน้าที่ในการระดมคนและทรัพยากรทำหน้าที่ในการจัดสรรทรัพยากรให้กับกิจกรรมการเคลื่อนไหวของขบวนการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทในการปรับเป้าหมายและยุทธวิธี ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ เพื่อการบรรลุเป้าหมาย และการดำรงอยู่ต่อไปของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม (Byrne, 1996 อ้างใน ประภาส ปิ่นตบแต่ง, 2552, น.78) องค์กรการเคลื่อนไหวทางสังคมจำเป็นต้องมีทรัพยากรสนับสนุนเพื่อให้สามารถดำเนินกิจกรรมตามเป้าหมายได้ โดยผู้ที่เป็นเจ้าของและครอบครองทรัพยากร ที่จำเป็นสำหรับองค์กรการ

เคลื่อนไหวทางสังคมก็คือ ปัจเจกบุคคลและกลุ่มองค์กรต่างๆ ในสังคม ซึ่ง (ประภาส ปิ่นตบแต่ง, 2552, น.79-80) สามารถแบ่งออกได้ในหลายมิติ ดังนี้

- 1) สมาชิกผู้ร่วมจุดหมายเดียวกัน (adherents) บุคคลหรือกลุ่มที่มีเป้าหมายร่วมกับขบวนการทางสังคม
- 2) สมาชิกผู้สนับสนุน (contributors) บุคคลที่สนับสนุนทรัพยากรให้แก่องค์กรการเคลื่อนไหวทางสังคม
- 3) สาธารณชนผู้เฝ้ามอง (bystander public): กลุ่มคนที่รับรู้ถึงเป้าหมายและการกระทำของขบวนการแต่ไม่เข้าร่วม และไม่ฝักใฝ่ตรงข้าม
- 4) ฝ่ายตรงกันข้าม (opponents) กลุ่มที่ไม่เห็นด้วยกับเป้าหมายของขบวนการ

อาจแบ่งออกเป็นชนชั้นนำที่มีอำนาจและทรัพยากรมากหรือมวลชนที่มีทรัพยากรจำกัด ในปรากฏการณ์ทางสังคมที่ขบวนการดำเนินอยู่ อาจแบ่งกลุ่มที่เกี่ยวข้องออกเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) ผู้ที่ได้รับประโยชน์ (potential beneficiaries) บุคคลหรือกลุ่มที่คาดว่าจะได้รับประโยชน์จากความสำเร็จของขบวนการ 2) ผู้สนับสนุนที่ไม่ได้รับประโยชน์ (conscience adherents) บุคคลหรือกลุ่มที่สนับสนุนขบวนการแต่ไม่คาดหวังผลประโยชน์ การแบ่งประเภทผู้ถือครองทรัพยากรนี้เป็นการเชื่อมโยงไปสู่การวิเคราะห์วิธีการระดมทรัพยากรของขบวนการ เช่น การพยายามดึงดูดสาธารณชนผู้เฝ้ามองให้เข้าร่วมเป็นสมาชิก หรือการขยายเป้าหมายของขบวนการเพื่อเพิ่มผู้ที่ได้รับประโยชน์จากความสำเร็จของขบวนการ (ประภาส ปิ่นตบแต่ง, 2552, น.79-80)

3.2 แนวคิดการเคลื่อนไหวทางสังคม (social movements)

3.2.1 ความหมายของการเคลื่อนไหวทางสังคม

แนวคิดการให้ความหมายในขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของ Snow & Benford ขยายความทฤษฎีการระดมทรัพยากร โดยชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของกระบวนการให้ความหมายที่สร้างแรงบันดาลใจและความชอบธรรมให้กับขบวนการเคลื่อนไหว ช่วยในการประเมินเหตุการณ์และปฏิบัติการ รวมถึงมีบทบาทสำคัญต่อโอกาสทางการเมืองและทรัพยากรต่างๆ (Snow และ Benford, 1992 อ้างใน สมชัย ภัทรธนานันท์, 2563, น.112-113) Tarrow, McAdam, McCarthy และ Zald เห็นว่าการให้ความหมายเป็นกลยุทธ์ที่เชื่อมโยงโอกาสทางการเมือง องค์กร และการปฏิบัติการ โดยทำให้ขบวนการสามารถใช้สัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมและวัฒนธรรมทางการเมืองเพื่อการเคลื่อนไหวได้ (อ้างในสมชัย ภัทรธนานันท์, 2563, น.117) อย่างไรก็ตาม Goodwin และ Jasper โต้แย้งว่าการให้ความหมายไม่ได้เป็นกระบวนการที่สามารถเลือกได้ตามใจชอบ เพราะวัฒนธรรมมีบทบาทสำคัญใน

การกำหนดการให้ความหมาย (Goodwin and Jasper, 1999 อ้างใน สมชัย ภัทรธนานันท์, 2563, น. 117-118) ขณะที่ Crossley วิจัยการมองการให้ความหมายเป็นเพียงเครื่องมือในการระดมพลัง โดยเสนอว่าขบวนการบางครั้งมุ่งเปลี่ยนแปลงการให้ความหมายเองด้วย และชี้ให้เห็นถึงข้อจำกัดในการละลายความสัมพันธ์ระหว่างการให้ความหมายและอำนาจในกระบวนการต่อสู้ (Crossley, 2002 อ้างใน สมชัย ภัทรธนานันท์, 2563, น.119) Steinberg เสนอว่าการมองการให้ความหมายในเชิงอรรถประโยชน์แบบทฤษฎีความสมเหตุสมผลนั้นไม่ถูกต้องเพราะมองการให้ความหมายเป็นสิ่งที่สมบูรณ์ในตัวเองและไม่เปลี่ยนแปลง ทั้งที่ในความเป็นจริงการให้ความหมายเป็นกระบวนการที่มีการสนทนาขัดแย้ง และสร้างสรรค์ใหม่ๆ ซึ่งต่างจากทรัพยากรทางวัตถุที่สามารถหยิบฉวยมาใช้ได้ตามต้องการ (Steinberg, 1999 อ้างใน สมชัย ภัทรธนานันท์, 2563, น.119) และอีกปัญหาของนักเคลื่อนไหวคือการเลือกทฤษฎีที่มีอยู่มากมายว่าอันไหนจะสนับสนุนการกระทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทฤษฎีบางประเภทอาจไม่เป็นประโยชน์ทั้งต่อการทำความเข้าใจทางสังคมและการกระทำแต่ยังมีทฤษฎีประเภทอื่นๆ ที่มีประโยชน์มากกว่าในทั้งสองด้าน จึงทำให้เกิดความคิดว่าทฤษฎีแนวความคิดการเคลื่อนไหวทางสังคมจำเป็นหรือไม่ (C.A. Rootes, 1990, น.1) นักทฤษฎีมักเชื่อในประโยชน์ของทฤษฎี เนื่องจากพวกเขาเชื่อในเหตุผลและมองว่าความรู้ทางทฤษฎีเป็นเงื่อนไขพื้นฐานของการกระทำที่มีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม นักเคลื่อนไหวมักจะไม่ไว้วางใจนักทฤษฎี เพราะทฤษฎีมักทำให้เกิดการแบ่งชั้นระหว่างผู้ที่มีการศึกษาสูงกับผู้ที่มีการศึกษาน้อยและหากทฤษฎีนั้นซับซ้อน การเคลื่อนไหวก็จะมีลักษณะเป็นระบบราชการที่มีโครงสร้างสูง เพื่อป้องกันความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นจากการกระทำที่ไม่สอดคล้องกับทฤษฎี คำถามสำคัญคือ โครงสร้างการจัดระเบียบแบบเป็นทางการเช่นนี้จะให้ประโยชน์แก่ผู้คนที่ต้องการการเปลี่ยนแปลงชีวิตของตนจริงหรือไม่ งานวิจัยบางชิ้นในสหรัฐฯ แสดงให้เห็นว่า โครงสร้างการจัดการอย่างเป็นทางการอาจไม่ตอบโจทย์สำหรับกลุ่มคนที่ต้องการการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองมากที่สุด (C.A. Rootes, 1990, น.2)

เพ็ชรรัตน์ ไสยสมบัติ (2555) มองว่าขบวนการเคลื่อนไหวมักเกิดขึ้นเมื่อประชาชนรู้สึกไม่พอใจและรวมตัวกันเพื่อเรียกร้องสิทธิหรือปกป้องผลประโยชน์ของตน โดยมักเป็นการเลียนแบบปรากฏการณ์ทางสังคม เช่น การประท้วงเรื่องสลากกินแบ่งรัฐบาล การต่อต้านการสร้างเขื่อน หรือการประท้วงของสหภาพแรงงานในด้านการเคลื่อนไหวทางการเมือง ประเทศไทยไม่เคยเป็นอาณานิคม จึงไม่มีประสบการณ์ในการต่อต้านลัทธิการปกครองเช่นประเทศอื่นๆ การเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองในปี พ.ศ. 2475 เกิดขึ้นจากชนชั้นนำของประเทศเป็นหลัก ไม่ใช่จากประชาชนทั่วไป การตัดสินใจทางการเมืองและการกำหนดนโยบายในประเทศจึงยังคงอยู่ในมือของชนชั้นนำกลุ่มผลักดันทางการเมือง และกลุ่มผลประโยชน์เป็นหลัก ส่วนการวิเคราะห์ขบวนการทางสังคม

ต้องการที่การหาคำตอบว่าทำไมถึงเกิดการกระทำรวมหมู่หรือขบวนการทางสังคมขึ้น ซึ่งมีการเชื่อมโยงกับการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างหรือการเปลี่ยนผ่านเชิงโครงสร้าง (Structural Transformation) ที่นำไปสู่ความตึงเครียดและความขัดแย้งทางสังคม อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อถกเถียงเกี่ยวกับการเปลี่ยนผ่านเชิงโครงสร้างนี้ โดยทฤษฎีจิตวิทยาสังคมอธิบายผ่านปัจจัยทางจิตวิทยา เช่น ความขัดข้องใจ ขณะที่ทฤษฎีกลุ่มผลประโยชน์มองว่ากลุ่มต่างๆ ใช้เป็นเครื่องมือเพื่อปกป้องผลประโยชน์ ส่วนทฤษฎีการระดมทรัพยากรอธิบายผ่านการคำนวณผลได้ผลเสียของบุคคลในการเข้าร่วมการกระทำรวมหมู่ ในทางกลับกันทฤษฎีขบวนการทางสังคมใหม่ (New Social Movement-NSM) มีมุมมองต่างออกไป โดยมองว่าการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างเกิดขึ้นในสังคมหลังยุคอุตสาหกรรม ซึ่งนำไปสู่ความขัดแย้งรูปแบบใหม่ เช่น ขบวนการสิ่งแวดล้อม และขบวนการสิทธิสตรีที่ไม่ได้อิงจากความขัดแย้งทางชนชั้น แต่จากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 นักวิชาการบางส่วนเห็นว่าทฤษฎีที่มีอยู่ไม่สามารถอธิบายการเกิดขึ้นของขบวนการเหล่านี้ได้อย่างครอบคลุม เนื่องจากเน้นไปที่การอธิบาย “อย่างไร” ขบวนการทางสังคมเกิดขึ้นแต่ไม่สามารถตอบ “ทำไม” ขบวนการเหล่านี้จึงเกิดขึ้น (Melucci, 1985 อ้างใน ประภาส ปิ่นตบแต่ง, 2552, น.127-129) ซึ่งจุดนี้ได้กลายมาเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนากรอบการวิเคราะห์ใหม่ภายใต้ทฤษฎีขบวนการทางสังคมแบบใหม่

3.2.2 ลักษณะของการเคลื่อนไหวทางสังคม

กรอบแนวคิดแรกเริ่มและครอบคลุมที่สุดสำหรับการวิเคราะห์ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมมาจากนักมานุษยวิทยาชาวอเมริกัน เดวิด แอบเบอร์เล (David Aberle) ในปี 1966 ในหนังสือ The Peyote Religion Among the Navajo โดยเขาได้ให้คำจำกัดความและอธิบายว่า ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมคือความพยายามที่มีการจัดระเบียบโดยกลุ่มคนเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงที่เผชิญกับการต่อต้านจากกลุ่มคนอื่น ๆ ตามคำนิยามนี้ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแตกต่างจากความพยายามส่วนบุคคลหรือการกระทำที่ไม่มีการจัดระเบียบ เช่น การกระทำของฝูงชน และแตกต่างจากความพยายามในการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่ต้องต่อสู้กับสิ่งแวดล้อมทางวัตถุ นอกจากนี้การต่อต้านจากมนุษย์ยังรวมถึงการต่อต้านแบบเฉยเมยหรือการเพิกเฉย โดยไม่จำเป็นต้องมีการจัดระเบียบเสมอไป (David Aberle, 1966 อ้างใน Nick Lee, 2018, วีดีโอ)

แอบเบอร์เล (Aberle) ยังจำแนกขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงบางส่วน การเปลี่ยนแปลงโดยสมบูรณ์ การปฏิรูป และการปฏิวัติ โดยจัดหมวดหมู่เหล่านี้ตามระดับและขอบเขตของการเปลี่ยนแปลงที่พยายามจะสร้าง ทั้งในระดับบุคคลและระดับ

สังคม ตัวอย่างเช่น ขบวนการที่พยายามส่งเสริมให้ผู้คนรีไซเคิลเป็นการเปลี่ยนแปลงบางส่วนในตัวบุคคล ส่วนการเคลื่อนไหวที่มุ่งเป้าหมายให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งหมดในตัวบุคคล มักเกี่ยวข้องกับขบวนการทางศาสนาที่ต้องการให้ผู้คนเปลี่ยนแปลงสภาวะภายในของตน (David Aberle, 1966 อ้างใน Nick Lee, 2018, วีดีโอ)

ในด้านการปฏิรูป ขบวนการเหล่านี้มักมุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงบางส่วนในระบบสังคม เช่น ขบวนการเพื่อสิทธิสตรีที่ต้องการให้ผู้หญิงมีสิทธิในการลงคะแนนเสียงเท่าเทียมกับผู้ชาย โดยพวกเขา ยังคงต้องการอยู่ในระบบปัจจุบันแต่ต้องการความเท่าเทียมกันในสิทธิ ขณะที่การปฏิวัติเป็นขบวนการที่มุ่งเปลี่ยนแปลงระบบสังคมโดยสิ้นเชิง โดยมักต้องการล้มล้างหรือสร้างระบบใหม่ขึ้นแทนที่จะเพียงแค่ขอรวมอยู่ในระบบเดิม (David Aberle, 1966 อ้างใน Nick Lee, 2018, วีดีโอ)

แอบเบอร์เล ได้เน้นให้เราะวังว่าการเคลื่อนไหวทางสังคมมักเป็นการผสมผสานระหว่างหลายประเภทและไม่ได้มีลักษณะเฉพาะใดที่ชัดเจน การวิเคราะห์ขบวนการเหล่านี้จึงต้องพิจารณาถึงบริบททางสังคมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงพลวัตทางอำนาจและสถานการณ์ของการปราบปรามในช่วงเวลานั้น ๆ ซึ่งหมายความว่า วิธีการที่ขบวนการทางสังคมใช้ในอดีตอาจไม่สามารถนำมาใช้ได้ในปัจจุบัน (David Aberle, 1966 อ้างใน Nick Lee, 2018, วีดีโอ)

3.2.3. องค์ประกอบของการเคลื่อนไหวทางสังคม

องค์ประกอบของการเคลื่อนไหวทางสังคมมีสองส่วนหลัก องค์ประกอบแรกคือบุคคลหรือนักกิจกรรม (Activist) ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการทำกิจกรรมเพื่อเปลี่ยนแปลงสังคม นักกิจกรรมมีหลายรูปแบบ โดยแบ่งตามความเชี่ยวชาญและบทบาท เช่น ขบถ พลเมือง นักปฏิรูป และนักจัดตั้ง โดยแต่ละแบบมีจุดแข็งและจุดอ่อนที่แตกต่างกัน

องค์ประกอบที่สองของการเคลื่อนไหวทางสังคมคือกลุ่มหรือองค์กร ซึ่งเกิดจากการรวมตัวของนักกิจกรรมเพื่อทำงานร่วมกันตามเป้าหมายที่กำหนด กลุ่มอาจมีลักษณะหลวมๆ เช่น กลุ่มเพื่อนหรือกลุ่มในที่ทำงาน ส่วนองค์กรมีความเป็นทางการมากกว่า มีการจัดการทรัพยากรและความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนขึ้น องค์กรช่วยเสริมพลังในการทำงานร่วมกัน แต่ต้องแลกมาด้วยกฎระเบียบและข้อตกลงร่วมกันที่อาจทำให้บางคนรู้สึกอึดอัด งานในลักษณะนี้เรียกว่างานจัดตั้งหรืองานจัดองค์กร

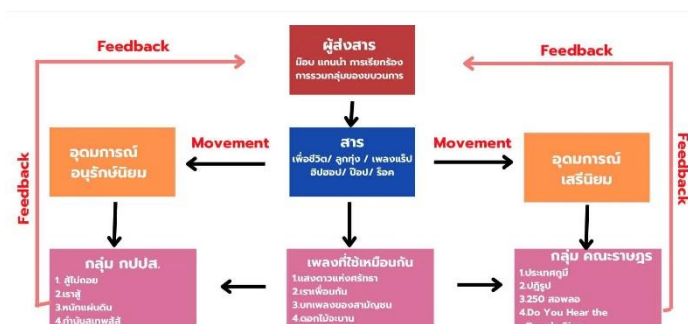
องค์ประกอบที่สามของการเคลื่อนไหวทางสังคมคือเครือข่าย ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงระหว่างบุคคลหรือกลุ่มองค์กรที่มีความสนใจคล้ายกันเครือข่ายสามารถแบ่งเป็นหลายประเภท เช่น เครือข่ายเชิงความสัมพันธ์ (กลุ่มเพื่อน), เครือข่ายเชิงประเด็น (สิทธิเด็ก), เครือข่ายเชิงพื้นที่ (ภูมิภาค), เครือข่าย

เชิงกิจกรรม (การประท้วง), และเครือข่ายเชิงความคิด (แนวสังคมนิยม) เครือข่ายมักมีลักษณะหลวมๆ ไม่ผูกมัดกันอย่างเป็นทางการ ทำให้แต่ละกลุ่มมีอิสระในการทำงานตามความถนัดของตน การรวมกันในลักษณะนี้ช่วยเสริมพลังในการบรรลุเป้าหมาย โดยสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูล ทรรศการ และกำลังคนได้ เมื่อภารกิจสิ้นสุดแต่ละกลุ่มก็จะแยกย้ายไปตามทางของตน จนกว่าจะมีการกิจร่วมกันอีก การบริหารเครือข่ายจะแตกต่างจากการบริหารกลุ่ม องค์กร เนื่องจากเครือข่ายมีความหลวมกว่าแต่ละกลุ่มมีเป้าหมาย วัฒนธรรม และวินัยต่างกัน มีเพียงบางสิ่งที่ยึดโยงร่วมกันในระยะเวลาหนึ่ง เช่น เป้าหมายหรือกิจกรรม ในการจัดการเครือข่าย จะมีบุคคลที่ทำหน้าที่เชื่อมโยง ประสานงาน และกระจายข้อมูลข่าวสารซึ่งบางครั้งเรียกว่า “Node” หรือ “ช่างเชื่อม”

องค์ประกอบที่สี่ของการเคลื่อนไหวทางสังคมคือขบวนการ ซึ่งประกอบด้วยบุคคล กลุ่มองค์กร และเครือข่ายที่มีความหลากหลายขบวนการถูกยึดโยงกันด้วยอุดมการณ์ ความเชื่อ และทิศทางหลักเดียวกัน แม้ว่าจะมีความขัดแย้งในแนวทางและวัฒนธรรมการทำงาน ขบวนการเป็นพื้นที่ขนาดใหญ่ที่ไม่สามารถควบคุมได้ทั้งหมดและเป็นพื้นที่ที่ให้กลุ่มและเครือข่ายเติบโตหรือเลือนหายไป ได้ตามสถานการณ์ที่ขบวนการสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา ขึ้นอยู่กับปัจจัยภายใน เช่น ความเข้มแข็งของการจัดตั้งกลุ่มย่อย อุดมการณ์ และการประสานงานระหว่างเครือข่าย และปัจจัยภายนอก เช่น สถานการณ์ทางสังคม แหล่งทรัพยากร และการปราบปรามหรือสนับสนุนจากรัฐและสังคม การทำงานในขบวนการนั้นต้องบริหารความหลากหลายและความขัดแย้ง เพื่อให้กลุ่มและเครือข่ายอยู่รอดและเติบโต รวมทั้งใช้ความขัดแย้งในการสร้างแนวคิดและวิธีการใหม่ๆ (Activist Laboratory Thailand ,2021)

ทั้ง 4 องค์ประกอบนี้คือจิ๊กซอว์ที่รวมกันเพื่อสร้างภาพสังคมใหม่ ซึ่งแต่ละองค์ประกอบสำคัญต่อการเคลื่อนไหวและไม่สามารถขาดไปได้ โดยทุกคนมีบทบาทเป็นชิ้นส่วนของจิ๊กซอว์นี้ในการขับเคลื่อนไปสู่สังคมที่พึงปรารถนาาร่วมกัน

แผนภาพที่ 7 กรอบความคิดรวบยอดการวิจัย

ที่มา: ผู้วิจัย. (2567)

จากแผนภาพที่ 7 ผู้ศึกษาได้ออกแบบกรอบความคิดในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของการสื่อสารทางการเมืองผ่านบทเพลงของขบวนการเคลื่อนไหวของกลุ่ม กปปส.และคณะราษฎรปี 2563 ที่ได้มีการร่วมกลุ่มของมวลชนหรือประชาชน เพื่อเรียกร้องและต่อสู้กับภาครัฐ

โดยผู้ส่งสาร (Sender) คือ แกนนำหรือกลุ่มมือบที่เป็นผู้ริเริ่มต้นของการส่งสาร อาทิ การเรียกร้องเพื่อผลประโยชน์ของมวลชนหรือประชาชนและอาจจะมีการผลิตบทเพลงเพื่อการเรียกร้องในครั้งนี้

โดยผ่านตัวกลางนั้น คือ สาร (Message) เป็นตัวกลางคอยส่งสาร สิ่งที่ผู้ส่งสารที่มีการเรียกร้องไปให้ผู้รับสารทั้งสองกลุ่มที่เป็นนิสิต นักศึกษา นักเรียน ประชาชนคนธรรมดาทั่วไปที่มีอุดมการณ์หรือความต้องการที่เหมือนกัน ตัวกลางที่เป็นสารนั้นก็คือ บทเพลงที่มีการแต่งขึ้นเพื่อสื่อออกมา ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มเพลงเพื่อชีวิต ลูกทุ่ง แร็ป ฮิปฮอป ป๊อป และร็อค ที่ต้องการส่งสารไปยังผู้รับสาร ซึ่งเป็นกลุ่มของ กปปส. และคณะราษฎร63 นั้นเอง

หลังจากผู้รับสาร ได้รับสารหรือได้ฟังเพลงจะเกิดการตีความเนื้อหาของเพลงและอาจจะมีการตอบสนองต่อบทเพลงที่กลุ่มแกนนำได้ส่งมาให้และจะมีการส่งปฏิกิริยาตอบสนองนั้น กลับไปให้ผู้ส่งสารหรือแกนนำอีกครั้งนั่นเอง อาทิ กลุ่มแกนนำหรือมือบที่มีการเรียกร้องเพื่อผลประโยชน์เพื่อประชาชน โดยกลุ่มแกนนำมีการแต่งเพลงประจำกลุ่มขึ้นมาให้กลุ่มนิสิตได้รับฟัง หลังจากนั้นกลุ่มนิสิตก็เกิดการคิดวิเคราะห์หรือการตีความบทเพลงว่าสื่อถึงเรื่องอะไร ถ้าหากตีความแล้วกลุ่มนิสิตเห็นด้วย อาจจะมีการแชร์เพลงต่อ มีการโคฟเวอร์เพลง แล้วจะเกิดการ Feedback กลับไปหาผู้ส่งสารอีกครั้ง

กรอบความคิดในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ชี้ให้เห็นว่า ข้อดีของสารที่เป็นบทเพลง อาจทำให้ผู้รับสารหรือประชาชนเข้าใจในเนื้อหาที่ผู้ส่งสารพยายามจะสื่อออกมากยิ่งขึ้น เนื่องจากบทเพลงนั้นเป็นสารที่มีความยาวเพียงแค่ 3-4 นาที สามารถทำให้ผู้รับสารฟังและเข้าใจสารเพียงไม่กี่นาที

บทที่ 3

วิธีการดำเนินวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง การเมืองวัฒนธรรมในการเคลื่อนไหวผ่านบทเพลง: การศึกษาเปรียบเทียบขบวนการ กปปส. และคณะราษฎร ผู้ศึกษาได้มีการค้นคว้าเอกสารหลักฐานจากผู้ที่เข้าร่วมกลุ่มชุมนุมของทั้งสองกลุ่มมาเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างของการเคลื่อนไหวผ่านบทเพลงของขบวนการ กปปส. และคณะราษฎร โดยจะดำเนินการศึกษาในรูปแบบการวิจัยเป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่ใช้วิธีการศึกษาข้อมูลจากเอกสารชั้นต้น (Primary Data) และ ชั้นรอง (Secondary Data) ที่ได้ค้นคว้ามาทำการวิเคราะห์ แล้วนำเสนอในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ (analysis description)

1. แนวทางการวิจัย
2. เครื่องมือในการเก็บข้อมูล
3. วิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูล
4. ขอบเขตการศึกษา
 - 4.1 ขอบเขตด้านเชิงเนื้อหา
 - 4.2 ขอบเขตเชิงอธิบาย
 - 4.3 ขอบเขตเชิงเวลา
5. วิเคราะห์ข้อมูล
6. การตรวจสอบข้อมูล

1.แนวทางการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้เป็นวิธีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดนผู้ศึกษามุ่งศึกษาการสื่อสารทางการเมืองและการเคลื่อนไหวทางผ่านบทเพลง: การศึกษาเปรียบเทียบขบวนการ กปปส. และคณะราษฎร63 ทั้งนี้ จะศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมืองผ่านบทเพลง การเคลื่อนไหวทางบทเพลง อาทิ ศึกษาการเคลื่อนไหวของขบวนการ กปปส. ศึกษาการเคลื่อนไหวของขบวนการคณะราษฎร63 และศึกษาเกี่ยวกับเพลงประท้วงของทั้งสองขบวนการ

โดยผู้ศึกษาจะทบทวนวรรณกรรมและเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูล 2 ประเภท ดังนี้

ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่ผู้ศึกษามีได้เก็บรวบรวมเอง แต่มีผู้อื่นหรือหน่วยงานอื่นๆ ทำการเก็บรวบรวมไว้แล้วและข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลที่ผู้ศึกษาทำการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง ซึ่งวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลนี้ ผู้ศึกษาจะใช้วิธีการสัมภาษณ์ (Interview) ด้วยการจดบันทึกข้อมูลสำคัญ (Field Note) หรือบันทึกเสียง ทั้งนี้ต้องได้รับการอนุญาตจากผู้ให้ข้อมูลเป็นสำคัญ

2. เครื่องมือในการเก็บข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเปรียบเทียบข้อมูลตั้งแต่ 2 กรณีขึ้นไป เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายและครอบคลุม โดยจะศึกษาหาความสัมพันธ์และเปรียบเทียบเพื่อนำไปสู่ข้อสรุปเป็นการเก็บข้อมูลวิจัยเอกสารและการสัมภาษณ์ โดยจะศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจะดำเนินไปตามขั้นตอน ผู้ศึกษาจะทำการศึกษาข้อมูล ภายใต้ขอบเขตเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ด้วยการรวบรวมข้อมูลจากการค้นคว้าเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง อาทิ เอกสาร รายงาน ข่าว เว็บไซต์ต่างๆ บทความวิจัยที่เกี่ยวกับหลักฐานที่เกิดร่วมสมัยกับเหตุการณ์หรือเป็นหลักฐานที่มาจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาดังกล่าวที่เกี่ยวกับการศึกษาครั้งนี้ ทั้งนี้จะเป็นการศึกษาภายใต้ขอบเขตชื่อเรื่องและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ อีกทั้งจะทำการศึกษาข้อมูลพื้นฐานหลายมิติ อาทิ หลักฐานที่ผ่านการวิเคราะห์และตีความมาแล้ว โดยมีการเรียงเรียงขึ้นภายหลังจากเกิดเหตุการณ์นั้น ๆ เช่น เอกสารที่ผ่านการวิเคราะห์การบันทึกเรื่องตำนาน การบันทึกเรื่องราวย้อนหลังต่าง ๆ การเขียนประวัติศาสตร์ในภายหลัง การสื่อสารทางการเมือง การเคลื่อนไหวทางสังคม เพื่อทำความเข้าใจในบริบทนั้นๆ

อีกทั้ง ผู้ศึกษาจะใช้วิธีการสัมภาษณ์ (Interview) ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดและคำถามสัมภาษณ์อาจเป็นแบบคำถามมีโครงสร้างหรือคำถามปลายเปิด เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สำคัญตามวัตถุประสงค์การศึกษาวิจัย

3. วิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูล

ผู้ศึกษาจะเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะลึก (Purposive Sampling) หมายถึง ผู้ให้ข้อมูลจะต้องเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมกับขบวนการทางสังคมหรือผู้ที่ศึกษาเกี่ยวกับขบวนการทางสังคมในทั้งสองขบวนการคือ ขบวนการ กปปส. และ ขบวนการคณะราษฎร63 เท่านั้น โดยผู้ศึกษาจะเลือกผู้ให้ข้อมูลโดยจำแนกผู้มีส่วนร่วมกับขบวนการทางสังคมและผู้ศึกษาเกี่ยวกับขบวนการทางสังคมออกเป็น 5 กลุ่ม ดังนี้ 1) นักวิชาการที่ทำงานเกี่ยวกับเรื่องขบวนการ กปปส. 2) นักวิชาการที่ทำงานเกี่ยวกับเรื่องขบวนการคณะราษฎร63 3) ผู้ที่เข้าร่วมชุมนุมกับกลุ่ม กปปส. 4) ผู้ที่เข้าร่วมชุมนุมกับกลุ่มคณะราษฎร63

5) ผู้แต่งเพลงกลุ่ม กปปส. และหกผู้แต่งเพลงกลุ่มคณะราษฎร63 โดยผู้ศึกษากำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญไว้สามประการ ได้แก่ 1) เป็นผู้ที่มีความรู้และมีประสบการณ์เกี่ยวกับขบวนการเคลื่อนไหวของทั้งสองขบวนการ 2) เป็นผู้ที่ให้ความร่วมมือหรือมีส่วนร่วมับขบวนการการเคลื่อนไหวทางสังคมอยู่เสมอ 3) เป็นผู้ที่มีความสามารถความสามารถในการแต่งเพลงหรือมีอุดมการณ์เป็นของตัวเอง

ทั้งนี้ จำเป็นต้องเป็นผู้ยินยอม/อนุญาตให้ข้อมูลมิได้ถูกบังคับขู่脅แต่อย่างใด ซึ่งผลลัพธ์ที่ได้จะชี้ให้เห็นว่าการสื่อสารทางการเมืองและการเคลื่อนไหวผ่านบทเพลงของขบวนการ กปปส. และคณะราษฎร63 มีลักษณะเหมือนหรือแตกต่างในการขับเคลื่อนขบวนการหรือไม่อย่างไร (ดังตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 การกำหนดรหัส (Coding) และคุณลักษณะของผู้ที่มีส่วนร่วมให้ข้อมูล

รหัส	คุณสมบัติ	จำนวน
A	นักวิชาการที่ศึกษาเกี่ยวกับขบวนการเคลื่อนไหว กปปส.	A1-1
B	นักวิชาการที่ศึกษาเกี่ยวกับขบวนการเคลื่อนไหวคณะราษฎร63.	B1-1
C	ผู้ที่เข้าร่วมชุมนุมกลุ่ม กปปส.	C1-1
D	ผู้ที่เข้าร่วมชุมนุมกลุ่ม คณะราษฎร 63	D1-1
E	ผู้แต่งเพลงในกลุ่ม กปปส.	E1-1
F	ผู้แต่งเพลงในกลุ่ม คณะราษฎร63	F1-1

ที่มา: ผู้วิจัย. (2567)

4. ขอบเขตการศึกษา

4.1 ขอบเขตเชิงเนื้อหา

มุ่งศึกษาและอธิบายเหตุการณ์การเคลื่อนไหวผ่านเพลงของขบวนการ กปปส. และคณะราษฎรต่างๆ ที่เกิดขึ้นในช่วง 2556 ที่มีการรัฐประหาร จนกระทั่งของศาลรัฐธรรมนูญตัดสินให้ยุบพรรคคนาคตใหม่ โดยศึกษาผ่านเอกสารจาก หนังสือเก่า บทความ สื่อข่าวจากออนไลน์เก่าและมีการสัมภาษณ์

4.2 ขอบเขตเชิงอธิบาย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการเปรียบเทียบของขบวนการ กปปส.และคณะราษฎรปี 2563 ตั้งแต่ช่วงปี 2556 ถึง 2564 เนื่องจากทั้งสองขบวนการเคลื่อนไหวนี้มีการสื่อสารทางการเมืองผ่านบทเพลงและอุดมการณ์ที่ต่างกัน ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาสองขบวนการนี้ เพื่อทราบถึงขบวนการเคลื่อนไหวผ่านบทเพลงว่ามีลักษณะต่างกันหรือไม่อย่างไร

4.3 ขอบเขตเชิงเวลา

เน้นขอบเขตของเหตุการณ์ เรื่องราวต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาตั้งแต่ในช่วงปี 2556 ถึง 2564 ซึ่งเป็นช่วงของความขัดแย้งระหว่างตัวแสดงต่างๆ ในสังคม

5. วิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยชิ้นนี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้ศึกษาจะเลือกการวิเคราะห์ข้อมูลแบบนิรนัย (Deductive Analysis) หมายถึง การวิเคราะห์ข้อมูลที่เริ่มจากทฤษฎีหรือสมมุติฐานที่มีอยู่แล้ว ฉะนั้น การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาจะทำการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ วิธีการเปรียบเทียบจุดต่างเพื่อแสวงหาปัจจัยที่เหมือน (Most Different Systems Design-MDSD) หมายถึงการเปรียบเทียบกรณีศึกษาที่มีความแตกต่างกันอย่างมาก ด้วยเหตุนี้การเปรียบเทียบจึงมุ่งแสวงหา “จุดร่วม” ที่เป็นปัจจัยที่เหมือนกัน อันนำไปสู่ปรากฏการณ์ทางการเมืองหรือผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น

6. การตรวจสอบข้อมูล

ตรวจสอบแบบสามเส้า การพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มานั้นถูกต้องหรือไม่ วิธีตรวจสอบคือการสอบแหล่งข้อมูล แหล่งที่มาที่พิจารณาในการตรวจสอบ ได้แก่ แหล่งเวลา แหล่งสถานที่ แหล่งบุคคล โดยแหล่งเวลา หมายถึงว่า ถ้าข้อมูลต่างเวลากันจะเหมือนกันหรือไม่ แหล่งสถานที่ หมายความว่าถ้าข้อมูลต่างสถานที่กันจะเหมือนกันหรือไม่ และแหล่งบุคคล หมายความว่าถ้าบุคคลให้ข้อมูลต่างไปข้อมูลจะเหมือนเดิมหรือไม่

บทที่ 4

พัฒนาการและการสื่อสารทางการเมืองและเคลื่อนไหวผ่านเพลงของขบวนการ กปปส.

งานชิ้นนี้มุ่งเน้นการวิเคราะห์พัฒนาการของขบวนการทางสังคมกลุ่มประชาชนเพื่อการปฏิรูปประเทศไทย (กปปส.) รวมถึงกระบวนการสื่อสารทางการเมืองที่เกิดขึ้นภายในขบวนการ โดยเนื้อหาจะครอบคลุมตั้งแต่จุดเริ่มต้นของการก่อตั้งยุทธศาสตร์การเคลื่อนไหวตลอดจนผลกระทบของขบวนการ นอกจากนี้บทนี้ยังอธิบายองค์ประกอบของการสื่อสารทางการเมืองมีหัวข้อย่อย ได้แก่ พัฒนาการของขบวนการทางสังคม ผู้ส่งสาร สาร และผู้รับสาร ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการเคลื่อนไหวทางสังคมรายละเอียดดังนี้

1. พัฒนาการของขบวนการทางสังคมกลุ่มประชาชนเพื่อการปฏิรูปประเทศไทย (กปปส.)
 - 1.1 จุดเริ่มต้นการก่อตั้งขบวนการประชาชนเพื่อการปฏิรูปประเทศไทย (กปปส.)
 - 1.2 ยุทธศาสตร์การเคลื่อนไหวของขบวนการประชาชนเพื่อการปฏิรูปประเทศไทย (กปปส.)
 - 1.3 ผลกระทบของการเคลื่อนไหว
2. ผู้ส่งสาร อธิบายบทบาทของบุคคลหรือกลุ่มที่ทำหน้าที่เป็นผู้ส่งสารในขบวนการ กปปส. ซึ่งรวมถึงแกนนำของขบวนการ นักปราศรัย และศิลปินที่เข้ามามีบทบาทในการสื่อสารแนวคิดและอุดมการณ์ของขบวนการ โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มแกนนำ กลุ่มผู้แต่งเพลงศิลปิน
3. สาร วิเคราะห์เนื้อหาของสารที่ถูกส่งออกไปในบริบทของ กปปส. ทั้งในแง่ของข้อความทางการเมือง คำขวัญ เพลง หรือสื่อที่ใช้ในการสื่อสารกับประชาชน
4. ผู้รับสาร พิจารณากลุ่มเป้าหมายของการสื่อสาร รวมถึงลักษณะของผู้รับสาร ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มผู้สนับสนุน กปปส. ฝ่ายที่ต่อต้านหรือประชาชนทั่วไปและวิเคราะห์ว่าการสื่อสารของขบวนการส่งผลต่อการรับรู้และทัศนคติของผู้รับสารอย่างไร

โดยภาพรวม บทนี้จะเป็นการวิเคราะห์ขบวนการ กปปส. ผ่านกรอบแนวคิดเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวทางสังคมและการสื่อสารทางการเมือง เพื่อให้เห็นถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อพัฒนาการของขบวนการ ตลอดจนกระบวนการถ่ายทอดสารและผลลัพธ์ของการเคลื่อนไหวในบริบททางการเมืองของประเทศไทย

1. พัฒนาการของขบวนการทางสังคมกลุ่มประชาชนเพื่อการปฏิรูปประเทศไทย (กปปส.)

ขบวนการประชาชนเพื่อการปฏิรูปประเทศไทย (กปปส.) เกิดขึ้นจากบริบททางการเมือง สังคม และเศรษฐกิจที่มีความซับซ้อนในประเทศไทย กลุ่มคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือ กปปส. เป็นกลุ่มเคลื่อนไหวทางการเมืองที่มียานิสสุเทพ เทือกสุบรรณ อดีตเลขาธิการพรรคประชาธิปัตย์เป็นเลขาธิการ อันมีบทบาทสำคัญในการต่อต้านคัดค้านรัฐบาลนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ตั้งแต่ปลายปี 2556 จนกระทั่งกลางปี 2557 ในประเด็นที่เกี่ยวข้องส่งผลกระทบต่อการเมืองไทย อย่างกว้างขวางและขยายวงความแตกต่างขัดแย้งต่อสังคมไทยอย่างลึกซึ้ง อันได้แก่ กรณีการผลักดัน ร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรม ร่างแก้ไขรัฐธรรมนูญประเด็นที่มาสมาชิกวุฒิสภา ร่างแก้ไข รัฐธรรมนูญมาตรา 190 เรื่องการทำสนธิสัญญาระหว่างประเทศ โครงการจำนำข้าวชาวนา โครงการเงินกู้ 2 ล้านล้านบาท เพื่อการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคมขนส่งของประเทศและการคัดค้าน การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไป เมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2557 ทั้งนี้ กลุ่ม กปปส. มีจุดเริ่มต้นจากการปราศรัยของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสังกัดพรรคประชาธิปัตย์ บริเวณสถานีรถไฟ สามเสน หรือมีอบสามเสนก่อนที่จะยกระดับการชุมนุมโดยผนวกรวมเครือข่ายองค์กรภาคสังคมและ ประชาชนเข้าร่วมชุมนุมอย่างคึกคักบริเวณอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย ซึ่งใช้นกหวีดเป็นอุปกรณ์ขับไล่ รัฐบาลจนรู้จักกันในชื่อมีอบนกหวีดและมวลมหาประชาชนเคลื่อนไหวรณรงค์ยุทธศาสตร์ดาวกระจาย Shutdown กรุงเทพฯกดดันให้รัฐบาลนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ยุบสภา และรัฐบาลรักษาการลาออก จากตำแหน่ง โดยมีข้อเสนอหลักในเรื่องปฏิรูปก่อนเลือกตั้ง โดยบทนี้จะวิเคราะห์พัฒนาการของกลุ่ม กปปส. ตั้งแต่จุดเริ่มต้น การใช้กลยุทธ์ และผลกระทบที่เกิดขึ้น (ฐิติกร สังข์แก้ว, 2559)

จุดเริ่มต้นการก่อตั้งขบวนการประชาชนเพื่อการปฏิรูปประเทศไทย (กปปส.)

จุดเริ่มต้นของขบวนการประชาชนเพื่อการปฏิรูปประเทศไทย (กปปส.) มีรากฐานมาจากการเคลื่อนไหวของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย (PAD) ซึ่งต่อเนื่องมาจากความขัดแย้งทางการเมืองที่ยืดเยื้อตั้งแต่ปี 2548 แนวทางการเคลื่อนไหวของกลุ่ม กปปส. มีเป้าหมายมุ่งตรงไปที่ การต่อต้านการกระทำของรัฐบาลนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ในช่วงปลายปี 2556 จนถึงกลางปี 2557 ซึ่งสามารถรณรงค์ระดมมวลชนเข้าร่วมจากภาคส่วนต่างๆ จำนวนมาก อย่างไรก็ตามแม้จุดกำเนิดก่อ เกิดของกลุ่ม กปปส. ที่เป็นทางการจะเริ่มขึ้นเมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2556 โดยการประกาศจัดตั้ง เป็นองค์กรเคลื่อนไหวทางการเมืองซึ่งประกอบด้วย นายสุเทพ เทือกสุบรรณและอดีตสมาชิกพรรค ประชาธิปัตย์จำนวนหนึ่งพร้อมด้วยแกนนำเครือข่ายนักศึกษาประชาชนปฏิรูปประเทศไทย (คปท.)

แกนนำกองทัพประชาชนโค่นล้มระบอบทักษิณ (กปท.) และสมาพันธ์แรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์(สรส.) แต่รากฐานความคิดและแนวทางการกระทำทางการเมืองเช่นนี้ก็มีการวางยุทธศาสตร์มาก่อนหน้านั้นแล้ว นายสุเทพ เทือกสุบรรณ เล่าถึงท่าทีการต่อสู้ทางการเมืองนอกสภาก่อนการจัดตั้ง กปปส. ไว้ดังนี้ (ฐิติกร สังข์แก้ว, 2559)

...สิ่งที่ผมกังวลคือ ระบอบทักษิณจะทำลายบ้านเมืองไปเรื่อยๆ ไม่รู้ว่าเมื่อไรการต่อสู้ในระบบจะชนะเขาได้ ในที่สุดเขาก็แข็งแรงขึ้นทุกวัน มีอิทธิพลมากขึ้นทุกวัน เราจะไม่มีวันชนะ ผมถึงตั้งสถานีโทรทัศน์ดาวเทียมบลูสกายและไทยทีวีดี เพราะถ้าเราไม่มีสื่อของเราเอง เราก็ไม่สามารถทำงานมวลชนได้ ผมทำโรงเรียนการเมืองออกไปอบรมเรื่องความรู้ระบอบประชาธิปไตยที่แท้จริง และชี้ให้เห็นความเลวร้ายของระบอบทักษิณ จากนั้นก็ตามด้วยเปิดเวทีประชาชน...ทั้งหมดผมไม่ได้ทำในนามพรรค ผมแยกมารบนอกกระบแล้วไม่มีใครห้ามปรามได้ ผมบอกกับทุกคนว่าผมเตรียมการต่อสู้ของผมแล้วนะ ผมบอกคุณอภิสิทธิ์ว่าเมื่อถึงเวลาผมจะต้องแยกออกจากพรรคแล้วให้คุณทำใจไว้ก่อน ผมเลือกการต่อสู้แบบใหม่แล้ว...

จนกระทั่ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคเพื่อไทยร่วมกันเข้าชื่อเสนอร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมในเดือนตุลาคม 2556 ซึ่งเป็นเสมือน “ฟางเส้นสุดท้าย” กระแสต่อต้าน วิพากษ์วิจารณ์ และการเคลื่อนไหวทางการเมืองนอกสภาที่เริ่มต้นขึ้นอีกครั้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งบรรดาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคประชาธิปัตย์ได้จัดตั้งเวทีชุมนุมปราศรัยบริเวณสถานีรถไฟสามเสนหน้าพรรคประชาธิปัตย์ อันถูกเรียกขานกันในเวลานั้นว่ามีอบสามเสน จนถึงวันที่ 4 พฤศจิกายน 2556 กลุ่มเคลื่อนไหวคัดค้านร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมก็เคลื่อนขบวนไปตั้งเวทีการชุมนุมที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย พร้อมกับกลุ่มชุมนุมคัดค้านร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมที่ถนนสีลม ซึ่งใช้ “นกหวีด” เป็นสัญลักษณ์แห่งการต่อต้าน ก่อนที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคประชาธิปัตย์จำนวน 9 คน จะประกาศลาออกจากตำแหน่ง ในวันที่ 11 พฤศจิกายน 2556 อันประกอบด้วย นายสุเทพ เทือกสุบรรณ (อดีต ส.ส.สุราษฎร์ธานี) นายถาวร เสนเนียม (อดีต ส.ส.สงขลา) นายอิสสระ สมชัย (อดีต ส.ส.บัญชีรายชื่อ) นายสาทิตย์ วงศ์หนองเตย (อดีต ส.ส.ตรัง) นายวิทยา แก้วภราดัย (อดีต ส.ส.นครศรีธรรมราช) นายชุมพล จุลใส (อดีต ส.ส.ชุมพร) นายพุทธิพงษ์ ปุณณกันต์ นายเอกนัฏ พร้อมพันธุ์ และนายณัฐวุฒิ ติสุวรรณ (อดีต ส.ส. กทม.) เพื่อดำเนินการเคลื่อนไหวทางการเมืองนอกสภาอย่างเปิดเผย จนนำไปสู่การจัดตั้งคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือ กปปส. ซึ่งมีนายสุเทพ เทือกสุบรรณ เป็นเลขาธิการ (ฐิติกร สังข์แก้ว, 2559)

ยุทธศาสตร์การเคลื่อนไหวของขบวนการประชาชนเพื่อการปฏิรูปประเทศไทย (กปปส.)

เหตุการณ์ในช่วงปี 2556

คลื่นลูกที่ 1 การเมืองเรื่องนิรโทษกรรมและกำเนิดขบวนการ “นกหวีด”

ความไม่พอใจของประชาชนบางกลุ่มต่อรัฐบาลนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร เริ่มต้นจากการผลักดันร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมโดยสมาชิกพรรคเพื่อไทยเข้าสู่การพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎรร่างกฎหมายดังกล่าว ซึ่งเดิมมุ่งนิรโทษกรรมเฉพาะผู้ชุมนุมทั่วไปกลับมีการแก้ไขเนื้อหาให้ครอบคลุมถึงแกนนำการชุมนุมผู้สั่งการสลายการชุมนุมอดีตนายกรัฐมนตรีและผู้บัญชาการทหาร โดยครอบคลุมความผิดย้อนหลังตั้งแต่ปี 2547-2556 ส่งผลให้กฎหมายดังกล่าวถูกวิพากษ์วิจารณ์ในสังคมว่าเป็นนิรโทษกรรมสุดซอยหรือนิรโทษกรรมเหมาเข่ง การผลักดันร่างกฎหมายนี้เป็นไปอย่างเร่งด่วนในวันที่ 1 พฤศจิกายน 2556 มีการกระตุ้นให้เกิดกระแสคัดค้านอย่างกว้างขวางโดยกลุ่มฝ่ายค้านนำโดยนายสุเทพ เทือกสุบรรณ มองว่ากฎหมายฉบับนี้มีเป้าหมายช่วยเหลืออดีตนายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตร ในขณะที่เดียวกันกลุ่ม นปช. บางส่วนและนักสิทธิมนุษยชนก็คัดค้านเช่นเดียวกัน เนื่องจากมองว่าเป็นการละเว้นความผิดให้กับทหารและอดีตผู้นำรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับการสลายการชุมนุมปี 2553 แม้ว่าวุฒิสภามีมติไม่รับร่างกฎหมายฉบับนี้เมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน 2556 แต่การชุมนุมภายใต้การนำของนายสุเทพยังคงดำเนินต่อไปโดยเปลี่ยนเป้าหมายไปที่การขับไล่รัฐบาล (ประจักษ์ ก้องกีรติ, 2560) อีกหนึ่งประเด็นสำคัญที่สร้างความขัดแย้งและนำไปสู่การยุบสภาคือการเสนอร่างแก้ไขรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับที่มาของสมาชิกวุฒิสภา เพื่อให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้งทั้งหมดศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยเมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2556 ว่ากระบวนการและเนื้อหาของ การแก้ไขดังกล่าวขัดต่อรัฐธรรมนูญ อย่างไรก็ตาม พรรคเพื่อไทยยืนยันว่าร่างแก้ไขรัฐธรรมนูญดังกล่าวไม่ขัดต่อกฎหมายส่งผลให้กลุ่มผู้ชุมนุมใช้ประเด็นนี้กล่าวหาว่ารัฐบาลไม่เคารพคำวินิจฉัยของศาลและอ้างว่ารัฐบาลหมกมุ่นความชอบธรรมในการบริหารประเทศ (ประจักษ์ ก้องกีรติ, 2560)

การประท้วงเพื่อขับไล่รัฐบาลยิ่งลักษณ์ ชินวัตร นำโดยนายสุเทพ เทือกสุบรรณ เริ่มต้นอย่างจริงจังเมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2556 ซึ่งตรงกับช่วงที่ร่าง พ.ร.บ. นิรโทษกรรมเข้าสู่การพิจารณาวาระสามของสภา การชุมนุมแรกเริ่มจัดขึ้นที่สถานีรถไฟสามเสนก่อนจะย้ายไปยังอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย โดยมีผู้เข้าร่วมเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ แกนนำ กปปส. มีการยกระดับการประท้วงจากการชุมนุมอย่างสงบในพื้นที่ เปลี่ยนเป็นการเดินขบวนปิดล้อมและยึดสถานที่ราชการหลายแห่งรวมถึงกระทรวงสำคัญต่างๆ ในวันที่ 29 พฤศจิกายน 2556 กลุ่ม กปปส. ได้ประกาศจัดตั้ง “คณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข” โดยมีนายสุเทพเป็นเลขาธิการและเรียกร้องให้รัฐบาลลาออกเพื่อเปิดทางให้มีการปฏิรูปประเทศไทยผ่านการจัดตั้งสภา

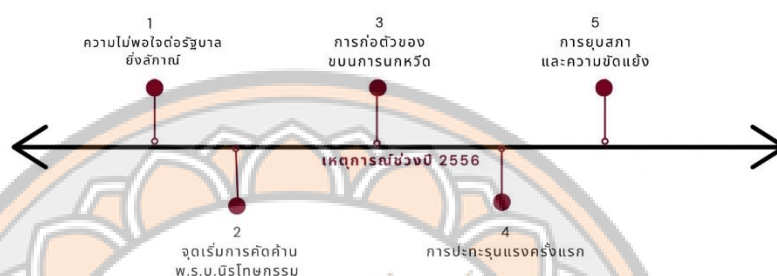
ประชาชนที่มาจากการแต่งตั้งรวมถึงรัฐบาลที่นำโดยนายกรัฐมนตรีกลาง ทั้งนี้ การประท้วงของกลุ่ม กปปส. ได้มีการใช้สัญลักษณ์นกหวีดและธงชาติเป็นเครื่องหมายสำคัญ (ประจักษ์ ก้องกีรติ, 2560)

ในเวลาเดียวกันกลุ่มของ นปช. ได้จัดการชุมนุมตอบโต้ที่สนามราชมังคลากีฬาสถาน ตั้งแต่วันที่ 24 พฤศจิกายน ถึง 1 ธันวาคม 2556 แต่ในระหว่างการชุมนุมในวันที่ 30 พฤศจิกายน ถึงเช้าวันที่ 1 ธันวาคม เกิดเหตุการณ์ปะทะกันอย่างรุนแรงระหว่างกลุ่มนักศึกษารามคำแหง ซึ่งเป็นแนวร่วมของกลุ่ม กปปส. กับผู้ชุมนุม นปช. ที่อยู่ในพื้นที่ใกล้มหาวิทยาลัยเหตุการณ์บานปลายจนมีการยิงตอบโต้กันตลอดคืนส่งผลให้มีผู้เสียชีวิต 5 ราย และบาดเจ็บ 57 คน เหตุการณ์ความรุนแรงดังกล่าวไม่เพียงแต่เพิ่มอุณหภูมิความขัดแย้งแต่ยังเป็นจุดเริ่มต้นของการปะทะที่รุนแรงบนท้องถนนซึ่งเกิดขึ้นต่อมาอย่างต่อเนื่อง (วาสนา นาน่วม, 2557)

เมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2556 ผู้ชุมนุม กปปส. ได้เคลื่อนขบวนไปยังกองบัญชาการตำรวจนครบาลและทำเนียบรัฐบาลส่งผลให้เกิดการปะทะกับเจ้าหน้าที่ตำรวจบริเวณแยกกองพลที่ 1 ใกล้กับกองบัญชาการตำรวจนครบาล วัดเบญจมบพิตร และสะพานชมัยมรุเชฐ ซึ่งเป็นเส้นทางเข้าสู่ทำเนียบรัฐบาลเจ้าหน้าที่ตำรวจได้ใช้แทนแบร์เรียร์ ก๊าซน้ำตา และฉีดน้ำเพื่อสกัดการเคลื่อนขบวน ขณะที่ผู้ชุมนุมตอบโต้ด้วยการปาระเบิดป้องกันตัวของตำรวจ (ไทยรัฐ, 2556) อย่างไรก็ตาม ในวันที่ 3 ธันวาคม 2556 ตำรวจตัดสินใจรื้อสิ่งกีดขวางและเปิดทางให้ผู้ชุมนุมเข้าสู่ทำเนียบรัฐบาลเพื่อหลีกเลี่ยงความรุนแรง โดยให้เหตุผลว่าเพื่อให้ทั้งสองฝ่ายได้ร่วมเฉลิมฉลองวันเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในวันที่ 5 ธันวาคม 2556 ความตึงเครียดทางการเมืองทวีความรุนแรงขึ้นเมื่อวันที่ 8 ธันวาคม 2556 นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ ได้ประกาศนำ ส.ส. พรรคจำนวน 153 คน ลาออกจากตำแหน่งเพื่อกดดันให้รัฐบาลยิ่งลักษณ์ยุบสภาทำให้นายกฯ ยิ่งลักษณ์ตัดสินใจประกาศยุบสภาในวันที่ 9 ธันวาคม 2556 โดยหวังให้การเลือกตั้งช่วยคลี่คลายความขัดแย้ง และให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจเลือกผู้นำประเทศคนใหม่แต่สถานการณ์กลับไม่สงบลงพรรคประชาธิปัตย์มีมติไม่ส่งผู้สมัครลงเลือกตั้งในทุกเขตทั่วประเทศและร่วมสนับสนุนการชุมนุมของ กปปส. นายสุเทพ เทือกสุบรรณ แกนนำ กปปส. ประกาศไม่ยอมรับการเลือกตั้ง โดยระบุว่ารัฐบาลหมดความชอบธรรมพร้อมทั้งเรียกร้องให้มีการปฏิรูปก่อนการเลือกตั้ง โดยชูว่าจะขัดขวางการเลือกตั้งทุกรูปแบบพร้อมเสนอให้จัดตั้งสภาประชาชนที่มาจากคัดเลือกคนดีมีคุณธรรมเพื่อทำหน้าที่ปฏิรูปประเทศเป็นเวลา 1 ปีครึ่งถึง 2 ปี ก่อนจะกลับมาสู่การเลือกตั้ง ในวันที่ 22 ธันวาคม 2556 นายสุเทพได้มีการเรียกร้องให้ผู้สนับสนุนออกมาชุมนุมครั้งใหญ่เพื่อต่อต้านการเลือกตั้ง โดยปราศรัยว่ารัฐบาลอ้างกฎหมายแต่เราจะใช้กำลังประชาชนประท้วง แม้ว่าจะมีการประกาศยุบสภาแล้วแต่ความขัดแย้ง

กลับสู่ความรุนแรงในรูปแบบใหม่ที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อนในสังคมไทยนั้นคือการใช้ความรุนแรงขัดขวางกระบวนการเลือกตั้งผ่านการเคลื่อนไหวของภาคประชาชน (ประจักษ์ ก้องกีรติ, 2560)

แผนภาพที่ 8 (Timeline Map) ช่วงเหตุการณ์หลักของวิกฤตการเมืองไทยในปี 2556

ที่มา: ผู้วิจัย.(2568)

จากแผนภาพที่ 8 (Timeline Map) ช่วงเหตุการณ์หลักของวิกฤตการเมืองไทยในปี 2556 เหตุการณ์การเมืองปี 2556 ถือเป็นจุดเริ่มต้นของคลื่นความขัดแย้งใหม่ที่น่าไปสู่วิกฤตการเมืองครั้งใหญ่ในปีถัดมาการผลักดันร่าง พ.ร.บ.นิรโทษกรรมได้จุดชนวนความไม่พอใจของประชาชนและฝ่ายค้าน ซึ่งมองว่าเป็นการล้างผิดให้กับนักการเมืองและเจ้าหน้าที่รัฐในเหตุการณ์ปี 2553 ความไม่ไว้วางใจต่อรัฐบาลยิ่งลักษณ์จึงทวีความรุนแรงขึ้นขบวนการนอกทิวทัศน์ภายใต้การนำของนายสุเทพ เทือกสุบรรณ ได้เปลี่ยนการประท้วงจากการต่อต้านกฎหมายมาเป็นการเคลื่อนไหวเพื่อขับไล่รัฐบาล โดยใช้สัญลักษณ์ธงชาติและเสียงนกหวีดเป็นเครื่องมือทางอุดมการณ์การชุมนุมขยายตัวอย่างรวดเร็วทั่วประเทศและยกระดับเป็นการยึดสถานที่ราชการ การปะทะรุนแรงกับฝ่ายตรงข้ามและเจ้าหน้าที่ตำรวจทำให้สถานการณ์เข้าสู่ภาวะวิกฤต

ในที่สุดนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ตัดสินใจประกาศยุบสภาในวันที่ 9 ธันวาคม 2556 เพื่อคลี่คลายสถานการณ์แต่กลุ่ม กปปส. ปฏิเสธแนวทางเลือกตั้งและเดินหน้าเรียกร้องให้มีการปฏิรูปก่อนเลือกตั้งทำให้ความขัดแย้งยืดเยื้อและปูทางไปสู่เหตุการณ์ความรุนแรงในปี 2557 ซึ่งนำไปสู่การรัฐประหารในที่สุด

เหตุการณ์ในช่วงปี 2557

คลื่นลูกที่ 1 การขัดขวางการเลือกตั้งโดยขบวนการ “ภาคประชาชน” และความรุนแรงรูปแบบใหม่

การเลือกตั้งวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2557 เป็นหนึ่งในเหตุการณ์ที่เต็มไปด้วยปัญหาความขัดแย้งและความรุนแรงในกระบวนการเลือกตั้งมากที่สุดในประวัติศาสตร์การเมืองไทย (ประจักษ์ ก้องกีรติ, 2557) โดยความรุนแรงเริ่มปรากฏได้ชัดเจนตั้งแต่วันที่ 22 ธันวาคม 2556 ซึ่งกลุ่มผู้ชุมนุมได้เคลื่อนขบวนปิดถนนในกรุงเทพฯ ทั้งหมด 6 จุด ได้แก่ อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย อนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ แยกโอศุก แยกราชประสงค์ แยกปทุมวัน และสวนลุมพินีระหว่างการชุมนุมก็มีเหตุการณ์ที่ผู้สื่อข่าวถูกทำร้ายขณะปฏิบัติหน้าที่รายงานสด เช่น กรณีของผู้สื่อข่าวผู้หญิง ชื่อ น.ส.เพ็ญพรรณ แหลมหลวง เป็นผู้สื่อข่าวช่อง 9 ซึ่งถูกผู้ชุมนุมด่าทอและเป่านกหวีดไล่ต่อมาเมื่อเธอลงจากรถถ่ายทอดสดมีผู้ชุมนุมชายกลุ่มหนึ่งได้ล้มรถสามล้อหน้าและทำร้ายร่างกายเธอรวมถึงผู้ช่วยช่างภาพก็ถูกผลักล้มและเกือบถูกกระแทกก่อนที่สถานการณ์จะถูกยับยั้งไว้ ขณะเดียวกัน น.ส.วารุณี ชื่อสัตย์สกุลชัย ผู้สื่อข่าวช่อง 3 ก็รายงาน أنهاเธอถูกล้อมด่าทอและเกือบถูกทำร้ายร่างกายแต่ทีมงานสามารถช่วยป้องกันไว้ได้ (ประจักษ์ ก้องกีรติ, 2560)

ในระหว่างการชุมนุมมีผู้ชุมนุมบางส่วนใช้ถ้อยคำรุนแรงและแสดงท่าทีคุกคามผู้ที่มีความเห็นต่าง ตัวอย่างเช่น มีรายงานว่าผู้ชุมนุมบางคนกล่าวว่า จะผู้หญิงหรือผู้ชายก็จะต่อยหมด ขณะที่ในจังหวัดเชียงใหม่เกิดการเผชิญหน้าระหว่างกลุ่มรักเชียงใหม่ 51 ซึ่งสนับสนุนการเลือกตั้งกับกลุ่ม กปปส. เชียงใหม่ ที่คัดค้านการเลือกตั้ง โดยทั้งสองฝ่ายมีการโต้เถียงและด่าทอกันแต่เหตุการณ์ไม่ลุกลามไปถึงการใช้ความรุนแรง กลุ่ม กปปส. ยังคงยืนยันข้อเรียกร้องให้นายกรัฐมนตรีรักษาการ นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ลาออกจากตำแหน่งและปฏิเสธการเลือกตั้งที่กำลังจะมีขึ้น (ประจักษ์ ก้องกีรติ, 2560) เมื่อวันที่ 23 ธันวาคม 2556 ซึ่งเป็นวันเปิดรับสมัครเลือกตั้ง ส.ส. บัญชีรายชื่อวันแรก บริเวณศูนย์เยาวชนกรุงเทพมหานคร (สนามกีฬาไทย-ญี่ปุ่น ดินแดง) กลุ่มผู้ชุมนุม กปปส. นำโดยนายอิสสระ สมชัย นายณัฐพล ทีปสุวรรณ นายชุมพล จุลใส และนายสมศักดิ์ โกศัยสุข ได้รวมตัวปิดกั้นทางเข้าออกทุกประตูตั้งแต่คืนวันที่ 22 ธันวาคม โดยตั้งเวทีชุมนุมเคลื่อนที่และมีมวลชนปิดล้อมจุดรับสมัครเลือกตั้งส่งผลให้ผู้สมัครจากทุกพรรคไม่สามารถเข้าสมัครได้จนต้องเดินทางไปแจ้งความที่สถานีตำรวจนครบาลดินแดง ขณะเดียวกันได้เกิดเหตุผู้ไม่ทราบฝ่ายขว้างวัตถุระเบิดลักษณะคล้ายประท้วงและระเบิดปิงปอง ส่งผลให้กระจกสำนักงานตำรวจชั้น 3 แตกเสียหายและสร้างความแตกตื่นแก่ผู้ที่อยู่ในบริเวณดังกล่าว สถานการณ์ที่สนามกีฬาไทย-ญี่ปุ่นยังคงตึงเครียดตลอดทั้งวันเนื่องจากผู้ชุมนุมปิดล้อมไม่ให้เจ้าหน้าที่คณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) และสื่อมวลชนที่อยู่ภายในออกจากพื้นที่ นอกจากนี้ นายวรวิทย์

ฉิมมณี ผู้สื่อข่าวสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอสถูกผู้ชุมนุมล้อมและเป่านกหวีดใส่เนื่องจากเข้าใจผิดว่าเป็นผู้สมัคร ส.ส. สถานการณ์เกือบบานปลายเมื่อกลุ่มผู้ชุมนุมล้อมรถของนายวราวิทย์และตะโกนด่าทอจนกระทั่งนายสมศักดิ์ โกศัยสุข เข้าไกล่เกลี่ย ทำให้กลุ่มผู้ชุมนุมยอมปล่อยตัวผู้สื่อข่าว ในเวลาเดียวกันเครือข่ายนักศึกษาประชาชนปฏิรูปประเทศไทย (คปท.) นำโดยนายอุทัย ยอดมณี และนายนิติธร ล้ำเหลือ ได้เคลื่อนขบวนไปยังอาคารกรมสอบสวนคดีพิเศษ (DSI) เพื่อแสดงความไม่พอใจต่อการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานดังกล่าวผู้ชุมนุมสามารถฝ่าแนวกันของตำรวจและบุกเข้าไปภายในอาคารจากนั้นได้นำธงเท้าขว้างปารูปภาพของนายธาริต เฟิงดิษฐ์ อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษเพื่อแสดงความไม่พอใจ (ประจักษ์ ก้องกีรติ, 2560) เมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2556 กลุ่ม คปท. ได้บุกเข้าไปภายในสนามกีฬาไทย-ญี่ปุ่น โดยนำธงชาติขนาดใหญ่มาพันรอบตัวอาคารอ้างว่าเป็นการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์เพื่อเรียกร้องให้ยุติการรับสมัครเลือกตั้งฝ่ายเจ้าหน้าที่ตำรวจใช้โล่ผลักดันกลุ่มผู้ชุมนุมที่พยายามบุกเข้าไปภายในขณะที่ผู้ชุมนุมบางส่วนได้ขว้างปาขวดน้ำเข้าไปในอาคาร ต่อมาในวันที่ 26 ธันวาคม สถานการณ์ทวีความรุนแรงขึ้นเมื่อแกนนำ คปท. ไม่สามารถควบคุมกลุ่มมวลชนได้ผู้ชุมนุมบางส่วนบุกเข้าไปบริเวณประตู 2 ของอาคารสนามกีฬาไทย-ญี่ปุ่น และใช้วัตถุต่างๆ เช่น ขวดน้ำ ประทัดยักษ์ หัวน็อต ระเบิดขวด ก้อนอิฐ และแผงรั้วเหล็ก ขว้างปาใส่เจ้าหน้าที่ตำรวจ นอกจากนี้ ยังมีการใช้วัตถุแข็งฟาดทำร้ายเจ้าหน้าที่ทำให้ตำรวจต้องล่าถอยเจ้าหน้าที่ตำรวจได้ใช้แก๊สน้ำตาและกระสุนยางเพื่อควบคุมสถานการณ์ส่งผลให้มีผู้บาดเจ็บรวม 96 ราย และมีผู้เสียชีวิต 2 ราย ได้แก่ จำสับตำรวจนครบาล พิบัติสิทธิ์ ซึ่งถูกยิงด้วยกระสุนจริงบริเวณหน้าอกและนายวสุ สุฉันทบุตร ผู้ชุมนุมกลุ่ม คปท. ซึ่งถูกยิงบริเวณหน้าท้องที่บริเวณพระบรมรูปทรงม้า ผู้ชุมนุมกลุ่ม คปท. ยังได้ทำลายทรัพย์สินของทางราชการโดยปล่อยลมยางรถและทุบทำลายรถยนต์ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ 14 คัน รวมถึงทำร้ายเจ้าหน้าที่ตำรวจ 2 นายที่พยายามเข้าไปเคลื่อนย้ายรถยนต์ที่เสียหายและบริเวณสามเหลี่ยมดินแดง ซึ่งเป็นจุดที่มีกลุ่ม คปท. บางส่วนปิดถนนได้เกิดเหตุรุนแรงขึ้นอีกครั้งเมื่อนายเพชร ชูศรีขวัญ คนขับแท็กซี่ แสดงความไม่พอใจที่ถูกปิดเส้นทางจราจรทำให้ถูกกลุ่มผู้ชุมนุมเข้าทำร้ายจนได้รับบาดเจ็บสาหัสและหมดสติ ต้องถูกนำตัวส่งโรงพยาบาลในอาการโคม่าเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นตลอดช่วงการชุมนุมและการขัดขวางการเลือกตั้งครั้งนี้ นับเป็นหนึ่งในเหตุการณ์สำคัญที่ส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพทางการเมืองของประเทศไทย และเป็นจุดเปลี่ยนที่นำไปสู่ความขัดแย้งทางการเมืองที่ยืดเยื้อในเวลาต่อมา (ประจักษ์ ก้องกีรติ, 2560)

นอกเหนือจากเหตุการณ์ในกรุงเทพมหานครในช่วงเปิดรับสมัครเลือกตั้งยังเกิดเหตุความไม่สงบและความรุนแรงในหลายพื้นที่ทั่วประเทศโดยเฉพาะในภาคใต้ซึ่งกลุ่มผู้ชุมนุม กปปส. ได้เข้าปิดล้อมสถานที่รับสมัครเลือกตั้งในเกือบทุกจังหวัด เพื่อขัดขวางการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการการ

เลือกตั้ง (กท.) และไม่ให้ผู้สมัครเข้าสมัครรับเลือกตั้ง ทั้งนี้ มีรายงานว่ากรรมการ กท. ในหลายจังหวัดถูกคุกคามส่งผลให้เจ้าหน้าที่หลายรายตัดสินใจลาออกจากตำแหน่งเนื่องจากไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ในจังหวัดชุมพรกลุ่มผู้ชุมนุมได้ตัดกระแสไฟฟ้าและระบบน้ำภายในอาคารรับสมัครเลือกตั้งเพื่อขัดขวางการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ ขณะที่ในจังหวัดกระบี่ นายสมัชชา เอ่งฉ้วน ได้นำกลุ่ม กปปส. ปิดล้อมสถานที่รับสมัครเลือกตั้งพร้อมประกาศเตือนพรรคเพื่อไทยว่าหากนำมวลชนมาปะทะกันอาจนำไปสู่การสูญเสียและยืนยันว่าพร้อมสู้จนถึงที่สุด ที่จังหวัดพัทลุงกลุ่มผู้ชุมนุม กปปส. ได้ล็อกประตูสถานที่รับสมัครเลือกตั้งด้วยกุญแจและนำยางรถยนต์มาขวางทางเข้า-ออก เพื่อไม่ให้เจ้าหน้าที่ กท. สามารถเข้าปฏิบัติหน้าที่มีรายงานว่าผู้สมัครจากพรรคชาติไทยพัฒนาได้ลักลอบเดินทางเข้าไปสมัครรับเลือกตั้งส่งผลให้กลุ่มผู้ชุมนุมเกิดความไม่พอใจและเกิดเหตุปะทะกันระหว่างทีมงานของผู้สมัครกับกลุ่ม กปปส. (ประจักษ์ ก้องกีรติ, 2560) นอกเหนือจากการขัดขวางการรับสมัครเลือกตั้งเมื่อวันที่ 26 ธันวาคม 2556 ได้เกิดเหตุคนร้ายใช้อาวุธสงครามยิงถล่มบ้านพักของ นายสาทิตย์ วงศ์หนองเตย ส.ส. พรรคประชาธิปัตย์และแกนนำ กปปส. ในจังหวัดตรังแม้ว่าจะไม่มีผู้ได้รับบาดเจ็บหรือเสียชีวิตแต่ผู้ก่อเหตุสามารถหลบหนีไปได้จนนายสาทิตย์ให้สัมภาษณ์ว่าเชื่อว่าเหตุการณ์ดังกล่าวเป็นการข่มขู่ทางการเมืองอันเนื่องมาจากความขัดแย้งทางอุดมการณ์ตลอดระยะเวลาหลายเดือนของการชุมนุมของ กปปส. ได้เกิดเหตุรุนแรงอย่างต่อเนื่องในหลายพื้นที่ที่มีการ์ด กปปส. แนวร่วมและผู้ชุมนุมจำนวนมากได้รับบาดเจ็บและเสียชีวิตจากการถูกยิงหรือโจมตีด้วยระเบิด ในขณะที่เดียวกันเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่การชุมนุมหลายรายก็ถูกทำร้ายร่างกายจากกลุ่มการ์ด กปปส. นอกจากนี้สื่อมวลชนที่เข้าไปทำข่าวรวมถึงประชาชนทั่วไปที่สัญจรผ่านพื้นที่ชุมนุมยังคงเป็นเป้าหมายของการทำร้ายร่างกายจากกลุ่มผู้ชุมนุมบางส่วน ด้วยเหตุนี้ พื้นที่ชุมนุมหลายจุดจึงมีลักษณะคล้ายกับสมรภูมิตามขนาดย่อมที่ขาดความปลอดภัยสำหรับทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่รัฐ สื่อมวลชน หรือประชาชนทั่วไป เหตุการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความขัดแย้งทางการเมืองที่ทวีความรุนแรงและส่งผลกระทบอย่างกว้างขวางต่อเสถียรภาพของประเทศในหลายจังหวัด เช่น ราชบุรี พิชณุโลก และพระนครศรีอยุธยา กลุ่ม กปปส. ในพื้นที่ได้รวมตัวกันขับไล่ผู้สมัครจากพรรคเพื่อไทยที่เดินทางไปยังสถานที่รับสมัครเลือกตั้งโดยการเป่านกหวีดและกีดกันไม่ให้เข้าสมัครในบางพื้นที่ เช่น จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้เกิดเหตุปะทะระหว่างผู้สนับสนุนพรรคเพื่อไทยและกลุ่ม กปปส. เมื่อทีมผู้สมัครพยายามฝ่าฝูงชนเข้าไปยังสถานที่รับสมัครขณะที่ในจังหวัดปทุมธานีและเชียงใหม่มีรายงานการกระทบกระทั่งกันระหว่างกลุ่ม กปปส. และผู้สนับสนุนรัฐบาลหลายครั้งกระบวนการขัดขวางการเลือกตั้งยังคงดำเนินต่อไปในทุกขั้นตอนโดยกลุ่ม กปปส. ได้นำมวลชนไปปิดล้อมสถานที่จัดอบรมเจ้าหน้าที่ กท. ประจำหน่วยเลือกตั้งและเมื่อวันที่ 17 มกราคม 2557 กลุ่มผู้ชุมนุมได้ปิดล้อมโรงพิมพ์คุรุสภาถนนลาดพร้าว

ซึ่งเป็นสถานที่พิมพ์บัตรเลือกตั้งโดยมีการทำลายบัตรเลือกตั้งบางส่วนรวมถึงใช้กาวยปิดรูกุญแจเพื่อขัดขวางการดำเนินงาน นอกจากการขัดขวางกระบวนการเลือกตั้งแล้วยังมีเหตุรุนแรงที่พุ่งเป้าไปยังบุคคลสำคัญทางการเมืองหลายกรณี ดังนี้ (ประจักษ์ ก้องกีรติ, 2560)

- 1) วันที่ 1 มกราคม 2557 ผู้สมัคร ส.ส. พรรคเพื่อไทย จังหวัดชุมพร ถูกคนร้ายใช้อาวุธปืนยิงถล่มบ้านพัก
- 2) วันที่ 2 มกราคม 2557 คนร้ายยิงปืนข่มขู่บริเวณหน้าบ้านพัก นายชวน หลีกภัย ที่จังหวัดตรัง
- 3) วันที่ 11 มกราคม 2557 ผู้ประกาศข่าวของสถานี เอเซียอัปเดต ถูกคนร้ายขี่รถจักรยานยนต์ชนก่อนทำร้ายร่างกาย
- 4) วันที่ 15 มกราคม 2557 บ้านพัก นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ถูกลอบปาระเบิด
- 5) วันที่ 16 มกราคม 2557 บ้านพัก นายอิสสระ สมชัย แกนนำ กปปส. และวังสวนผักกาด ของ ม.ร.ว. สุขุมพันธุ์ บริพัตร ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ถูกลอบปาระเบิด
- 6) วันที่ 22 มกราคม 2557 นายขวัญชัย ไพรพนา แกนนำกลุ่มคนเสื้อแดง จังหวัดอุดรธานี ถูกลอบยิงด้วยอาวุธสงครามภายในบ้านพัก ได้รับบาดเจ็บสาหัส

นอกจากนี้ ยังเกิดเหตุโจมตีด้วยอาวุธปืนและระเบิดในสถานที่สำคัญหลายแห่ง เช่น ศาลอาญา ศาลแพ่งที่ทำการพรรคประชาธิปัตย์ ศูนย์ประสานงานพรรคเพื่อไทย จังหวัดนครราชสีมา สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส อาคารชินวัตร 3 โรงพยาบาลมงกุฎวัฒนะ ศูนย์รักษาความสงบ (ศรส.) และสำนักงาน ป.ป.ช. (ประจักษ์ ก้องกีรติ, 2560) สถานการณ์ความรุนแรงทวีความรุนแรงขึ้นหลังจากกลุ่ม กปปส. ได้ประกาศชัตดาวน์กรุงเทพฯ ตั้งแต่วันที่ 13 มกราคม 2557 โดยในวันที่ 17 มกราคม มีการขว้างระเบิดใส่ชบวน กปปส. ขณะที่นายสุเทพ เทือกสุบรรณ นำเดินขบวนบนถนนบรรทัดทองส่งผลให้มีผู้เสียชีวิต 1 ราย และบาดเจ็บหลายสิบคนถัดมาในวันที่ 19 มกราคม คนร้ายได้ขว้างระเบิดเข้าไปหลังเวทีปราศรัยของ กปปส. ที่อนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิทำให้มีผู้บาดเจ็บจำนวนมากจากสถานการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง รัฐบาลจึงตัดสินใจประกาศใช้พระราชกำหนดบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน (พ.ร.ก. ฉุกเฉิน) ในวันที่ 22 มกราคม 2557 ครอบคลุมพื้นที่กรุงเทพมหานคร จังหวัดนนทบุรี จังหวัดสมุทรปราการเฉพาะอำเภอบางพลีและจังหวัดปทุมธานีเฉพาะอำเภอลาดหลุมแก้วเป็นระยะเวลา 60 วัน โดยจัดตั้งศูนย์รักษาความสงบ (ศรส.) ภายใต้การบริหารของ ร.ต.อ. เฉลิม อยู่บำรุง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงาน เมื่อถึงวันเลือกตั้งล่วงหน้าในวันที่ 26 มกราคม 2557 เกิดความวุ่นวายทั่วประเทศโดยเฉพาะในกรุงเทพมหานคร ทั้งนี้ ก่อนวันเลือกตั้งนายสุเทพ เทือกสุบรรณ ได้ประกาศบนเวทีปราศรัยเรียกร้องให้ผู้ชุมนุม กปปส. ออกมาขัดขวางการเลือกตั้งทุกจุดเพื่อเรียกร้องให้มีการปฏิรูปประเทศก่อนการเลือกตั้งและเสนอให้จัดตั้งสภาประชาชน ในวันดังกล่าวกลุ่ม กปปส.

ได้กระจายกำลังกันไปปิดล้อมหน่วยเลือกตั้งสำคัญทั่วกรุงเทพฯ ตั้งแต่ช่วงเช้าส่งผลให้เจ้าหน้าที่ กกด. ไม่สามารถดำเนินการเลือกตั้งได้ในหลายเขตอีกทั้งมีรายงานว่าผู้ชุมนุม กปปส. ได้ใช้กำลังขัดขวางไม่ให้ประชาชนเข้าไปใช้สิทธิ์ลงคะแนนเสียง ซึ่งนับเป็นเหตุการณ์ที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อนในการเลือกตั้งของไทยในบางพื้นที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งต้องป็นรื้อฝ่ากลุ่มผู้ชุมนุมเข้าไปใช้สิทธิ์ขณะที่ในหลายเขตเกิดการกระทบกระทั่งระหว่างกลุ่ม กปปส. และประชาชนที่ต้องการใช้สิทธิ์เลือกตั้งและยังมีรายงานว่าผู้เลือกตั้งบางรายถูกข่มขู่และทำร้ายร่างกาย เช่น การบีบคอ และการกล่าวหาว่าเป็นผู้ไม่เข้าใจประชาธิปไตยหรือไม่รักชาติ ในจังหวัดสงขลา กลุ่ม กปปส. ได้นำมวลชนไปยึดอุปกรณ์การเลือกตั้งที่ใช้ในการเลือกตั้งล่วงหน้าขณะที่ในหลายจังหวัดทั่วประเทศยังเกิดความวุ่นวายจากการขัดขวางกระบวนการเลือกตั้งจากเหตุการณ์ดังกล่าว ส่งผลให้ประชาชน ประมาณ 400,000 คน สูญเสียสิทธิในการเลือกตั้งล่วงหน้า นอกจากนี้ ในวันเดียวกันนายสุทิน ธราทิน แกนนากลุ่ม กองทัพประชาชนโค่นล้มระบอบทักษิณ (กปท.) ถูกลอบสังหารขณะนำมวลชนออกจากพื้นที่ปิดล้อมหน่วยเลือกตั้งล่วงหน้าที่วัดศรีเอี่ยม เขตบางนา โดยเชื่อว่าเป็นผลมาจากความขัดแย้งทางการเมืองที่รุนแรงขึ้น (ประจักษ์ ก้องกีรติ, 2560)

คลื่นลูกที่ 2 การเลือกตั้งที่ไม่มีความสงบ

ภายหลังการเลือกตั้งล่วงหน้าเมื่อวันที่ 26 มกราคม 2557 จนถึงวันเลือกตั้งทั่วไปในวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2557 ได้เกิดเหตุการณ์ความไม่สงบอย่างต่อเนื่องโดยกลุ่ม กปปส. ในหลายจังหวัดภาคใต้ อาทิ ชุมพร กระบี่ สงขลา และนครศรีธรรมราชได้รวมตัวกันปิดล้อมที่ทำการไปรษณีย์เพื่อสกัดกั้นการขนส่งบัตรเลือกตั้งและหีบบัตรเลือกตั้งออกจากพื้นที่ ขณะเดียวกัน ในกรุงเทพมหานครจุดชุมนุมของกลุ่ม กปปส. ตกเป็นเป้าหมายของการโจมตีโดยกลุ่มไม่ทราบฝ่ายเหตุการณ์ความรุนแรงที่ได้รับความสนใจจากสาธารณชนเกิดขึ้นในวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2557 หนึ่งวันก่อนการเลือกตั้งทั่วไปบริเวณแยกหลักสี่ได้เกิดการปะทะระหว่างกลุ่มผู้ชุมนุม กปปส. และกลุ่มผู้สนับสนุน นปช. นำโดยนายวุฒิพงศ์ กษธรรมคุณ (โกตี) ซึ่งมีเป้าหมายเดินทางไปยังสำนักงานเขตหลักสี่ที่ถูกล้อม กปปส. ปิดล้อมเพื่อเปิดทางให้นำหีบบัตรเลือกตั้งออกไปได้ทั้งสองฝ่ายมีการใช้อาวุธปืนที่บรรจุกระสุนจริง ยิงตอบโต้กันอย่างดุเดือดโดยภาพจากเหตุการณ์เผยให้เห็นบุคคลในชุดดำพร้อมอาวุธสงครามอยู่ในกลุ่ม กปปส. มีปืนรายหนึ่งได้รับความสนใจเป็นพิเศษคือบุคคลที่ใช้หมวกคลุมหน้าและนำถุงปุ๋ยที่มีสัญลักษณ์ป๊อปคอร์นมาคลุมปากกระบอกปืน ต่อมาถูกสื่อเรียกขานว่ามีปืนป๊อปคอร์นภายหลังเหตุการณ์ดังกล่าว นายสุเทพ เทือกสุบรรณ เลขาธิการ กปปส. ได้แถลงว่ากลุ่มมีปืนดังกล่าวไม่ใช่การ์ดของ กปปส. แต่เป็นกองกำลังที่มาคุ้มกันผู้ชุมนุม หลายฝ่ายได้ตั้งข้อสังเกตว่าผู้ใช้อาวุธมีความชำนาญเป็นพิเศษซึ่งบ่งชี้ว่าอาจผ่านการฝึกฝนมา (วาสนา นาน่วม, 2557) โดยเฉพาะก่อนวันเลือกตั้งนายสุเทพได้ประกาศให้ผู้

ชุมนุมปิดกรุงเทพมหานครอย่างเบ็ดเสร็จเพื่อขัดขวางการเลือกตั้ง ในวันเลือกตั้งทั่วไป วันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2557 ความพยายามขัดขวางลดลงบางส่วน เนื่องจากมีเสียงวิพากษ์วิจารณ์จากองค์กรระหว่างประเทศสื่อมวลชนและสาธารณชน ยังคงเกิดเหตุการณ์ความรุนแรงในหลายพื้นที่ ดังนี้ (ประจักษ์ ก้องกีรติ, 2560) นายชววิทย์ กมลวิศิษฎ์ ถูกทำร้ายร่างกายโดยกลุ่มชายฉกรรจ์ที่สวมใส่นกหวีดลายธงชาติระหว่างเดินทางไปใช้สิทธิเลือกตั้งที่เขตดินแดง นอกจากนี้ บริเวณแฟลตดินแดงเกิดความตึงเครียดระหว่างกลุ่ม กปปส. และประชาชนที่ต้องการใช้สิทธิเลือกตั้งส่งผลให้เกิดการปะทะและมีการขว้างปาสิ่งของ รวมถึงมีเสียงคล้ายปืนดังขึ้น

- 1) คนร้ายลอบวางระเบิดบนถนนในหมู่บ้านบือแนรายอ ต.เรือเสาะ ขณะที่ทหารกำลังลำเลียงหีบบัตรเลือกตั้ง
- 2) พบวัตถุระเบิดถูกวางไว้หน้าประตูโรงแรมวโรรส แกรนด์ พาเลซ ใกล้วัดพระสิงห์วรวิหาร ซึ่งเป็นที่ตั้งของสถานีวิทยุชุมชนกลุ่มรักเชียงใหม่ 51 ก่อนหน้านั้น เมื่อช่วงเช้าวันเดียวกันมีการปะทะเปิดเข้ามาแล้วครั้งหนึ่ง

จากเหตุการณ์ความรุนแรงและการขัดขวางการเลือกตั้งส่งผลให้การเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2557 มีประชาชนมาใช้สิทธิทั้งสิ้น 20,530,359 คน จากผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งหมด 43,024,042 คน อย่างไรก็ตามกระบวนการเลือกตั้งไม่สามารถดำเนินไปได้อย่างราบรื่นเนื่องจากมีหน่วยเลือกตั้งหลายแห่งถูกขัดขวางและปิดล้อมโดยเฉพาะในกรุงเทพมหานครและภาคใต้ส่งผลให้คณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) ไม่สามารถประกาศรับรองผลการเลือกตั้งได้ (ILaw, 2557)

หลังการเลือกตั้งนายสุเทพได้ประกาศว่าจะเดินหน้าล้มการเลือกตั้งซ่อมที่จะมีขึ้นต่อไปในขณะเดียวกันก็ยังคงมีเหตุรุนแรงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องแม้ว่าการเลือกตั้งจะสิ้นสุดลงไปแล้วความรุนแรงส่วนใหญ่เกิดขึ้นในบริเวณที่ชุมนุมและใกล้เคียงในวันที่ 18 กุมภาพันธ์ ตำรวจเริ่มขอคืนพื้นที่จากผู้ชุมนุมมีหลายพื้นที่ที่การเจรจาผ่านไปด้วยดีแต่บริเวณสะพานผ่านฟ้าเกิดการปะทะขึ้นเจ้าหน้าที่ตำรวจได้ใช้แก๊สน้ำตาเพื่อสลายผู้ชุมนุมในขณะที่มีเสียงปืนเกิดขึ้นเป็นระยะๆ ก่อนที่จะเกิดเหตุมีคนขว้างระเบิดเอ็ม67 เข้าใส่แนวตำรวจปราบจลาจลที่ยืนถือโล่ขึ้นบังอยู่ทำให้ ด.ต.ธีรเดช เล็กภู ซึ่งอยู่ใกล้ที่สุดตัดสินใจเตะลูกระเบิดให้ออกไปจากแนวของตำรวจแต่ระเบิดทำงานเสียงดังหวั่นไหวแนวเจ้าหน้าที่ล้มลงและได้รับบาดเจ็บกว่า 20 นาย โดย ด.ต.ธีรเดชได้รับบาดเจ็บสาหัสที่สุดในที่สุดตำรวจตัดสินใจถอยออกจากแนวปะทะผู้ชุมนุมจึงกลับมายึดพื้นที่อีกครั้ง (กรุงเทพธุรกิจ, 2557) ศูนย์เฮอร์คิวได้รายงานตัวเลขว่าในการปะทะครั้งนี้มีผู้ได้รับบาดเจ็บ 64 ราย เสียชีวิต 4 ราย เป็นตำรวจ 1 ราย และประชาชน 3 ราย ภายหลังมีประชาชนเสียชีวิตเพิ่มอีก 1 ราย ส่วนจุดอื่นๆไม่ได้มีความรุนแรงเท่ากับที่ผ่านฟ้าที่กระทรวงพลังงานตำรวจจับกุมผู้ชุมนุมและแกนนำได้โดยตรวจพบของกลางระเบิดชนิดขว้างสังหาร 3

ลูก ระเบิดชนิดขว้างแสวงเครื่อง 7 ลูก สารแอมโมเนียมไนเตรตที่ใช้เป็นส่วนประกอบในการผลิตระเบิด 4 กก. อาวุธปืน 2 กระบอก เครื่องกระสุน รวมถึงยาเสพติดและอุปกรณ์การเสพยาจำนวนหนึ่ง หลังจากที่ได้มีการขอคืนพื้นที่ที่สะพานผ่านฟ้ายังมีเหตุรุนแรงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องความรุนแรงและออกอาชญากรรมมีอยู่ 2 กรณีด้วยกันคือ เป็นความรุนแรงที่ผู้ชุมนุมของ กปปส. ตกเป็นเหยื่อของความรุนแรง เหตุการณ์เกิดช่วงกลางดึกวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2557 คนร้ายขับรถปิกอัพสองคันกราดยิงกลุ่ม กปปส. ทรายที่ตั้งเวทีชุมนุม ริมนนสุขุมวิทหน้าตลาดยิ่งเจริญ จังหวัดตราด มีคนบาดเจ็บว่า 30 ราย และมีเด็กผู้หญิง 2 คน โดนลูกหลงเสียชีวิตต่อมาในวันที่ 23 กุมภาพันธ์ คนร้ายยิงระเบิดเอ็ม79 ถล่มหน้าห้างบิ๊กซีราชดำริใกล้เวทีของ กปปส. ทำให้เด็กสองคนเสียชีวิตและมีผู้บาดเจ็บอีก 20 กว่าราย (ประจักษ์ ก้องกีรติ, 2560) ภายหลังการสลายการชุมนุมบริเวณสะพานผ่านฟ้าแกนนำกลุ่ม กปปส. ได้ตัดสินใจยุบรวมเวทีชุมนุมย่อยทั้งหมดและเคลื่อนย้ายไปยังสวนลุมพินีตั้งแต่วันที่ 3 มีนาคม 2557 เพื่อเพิ่มความสะดวกในการรักษาความปลอดภัยเวทีที่ศูนย์ราชการแจ้งวัฒนะ (มติชนสุดสัปดาห์, 2557) ซึ่งนำโดยพระสุวิทย์ ธีรธมโม (พุทธะอิสระ) ไม่ได้เข้าร่วมการยุบรวมครั้งนี้ การชุมนุมที่สวนลุมพินีและแจ้งวัฒนะกลายเป็นจุดที่เกิดเหตุความรุนแรงอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในช่วงเวลากลางคืนผู้ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ดังกล่าวมีทั้งผู้ชุมนุม กปปส. การ์ดของ กปปส. และประชาชนทั่วไปที่สัญจรผ่านพื้นที่ ตัวอย่างเหตุการณ์ความรุนแรงที่สำคัญ ได้แก่

- 1) เหตุการณ์ที่สวนลุมพินี เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยรายหนึ่งถูกทำร้ายสาหัส โดยการการ์ด กปปส. หลังจากถูกตรวจค้นพบว่ามีบัตรประจำตัวของกลุ่ม นปช. โดยผู้เสียหายถูกจับมัดมือเท้าและโยนลงแม่น้ำบางปะกง นอกจากนี้ ยังมีเหตุการณ์ที่มีผู้ใช้อาวุธปืนยิงใส่รถแท็กซี่ที่จอดอยู่บริเวณสวนลุมพินี ทำให้คนขับต้องหนีเอาชีวิตรอด
- 2) เหตุการณ์ที่ศูนย์ราชการแจ้งวัฒนะ เกิดเหตุทำร้ายร่างกายรุนแรงหลายกรณี เช่น กรณีเซลส์แมนที่ขับรถหลงเข้าไปในพื้นที่ชุมนุมและถูกการ์ด กปปส. ทำร้ายจนได้รับบาดเจ็บสาหัสรวมถึงเหตุการณ์ที่ได้รับความสนใจเป็นพิเศษคือการทำร้าย พ.อ. วิทวัส วัฒนกุล ซึ่งถูกการ์ด กปปส. ยิงที่ขาและรุมทำร้ายจนบาดเจ็บสาหัสเนื่องจากขับรถผ่านบริเวณชุมนุม (ประจักษ์ ก้องกีรติ, 2560)

เมื่อวันที่ 21 มีนาคม 2557 ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยด้วยคะแนนเสียง 6 ต่อ 3 ว่าการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) ทั่วไป เมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2557 ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ โดยให้เหตุผลว่าไม่สามารถจัดการเลือกตั้งให้แล้วเสร็จทั่วประเทศภายในวันเดียวกันได้ส่งผลให้พระราชกฤษฎีกากำหนดวันเลือกตั้งขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 108 วรรคสอง ซึ่งกำหนดให้การเลือกตั้งต้องเป็นวันเดียวกันทั่วประเทศ ดังนั้น การเลือกตั้งดังกล่าวจึงถือเป็นโมฆะคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญก่อให้เกิดข้อถกเถียงและเสียงวิพากษ์วิจารณ์จากหลายฝ่าย โดยมีข้อสังเกตว่าคำตัดสิน

ดังกล่าวอาจถูกตีความว่าเป็นการรับรองให้การขัดขวางการเลือกตั้งกลายเป็นเหตุอันชอบธรรมที่สามารถทำให้การเลือกตั้งเป็นโมฆะได้ ซึ่งส่งผลให้ช่องทางในการแก้ไขวิกฤตทางการเมืองผ่านกระบวนการเลือกตั้งถูกปิดลง แม้จะเข้าสู่เดือนเมษายน 2557 แต่สถานการณ์ความรุนแรงยังคงดำเนินต่อไปเมื่อวันที่ 1 เมษายน 2557 ได้เกิดเหตุการณ์ลอบยิงใส่กลุ่มผู้ชุมนุม คปท. (เครือข่ายนักศึกษาประชาชนปฏิรูปประเทศไทย) ขณะที่กำลังเดินทางกลับจากการรณรงค์ให้ข้าราชการยุติการสนับสนุนรัฐบาลที่ศูนย์ราชการแจ้งวัฒนะและมุ่งหน้าไปยังเวทีชุมนุมที่สะพานชมัยมรุเชฐ เหตุการณ์ดังกล่าวส่งผลให้มีผู้เสียชีวิต 1 ราย และได้รับบาดเจ็บอีก 4 ราย เหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องสะท้อนให้เห็นถึงความตึงเครียดและความขัดแย้งที่ทวีความรุนแรงมากขึ้นอันเป็นผลสืบเนื่องจากวิกฤตการเมืองที่ดำเนินมาตั้งแต่การเลือกตั้งที่ถูกขัดขวางและการวินิจฉัยให้เป็นโมฆะโดยศาลรัฐธรรมนูญ (ประจักษ์ ก้องกีรติ, 2560)

เมื่อวันที่ 5 เมษายน 2557 กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) ได้จัดการชุมนุมครั้งใหญ่บริเวณถนนอักษะพุทธมณฑล ซึ่งเป็นพื้นที่รอยต่อระหว่างกรุงเทพมหานครและจังหวัดนครปฐม โดยมีผู้เข้าร่วมชุมนุมประมาณ 100,000 คน การชุมนุมดังกล่าวจัดขึ้นภายใต้คำขวัญหยุดล้มล้างประชาธิปไตยเมื่อความยุติธรรมเป็นกฎหมาย การต่อต้านจึงเป็นหน้าที่ ซึ่งสะท้อนถึงการคัดค้านต่อสถานการณ์ทางการเมืองที่กลุ่ม นปช. มองว่าเป็นความอยุติธรรม ขณะเดียวกัน ที่เวทีการชุมนุมของกลุ่มคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กปปส.) นายสุเทพ เทือกสุบรรณ ได้ประกาศแนวคิดเรื่องรัฐธำธิปไตย โดยระบุถึงแนวทางการสถาปนาอำนาจอธิปไตยใหม่โดยไม่ต้องอาศัยกระบวนการเลือกตั้ง โดยมีแผนเสนอเรื่องขึ้นทูลเกล้าฯ เพื่อขอพระราชทานนายกรัฐมนตรีนครินทร์และคณะรัฐมนตรีที่ประกอบด้วยคนดี ทั้งนี้ นายสุเทพยังได้ประกาศแผนยุทธศาสตร์เพื่อนำไปสู่การเผด็จศึก ในวันที่ 21 เมษายน สถานการณ์ตึงเครียดเพิ่มมากขึ้นเมื่อเกิดเหตุลอบโจมตีบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการชุมนุม ได้แก่ (ประจักษ์ ก้องกีรติ, 2560)

- 1) เมื่อวันที่ 21 เมษายน 2557 ได้เกิดเหตุยิงระเบิด M79 ใส่บ้านของ นพ.ณรงค์ สหเมธาพัฒน์ ปลัดกระทรวงสาธารณสุข ซึ่งเป็นหนึ่งในข้าราชการระดับสูงที่แสดงจุดยืนสนับสนุน กปปส.
- 2) เมื่อวันที่ 23 เมษายน 2557 ไม้หนึ่ง ก.กุนที กวีเสือดงถูกลอบสังหารจนเสียชีวิต ความรุนแรงที่เกิดขึ้นตอกย้ำความขัดแย้งทางการเมืองที่รุนแรงขึ้นอย่างต่อเนื่องและในช่วงต้นเดือนพฤษภาคม 2557 คณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) ได้หารือร่วมกับรัฐบาลและสามารถกำหนดวันเลือกตั้งใหม่เป็นวันที่ 20 กรกฎาคม 2557 เพื่อทดแทนการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2557 ที่

ถูกตัดสินให้เป็นโมฆะ การเลือกตั้งครั้งนี้ไม่อาจเกิดขึ้นได้เนื่องจากกองทัพได้ทำการรัฐประหารในวันที่ 22 พฤษภาคม 2557

สถานการณ์ดังกล่าวมีลักษณะคล้ายกับวิกฤตการเมืองเมื่อปี 2549 ซึ่งการเลือกตั้งในปีนั้นถูกทำให้เป็นโมฆะและมีการกำหนดวันเลือกตั้งใหม่แต่กองทัพได้เข้ายึดอำนาจก่อนที่การเลือกตั้งจะเกิดขึ้น กระบวนการเลือกตั้งในฐานะเครื่องมือแก้ไขความขัดแย้งทางการเมืองจึงไม่สามารถดำเนินการได้ ก่อนหน้าการรัฐประหาร สถานการณ์ทางการเมืองเข้าสู่ภาวะชะงักงันและตึงเครียดเป็นอย่างมาก โดยกลไกในการแก้ปัญหาผ่านกระบวนการตามระบบถูกบ่อนทำลายลง เมื่อวันที่ 7 พฤษภาคม 2557 ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยให้ น.ส. ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร พ้นจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีรักษาการ เนื่องจากกรณีโยกย้ายนายถวิลเปลี่ยนศรีพินจากตำแหน่งเลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ (สมช.) การตัดสินดังกล่าวส่งผลให้ นายนิวัฒน์ธำรง บุญทรงไพศาล ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งรักษาการนายกรัฐมนตรีแทน หลังคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ กปปส. ได้รับแรงสนับสนุนเพิ่มขึ้นหลังจากที่จำนวนผู้ชุมนุมลดลงจากเหตุความรุนแรงที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องแกนนำ กปปส. จึงตัดสินใจยกระดับการชุมนุมและกำหนดให้วันที่ 9 พฤษภาคม 2557 เป็นวันระดมพลเพื่อทำให้รัฐบาลสิ้นสุดอำนาจ โดยมีแผนเข้ายึดจุดยุทธศาสตร์สำคัญในกรุงเทพมหานคร ได้แก่ (ประจักษ์ ก้องกีรติ, 2560)

1. ถนนอังรีดูนังต์
2. ถนนราชดำริ
3. แยกราชประสงค์
4. แยกประตูน้ำ
5. สถานีโทรทัศน์หลักทั้งหมด

เป้าหมายของยุทธศาสตร์ดังกล่าวคือ การกดดันให้ประธานวุฒิสภาเข้าปรึกษาหารือกับประธานศาลฎีกา ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ประธานศาลปกครองสูงสุด และประธานคณะกรรมการการเลือกตั้ง เพื่อแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีคนกลาง อย่างไรก็ตาม ยุทธศาสตร์นี้ไม่ประสบความสำเร็จเนื่องจากจำนวนผู้เข้าร่วมชุมนุมต่ำกว่าที่คาดการณ์ไว้ ในท้ายที่สุดกองทัพได้เข้ายึดอำนาจเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2557 ส่งผลให้การเลือกตั้งที่ถูกกำหนดขึ้นใหม่ต้องถูกยกเลิก และกระบวนการแก้ไขความขัดแย้งทางการเมืองผ่านกลไกประชาธิปไตยต้องยุติลง ในท้ายที่สุดเป้าหมายทางการเมืองของแกนนำและผู้ชุมนุม กปปส. ในการโค่นล้มรัฐบาลรักษาการของพรรคเพื่อไทยได้รับการตอบสนองเมื่อกองทัพประกาศใช้กฎอัยการศึก เมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม 2557 และจัดตั้งกองอำนวยการรักษาความสงบเรียบร้อย (กอ.รส.) โดยมีผู้บัญชาการทหารบกเป็นผู้อำนวยการรักษาความสงบเรียบร้อย เพียงสองวันต่อมา เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2557 พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ผู้บัญชาการทหารบกได้ทำการ

รัฐประหารยึดอำนาจจากรัฐบาลรักษาการกระบวนกรดังกล่าวดำเนินการโดยการใช้กำลังเข้าควบคุมสถานการณ์กดดันให้ผู้ชุมนุมทั้งฝ่าย กปปส. และ นปช. ต้องยุติการชุมนุมและสลายตัวลงส่งผลให้ประเทศไทยกลับเข้าสู่การปกครองภายใต้ระบอบเผด็จการทหารอีกครั้ง การรัฐประหารครั้งนี้ได้ปิดฉากวิกฤตทางการเมืองที่ดำเนินมาอย่างต่อเนื่องและก่อให้เกิดคำถามสำคัญเกี่ยวกับการใช้วาทกรรมเพื่อให้ความหมายและสร้างความชอบธรรมแก่ความรุนแรงทางการเมือง ซึ่งเป็นประเด็นที่ต้องได้รับการพิจารณาและวิเคราะห์อย่างลึกซึ้งต่อไป

ผู้เขียนจึงขอสรุปหลังจากการศึกษาวិเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับเหตุการณ์ทางการเมืองในช่วงปี พ.ศ. 2556-2557 พบว่า สังคมไทยต้องเผชิญกับความรุนแรงในลักษณะที่ซับซ้อนและมาจากหลายฝ่าย ซึ่งรวมถึงขบวนการเคลื่อนไหวของ กปปส. เจ้าหน้าที่รัฐและกลุ่มติดอาวุธที่ไม่สามารถระบุตัวตนได้อย่างชัดเจนความรุนแรงที่เกิดขึ้นมีลักษณะหลากหลาย โดยวิธีการที่พบมากที่สุด ดังนี้

- 1) การใช้อาวุธปืนและระเบิด ซึ่งมุ่งเป้าไปยังสถานที่ชุมนุม บ้านพักบุคคลสำคัญ สถานที่ราชการ และอาคารที่มีความหมายเชิงสัญลักษณ์ทางการเมือง
- 2) การโจมตีโดยเจตนาเพื่อข่มขู่หรือมุ่งทำลายชีวิต ผ่านการยิงกราดในที่สาธารณะส่งผลให้ประชาชนทั่วไปได้รับบาดเจ็บและเสียชีวิต
- 3) การใช้แก๊สน้ำตาและกระสุนยางโดยเจ้าหน้าที่รัฐ เพื่อควบคุมการชุมนุม ซึ่งก่อให้เกิดการบาดเจ็บและความสูญเสีย
- 4) การปะทะระหว่างกลุ่มผู้ชุมนุมต่างอุดมการณ์และเจ้าหน้าที่รัฐ
- 5) การปิดล้อมสถานที่ราชการและจุดสำคัญทางการเมือง ซึ่งแม้จะไม่ก่อให้เกิดการสูญเสียโดยตรง แต่ส่งผลให้กระบวนการเลือกตั้งไม่สามารถดำเนินต่อไปได้และเป็นอุปสรรคต่อการทำงานของหน่วยงานรัฐ

เหยื่อของเหตุการณ์ความรุนแรงในครั้งนี้มีหลายกลุ่ม ได้แก่

- 1) ประชาชนทั่วไป รวมถึงผู้ที่ไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการชุมนุมแต่ได้รับผลกระทบ
- 2) ผู้ที่ต้องการใช้สิทธิเลือกตั้ง ซึ่งถูกขัดขวางจากสถานการณ์ความรุนแรง
- 3) สื่อมวลชน ที่ทำหน้าที่รายงานข่าวในพื้นที่เสี่ยงภัย
- 4) เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งรวมถึงผู้สมัครรับเลือกตั้ง
- 5) เจ้าหน้าที่รัฐ (ตำรวจ) ซึ่งอยู่ในภารกิจควบคุมสถานการณ์
- 6) กลุ่มผู้ชุมนุมจากทั้งสองฝ่าย ซึ่งเป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบจากการปะทะและเหตุการณ์ความรุนแรงมากที่สุด

ในบรรดาผู้เสียชีวิตกลุ่มผู้ชุมนุม กปปส. การ์ดอาสาและเจ้าหน้าที่รัฐเป็นกลุ่มที่มีอัตราการสูญเสียมากที่สุด กลุ่มที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการใช้ความรุนแรงประกอบด้วยหลายกลุ่มที่มีบทบาทแตกต่างกัน ได้แก่

- 1) ผู้เข้าร่วมชุมนุมจากทั้งสองฝ่าย
- 2) เจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งใช้กำลังเข้าสลายการชุมนุม
- 3) มือปืน และกลุ่มการ์ดติดอาวุธ เช่น กลุ่ม “หน่วยซีลราชสีห” ที่สังกัด คปท.
- 4) กลุ่มติดอาวุธไม่ทราบฝ่าย (“ชายชุดดำ”) ซึ่งมีรายงานว่าปฏิบัติการโดยใช้อาวุธสงคราม
- 5) กลุ่มบุคคลที่ได้รับการฝึกฝนการใช้อาวุธจากผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งอาจรวมถึงอดีตเจ้าหน้าที่รัฐที่ยังคงปฏิบัติหน้าที่อย่างไม่เป็นทางการ

ความรุนแรงในการชุมนุมครั้งนี้ส่วนใหญ่เกิดจากความขัดแย้งระหว่างกลุ่มมวลชนต่างอุดมการณ์กับเจ้าหน้าที่รัฐ ตลอดจนความรุนแรงแบบสุ่ม (indiscriminate violence) ซึ่งส่งผลให้ประชาชนทั่วไปที่ไม่เกี่ยวข้องต้องตกเป็นเหยื่อและสูญเสียชีวิต บรรยากาศของความหวาดกลัวแผ่ขยายไปทั่วสังคม เนื่องจาก สถานการณ์ความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน โดยเฉพาะประชาชนที่อยู่อาศัยหรือเดินทางผ่านพื้นที่ชุมนุม นอกจากนี้ สถานการณ์ความรุนแรงที่ยืดเยื้อและการขาดกลไกทางการเมืองที่มีประสิทธิภาพในการแก้ไขความขัดแย้ง ทำให้เกิด สภาวะอนาธิปไตยบนท้องถนน ซึ่งไม่ได้เกิดจากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเพียงลำพัง แต่เป็นผลจาก ปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแสดงหลายฝ่าย สถาบันทางการเมืองที่มีหน้าที่เป็นกลไกไกล่เกลี่ยและแก้ไขความขัดแย้งอย่างสันติกลับล้มเหลวในการทำหน้าที่ ได้แก่ ศาลรัฐธรรมนูญ ศาลปกครอง คณะกรรมการการเลือกตั้งสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน รัฐสภา ความล้มเหลวดังกล่าวส่งผลให้ความขัดแย้งไม่สามารถได้รับการแก้ไขผ่านกระบวนการประชาธิปไตยในระบบนำไปสู่สถานการณ์ความรุนแรงบนท้องถนนที่ขยายตัวและยืดเยื้อจนในท้ายที่สุดกลายเป็นเงื่อนไขที่ถูกใช้เป็นเหตุผลในการทำรัฐประหารโดยกองทัพ

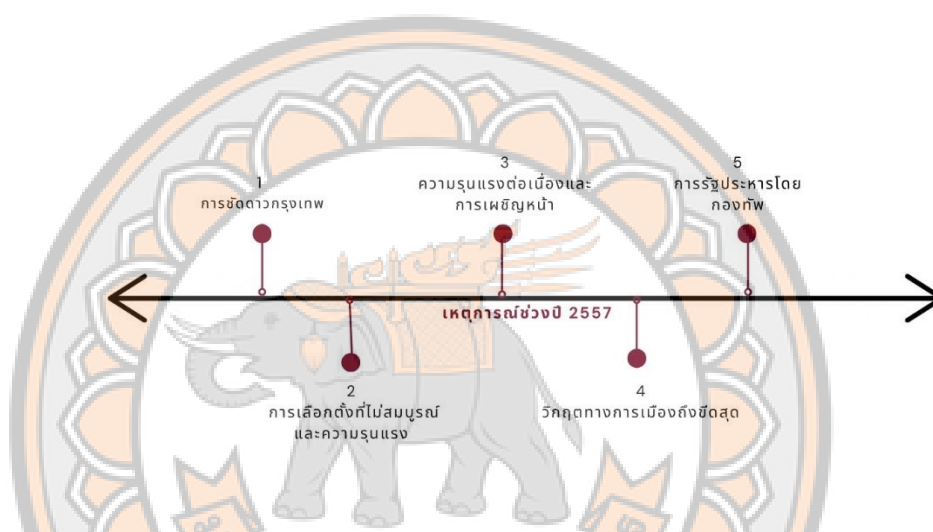
ข้อสังเกตเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ของขบวนการเคลื่อนไหวและผลกระทบต่อวิกฤตการเมือง หนึ่งในปัจจัยที่ทำให้สถานการณ์ความรุนแรงบานปลาย คือ ยุทธศาสตร์และยุทธวิธีของขบวนการเคลื่อนไหวที่เลือกใช้แนวทางเผชิญหน้าแบบไม่ประนีประนอม ซึ่งประกอบด้วย

1. การปฏิเสธกระบวนการเจรจาและการหาทางออกโดยสันติวิธี
2. การขัดขวางกระบวนการเลือกตั้ง ซึ่งถือเป็นกลไกพื้นฐานของระบอบประชาธิปไตย
3. การละเมิดหลักการความเสมอภาคทางการเมือง (“หนึ่งสิทธิ หนึ่งเสียง”)

พฤติกรรมเหล่านี้ส่งผลให้ ประชาชนที่ต้องการใช้สิทธิเลือกตั้งไม่สามารถทำได้ และทำให้อช่องทางการแก้ไขความขัดแย้งอย่างสันติถูกปิดกั้นโดยสิ้นเชิง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การทำรัฐประหารในที่สุด วิกฤตการเมืองในช่วง พ.ศ. 2556–2557 สะท้อนให้เห็นถึง ความล้มเหลวของ

สถาบันทางการเมืองในการจัดการความขัดแย้งอย่างสันติ และ บทบาทของกลุ่มผู้ชุมนุมที่เลือกใช้แนวทางการเคลื่อนไหวแบบไม่ประนีประนอม ซึ่งนำไปสู่ สถานการณ์ความรุนแรงที่ขยายตัวและส่งผลกระทบต่อประชาชนอย่างกว้างขวาง ในท้ายที่สุด การขาดกลไกที่มีประสิทธิภาพในการแก้ไขความขัดแย้งทางการเมือง นำไปสู่ การรัฐประหารโดยกองทัพ ซึ่งกลายเป็น รูปแบบการแก้ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำเล่าในสังคมไทย (วาสนา นาน่วม, 2557)

แผนภาพที่ 9 (Timeline Map) ช่วงเหตุการณ์หลักของวิกฤตการเมืองไทยในปี 2557

ที่มา: ผู้วิจัย.(2568)

จากแผนภาพที่ 9 (Timeline Map) (Timeline Map) ช่วงเหตุการณ์หลักของวิกฤตการเมืองไทยในปี 2557 ถือเป็นปีแห่งความรุนแรงและความแตกแยกทางการเมืองที่รุนแรงที่สุดครั้งหนึ่งในประวัติศาสตร์ไทยความขัดแย้งที่เริ่มจากการต่อต้านกฎหมายนิรโทษกรรมในปี 2556 ปะทุเป็นการเผชิญหน้าระหว่างกลุ่มประชาชนสองฝ่าย คือ ผู้สนับสนุนรัฐบาลและกลุ่ม กปปส. ที่ปฏิเสธกระบวนการเลือกตั้งความรุนแรงในท้องถนน การขัดขวางการเลือกตั้งและการใช้วาจาธรรมชาตินิยมทำให้สถานการณ์บานปลายจนสูญเสียชีวิตของประชาชนจำนวนมาก เมื่อกลไกทางการเมืองไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้และศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยให้ยังลักษณะพ้นตำแหน่งความชอบธรรมของรัฐบาลหมดลง ขณะที่ กปปส. ใช้ยุทธศาสตร์กดดันให้เกิดการปฏิรูปก่อนเลือกตั้ง ความตึงเครียดทางการเมืองถึงขีดสุดจนกองทัพเข้ามาแทรกแซง

การรัฐประหารเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2557 จึงเป็นจุดสิ้นสุดของวิกฤตรอบนั้นแต่ก็สะท้อนถึงความล้มเหลวของระบบการเมืองไทยในการแก้ไขความขัดแย้งอย่างสันติและตอกย้ำวงจรซ้ำของความขัดแย้ง ความรุนแรง รัฐประหารที่เกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำเล่าในประวัติศาสตร์ไทย

ผลกระทบของการเคลื่อนไหว

จากยุทธศาสตร์การเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่ม กปปส. ดังกล่าว ได้ก่อให้เกิดการปะทะกับเจ้าหน้าที่รัฐและความรุนแรงจากผู้ไม่หวังดีทางการเมืองตลอดระยะเวลาการชุมนุมหลายครั้ง อาทิ เช่น เหตุปะทะบริเวณรามคำแหงระหว่างผู้ชุมนุมกลุ่มกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) กับนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง ผู้บาดเจ็บทั้งสองฝ่ายรวมกัน 65 ราย และเสียชีวิต 5 ราย (30 พฤศจิกายน 2556) เหตุปะทะระหว่างกลุ่ม กปปส. กับเจ้าหน้าที่ตำรวจบริเวณสนามกีฬาไทย-ญี่ปุ่นดินแดง เพื่อขัดขวางการจับสลากหมายเลขผู้สมัคร ส.ส. (26 ธันวาคม 2556) การปะทะเปิดใส่กลุ่มผู้ชุมนุม กปปส. บริเวณถนนบรรทัดทอง ส่งผลให้มีผู้บาดเจ็บกว่า 28 ราย (17 มกราคม 2557) คนร้ายลอบปะทะเปิดใส่กลุ่มผู้ชุมนุม กปปส. บริเวณอนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ มีผู้ได้รับบาดเจ็บรวม 28 ราย (19 มกราคม 2557) การลอบยิงระเบิด M79 ใส่กลุ่มผู้ชุมนุม กปปส. ทำแยกลาดพร้าว บาดเจ็บ 1 ราย (29 มกราคม 2557) การปะทะกันระหว่างกลุ่ม นปช. กับกลุ่ม กปปส. บริเวณแยกหลักสี่ ส่งผลให้มีผู้บาดเจ็บ 2 ราย (1 กุมภาพันธ์ 2557) เหตุชุมนุมปะทะกันระหว่างประชาชนที่ต้องการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง กับกลุ่ม กปปส. บริเวณสำนักงานเขตดินแดง (2 กุมภาพันธ์ 2557) การปะทะกันระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจที่เข้าสลายการชุมนุมกลุ่ม กปปส. บริเวณสะพานผ่านฟ้าลีลาศ มีผู้บาดเจ็บจากการปะทะจำนวน 64 ราย เสียชีวิต 4 คน ในจำนวนนี้มีตำรวจเสียชีวิต 1 ราย (18 กุมภาพันธ์ 2557) เหตุกราดยิงและระเบิดกลุ่ม กปปส. ที่จังหวัดตราด ส่งผลให้มีผู้บาดเจ็บ 35 รายและเสียชีวิต 1 ราย (22 กุมภาพันธ์ 2557) เหตุยิงระเบิด M79 ใกล้ที่ชุมนุมกลุ่ม กปปส. แจ้งวัฒนะและสวนลุมพินีบาดเจ็บรวม 4 ราย (11 มีนาคม 2557) ทั้งนี้ ศูนย์เฮอร์คิวลิส ได้สรุปยอดรวมผู้บาดเจ็บและเสียชีวิต จากการชุมนุมทางการเมืองตั้งแต่วันที่ 30 พฤศจิกายน 2556 ถึง 28 พฤษภาคม 2557 (96 เหตุการณ์) ทั้งสิ้นถึง 807 ราย (บาดเจ็บ 782 ราย และเสียชีวิต 25 ราย) (รัฐกิจสัมพันธ์, 2559)

การเคลื่อนไหวชุมนุมของกลุ่ม กปปส. ไม่เพียงสร้างความเสียหายแก่ชีวิต (ทั้งของผู้ชุมนุม กปปส. เอง เจ้าหน้าที่รัฐ และประชาชนผู้ไม่เกี่ยวข้อง) ทรัพย์สินของรัฐและเอกชน ตลอดจนผลกระทบทางเศรษฐกิจเท่านั้น หากแต่ยังส่งผลสะท้อนต่อการเมืองไทยในระบอบประชาธิปไตยอย่างสำคัญ แม้ในด้านหนึ่ง การเมืองมวลชนของกลุ่ม กปปส. จะสะท้อนความตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนจำนวนมากอันวางอยู่บนพื้นฐานการกระทำแบบประชาธิปไตยทางตรงแต่ในอีกด้านหนึ่งก็สุ่มเสี่ยงที่จะยังความแปรปรวนให้เกิดแก่ประชาธิปไตยแบบรัฐสภาด้วยเช่นกัน หากพิจารณากระแสประชาธิปไตยทางตรงในกลุ่มประเทศประชาธิปไตยสถาปนาแล้ว (Established Democracy) จะเห็นได้ว่าประชาธิปไตยผ่านสถาบันที่เป็นทางการก็ล้วนแล้วแต่เคยหยั่งรากลึกและเป็นศูนย์กลางความชอบ

ธรรมทางการเมืองด้วยกันทั้งสิ้น[21] นั้นย่อมหมายความว่าประชาธิปไตยทางตรงกลับมาเฟื่องฟูอีกครั้งด้วยมุ่งหวังที่จะลดทอนข้อบกพร่องที่ระบบประชาธิปไตยตัวแทนละเลย อาทิเช่น ช่องว่างห่างเหินระหว่างนักการเมืองกับประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย การละเลยประเด็นปัญหาที่ประชาชนประสบพบเจอในชุมชนท้องถิ่นของตนเอง พันธะผูกพันที่นักการเมืองต้องมีต่อพรรคการเมืองที่ตนสังกัด หรือแม้แต่การมุ่งแสวงหาอำนาจของนักการเมืองมากกว่าประโยชน์สาธารณะ เป็นต้น ในแง่นี้ประชาธิปไตยทางตรงจึงมิได้ขัดแย้งหรือหักล้างกับประชาธิปไตยตัวแทนลงอย่างสิ้นเชิง หรืออย่างน้อยที่สุดก็สามารถดำเนินการควบคู่กันไปในระดับที่ต่างกัน (ฐิติกร สังข์แก้ว, 2559)

ขณะที่การเคลื่อนไหวชุมนุมประท้วงนับตั้งแต่มีอบสามเสนช่วงปลายปี 2556 จนกระทั่งจัดตั้งกลุ่ม กปปส. อย่างเป็นทางการและลดบทบาทลงภายหลังรัฐประหาร 22 พฤษภาคม 2557 โดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ที่มี พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นหัวหน้าคณะ ได้ลดทอนความน่าเชื่อถือที่ผู้คนพึงมีต่อประชาธิปไตยแบบตัวแทน จริงอยู่ กระบวนการเลือกตั้งและระบบรัฐสภาล้วนเต็มไปด้วยข้อบกพร่องและถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างรุนแรงตลอดหลายทศวรรษที่ผ่านมาในการเมืองไทย แต่เสรีประชาธิปไตยก็จำเป็นต้องมีการเลือกตั้งเป็นเงื่อนไขพื้นฐานในอันที่จะให้สิทธิทางการเมืองอย่างเท่าเทียมกันแก่ประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยตัดสินใจเลือกชีวิตทางการเมืองของตนเอง เพราะสำหรับสังคมสมัยใหม่ที่ประกอบด้วยความสลับซับซ้อนทั้งในทางวัฒนธรรม ความคิด ความเชื่อ ธรรมเนียม กิจกรรมทางเศรษฐกิจ การปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และการสื่อสารมวลชนในยุคโลกาภิวัตน์แล้ว ย่อมถือได้ว่านวัตกรรมทางการเมืองอย่างการเลือกตั้งที่เสรีและเที่ยงธรรมก็ยังคงเป็นเครื่องมือหลักของประชาธิปไตยที่ไม่อาจมีกลไกอื่นใดทดแทนได้ ดังที่นักทฤษฎีประชาธิปไตยอย่าง C. B. Macpherson เสนอไว้ที่น่าสนใจว่า “...เราไม่อาจกระทำได้โดยปราศจากนักการเมืองที่มาจากการเลือกตั้ง เราจำต้องหวังพึ่งประชาธิปไตยทางอ้อม โดยไม่จำเป็นต้องพึ่งแต่เพียงอย่างเดียว ดังนั้นปัญหา ก็คือการที่จะให้นักการเมืองที่มาจากการเลือกตั้งมีความรับผิดชอบ” (ฐิติกร สังข์แก้ว, 2559)

อย่างไรก็ตาม วิกฤตการเมืองไทยครั้งหลังสุด (ระหว่างปี 2556-2557) ก็อุบัติขึ้นจากเหตุปัจจัยหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นการไร้ประสิทธิภาพของรัฐบาล ความพยายามผลักดันร่างกฎหมายที่ส่งผลกระทบต่อวงกว้างแก่หลายภาคส่วน การจัดตั้งระดมมวลชนของกลุ่มการเมืองต่างๆ ทั้ง กลุ่ม กปปส. ที่เคลื่อนไหวต่อเนื่องมาตั้งแต่ปลายปี 2556 จนถึงกลางปี 2557 และการจัดเตรียมการชุมนุมของกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) บริเวณถนนอักษะเพื่อต่อต้านกลุ่ม กปปส. กรณีมีอบชาวสวนยางจากภาคใต้ประท้วงรัฐบาลเพื่อเรียกร้องให้รัฐบาลประกันราคายางพารา เหตุการณ์การปะทะและความรุนแรงระหว่างมวลชน กปปส. กับกลุ่มผู้สร้างสถานการณ์ หรือ

ประชาชนกลุ่มอื่นที่ไม่เห็นด้วยกับแนวทางของกลุ่ม กปปส. จนทำให้เกิดผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตรวมกว่า 800 คน รวมไปถึงความล้มเหลวในการเจรจาประนีประนอมหาทางออกแก่วิกฤตการเมืองระหว่างผู้นำรัฐบาลกับแกนนำ กปปส. เหล่านี้ท้ายที่สุดแล้วได้เปิดโอกาสให้ข้าราชการทหารและพลเรือนเข้ามามีบทบาททางการเมืองโดยตรงจากเหตุการณ์รัฐประหาร 22 พฤษภาคม 2557 อันเป็นการปิดฉากการพัฒนาทั้งประชาธิปไตยทางตรงและประชาธิปไตยตัวแทน จนผลักดันให้สังคมการเมืองไทยกลับไปสู่ยุคข้าราชการทหารและพลเรือนเป็นใหญ่ปกครองประเทศ (bureaucracy) (ฐิติกร สังข์แก้ว, 2559) พัฒนาการของ กปปส. แสดงให้เห็นถึงพลังของขบวนการทางสังคมที่สามารถรวมพลังมวลชนจากหลากหลายกลุ่มผ่านกลยุทธ์การสร้างกรอบความคิด การใช้สื่อสังคมออนไลน์ และการเคลื่อนไหวเชิงสัญลักษณ์ อย่างไรก็ตาม การเคลื่อนไหวนี้ยังคงเป็นที่ถกเถียงในด้านความชอบธรรมและผลกระทบต่อระบอบประชาธิปไตยของไทย

2. ผู้ส่งสาร

ผู้ส่งสาร หมายถึง บุคคลหรือสิ่งที่ทำหน้าที่ส่งข้อความ ข่าวสาร หรือข้อมูลจากแหล่งหนึ่งไปยังอีกแหล่งหนึ่งในบริบททั่วไปผู้ส่งสารอาจเป็นบุคคลที่ทำหน้าที่ส่งข่าวหรือสื่อสารข้อมูล ส่วนในด้านชีววิทยา หมายถึงโมเลกุลที่ถ่ายทอดสัญญาณระหว่างเซลล์ หรือในด้านการสื่อสารมวลชน หมายถึงบุคคลหรือองค์กรที่ทำหน้าที่เผยแพร่ข้อมูล ข่าวสาร หรืออุดมการณ์ไปยังสาธารณะ

ดังนั้น ความหมายของคำว่าผู้ส่งสารจึงขึ้นอยู่กับบริบทที่ใช้แต่ในทางการเมืองและสังคมผู้ส่งสาร หมายถึงบุคคลหรือกลุ่มที่มีบทบาทในการถ่ายทอดแนวคิด อุดมการณ์ และจุดยืนทางการเมืองไปสู่มวลชน เพื่อสร้างแรงกระเพื่อมในสังคมและผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับโครงสร้าง โดยในบริบทของการเคลื่อนไหวทางการเมืองไทยช่วงปี 2556-2557 ภายใต้ขบวนการคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กปปส.) ผู้ส่งสารสามารถจำแนกออกเป็นสองกลุ่มหลัก ได้แก่

1. แกนนำ (Leaders of Movements) แกนนำของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมถือเป็นผู้ส่งสารหลักที่สื่อสารแนวคิด อุดมการณ์ และเป้าหมายของการเคลื่อนไหวไปยังมวลชนอย่างชัดเจนทำหน้าที่ทั้งเป็นผู้นำทางความคิดและผู้นำทางปฏิบัติ ผ่านการกล่าวปราศรัย การใช้ถ้อยคำที่มีพลังในสื่อสาธารณะ และการสร้างสัญลักษณ์ทางการเมืองเพื่อรวมศูนย์พลังของผู้ชุมนุมในกรณีของขบวนการ กปปส. แกนนำสำคัญ ได้แก่ (1) นายสุเทพ เทือกสุบรรณ อดีตรองนายกรัฐมนตรี และอดีตนายกรัฐมนตรี พรรคประชาธิปัตย์ ซึ่งเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงหลักในการจัดตั้งการชุมนุม (ประจักษ์ ก้องกีรติ, 2560) (2) นายเอกนัฏ พร้อมพันธุ์, นายพุทธิพงษ์ ปุณณกันต์, และ นายถาวร เสนเนียม ซึ่งเป็นอดีต

นักการเมืองที่เข้ามามีบทบาทในการสื่อสารกับมวลชน (Thai PBS, 2557) และส่วนของด้านผู้สนับสนุนทางการเงินและทรัพยากรขบวนการ กปปส. ได้รับแรงสนับสนุนจากเครือข่ายภาคเอกชน รายใหญ่กลุ่มข้าราชการและเจ้าหน้าที่รัฐบางส่วนรวมถึงกลุ่มพันธมิตรเก่าอย่างพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย (พธม.) ที่มีเครือข่ายเชื่อมโยงทั้งในกรุงเทพฯ และภูมิภาค (วาสนา นาน่วม, 2557) การได้รับการสนับสนุนจากชนชั้นนำบางส่วนทำให้ กปปส. สามารถจัดการชุมนุมได้ต่อเนื่องและมีระบบ เช่น การตั้งเวทีถาวร การจัดการสื่อประชาสัมพันธ์และการรักษาความปลอดภัยโดยกลุ่มอาสา

2. ศิลปินและนักแต่งเพลง (Artists and Songwriters) ศิลปินและนักแต่งเพลงทำหน้าที่เป็นผู้ส่งสารผ่านบทเพลงที่สะท้อนอุดมการณ์ ความรู้สึก และข้อเรียกร้องทางสังคมและการเมือง บทเพลงเหล่านี้สามารถปลุกเร้าความรู้สึกของผู้คน เสริมสร้างอัตลักษณ์ของขบวนการ และเป็นสื่อกลางที่ช่วยส่งต่อข้อความทางการเมืองไปยังกลุ่มเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

การปราศรัยและบทเพลงของศิลปินบางคนได้รับความนิยมอย่างมาก เนื่องจากมีเนื้อหาทางรัฐศาสตร์ วิพากษ์นโยบาย และกลอนการเมืองที่ประชาชนเข้าใจง่าย ทำให้ศิลปินเหล่านี้กลายเป็นแกนนำเชิงวาทกรรมของขบวนการ กปปส. โดยเฉพาะเมื่อการชุมนุมขยายไปยังต่างจังหวัด (ประจักษ์ ก้องกีรติ, 2560) แม้ว่าขบวนการจะสิ้นสุดหลังการรัฐประหารของ คสช. ในเดือนพฤษภาคม 2557 ผลกระทบของขบวนการยังคงส่งต่อไปยังโครงสร้างทางการเมืองของไทย และชื่อของผู้ให้ข้อมูล A ก็กลายเป็นหนึ่งในบุคคลสำคัญทางการเมืองยุคเปลี่ยนผ่านนั้น

ทั้งแกนนำทางการเมืองและศิลปินผู้ส่งสารทางวัฒนธรรมมีบทบาทร่วมกันในการผลักดันขบวนการให้เป็นมากกว่าการชุมนุมเชิงการเมือง แต่กลายเป็นขบวนการทางสังคมที่สื่อสารได้หลายมิติ แกนนำคือผู้ส่งสารทางความคิดและอุดมการณ์ ส่วนศิลปินคือผู้ส่งสารทางอารมณ์และวัฒนธรรม การทำงานร่วมกันของทั้งสองกลุ่มทำให้ขบวนการในปี 2556 มีพลังและเข้าถึงผู้คนหลากหลายระดับ ตั้งแต่ประชาชนทั่วไปจนถึงชนชั้นนำทางสังคม เสียงของพวกเขาไม่เพียงสะท้อนความต้องการของประชาชนในยุคหนึ่ง แต่ยังสร้างร่องรอยทางวัฒนธรรมการเมืองที่ปรากฏอยู่จนถึงปัจจุบัน ทั้งจากเวทีปราศรัยไปจนถึงเวทีดนตรี เสียงเหล่านี้จึงกลายเป็นส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์การต่อสู้เพื่อความยุติธรรมและประชาธิปไตยในสังคมไทย

3. สาร

สารในงานชิ้นนี้หมายถึงบทเพลง บทเพลงถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการสื่อสารทางการเมืองของขบวนการ กปปส โดยใช้เป็นทั้งสัญลักษณ์ของการเคลื่อนไหว เครื่องมือปลุกเร้าผู้ชุมนุม และช่องทางเผยแพร่อุดมการณ์ทางการเมืองไปสู่สาธารณชน บทเพลงที่ถูกใช้ในขบวนการนี้มีความหลากหลายทั้งเพลงที่ถูกแต่งขึ้นใหม่เพื่อรองรับการเคลื่อนไหวและเพลงที่มีอยู่เดิมแต่ถูกนำมาตีความใหม่ให้สอดคล้องกับบริบททางการเมือง ซึ่งบทเพลงได้นำมาร้องในขบวนการเคลื่อนไหวบนเวทีและท้องถนนของขบวนการ กปปส. มีทั้งหมด 7 เพลง

เพลงที่นำมาวิเคราะห์เป็นบทเพลงที่ถูกใช้ในขบวนการเคลื่อนไหวผู้วิจัยได้กำหนดหัวข้อในการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลไว้ 2 หัวข้อดังนี้

1. ศึกษาบทเพลงว่าใช้ในบริบทหรือประเด็นไหน
2. วิเคราะห์เนื้อหาเพลงตีความได้อย่างไร

จากการจัดกลุ่มข้อความให้เป็นการวิเคราะห์ ผู้วิจัยสามารถจัดประเด็นการศึกษาได้ ดังนี้ (1) ประเด็นทางการเมือง (2) ประเด็นทางสังคม (3) ประเด็นทางเศรษฐกิจ (4) ประเด็นทางวัฒนธรรม สามารถนำเสนอตีความทั้ง 4 ประเด็นได้ในรูปแบบตารางและแสดงจำนวนบทเพลงเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยตามลำดับ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนบทเพลงและประเด็นการศึกษาของกลุ่มขบวนการ กปปส. (PDRC)¹

ประเด็นการศึกษา	จำนวนเพลง
1. ประเด็นทางการเมือง	2
2. ประเด็นทางสังคม	2
3. ประเด็นทางเศรษฐกิจ	1
4. ประเด็นทางวัฒนธรรม	1
รวม	6

ที่มา: ผู้วิจัย. (2568)

จากตารางที่ 3 การวิเคราะห์เนื้อหาที่ปรากฏในบทเพลงของกลุ่มขบวนการ กปปส. (PDRC) ผู้วิจัยวิเคราะห์จากบทเพลงจำนวนทั้งสิ้น 7 เพลง โดยนำมาจัดประเด็นในการศึกษาทั้ง 4 ประเด็นจากการตีความ พบว่า ประเด็นที่พบมากที่สุด คือ ประเด็นทางการเมือง พบจำนวน 2 เพลง ลำดับ

¹ งานวิจัยนี้ได้แบ่งประเด็นการวิเคราะห์เพลงออกมาเป็นการเมือง สังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม โดยได้วิเคราะห์จากประเด็นหลักของแต่ละเพลงเพื่อให้การวิเคราะห์มีความชัดเจนขึ้น แม้ว่าในแต่ละเพลงนั้นจะมีทั้ง 4 ประเด็นดังกล่าวทับซ้อนกันอยู่ก็ตามการแยกประเด็นจึงมีไว้เพื่อเน้นย้ำจุดหลักในการวิเคราะห์สำหรับงานวิจัยเท่านั้น

ต่อมาคือ ประเด็นทางสังคม พบจำนวน 2 เพลง สุดท้ายคือ ประเด็นทางเศรษฐกิจและประเด็นทางวัฒนธรรม ทั้งสองประเด็นมีจำนวนเท่ากันคือ พบจำนวนละ 1 เพลง

3.1 บทเพลงที่เป็นทางการ (Official Songs)

บทเพลงที่เป็นทางการ หมายถึง บทเพลงที่ถูกแต่งขึ้นโดยศิลปินที่มีชื่อเสียงอยู่แล้วหรือศิลปินที่ได้รับการยอมรับในแวดวงดนตรีและสังคมเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมร่วมกับขบวนการ กปปส. บทเพลงประเภทนี้มักได้รับการเผยแพร่ผ่านสื่อกระแสหลัก เช่น โทรทัศน์ วิทยุ และช่องทางออนไลน์ของขบวนการ รวมถึงถูกนำมาขับร้องในช่วงเวลาสำคัญของเวทีปราศรัย โดยลักษณะของเพลงที่เป็นทางการ ได้แก่

3.1.1 ประเด็นทางการเมือง

สู้เข้าไปอย่าได้ถอย มวลชนคอยเอาใจช่วยอยู่ รวมพลังทำลายเหล่า
ศัตรู พวกเรารู้เพื่อความยุติธรรม เราเดินเคียงบ่าเคียงไหล่ ก้าวเข้าไปด้วย
ใจมุ่งมั่น เขาจะฟาดเขาจะฟัน พวกเราไม่พรั่นพวกเราสู้ตาย สู้เข้าไปอย่าได้
หนี เพื่อเสรีภาพอันยิ่งใหญ่ รวมพลังของเราเหล่าชาวไทย สู้ชาติใจพวกเราเสรี
ชน เร็ว เร็ว มา มา ร่วมกันเดิน เรามาเดินเหล่าประชาชน จงร่วมใจเดินเข้าไป
จงคว้าชัยมาให้มวลไทยความตายนั้นหรือเราไม่กลัวเราไม่เกรงใครมาข่มเหงเรา
จะสู้เราไม่ถอย เราจะสู้จนชีพุดจลอย ไทยจะต้องเป็นไทย

สู้ไม่ถอย - เสกสรรค์ ประเสริฐกุล

เพลงนี้มีเป้าหมายในการปลุกกระตมให้ประชาชนออกมาต่อสู้กับศัตรู ซึ่งในบริบท กปปส. คือ รัฐบาลยิ่งลักษณ์ (และอิทธิพลของทักษิณ) เช่นในเนื้อร้องรวมพลังทำลายเหล่าศัตรู พวกเรารู้เพื่อความยุติธรรม เป็นการสร้างภาพของการต่อสู้ทางการเมืองโดยตรง คำว่า มวลชนและเคียงบ่าเคียงไหล่ สะท้อนภาพของความสามัคคีและอุดมการณ์ร่วมกันในทางสังคมแต่สารหลักยังคงเป็นการปลุกพลังทางการเมืองเชิงรุก เพลงนี้เน้นการเคลื่อนไหวทางการเมืองแบบมวลชน เพื่อต่อต้านอำนาจรัฐที่ถูกมองว่าไม่ชอบธรรม

สมไฟให้แรงเหล็กก็แดงคุซอนเรายกมันขึ้นทั้งเตรียมทั้งแรงบูดโปน เฮ้เฮ
 ไฮ้ฮือฮือฮือฮือ เราลงพะเนินบนเหล็กแดงด้วยไฟตีเข้าไปตีเข้าไปตัดแปลงรูปใด
 ย่อมเสร็จได้ด้วยแรงทุ่มกายทุ่มใจเพื่อให้ไทยเป็นไทยต้องสร้างด้วยไฟที่ลุก
 โชนโชติแดง เฮ้เฮไฮ้ฮือฮือฮือฮือมารวมพลังสร้างสังคมที่ดี ตีเข้าไปตีเข้าไปสร้าง
 โลกสดใสย่อมเสร็จได้ด้วยเราทุ่มกายทุ่มใจเพื่อให้ไทยเป็นไทย ต้องสร้าง
 ด้วยไฟที่ลุกโชนโชติแดง เฮ้เฮไฮ้ฮือฮือฮือฮือ มารวมพลังสร้างสังคมที่ดี ตีเข้า
 ไปตีเข้าไปสร้างโลกสดใสย่อมเสร็จได้ด้วยเราตีเข้าไปตีเข้าไปสร้างโลก
 สดใสย่อมเสร็จได้ด้วยเรา

คนตีเหล็ก - คาราวาน

เพลงนี้มีข้อความที่ชัดเจนเกี่ยวกับการร่วมมือกันเพื่อสร้างสังคมที่ดี โดยการใช้คำว่าทุ่มกาย
 ทุ่มใจและมารวมพลัง เป็นการเรียกร้องให้คนไทยรวมตัวกันเพื่อต่อสู้และสร้างสิ่งที่ดีสำหรับประเทศ ซึ่ง
 สามารถเชื่อมโยงกับการเคลื่อนไหวทางการเมืองที่มีเป้าหมายในการเปลี่ยนแปลงประเทศให้ดีขึ้น โดย
 การร่วมมือจากทุกภาคส่วนในสังคม คำว่า สร้างโลกสดใสและสร้างสังคมที่ดี สะท้อนถึงการมีความหวัง
 ในอนาคตและการปรับปรุงสังคมผ่านการร่วมมือกัน ซึ่งถือเป็นประเด็นทางสังคมที่สำคัญที่สามารถ
 นำมาประยุกต์ใช้ในบริบทการเมืองได้ เช่น การร่วมมือเพื่อเปลี่ยนแปลงสิ่งที่ไม่ดีในสังคม การปรับปรุง
 คุณภาพชีวิต หรือแม้กระทั่งการเรียกร้องสิทธิที่ดีกว่าในสังคมไทย นอกจากนี้ เพลงนี้ยังใช้ถ้อยคำที่มี
 ลักษณะการกระตุ้นความพยายามและการต่อสู้ ตี..เข้าไปที่สามารถเชื่อมโยงกับการต่อสู้ในเชิง
 สัญลักษณ์ ทั้งในการเมืองและในสังคม

3.1.2 ประเด็นทางสังคม

เป็นตัวเป็นตนรวมเป็นคนขึ้นมาได้ จะโตจะตายไม่แน่นอนจะตั้งจะตั้ง
 ชิงชังหรือโอนอ่อน แล้วแต่ทำเพื่อใคร จะดีจะเลวเธอก็ยืนเคียงข้าง จดจำไม่
 จางยังซึ่งใจจะเป็นจะตายดีร้ายสักเพียงใด ฉันทำได้เพื่อเธอ สาบานว่าไม่
 เสียใจ เสียใจไม่เท่าเสียเธอจะยอมให้ใครมาทำร้ายเธอเป็นไปได้อะไร (แม้ตายก็
 ต้องยอม) ของใครๆก็หวง หวงเธอดังดวงใจขอเธอไม่ต้องห่วงไหว หลับเถิดหลับ

รักเธอประเทศไทย - หรั่ง ร็อคเคสตร้า

เพลงนี้มีเนื้อหาที่สะท้อนถึงการยืนเคียงข้างและการปกป้องบุคคลที่สำคัญ ไม่ว่าจะเป็นในแง่ของความรักหรือการสนับสนุนในบริบททางการเมืองหรือสังคม เพลงพูดถึงการยืนหยัดในสถานการณ์ที่ยากลำบากจะยอมให้ใคร มาทำร้ายเธอ เป็นไปได้ไง แสดงถึงความพร้อมที่จะปกป้องหรือยืนหยัดเพื่อคนที่เชื่อมั่นและรัก ซึ่งสามารถตีความได้ว่าเป็นการแสดงความรักภักดีต่อการเมืองหรือสังคมที่บางครั้งต้องเผชิญกับความท้าทายหรือการทำร้ายจากผู้มีอำนาจหรือฝ่ายตรงข้ามในเชิงสังคม เพลงนี้ยังสามารถสะท้อนถึงความสัมพันธ์ที่มั่นคงระหว่างคนในสังคมที่พร้อมจะต่อสู้ร่วมกันเพื่อเป้าหมายเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นการต่อสู้เพื่อความยุติธรรม หรือการปกป้องสิทธิและความเป็นธรรมในสังคม

3.1.3 ประเด็นทางวัฒนธรรม

คนใดใช้ชื่อไทยอยู่ กายก็ดูเหมือนไทยด้วยกันได้อาศัยโพธิ์ทองแผ่นดิน
ของราชันย์ แต่ใจมันยังเฝ้าคิดทำลายคนใดเห็นไทยเป็นทาส ดูถูกชาติเชื้อ
ชนถิ่นไทยแต่ยังฝักทำกิน กอบโกยสินไทยไป เหยียดคนไทยเช่นทาสของมัน
หนักแผ่นดิน หนักแผ่นดิน คนเช่นนี้เป็นคนหนักแผ่นดิน หนักแผ่นดิน หนัก
แผ่นดิน คนเช่นนี้เป็นคนหนักแผ่นดิน คนใดยุยงปลุกปั่น ไทยด้วยกันหวังให้
แตกกระจาย ปลุกระดมมวลชนให้สับสนวุ่นวาย เพื่อคนไทยแบ่งฝ่ายรบกันเอง
คนใดหลงชมชาติอื่น ชาติเดียวกันเขายืนข่มเหงได้สินทรัพย์เจือจางก็ประหาร
ไทยกันเอง ที่ชาติอื่นเกรงดังญาติของมัน คนใดขายตนขายชาติ ได้โอกาสชี้ทาง
ให้ศัตรู เข้าทำลายพลังไทยให้สลายทางสู้ เมื่อศัตรูโจมตีเสียทีมัน คนใดคิดร้าย
ราวี่ ประเพณีของไทยไม่ต้องการ เกื้อหนุนอคติ เชื้อลัทธิอันธพาล แพร่นำมัน
มาบ้านเมืองเรา

หนักแผ่นดิน - พันเอก บุญส่ง

เพลงนี้มีน้ำเสียงชัดเจนของการตีตราคนที่ถูกมองว่าเป็นภัยต่อชาติด้วยถ้อยคำเชิงอุดมการณ์แบบอนุรักษนิยม เช่น ดูถูกชาติเชื้อชนถิ่นไทยและได้อาศัยโพธิ์ทองแผ่นดินของราชันย์เป็นการสื่อถึงค่านิยมรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ซึ่งถือเป็นรากฐานวัฒนธรรมการเมืองแบบไทยอนุรักษนิยม แม้จะมีเนื้อหาโจมตีทางการเมือง แต่แก่นของเพลงคือการยืนยันอุดมการณ์ด้านวัฒนธรรม และศีลธรรมของชาติไทยว่าไม่ควรถูกคุกคาม เพลงนี้ใช้วาทกรรมรักชาติ ศัตรูของชาติในเชิงอุดมการณ์อนุรักษนิยม ซึ่งเป็นแก่นของ วัฒนธรรมทางการเมืองแบบไทยดั้งเดิม

โดยวิเคราะห์พบว่าเพลงของกลุ่มขบวนการ กปปส. เป็นอุดมการณ์อนุรักษ์นิยมและคำที่พบ บ่อยมากที่สุดจากเพลงที่เป็นทางการทั้งหมด 5 เพลง คือ

1. ประชาชน
2. พลัง
3. สู้
4. ชาติ
5. แผ่นดิน

คำที่พบบ่อยหรือคีย์เวิร์ดเหล่านี้สะท้อนแนวคิดหลักของเนื้อเพลงทั้งห้า ได้แก่ การต่อสู้ของ ประชาชน ความสามัคคี และความรักชาติ แต่แสดงออกในรูปแบบของประชาธิปไตยก้าวหน้าและ ชาตินิยมแบบอนุรักษ์นิยม ซึ่งเป็นแนวคิดที่ขัดแย้งกันในบริบททางการเมืองไทย

วิเคราะห์อุดมการณ์จากเนื้อเพลง

จากการพิจารณาเนื้อเพลงทั้ง 4 เพลง พบว่า เพลงเหล่านี้สะท้อนถึงอุดมการณ์ที่เน้นการรวม พลังและการต่อสู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงในทางการเมืองและสังคม ในแต่ละเพลงมีการใช้วาทกรรมที่ กระตุ้นความรู้สึกของการร่วมมือกันเพื่อปกป้องสิทธิ์ ความยุติธรรม และความเป็นอิสระของชาติ โดย ผ่านการต่อสู้ทางการเมืองที่มีเป้าหมายในการปรับปรุงสังคมและประเทศให้ดีขึ้น ในเพลงสู้ไม่ถอย การ ใช้คำเชิญชวนให้รวมพลังและต่อสู้เพื่อความยุติธรรมสะท้อนถึงอุดมการณ์ทางการเมืองที่เข้มแข็ง โดย มุ่งเน้นการต่อต้านอำนาจรัฐที่ถูกมองว่าไม่ชอบธรรมเพลงนี้เน้นภาพของความสามัคคีในหมู่มวลชนที่ พร้อมจะยืนหยัดเคียงบ่าเคียงไหล่กับกันและกันเพื่อประสบผลสำเร็จในเป้าหมายทางการเมือง ซึ่งเป็น ภาพของการเคลื่อนไหวทางการเมืองที่กระตุ้นการลุกขึ้นสู้โดยไม่ยอมแพ้

เพลงคนดีเหล็ก มักย้ำถึงการร่วมมือกันเพื่อสร้างสังคมที่ดีผ่านการต่อสู้และการทำงานหนัก โดยการใช้คำว่า หุ่นกาย หุ่นใจ เพื่อกระตุ้นให้ประชาชนทุกคนร่วมมือกันในกระบวนการสร้างประเทศ ที่ดีขึ้น คำว่า สร้างโลกสดใสและสร้างสังคมที่ดี เน้นถึงความหวังในอนาคตและการปรับปรุงคุณภาพ ชีวิตของประชาชนในสังคมไทยผ่านการเคลื่อนไหวร่วมกัน ซึ่งไม่เพียงแต่การต่อสู้ทางการเมืองแต่ยัง เป็นการเรียกร้องให้ทุกภาคส่วนในสังคมมีส่วนร่วมในการสร้างความเปลี่ยนแปลง ส่วนเพลงรักเธอ ประเทศไทย สะท้อนถึงการยืนหยัดเพื่อปกป้องชาติและการต่อสู้เพื่อคงไว้ซึ่งอธิปไตยของประเทศเพลง นี้ใช้ภาพลักษณ์ของการปกป้องและการยืนหยัดเคียงข้างชาติหรือบุคคลที่สำคัญในสถานการณ์ที่

เพลงนี้ยังสะท้อนปัญหาทางเศรษฐกิจที่ประชาชนต้องเผชิญจากนโยบายรัฐบาล โดยการกล่าวถึงราคาสินค้าแพง และค่าใช้จ่ายต่างๆ เช่น ค่าแก๊ส ค่าน้ำ ค่าไฟ ซึ่งส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของคนไทยในขณะนั้น นอกจากนี้ ยังมีการพูดถึงการใช้ตำรวจเสือดงเพื่อปราบปรามมวลชน ซึ่งยิ่งตอกย้ำถึงความไม่พอใจต่อการบริหารงานของรัฐบาลในช่วงนั้น

3.2.2 ประเด็นทางสังคม

*ต้นเกิดขึ้นจากภวังค์ชาติจะพังมาลัยย่ำยี รวมพลังจาก
กลุ่มหลักสี่มาเถิดคนดี ณ ที่นี้ยังคอยเป็นดอกไม้ของมวลชนด้วย
ชีวิตจิตวิญญาณ โคนอำนาจรัฐอันตะพานเพื่อลูกหลานได้อยู่*

ดอกไม้ของประชาชน – วงฆราวาส

เพลงนี้ยังสะท้อนถึงการรวมพลังจากทุกภาคส่วนของสังคมเพื่อสร้างอนาคตที่ดีขึ้น โดยการใช้คำว่า รวมพลังจากกลุ่มหลักสี่และเป็นดอกไม้ของมวลชน สื่อถึงความเป็นเอกภาพและความสามัคคีในหมู่ประชาชนที่พร้อมจะยืนหยัดต่อสู้เพื่อสังคมที่ดีกว่าเพลงนี้เน้นถึงการร่วมมือจากทุกกลุ่มในสังคมเพื่อเปลี่ยนแปลงสิ่งที่ไม่ดีในประเทศ และมีการเน้นถึงการต่อสู้เพื่ออนาคตของลูกหลาน

โดยวิเคราะห์พบว่าเพลงของกลุ่ม กปปส. เป็นอุดมการณ์อนุรักษ์นิยมและคำที่พบบ่อยมากที่สุดจากเพลงที่ไม่เป็นทางการทั้งหมด 2 เพลง คือ

1. กำนันสุเทพ
2. ประชาชน
3. ประเทศไทย
4. ประชานิยม
5. มวลมหาประชาชน

คำที่พบบ่อยหรือคีย์เวิร์ดเหล่านี้สะท้อนแนวคิดหลักของเนื้อเพลงทั้งสอง ได้แก่ คำเหล่านี้สะท้อนถึงประเด็นทางการเมืองในทั้งสองเพลงที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหวของ กปปส. และการต่อต้านรัฐบาลในช่วงนั้น

วิเคราะห์อุดมการณ์จากเนื้อเพลง

จากการพิจารณาเนื้อเพลงทั้ง 2 เพลง พบว่า เพลงทั้งสองนี้สะท้อนถึงอุดมการณ์ที่มุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคมในช่วงเวลานั้น โดยเนื้อหาของเพลงมีการแสดงออกถึงความไม่พอใจต่อการบริหารงานของรัฐบาลและการเรียกร้องให้ประชาชนรวมพลังเพื่อร่วมกันต่อสู้เพื่อสร้างอนาคตที่ดีกว่า เพลงก้านสุเทพ สู้ สู้ จะเน้นไปที่การต่อต้านรัฐบาลยิ่งลักษณ์ ชินวัตรและการวิจารณ์นโยบายประชานิยมที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศ โดยเฉพาะการทำให้ประชาชนต้องเผชิญกับความยากจนและราคาสินค้าที่แพงขึ้น เพลงนี้สะท้อนถึงความไม่พอใจจากประชาชนที่มองว่ารัฐบาลไม่สามารถแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจได้และการใช้อำนาจรัฐเพื่อปราบปรามผู้ชุมนุมที่เรียกร้องให้มีการเปลี่ยนแปลงในทางการเมือง ซึ่งการใช้ตำรวจเสียดังยิ่งมวลมหาประชาชนยิ่งตอกย้ำถึงความไม่พอใจและความรู้สึกที่ว่ารัฐบาลไม่เคารพสิทธิของประชาชน ในขณะที่เพลงดอกไม้ของประชาชนจะเน้นไปที่การรวมพลังจากทุกภาคส่วนของสังคมเพื่อร่วมกันสร้างอนาคตที่ดีขึ้นและต่อสู้เพื่อความยุติธรรม เพลงนี้แสดงถึงการเรียกร้องให้ประชาชนทุกกลุ่มร่วมมือกันเปลี่ยนแปลงสิ่งที่ไม่ดีในประเทศ โดยมุ่งหวังที่จะสร้างสังคมที่ดีกว่าและการปกป้องอนาคตของลูกหลานจากการบริหารที่ไม่โปร่งใสหรือไม่เป็นธรรม การใช้คำว่า รวมพลังจากกลุ่มหลักสี่และเป็นดอกไม้ของมวลชน สื่อถึงความสามัคคีและความเป็นเอกภาพในการต่อสู้เพื่อสิ่งที่ดีกว่า และสะท้อนถึงความเชื่อในพลังของประชาชนในการเปลี่ยนแปลงสังคม

ทั้งสองเพลงมีการเชื่อมโยงอุดมการณ์ทางการเมืองและสังคมที่มุ่งเน้นการต่อสู้กับอำนาจรัฐที่ไม่ยุติธรรมและการสร้างสังคมที่ดีกว่า โดยมีการเน้นความสามัคคีของประชาชนในการต่อสู้และการปกป้องอนาคตของประเทศ เพลงเหล่านี้ทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการกระตุ้นความรู้สึกของการร่วมมือกันในสังคมและการกระตุ้นให้ประชาชนออกมาต่อสู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นสำหรับทุกคนในประเทศ

3.3 บทเพลงที่ใช้ซ้ำกันในทั้งสองขบวนการ

บทเพลงบางเพลงถูกนำมาใช้ซ้ำในขบวนการทางการเมืองต่างยุคกัน โดยแม้จะเป็นบทเพลงเดียวกัน แต่กลับถูกตีความและให้ความหมายทางการเมืองที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง ตามบริบทและอุดมการณ์ของผู้ใช้ในแต่ละยุคกล่าวได้ว่า บทเพลงเหล่านี้ทำหน้าที่เป็นพื้นที่ทางวัฒนธรรมที่เปิดให้ต่อรองความหมาย (Cultural Space of Negotiation) เพลงเดียวกันบางเพลงกลับถูกนำมาตีความใหม่ เพื่อสื่อสารแนวคิด ประชาธิปไตย เสรีภาพ และการปฏิรูปโครงสร้างอำนาจรัฐ

ดังนั้น การใช้บทเพลงซ้ำกันในสองขบวนการจึงแสดงให้เห็นว่า เพลงทางการเมืองมิได้มีความหมายตายตัวแต่เป็นสิ่งที่สามารถตีความใหม่ได้ตามบริบททางสังคมและการเมืองของผู้ใช้ในแต่ละช่วงเวลาและยังสะท้อนถึงพลังของดนตรีในฐานะเครื่องมือสื่อสารทางการเมืองที่สามารถถูกดัดแปลงให้เป็นทั้งเสียงของอำนาจและเสียงของการต่อต้านอำนาจได้ในเวลาเดียวกัน

3.3.1 ประเด็นทางการเมือง

เดือนเพ็ญ สวยเย็นเห็นอร่ามภาแจ่มนวลดูงามเย็นชื่นนอนยามเมื่อลมพัดมา
แสงจันทร์นวลชวนใจข้าคิดถึงถิ่นที่จากมาคิดถึงท้องนาบ้านเรือนที่เคยเนาเรไรร้องดัง
ฟังว่าเสียงเจ้าที่เฝ้าครวญทูลมเอ๋ยช่วยพากระชิบข้างกายข้ายังคอยอยู่มีหน้ายังมี
เลื่อนห่างจากเคลื่อนคลายคิดถึงมิวายที่เราจากกัน กองไฟ สุมควายตามคอก คงยัง
ไม่มอดดับดอกจันทร์เอ๋ยช่วยบอกให้ลมช่วยเป่าสุ่มไฟให้แรงเข้าพัดไล่ความเยือก
เย็นหนาวให้พี่น้องเฮานอนหลับอุ่นสบายลมเอ๋ย ช่วยเป็นสื่อให้นำรักจากห้วง
ดวงใจของข้านี้ไปบอกเขานั่นนาให้เมืองไทยรู้ว่าไม่นานลูกที่จากลาจะไปชพบหน้ากับ

เดือนเพ็ญ – คาราบาว

สะท้อนอุดมการณ์ทางการเมืองที่เน้นพลังของประชาชนผู้ถูกกดขี่ให้ลุกขึ้นสู้เพื่อความยุติธรรมและความอบอุ่นของบ้านเมือง โดยใช้สัญลักษณ์กองไฟแทนพลังแห่งการต่อสู้ที่ยังไม่ดับ แม้จะถูกความเย็นชาแห่งอำนาจกดทับ ส่วนลมทำหน้าที่เป็นสื่อส่งต่อความหวังและความรักชาติจากผู้ต่อสู้ไปยังแม่ซึ่งแทนแผ่นดินไทย เพลงนี้จึงสะท้อนความศรัทธาในอุดมการณ์ประชาธิปไตย ความรักชาติ และความผูกพันระหว่างประชาชนกับบ้านเกิด พร้อมย้ำว่าพลังของคนธรรมดาคือความอบอุ่นที่สามารถฟื้นชีวิตให้ประเทศได้อีกครั้ง

ถ้าหากฉันเกิดเป็นนกที่โฉบบิน ตีตปีกบินไปให้ไกล ไกลแสนไกลจะขอ เป็นนกพิราบขาวเพื่อขึ้นนำชาวประชาสู่เสรีถ้าหากฉันเกิดเป็นเมฆ บนนภาจะ นำพาความร่มเย็น เพื่อท้องนาหากฉันเกิดเป็น เม็ดทรายจะถมกายเป็นทาง เพื่อมวลชน ชีวา ยอมพลีให้ มวลชน ที่ทุกข์ทน ขอพลีตน ไม่ว่าจะตายกี่ครั้ง ถ้าหากฉันเกิดเป็นนกที่โฉบบินตีตปีกบินไปให้ไกล ไกลแสนไกลจะขอ เป็น นกพิราบขาวเพื่อขึ้นนำชาวประชา สู่เสรีถ้าหากฉันเกิดเป็นเมฆบนนภาจะนำพา ความร่มเย็น เพื่อท้องนาหากฉันเกิดเป็น เม็ดทรายจะถมกายเป็นทางเพื่อมวลชน ชีวา ยอมพลีให้ มวลชน ที่ทุกข์ทนขอพลีตน ไม่ว่าจะตายกี่ครั้ง

เพื่อมวลชน - จิ้น กรรมาชน

เพลงนี้สื่อสารแนวคิดเรื่องการต่อสู้เพื่อเสรีภาพ ความเท่าเทียม และการเสียสละเพื่อ ประชาชน ซึ่งเป็นคุณค่าพื้นฐานของอุดมการณ์ประชาธิปไตย โดยการกล่าวถึงเสรีและมวลชนที่ทุกข์ ทนชัดเจนว่าเป็นการชี้ถึงการต่อสู้กับโครงสร้างอำนาจที่กดขี่หรือไม่เป็นธรรม เพลงนี้จึงสามารถตีความ ได้ว่าเป็นบทเพลงปลุกใจทางการเมือง ที่มุ่งสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้ฟังร่วมต่อสู้เพื่อสังคมที่ดีกว่า

นอกจากนี้ องค์ประกอบของการแสดงความเสียสละส่วนตนเพื่อส่วนรวมก็สามารถเชื่อมโยงได้ กับการต่อสู้ทางการเมืองในบริบทของไทยหลายยุคสมัย โดยเฉพาะการเคลื่อนไหวของนักศึกษาและ ประชาชนเพื่อประชาธิปไตย

3.1.2 ประเด็นทางวัฒนธรรม

พราวพรายแสง ดวงดาวน้อยสกราว ส่องฟากฟ้าเด่นพราวไกลแสนไกล ดั่งโคม ทองผ่องเรืองรุ่งในหทัยเหมือนธงชัยส่องนำจากห้วงทุกข์ทน พายุฟ้า ครึ้ม ช่มคุุครามเดือนลับยามแผ่นดินมืดหม่น ดารศรัทธายังส่องแสงเบื้องบน ปลุกหัวใจปลุกคนอยู่มิวาย ขอเวยะเย้ย ทุกข์ยากขวากหนามลำเค็ญ คนยังคง ยืนเด่นโดยทำทาย แม้ฝันฟ้ามีดับเดือนลับละลายดาวยังพราวศรัทธาเย้ยฟ้าดิน ดาวยังพราวอยู่จนฟ้ารุ่งราง

แสงดาวแห่งศรัทธา - หงา คาราวาน

บทเพลงนี้เปรียบพายุและความมืดเป็นสัญลักษณ์ของรัฐที่กดขี่และแสดงถึงความศรัทธาในประชาชนผู้ยังคงยึดมั่นในอุดมการณ์แม้ในยามมืดมนตราบเท่าที่ศรัทธายังส่องแสงเบ่งบน จึงถือเป็นการถ่ายทอดอุดมการณ์เสรีนิยมประชาธิปไตยอย่างลึกซึ้ง นอกจากนี้เพลงนี้ยังถือเป็นหนึ่งในบทเพลงวัฒนธรรมของขบวนการต่อสู้ทางการเมืองในประวัติศาสตร์ไทย โดยเฉพาะในการเคลื่อนไหวของปัญญาชนและนักศึกษาในยุค 14 ตุลาคม 2516 – 6 ตุลาคม 2519 ซึ่งสะท้อน วัฒนธรรมการต่อต้านที่เป็นส่วนหนึ่งของอัตลักษณ์ทางการเมืองไทย

วิเคราะห์อุดมการณ์จากเนื้อเพลง

จากการพิจารณาเนื้อเพลงทั้ง 2 เพลง พบว่า บทเพลงทั้งสามบทล้วนสะท้อนอุดมการณ์ทางการเมืองที่เข้มข้น โดยมีแกนกลางร่วมกันคือการปลุกเร้าจิตสำนึกของประชาชนให้ลุกขึ้นต่อต้านอำนาจที่ไม่เป็นธรรม และเสียสละตนเองเพื่อเสรีภาพ ความยุติธรรม และอนาคตของสังคม เพลงเดือนเพ็ญ สะท้อนอุดมการณ์ทางการเมืองที่เน้นพลังของประชาชนผู้ถูกกดขี่ให้ลุกขึ้นสู้เพื่อความยุติธรรมและความอบอุ่นของบ้านเมือง โดยใช้สัญลักษณ์กองไฟแทนพลังแห่งการต่อสู้ที่ยังไม่ดับ แม้จะถูกความเย็นชาแห่งอำนาจกดทับ ส่วนลมทำหน้าที่เป็นสื่อส่งต่อความหวังและความรักชาติจากผู้ต่อสู้ไปยังแม่ซึ่งแทนแผ่นดินไทย เพลงนี้จึงสะท้อนความศรัทธาในอุดมการณ์ประชาธิปไตย ความรักชาติ และความผูกพันระหว่างประชาชนกับบ้านเกิด พร้อมย้ำว่าพลังของคนธรรมดาคือความอบอุ่นที่สามารถฟื้นชีวิตให้ประเทศได้อีกครั้ง ส่วนเพลงแสงดาวแห่งศรัทธา แสดงภาพของความมืดมนทางการเมืองที่แม้จะปกคลุมสังคมด้วยพายุฟ้าและข่มครุฑกรมแต่ดาวศรัทธาหรือผู้ศรัทธาในเสรีภาพก็ยังคงส่องแสงอยู่เพลงนี้ชี้ให้เห็นถึงพลังของคนเล็กๆ ที่ไม่ยอมแพ้และกลายเป็นแสงนำทางให้ผู้อื่นในยามที่ประเทศขาดแสงแห่งความหวังอุดมการณ์ที่ถ่ายทอดผ่านบทเพลงนี้คือศรัทธาในอุดมคติประชาธิปไตยและความหวังที่จะจุดไฟการเปลี่ยนแปลงแม้ในช่วงเวลาที่เลวร้ายที่สุด

ในขณะที่เพลงเพื่อมวลชน มุ่งเน้นการเสียสละตนเองอย่างสุดหัวใจเพื่อสังคมส่วนรวม ใช้ภาพเปรียบเทียบเชิงกวี เช่น นกพิราบขาว เมฆ และเม็ดทราย ซึ่งต่างเป็นสัญลักษณ์ของการอุทิศตนอย่างเจียมงามเพื่อความสงบสุขของประชาชน เพลงนี้จึงสะท้อนอุดมการณ์ทางการเมืองที่ลึกซึ้งในเชิงของการเป็นพลเมืองเพื่อส่วนรวม (civic virtue) และยึดถือเสรีภาพ ความเสมอภาค และการช่วยเหลือผู้อื่นเป็นหลัก เพลงนี้ยังสะท้อนวัฒนธรรมทางการเมืองแบบอุดมคติที่เน้นการต่อสู้เพื่ออุดมการณ์ด้วยความสงบ อดทน และมุ่งหวังให้ประชาชนผู้ทุกข์ทนได้รับความเป็นธรรม โดยรวมแล้ว เพลงทั้งสามบทเป็นภาพสะท้อนของพลังประชาชนที่ตื่นตัว ตระหนักรู้ และยึดมั่นในอุดมการณ์ประชาธิปไตย มีเจตนารมณ์ที่จะปลดปล่อยสังคมจากอำนาจเผด็จการและความอยุติธรรม พร้อมทั้งปลุกจิตวิญญาณของผู้ฟังให้ลุกขึ้นมาต่อสู้เพื่อบ้านเมืองอย่างไม่ยอมจำนน แม้ต้องแลกด้วยชีวิตก็ตาม

ตาราง 4 เพลงที่ใช้ในการวิเคราะห์การสื่อสารทางการเมืองของ กปปส และคณะราษฎร 63

เพลงขับเคลื่อนของ กปปส	เพลงขับเคลื่อนของคณะราษฎร 63
1) สู้ไม่ถอย 2) คนดีเหล็ก 3) รักเธอประเทศไทย 4) นักแผ่นดิน 5) กำนันสุเทพ สู้สู้ 6) ดอกไม้ประชาชน	1) บทเพลงของสามัญชน 2) เราคือเพื่อนกัน 3) คนที่คุณก็รู้ว่าใคร 4) ประเทศกูมี 5) 250 สอพลอ 6) วิ่งกันนะแฮมทาโร่ 7) One two tree
เพลงที่ใช้ร่วม	
1) แสงดาวแห่งศรัทธา 2) เพื่อนมวลชน 3) เดือนเพ็ญ	

ที่มา: ผู้วิจัย. (2568)

จากตารางที่ 4 เป็นตารางที่แสดงรายละเอียดของเพลงที่ใช้ในการเคลื่อนไหวของขบวนการ กปปส. และของคณะราษฎร 63 ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 หมวดหมู่หลัก ได้แก่ เพลงที่ใช้ในการขับเคลื่อนของขบวนการ กปปส. เพลงขับเคลื่อนของคณะราษฎร 63 และเพลงที่ใช้ร่วมกัน ในแต่ละหมวดหมู่ล้วนเป็นเพลงที่สำคัญ เช่น เพลงที่สะท้อนถึงการต่อสู้และเป้าหมายของขบวนการทางการเมืองรวมถึงเพลงที่มีบทบาทในการเสริมสร้างความเป็นเอกภาพในเวลานั้น โดยเพลงแต่ละเพลงถูกเลือกมาใช้ในการเคลื่อนไหวมักเป็นเพลงที่กระตุ้นและสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้ร่วมขบวนการของแต่ละช่วงเวลานั้น

4. ผู้รับสาร

ในกระบวนการสื่อสารทางการเมืองและการเคลื่อนไหวทางสังคม “ผู้รับสาร” (Receiver) หมายถึงบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ได้รับข้อมูล ข่าวสาร ข้อความ หรือสัญญาณต่าง ๆ ที่ถูกส่งผ่านจากผู้ส่งสาร (Sender) ไม่ว่าจะเป็นผ่านคำพูด เพลง สื่อออนไลน์ ป้ายข้อความ หรือการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ต่างๆ ภายในพื้นที่การชุมนุมหรือการเคลื่อนไหว

ในบริบทของการชุมนุมทางการเมือง เช่น การชุมนุมของกลุ่มคณะราษฎร 2563 หรือ กปปส ผู้เข้าร่วมไม่ได้เป็นเพียงแค่ผู้ฟังหรือผู้สังเกตการณ์ แต่พวกเขาคือผู้รับสารที่ดีความและมีปฏิสัมพันธ์กับสารด้วยประสบการณ์ ความเชื่อ และบริบททางสังคมของตนเอง Stuart Hall เคยเสนอว่าผู้รับสารไม่

จำเป็นต้องเข้าใจข้อความในแบบเดียวกับที่ผู้ส่งสารต้องการเสมอไป การถอดรหัสข้อความขึ้นอยู่กับตำแหน่งทางสังคม ความเชื่อ และบริบทของผู้รับสารเอง ชื่อ Stuart Hall's Encoding/Decoding Model (1980) (Hall, 1980) แต่ฮาเบอร์มาสเสนอแนวคิดพื้นที่สาธารณะ (public sphere) ซึ่งผู้คนในสังคมมีปฏิสัมพันธ์แลกเปลี่ยนข้อมูลความคิดเห็นกัน ผู้รับสารจึงมีบทบาทสำคัญในการไตร่ตรอง ถกเถียง และสร้างความหมายใหม่จากสิ่งที่ได้รับ ชื่อ Habermas: Public Sphere (1989) (Habermas, 1989) ผู้รับสารในการชุมนุมหรือการเคลื่อนไหวทางสังคมจึงไม่ได้เป็นเพียงฝ่ายที่รับฟังหรือรับชม แต่เป็นผู้ที่สร้างความหมายใหม่ ตามบริบทของตนเองพวกเขาอาจนำสารไปถ่ายทอดต่อ (reproduce) ปรับเปลี่ยนความหมาย หรือแม้กระทั่งปฏิเสธสารนั้น การเคลื่อนไหวจะมีพลังหรือขยายผลได้มากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับวิธีที่ผู้รับสารตีความและเลือกกระทำต่อจากสารที่ได้รับ

ขบวนการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยหรือกปปส. (People's Democratic Reform Committee: PDRC) เกิดขึ้นในช่วงปี 2556-2557 ภายใต้บริบทความขัดแย้งทางการเมืองที่มีรากฐานมาจากความแตกแยกระหว่างกลุ่มสนับสนุนอดีตนายกรัฐมนตรี ทักษิณ ชินวัตร และกลุ่มที่ต่อต้านอำนาจของเขา ซึ่งรวมถึงนักธุรกิจ กลุ่มชนชั้นกลางในเมือง และกลุ่มข้าราชการเป็นชนวนสำคัญที่นำไปสู่การชุมนุมของ กปปส. คือความไม่พอใจต่อรัฐบาลของนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ที่ถูกมองว่าเป็นรัฐบาลเงาของนายทักษิณ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีการผลักดันร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแบบสุดขั้วในปี 2556 ซึ่งจะเปิดทางให้ทักษิณสามารถกลับประเทศโดยไม่ต้องรับโทษ ทำให้เกิดกระแสต่อต้านอย่างกว้างขวางและนำไปสู่การชุมนุมยึดเยื้อของกลุ่ม กปปส. ซึ่งนำโดยนายสุเทพ เทือกสุบรรณ มีเป้าหมายในการขับไล่รัฐบาลและเรียกร้องการปฏิรูปประเทศก่อนการเลือกตั้ง โดยอ้างว่าระบบการเมืองถูกครอบงำด้วยทุนสามานย์ การเคลื่อนไหวของ กปปส. มีลักษณะเป็นการชุมนุมขนาดใหญ่ในพื้นที่กรุงเทพฯ โดยอาศัยกลยุทธ์การปิดล้อมสถานที่ราชการ การตัดกระแสไฟฟ้า น้ำประปา และยึดพื้นที่ราชการสำคัญพร้อมกับการระดมมวลชนจากหลายจังหวัด ซึ่งได้รับการสนับสนุนอย่างกว้างขวางจากภาคธุรกิจ ดารา และกลุ่มชนชั้นกลางในเมือง

มุมมองจากผู้เข้าร่วมการชุมนุมจากที่ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมชุมนุมรายหนึ่ง ซึ่งขอใช้นามสมมติว่า ผู้ให้ข้อมูล B ให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับบรรยากาศภายในขบวนการ กปปส. โดยระบุว่า ตนเองไม่ได้มีจุดประสงค์ในการเข้าร่วมประท้วงโดยตรงหากแต่เพียงต้องการอยู่รอบนอกเพื่อสังเกตการณ์และรับรู้ถึงบรรยากาศของยุคสมัย ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้เข้าร่วมจำนวนหนึ่งอาจมิได้เข้าร่วมด้วยอุดมการณ์ทางการเมืองโดยตรง หากแต่ด้วยเหตุผลเชิงประสบการณ์ส่วนบุคคลหรือความอยากรู้อยากเห็น (ผู้ให้ข้อมูล B, วันที่ 22 พฤษภาคม 2568) ในส่วนของบทเพลงที่ใช้ในการชุมนุมผู้ให้ข้อมูล B ระบุ

ว่า เพลงส่วนใหญ่เป็นแนวเพื่อชีวิต ลูกทุ่งหรือลูกกรุง ซึ่งมีเนื้อหาเน้นการปลุกกระตมโดยมีการนำเพลงเก่ามาดัดแปลงหรือแต่งเพลงขึ้นใหม่เพื่อตอบสนองบริบทของการชุมนุม ณ เวลานั้น เพลงเหล่านี้บางครั้งเป็นผลงานของศิลปินที่ไม่เป็นที่รู้จักมาก่อนหรือผู้มีส่วนร่วมในการเคลื่อนไหวโดยตรง อาทิ เพลงที่แต่งขึ้นเพื่อโจมตีอดีตนายกฯ ทักษิณ หรือเพลงเชิดชูแกนนำอย่าง เทพเทือก เป็นต้น (ผู้ให้ข้อมูล B, วันที่ 22 พฤษภาคม 2568) แม้จะมีการใช้เพลงเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมบนเวทีแต่ผู้ให้ข้อมูล B ให้ความเห็นว่าบทบาทของเพลงในการขับเคลื่อนอารมณ์และสร้างความเป็นหนึ่งเดียวภายในขบวนการ กปปส. นั้นยังค่อนข้างจำกัด ผู้ร่วมชุมนุมจำนวนมากไม่ได้ร้องเพลงด้วยอารมณ์อินหรือความศรัทธา หากแต่เป็นเพียงการมีส่วนร่วมตามกิจกรรมที่จัดขึ้น เช่น การนำร้องโดยพิธีกร การเปิดเพลงเพื่อปลุกเร้า หรือในช่วงพักผ่อนหลังรับประทานอาหารเย็น (ผู้ให้ข้อมูล B, วันที่ 22 พฤษภาคม 2568) ผู้ให้ข้อมูล B ชี้ว่า “เพลงบางเพลงฟังแล้วก็ฮึกเหิม แต่ไม่ได้มีอิทธิพลเท่าการปราศรัยหรือการพูดปลุกใจ” และยังให้ความเห็นเพิ่มเติมว่าผู้ร่วมชุมนุมจำนวนมากไม่น่าอาจไม่ได้เข้าร่วมด้วยอุดมการณ์ หากแต่มีแรงจูงใจเชิงผลประโยชน์ เช่น การได้รับค่าจ้าง ค่ารถ หรืออาหาร ที่จัดเตรียมไว้อย่างดีในลักษณะของระบบเครือข่ายหรือหัวคะแนน โดยเขาระบุว่า “มีรถทัวร์มาเป็นสิบคันให้หัวละพัน กินอยู่สบาย มีประกาศชัดว่าจะมีรถมาจำนวนเท่าไร ใครมาร่วมก็เหมือนรับผลประโยชน์ร่วม” (ผู้ให้ข้อมูล B, วันที่ 22 พฤษภาคม 2568)

เมื่อเปรียบเทียบกับขบวนการคณะราษฎร 63 ผู้ให้ข้อมูล B เสนอความเห็นที่ทั้งสองขบวนการมีทิศทางต่างกันอย่างชัดเจน ขบวนการ กปปส. มุ่งเน้นการต่อต้านอำนาจของทักษิณ ชินวัตร และยึดโยงกับแนวคิดจงรักภักดีต่อสถาบัน ในขณะที่ขบวนการคณะราษฎรเน้นการตั้งคำถามต่อโครงสร้างอำนาจเดิม รวมถึงสถาบันกษัตริย์และต้องการการปฏิรูปเชิงโครงสร้างอย่างชัดเจนกว่าความต่างของมวลชนทั้งสองกลุ่มยังปรากฏในรูปแบบการชุมนุม กปปส. มีการจัดการแบบเป็นระบบ เช่น การดูแลความปลอดภัย การจัดอาหาร เครื่องอำนวยความสะดวก และการใช้ศิลปินนักแสดงเข้าร่วมเพื่อเพิ่มแรงดึงดูด ในขณะที่คณะราษฎรมีลักษณะการรวมตัวแบบแนวนอน (horizontal mobilization) และมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม สื่อสารผ่านโซเชียลมีเดีย และใช้บทเพลงเป็นเครื่องมือในการสร้างอัตลักษณ์ร่วมมากขึ้น (ผู้ให้ข้อมูล B, วันที่ 22 พฤษภาคม 2568)

ผู้ให้ข้อมูล B ให้ความเห็นว่าแม้เพลงจะยังคงมีบทบาทอยู่ในการเคลื่อนไหวทางการเมืองแต่จะมีลักษณะเป็นส่วนเสริมหรือองค์ประกอบมากกว่าจะเป็นกลไกหลักของการสื่อสารหรือปลุกกระตม โดยเพลงจะถูกใช้ในช่วงผ่อนคลาย เช่น เวลาพักผ่อน กินข้าว หรือกิจกรรมยามค่ำ ส่วนการโน้มน้าวผู้เข้าร่วมยังต้องพึ่งพาการพูด การใช้วาทศิลป์ และการเชื่อมโยงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมากกว่า (ผู้ให้ข้อมูล

B, วันที่ 22 พฤษภาคม 2568) อย่างไรก็ตาม เพลงยังคงสามารถเป็นส่วนประกอบสำคัญของการชุมนุม โดยเฉพาะในฐานะที่เป็นเครื่องมือทางวัฒนธรรมในการกล่อมเกลารมณและความรู้สึก แม้อาจไม่ใช่แรงผลักดันหลักเหมือนในการเคลื่อนไหวของขบวนการคณะราษฎรที่ใช้บทเพลงเป็นพื้นที่แสดงออกเชิงอุดมการณ์

ดังนั้น ผู้รับสารในกระบวนการสื่อสารทางการเมืองหมายถึงกลุ่มบุคคลที่ได้รับและตีความข้อมูลจากผู้ส่งสารไม่ว่าจะเป็นคำปราศรัย เพลง หรือสัญลักษณ์ต่างๆ ในพื้นที่การชุมนุมการรับสารจึงมิได้เป็นเพียงการฟังหรือดูแต่เป็นการสร้างความหมายใหม่ตามประสบการณ์และอุดมการณ์ของแต่ละบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Encoding Decoding Model ของ Stuart Hall ที่ชี้ว่าผู้รับสารสามารถตีความสารต่างจากเจตนาของผู้ส่งได้และแนวคิด Public Sphere ของ Habermas ที่มองว่าการสื่อสารในพื้นที่สาธารณะเปิดโอกาสให้ผู้คนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและกำหนดความหมายร่วมกัน ผู้รับสารในขบวนการ กปปส. ส่วนใหญ่เป็นชนชั้นกลาง ข้าราชการ และประชาชนทั่วไปซึ่งบางส่วนมีแรงจูงใจทางการเมือง ขณะที่บางส่วนเข้าร่วมด้วยเหตุผลทางสังคมหรือผลประโยชน์เพลงที่ใช้ในการชุมนุมมีบทบาทช่วยปลุกเร้าอารมณ์แต่ยังไม่ใช่เครื่องมือหลักในการโน้มน้าวเมื่อเปรียบเทียบกับขบวนการคณะราษฎร 2563 จะพบว่าผู้รับสารมีบทบาทเชิงรุกและเป็นอิสระมากกว่าพวกเขาไม่เพียงรับฟังสารจากแกนนำแต่ยังมีส่วนร่วมในการขยายและผลิตสารใหม่ผ่านโซเชียลมีเดียและกิจกรรมทางวัฒนธรรม เช่น การใช้เพลงเป็นเครื่องมือสื่อสารความเท่าเทียม เสรีภาพ และการตั้งคำถามต่อโครงสร้างอำนาจเดิม ผู้รับสารจึงเป็นพลังสำคัญที่ช่วยขับเคลื่อนแนวคิดและจินตนาการทางการเมืองในแต่ละยุค โดยลักษณะของการรับสารสะท้อนถึงระดับของการมีส่วนร่วมและความตื่นรู้ทางการเมืองในสังคมไทยที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน

บทที่ 5

พัฒนาการและการสื่อสารทางการเมืองและเคลื่อนไหวผ่านเพลงของขบวนการ คณะราษฎร 63

งานชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการของขบวนการทางสังคมกลุ่มคณะราษฎร 63 โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์ จุดเริ่มต้นของการก่อตั้ง ขบวนการเคลื่อนไหว และผลกระทบของขบวนการตลอดจนการสื่อสารทางการเมืองที่เกิดขึ้นภายในขบวนการผ่านองค์ประกอบหลัก ได้แก่ พัฒนาการของขบวนการทางสังคม ผู้ส่งสาร สาร และผู้รับสาร ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการเผยแพร่แนวคิดและขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเมืองและหัวข้อย่อย รายละเอียดมีดังนี้

1. พัฒนาการของขบวนการทางสังคมกลุ่มคณะราษฎร 63
 - 1.1 จุดเริ่มต้นการก่อตั้งขบวนการกลุ่มคณะราษฎร 63
 - 1.2 ยุทธศาสตร์การเคลื่อนไหวของขบวนการกลุ่มคณะราษฎร 63
 - 1.3 ผลกระทบของการเคลื่อนไหว
2. ผู้ส่งสาร อธิบายบุคคลหรือกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดสารทางการเมืองของขบวนการ ซึ่งอาจรวมถึง แกนนำ นักเคลื่อนไหว นักวิชาการ ศิลปิน และผู้สร้างเนื้อหาในสื่อสังคมออนไลน์ ที่ใช้แพลตฟอร์มต่าง ๆ ในการสื่อสารกับสาธารณชน
3. สาร วิเคราะห์เนื้อหาของสารที่ถูกสื่อสารออกไป เช่น ข้อเรียกร้องหลักของขบวนการ สุนทรพจน์ เพลง สัญลักษณ์ คำขวัญ และเนื้อหาที่เผยแพร่ผ่านสื่อออนไลน์ ซึ่งสะท้อนอุดมการณ์ เป้าหมาย และกลยุทธ์ของขบวนการ
4. ผู้รับสาร พิจารณากลุ่มเป้าหมายของการสื่อสาร ทั้ง กลุ่มผู้สนับสนุน ผู้ที่มีแนวคิดต่อต้าน และประชาชนทั่วไป วิเคราะห์ว่าผู้รับสารมีการตอบสนองต่อสารที่ได้รับอย่างไร รวมถึงผลกระทบของการสื่อสารต่อการสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมือง

โดยรวม บทนี้จะเป็นการวิเคราะห์ขบวนการคณะราษฎร 63 ผ่านแนวคิดเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวทางสังคมและการสื่อสารทางการเมือง เพื่อทำความเข้าใจว่าปัจจัยต่างๆ ส่งผลต่อการพัฒนาและความสำเร็จหรือล้มเหลวของขบวนการอย่างไร

1. พัฒนาการของขบวนการทางสังคมกลุ่มคณะราษฎร 63

ขบวนการคณะราษฎร 63 เป็นหนึ่งในปรากฏการณ์ทางการเมืองที่สำคัญของประเทศไทย ในช่วงปี 2563 โดยกลุ่มนี้มีจุดกำเนิดจากความไม่พอใจต่อรัฐบาลภายใต้การนำของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ซึ่งดำรงตำแหน่งต่อเนื่องหลังการเลือกตั้งในปี 2562 บทนี้จะวิเคราะห์พัฒนาการของขบวนการ ตั้งแต่การก่อตั้งการเคลื่อนไหวในรูปแบบต่างๆ และผลกระทบต่อการเมืองไทย “คณะราษฎร” คือ กลุ่มบุคคลผู้ดำเนินการปฏิวัติสยามเมื่อ พ.ศ. 2475 โดยยึดอำนาจจากพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวและเปลี่ยนแปลงการปกครองของราชอาณาจักรสยาม (ชื่อของประเทศไทยในสมัยนั้น) จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย (อานันท์ เกียรติสารพิภพ, 2563)

จุดเริ่มต้นการก่อตั้งขบวนการทางสังคมกลุ่มคณะราษฎร 2563

คณะราษฎรก่อตั้งโดยกลุ่มนักเรียนและนักศึกษาทหารที่ศึกษาและทำงานอยู่ในทวีปยุโรป ซึ่งมีแนวคิดสนับสนุนการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากเห็นว่าการปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์นั้นมีความล้าสมัยไม่อาจนำพาให้ประเทศชาติเจริญก้าวหน้าได้ไม่ว่าจะเป็นปัญหาทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ที่ไม่ได้รับการแก้ไขในระบอบการปกครองรูปแบบเดิม จึงเชื่อมั่นว่าหากมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นรูปแบบใหม่แล้ว จะสามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวและนำพาให้ประเทศมีความเจริญรุ่งเรืองอย่างรวดเร็ว ทัดเทียมอารยประเทศฝั่งตะวันตกได้ ประกอบกับบุคคลกลุ่มนี้ ได้รับอุดมการณ์ทางการเมืองรูปแบบใหม่มาในระหว่างที่ศึกษาและทำงานในต่างประเทศ ด้วยการก่อตัวคณะราษฎรในช่วงแรกประกอบด้วยสมาชิกรวมทั้งสิ้น 7 คน ได้แก่ (อานันท์ เกียรติสารพิภพ, 2563)

1. นายปรีดี พนมยงค์ นักเรียนวิชากฎหมาย ประเทศฝรั่งเศส
2. ร้อยโท ประยูร ภมรมนตรี นักเรียนวิชารัฐศาสตร์ ประเทศฝรั่งเศส
3. ร้อยโท แปลก ชิตตะสังคะ นักเรียนวิชาทหารปืนใหญ่ ประเทศฝรั่งเศส
4. ร้อยตรี ทศนัย มิตรภักดี นักเรียนวิชาทหารม้า ประเทศฝรั่งเศส
5. นายตัว ลพานุกรม นักเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ ประเทศสวีเดน
6. นายจรูญ สิงหนเสนี ผู้ช่วยราชการสถานทูตสยามในประเทศฝรั่งเศส
7. นายแนบ พหลโยธิน นักเรียนวิชากฎหมาย ประเทศฝรั่งเศส

วันที่ 24 มิถุนายน ปี 2475 คณะราษฎรที่มีปรีดี พนมยงค์ เป็นผู้นำฝ่ายพลเรือนเข้าเปลี่ยนแปลงการปกครองกลายเป็นการปฏิวัติอันเลื่องชื่อและเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองครั้งใหญ่ของสยามประเทศ ก่อนที่ในอีก 89 ปีต่อมา ประเทศไทยก็มีคณะราษฎรกลุ่มใหม่ที่ก่อกำเนิดขึ้นมาด้วยความตั้งใจจะสานต่อเจตนารมณ์ของกลุ่มเดิม โดยมีชื่อเรียกร่อง 3 ประการ ดังนี้ (อานันท์ เกียรติสารพิภพ, 2563)

- 1) พล.อ. ประยุทธ์ จันทร์โอชา และองคาพยพ ต้องลาออก
- 2) ต้องร่างรัฐธรรมนูญที่มีที่มาจากประชาชนและเป็นของประชาชนอย่างแท้จริง
- 3) ต้องปฏิรูปสถาบัน

คณะราษฎรหรือกลุ่มราษฎรรุ่นหลังนี้ถือกำเนิดขึ้นมาเมื่อปี 2563 ภายหลังจากการรวมตัวกันของกลุ่มคนที่ไม่พอใจนโยบายและการปกครองของ พล.อ. ประยุทธ์ ในชื่อ “กลุ่มเยาวชนปลดแอก” ซึ่งในระยะแรกนั้นเป็นการชุมนุมของเหล่านักเรียนและนักศึกษาที่เรียกร่องประชาธิปไตย จากนั้นจึงค่อยๆ ขยับขยายมาสู่การชุมนุมที่มีประชาชนจำนวนมากเข้าร่วมและก่อตั้งเป็นกลุ่มราษฎรขึ้นมาอีกครั้ง ทั้งยังมีการตอกหมุดเช่นเดียวกับที่กลุ่มก่อนหน้าเคยทำไว้เมื่อปี 2479 อีกด้วย (THE STANDARD TEAM, 2564)

ยุทธศาสตร์การเคลื่อนไหวของคณะราษฎร 63

การเคลื่อนไหวของกลุ่มคณะราษฎร 2563 ซึ่งถือกำเนิดขึ้นในปี พ.ศ. 2563 ภายหลังจากการรวมตัวของกลุ่มคนที่ไม่พอใจต่อการบริหารประเทศของ พล.อ. ประยุทธ์ จันทร์โอชา โดยจะกล่าวถึงพัฒนาการของการเคลื่อนไหวตั้งแต่ระยะเริ่มต้น ซึ่งเริ่มต้นจากการชุมนุมของนักเรียนและนักศึกษาในนามการเรียกร่องประชาธิปไตย ก่อนที่จะขยายวงกว้างไปสู่การชุมนุมของประชาชนในระดับประเทศ และการจัดตั้งกลุ่มคณะราษฎรขึ้นใหม่

นอกจากนี้ งานชิ้นนี้จะอธิบายถึงรูปแบบการจัดตั้งขบวนการที่เน้นลักษณะเครือข่าย (Network-based Movement) ซึ่งไม่มีผู้นำที่ชัดเจน แตกต่างจากขบวนการทางการเมืองในอดีต เช่น กปปส. หรือพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย รวมถึงบทบาทของ โซเชียลมีเดีย เช่น Facebook, Twitter, และ Telegram ที่เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างการรับรู้ ระดมทรัพยากร และเผยแพร่ข้อมูล โดยเฉพาะการใช้แฮชแท็กที่มีอิทธิพล เช่น #หยุดคุกคามประชาชน และ #ราษฎร63 บทความนี้ยังจะกล่าวถึงรูปแบบกิจกรรม และ สถานที่การเคลื่อนไหว ของกลุ่มคณะราษฎรตั้งแต่เริ่มต้น ทั้งในแง่เชิงสัญลักษณ์ เช่น การตอกหมุดราษฎร การเดินขบวน และการชุมนุมในพื้นที่สำคัญ ไปจนถึงการปรับกลยุทธ์ในระยะ

ต่าง ๆ เพื่อรับมือกับความท้าทายจากรัฐ เพื่อสร้างความเข้าใจในภาพรวมของการเคลื่อนไหวครั้งสำคัญนี้ โดยจะแบ่งออกเป็นช่วงปี 2562-2564 ดังนี้

เหตุการณ์ในช่วงปี 2562

คลื่นลูกแรก กลุ่มเยาวชนปลดแอก: จุดเริ่มต้นแห่งการเปลี่ยนแปลงจากเสียงในโซเชียลมีเดียสู่การเคลื่อนไหวบนท้องถนน

การประชุมของกลุ่มเยาวชนปลดแอก ณ อนุสาวรีย์ประชาธิปไตยถือเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญของการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์เพื่อต่อต้านรัฐบาล นับเป็นการเคลื่อนไหวจากเสียงวิพากษ์วิจารณ์ในสื่อสังคมออนไลน์สู่การรวมตัวในพื้นที่สาธารณะ ย้อนกลับไปเมื่อวันที่ 14 ธันวาคม พ.ศ. 2562 เหตุการณ์การประชุมบริเวณสกายวอล์กแยกปทุมวัน เกิดขึ้นภายหลังที่คณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) เสนอศาลรัฐธรรมนูญให้พิจารณายุบพรรคอนาคตใหม่ นับเป็นการรวมตัวครั้งสำคัญครั้งแรกของกลุ่มคนรุ่นใหม่ในปีดังกล่าว ก่อนที่จะมีการจัดกิจกรรมลักษณะนี้ในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ซึ่งมีผู้เข้าร่วมจำนวนไม่มากนัก (กรอุณพร เซษฐพยัคฆ์ และอัษฎาวุธ บุญฤทธิศักดิ์, 2564)

ในระยะแรก กลุ่มเยาวชนปลดแอกรวมถึงแกนนำอย่าง นายทัตเทพ เรืองประไพกิจเสรี ยังไม่เป็นที่รู้จักในวงกว้าง เมื่อมีการประกาศจัดชุมนุม หลายคนคาดการณ์ว่าจะมีผู้เข้าร่วมไม่มาก อย่างไรก็ตาม เมื่อการประชุมเริ่มขึ้นในช่วงบ่าย บริเวณอนุสาวรีย์ประชาธิปไตยยังคงมีผู้เข้าร่วมไม่มากนักแต่เมื่อถึงช่วงเย็น มีประชาชนหลังไหลเข้าร่วมกิจกรรมจนพื้นที่บริเวณอนุสาวรีย์ประชาธิปไตยแน่นขนัดบรรยากาศในวันนั้นสะท้อนถึงความไม่พอใจของประชาชนต่อการบริหารของรัฐบาล เสียงวิจารณ์ที่เคยปรากฏในสื่อสังคมออนไลน์กลายเป็นการเคลื่อนไหวที่ปรากฏชัดเจนบนท้องถนน นับเป็นจุดเริ่มต้นของการเรียกร้องข้อเสนอสัญสำคัญ 3 ประการต่อรัฐบาล ได้แก่ (กรอุณพร เซษฐพยัคฆ์ และอัษฎาวุธ บุญฤทธิศักดิ์, 2564)

- 1.) การยุบสภา เพื่อคืนอำนาจให้ประชาชน
- 2.) การยุติการคุกคามประชาชน พร้อมทั้งยกเลิกกฎหมายที่ละเมิดเสรีภาพในการแสดงออก
- 3.) การร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ โดยกระบวนการร่างรัฐธรรมนูญต้องมีความเชื่อมโยงและยึดโยงกับประชาชน

การประชุมครั้งนี้เป็นจุดเริ่มต้นของการเคลื่อนไหวที่มีพลัง ส่งผลให้ข้อเรียกร้องของกลุ่มเยาวชนปลดแอกกลายเป็นกระแสสำคัญในสังคมไทย และเป็นภาพสะท้อนถึงความต้องการเปลี่ยนแปลงในหมู่คนรุ่นใหม่และประชาชนกลุ่มต่างๆ ในวงกว้าง

คลื่นลูกที่ 2 ม็อบแฮมทาโร่: การชุมนุมสร้างสรรค์ของคนรุ่นใหม่

การชุมนุมภายใต้ชื่อ #วิ่งกันนะแฮมทาโร่ เกิดขึ้นเมื่อกลุ่มเยาวชนรุ่นใหม่ รวมถึงนักเรียนระดับมัธยมศึกษา มารวมตัวกันบริเวณอนุสาวรีย์ประชาธิปไตยเพื่อจัดกิจกรรมที่มีลักษณะสร้างสรรค์และเต็มไปด้วยสีสัน โดยใช้สัญลักษณ์จากวัฒนธรรมป๊อปอย่างการ์ตูนแฮมทาโร่เป็นธีมหลักพร้อมทั้งดัดแปลงบทเพลงประกอบการ์ตูนให้สะท้อนเนื้อหาทางการเมือง กิจกรรมนี้จัดโดยกลุ่มที่เรียกตัวเองว่า “เหล่าสหายแฮมสเตอร์ผู้รักประชาธิปไตย” ซึ่งเป็นหนึ่งในกิจกรรมการชุมนุมแรกๆ ที่ไม่ได้จัดภายในสถานศึกษาแต่ดึงดูดกลุ่มเยาวชนจำนวนมาก โดยเฉพาะนักเรียนระดับมัธยมที่มารวมตัวกันราวกับเป็นการนัดพบปะในบรรยากาศสนุกสนานจุดเด่นของการชุมนุม มีดังนี้ (กรุณพร เชษฐพยัคฆ์ และอัษฎาวุธ บุญฤทธิศักดิ์, 2564)

- 1) ไม่มีเวทีปราศรัยแต่มีการแจกเนื้อเพลงที่ดัดแปลงจากบทเพลงประกอบการ์ตูนเรื่องแฮมทาโร่ให้สะท้อนข้อเรียกร้องทางการเมืองในลักษณะที่เข้าใจง่ายและสร้างความสนใจ
- 2) กิจกรรมวิ่งรอบอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย ซึ่งผู้เข้าร่วมวิ่งไปพร้อมกับร้องเพลงดัดแปลง เช่น “ออกมาวิ่ง วิ่งนะ วิ่งนะแฮมทาโร่ ตื่นออกจากรัง วิ่งนะ วิ่งนะแฮมทาโร่ ของอร่อยที่สุดก็คือ ภาษีประชาชน (ยุบสภา!)”
- 3) การแจกเมล็ดทานตะวัน ซึ่งเป็นอาหารโปรดของแฮมทาโร่เพื่อเพิ่มความน่าสนใจและสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเอง

ในขบวนการยังมีการนำวัฒนธรรมป๊อปอื่นๆ มาใช้ เช่น มาสคอตไดโนเสาร์และการใช้คำพูดจากตัวละครในอนิเมะชื่อดังอย่าง “ทหารคนเดียวที่ฉันเชิดชูคือหัวหน้าหน่วยรีไวล์” จาก Attack on Titan สำหรับผู้สังเกตการณ์และผู้เข้าร่วมหลายคนกิจกรรมในวันนั้นสร้างความรู้สึกเหมือนการย้อนกลับไปวัยเยาว์ มีบรรยากาศคล้ายงานกีฬาที่เต็มไปด้วยความสนุกสนาน แม้ว่าการวิ่งในรอบสุดท้ายอาจทำให้หลายคนรู้สึกเหนื่อย แต่ก็เป็นการแสดงออกถึงพลังของคนรุ่นใหม่อย่างชัดเจน กิจกรรมนี้สะท้อนให้เห็นถึงความคิดสร้างสรรค์และพลังแห่งการเปลี่ยนแปลงของเยาวชนไทย ซึ่งแม้จะเป็นเพียงก้าวแรก แต่ก็แสดงถึงความมุ่งมั่นและความหวังในการสร้างอนาคตใหม่ให้กับประเทศ (กรุณพร เชษฐพยัคฆ์ และอัษฎาวุธ บุญฤทธิศักดิ์, 2564)

คลื่นลูกที่ 3 ธรรมชาติจะไม่ทน: การชุมนุมเปิดเพดานด้วย 10 ข้อเรียกร้องปฏิรูปสถาบันกษัตริย์

การชุมนุมครั้งสำคัญที่จัดขึ้นในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดยกลุ่มแนวร่วมธรรมศาสตร์และการชุมนุม ได้กลายเป็นหนึ่งในเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ด้วยการประกาศ 10 ข้อเรียกร้องเพื่อการปฏิรูปสถาบันกษัตริย์ อย่างเปิดเผย ซึ่งนับเป็นก้าวสำคัญที่สร้างแรงกระเพื่อมอย่างมากต่อสังคมและวงการสื่อมวลชน ในช่วงเวลานั้น ประเด็นเรื่องการแก้ไขรัฐธรรมนูญเป็นประเด็นร้อนแรงที่อยู่ในกระแสของการเคลื่อนไหวทางสังคม ซึ่งได้กลายมาเป็นหนึ่งในข้อเรียกร้องสำคัญของผู้ชุมนุม นอกจากนี้ โครงการ iLaw (โครงการอินเทอร์เน็ตเพื่อกฎหมายประชาชน) ซึ่งเป็นองค์กรพัฒนาเอกชนที่ผลักดันประเด็นด้านกฎหมาย ก็ได้เปิดตัวแคมเปญ “แก้รัฐธรรมนูญฉบับประชาชน” ในช่วงเวลาใกล้เคียงกัน (กรณพร เชษฐพยัคฆ์ และอัษฎาวุธ บุญฤทธิ์ศักดิ์, 2564)

การนำเสนอประเด็น 10 ข้อเรียกร้อง ได้สร้างความท้าทายให้กับวงการสื่อมวลชนในแง่ของการรายงานอย่างมาก หลายสำนักข่าวต้องเผชิญคำถามว่า ควรรายงานเหตุการณ์นี้อย่างไร และจะเลือกใช้คำอย่างไร ในการสื่อสารที่เหมาะสมและเป็นกลาง ท่ามกลางความคาดหวังและข้อจำกัดที่มีอยู่สำหรับ The MATTER และสื่ออื่น ๆ การรายงานในวันนั้นไม่เพียงเป็นการนำเสนอข้อเท็จจริง แต่ยังเป็นการ “ขยับบาร์” หรือปรับมาตรฐานการนำเสนอข่าวของสื่อในประเทศไทย โดยต้องผ่านการหารืออย่างเข้มข้นระหว่างทีมงาน บรรณาธิการ และผู้บริหาร เพื่อกำหนดแนวทางการรายงานที่เหมาะสม เหตุการณ์ในวันนั้นสะท้อนให้เห็นว่า การขยับบาร์ของสื่อมวลชนจำเป็นต้องสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในสังคมอย่างรอบคอบ ในฐานะผู้สื่อข่าว เราต้องไม่เพียงติดตามความเคลื่อนไหวของสังคม แต่ยังคงวางแนวทางการรายงานที่จะช่วยให้สังคมก้าวไปข้างหน้าอย่างสร้างสรรค์และมีความรับผิดชอบร่วมกัน (กรณพร เชษฐพยัคฆ์ และอัษฎาวุธ บุญฤทธิ์ศักดิ์, 2564)

คลื่นลูกที่ 4 เสากลางจะหักผัดเจ็การ: การรายงานเหตุการณ์จากการชุมนุมถึงสถานการณ์การจับกุมแกนนำ

ในช่วงที่มหาวิทยาลัยต่างๆ ทั่วประเทศมีการจัดการชุมนุมอย่างต่อเนื่อง กลุ่มนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้จัดแพลตฟอร์ม #เสากลางจะหักผัดเจ็การ บริเวณลานพระบรมรูปสองรัชกาล ทว่าด้วยสภาพอากาศที่มีฝนตกปรอยๆ ทำให้กิจกรรมต้องย้ายมาจัดใต้ตึกคณะอักษรศาสตร์ ท่ามกลางบรรยากาศที่มีผู้เข้าร่วมจำนวนมากจนพื้นที่ภายในแออัดและอบอ้าวในวันดังกล่าวขณะที่ทีมผู้สื่อข่าวตั้งใจติดตามการชุมนุมเพื่อเก็บข้อมูลบรรยากาศกลับได้รับแจ้งข่าวว่า นายพริษฐ์ วัชรภูมิ (เพนกวิน)

แกนนำนักศึกษาที่มีบทบาทสำคัญ ถูกจับกุมตัวด้วยหมายจับจากกรณีการชุมนุมเมื่อวันที่ 6 สิงหาคมที่ผ่านมา เหตุการณ์นี้ทำให้ผู้สื่อข่าวตัดสินใจเดินทางไปที่สถานีตำรวจนครบาลสำราญราษฎร์ ซึ่งมีรายงานว่าเพนกวินจะถูกควบคุมตัวไป นับเป็นครั้งแรกที่ทีมผู้สื่อข่าวลงพื้นที่ที่สถานีตำรวจเพื่อรายงานสถานการณ์ ท่ามกลางสายฝนและข้อจำกัดในการเข้าถึงพื้นที่ที่เจ้าหน้าที่ตำรวจได้กันไว้ ส่งผลให้ผู้สื่อข่าวต้องยืนรออยู่บริเวณพุดพาดด้านหน้าสถานีร่วมกับกลุ่มมวลชน เพื่อนของผู้ถูกจับกุม และนักข่าวจากสำนักอื่นๆ (กรณพร เชษฐพยัคฆ์ และอัษฎาวุธ บุญฤทธิ์ศักดิ์, 2564)

หลังจากรอจนเวลาประมาณ 19.00 น. มีรายงานว่าเพนกวินจะถูกย้ายไปที่สถานีตำรวจนครบาลตลิ่งชัน ทีมผู้สื่อข่าวจึงรีบเดินทางไปยังปลายทางใหม่ ทว่าระหว่างทางกลับได้รับแจ้งว่าเพนกวินจะถูกส่งตัวกลับมาที่สถานีตำรวจนครบาลสำราญราษฎร์ตามเดิม การเปลี่ยนแปลงอย่างกะทันหันทำให้เกิดความล่าช้าและเมื่อทีมเดินทางกลับถึงที่หมายในเวลา 21.00 น. เพนกวินได้ถูกนำตัวเข้าไปในสถานีแล้ว แม้จะผิดหวังที่ไม่ได้บันทึกภาพขณะเพนกวินถูกส่งตัวแต่ทีมผู้สื่อข่าวยังคงติดตามสถานการณ์ต่อเนื่อง ท่ามกลางบรรยากาศฝนปรอย ๆ ที่หน้า สน.สำราญราษฎร์ ซึ่งเต็มไปด้วยมวลชนที่มาร่วมชุมนุม มีเครื่องเสียง การแสดงดนตรี และแกนนำอย่าง น.ส.ปณิสา ลีทิจิวิวัฒน์กุล (รุ่ง) และ นายภาณุพงศ์ จาดนอก (ไมค์) ที่เดินทางมาสมทบในโอกาสเดียวกัน ทีมผู้สื่อข่าวยังได้สัมภาษณ์ รองศาสตราจารย์ ดร.ประจักษ์ ก้องกีรติ ซึ่งให้ความเห็นว่าสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นการแสดงออกอย่างสงบและสันติที่สุดในรอบทศวรรษของการเคลื่อนไหวทางการเมืองในประเทศไทย แม้เวลาจะผ่านไปกว่าหนึ่งปีแต่แกนนำอย่างเพนกวิน รุ่ง และนายอานนท์ นำภา ยังคงยืนยันในแนวทาง สันติวิธี อย่างต่อเนื่อง ซึ่งสะท้อนถึงความตั้งใจและความมุ่งมั่นของขบวนการนักศึกษาและประชาชนที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเมืองในประเทศ (กรณพร เชษฐพยัคฆ์ และอัษฎาวุธ บุญฤทธิ์ศักดิ์, 2564)

คลื่นลูกที่ 5 มีอบ 16 สิงหาคม: ชีตเส้นตายไล่เผด็จการ

หลังจากการชุมนุมใหญ่เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม ที่จัดโดยกลุ่มเยาวชนปลดแอก คณะประชาชนปลดแอก ซึ่งเป็นการขยายตัวจากกลุ่มเยาวชนปลดแอกได้รับการจัดการที่เข้มข้นขึ้น ทีมงานจึงเตรียมพร้อมอย่างเต็มที่กำลังด้วยนักข่าวภาคสนามและทีมมอนิเตอร์ออนไลน์รวมเกือบสิบคนจากสมาชิกทีมทั้งหมดในขณะนั้น 14 คน แบ่งหน้าที่อย่างชัดเจนระหว่างทีมสัมภาษณ์ผู้ชุมนุม ทีมรายงานสถานการณ์จากหน้าเวทียุทธและทีมติดตามเหตุการณ์จากระยะไกลผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (กรณพร เชษฐพยัคฆ์ และอัษฎาวุธ บุญฤทธิ์ศักดิ์, 2564)

การประชุมในวันดังกล่าวเริ่มต้นขึ้นในเวลา 15.00 น. ทีมงานเดินทางถึงพื้นที่ก่อนเวลาเริ่มประมาณหนึ่งชั่วโมงเพื่อดำเนินการลงทะเบียน รับป้ายชื่อมือ และสำรวจบรรยากาศโดยรอบ พบว่ามวลชนเริ่มทยอยมานั่งรอพร้อมป้ายข้อความหลากหลายตั้งแต่เวที่ยังไม่ตั้ง หนึ่งในข้อความที่โดดเด่นคือชายที่สวมเสื้อที่มีรูป อาจารย์สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล พร้อมป้ายที่มีข้อความว่า “ขอโทษพี่น้องเสื้อแดงที่เคยเข้าใจผิด” ซึ่งข้อความนี้เป็นจุดเริ่มต้นของกระแสขอโทษและทบทวนความเข้าใจต่อกลุ่มคนเสื้อแดงบนสื่อสังคมออนไลน์ในเวลาต่อมา ระหว่างการประชุม ทีมงานติดตามสถานการณ์หน้าเวทีตั้งแต่ช่วงเริ่มปราศรัย โดยใช้สื่อออนไลน์อย่าง Twitter และ Facebook ในการรายงานเนื้อหาสำคัญจากการปราศรัยและบรรยากาศโดยรอบ (กรณพร เชษฐพยัคฆ์ และอัษฎาวุธ บุญฤทธิ์ศักดิ์, 2564)

อย่างไรก็ตาม เมื่อจำนวนผู้เข้าร่วมเพิ่มขึ้นในช่วงเย็นสัญญาณอินเทอร์เน็ตบริเวณพื้นที่เริ่มมีปัญหาทำให้หนักข่าวดังต้องวิ่งออกจากเขตหน้าเวทีเพื่ออัปโหลดข้อมูลและภาพถ่ายไปยังทีมที่มอนิเตอร์ออนไลน์ เนื้อหาการปราศรัยในครั้งนี้ครอบคลุมประเด็นสำคัญหลายด้าน ทั้งด้านการศึกษา สิทธิแรงงาน ความเท่าเทียมทางเพศ (เฟมินิสต์และ LGBTQ+) ปัญหาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมถึงประเด็นการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ซึ่งสะท้อนถึงความต้องการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างในสังคมไทย การชุมนุมในวันนี้ยังดึงดูดผู้เข้าร่วมหลากหลายวัย ทั้งนักเรียนมัธยม กลุ่มคนเสื้อแดง และคนวัยทำงานจากการสังเกตการณ์ ทีมงานประเมินว่าช่วงที่มีผู้ชุมนุมหนาแน่นที่สุดอยู่ในช่วง 18.00 น. โดยพื้นที่ชุมนุมกินบริเวณครึ่งหนึ่งของ อนุสาวรีย์ประชาธิปไตยและขยายไปจนถึงแยกคอกวัว สะท้อนถึงจำนวนผู้เข้าร่วมที่มากที่สุดในรอบ 7-8 ปี ก่อนที่มวลชนจะเริ่มทยอยกลับบ้านในช่วงค่ำ (กรณพร เชษฐพยัคฆ์ และอัษฎาวุธ บุญฤทธิ์ศักดิ์, 2564)

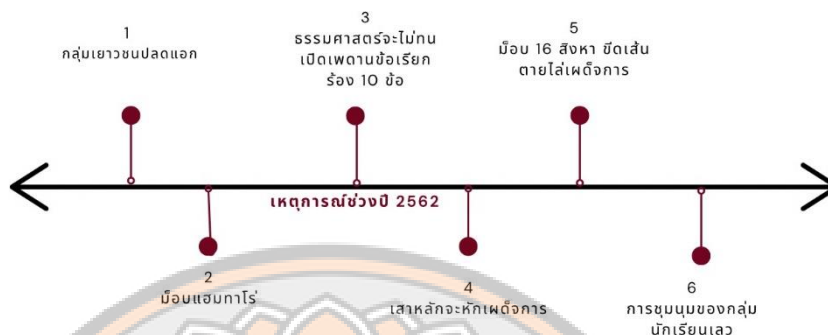
เมื่อการประชุมสิ้นสุดในเวลาประมาณ 22.00 น. ทีมงานได้รับแจ้งว่าแกนนำคณะประชาชนปลดแอกกำลังเดินทางไปยังสถานีตำรวจนครบาลสำราญราษฎร์เพื่อรายงานตัวจากข้อกล่าวหาเกี่ยวกับการจัดการชุมนุมทีมงานจึงเปลี่ยนเส้นทางไปติดตามสถานการณ์ที่สถานีตำรวจดังกล่าว เมื่อไปถึงพบว่ามีการปิดกั้นทางเข้าโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจท่ามกลางความวุ่นวายระหว่างการ์ดผู้ชุมนุมและเจ้าหน้าที่ สุดท้ายตำรวจตัดสินใจไม่รับการรายงานตัวจากแกนนำซึ่งทำให้พวกเขาต้องกลับไปประชุมและออกแถลงการณ์ที่บริเวณเสาชิงช้า แทน โดยนายอานนท์ นักรา หนึ่งในแกนนำได้ยืนยันว่าแกนนำทุกคนได้แสดงเจตนามอบตัวแล้วแต่เป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ขาดความชัดเจนในขั้นตอนดำเนินการ (กรณพร เชษฐพยัคฆ์ และอัษฎาวุธ บุญฤทธิ์ศักดิ์, 2564)

คลื่นลูกที่ 6 หนรู้อาหูนม้นเลว: การตีเบตสุดร้อนแรงระหว่างกลุ่มนักเรียนเลวและ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ บนเวทีชุมนุมหน้ากระทรวงศึกษาธิการ

การประชุมครั้งนี้เรียกได้ว่าเป็นอีกหนึ่งเหตุการณ์ที่เต็มไปด้วยพลังสร้างสรรค์และความมุ่งมั่นของกลุ่ม “นักเรียนเลว” ซึ่งเป็นกลุ่มเคลื่อนไหวประเด็นการศึกษาที่ก่อตั้งโดยนักเรียนมัธยม กลุ่มนี้เคยสร้างความสนใจมาแล้วจากการขึ้นปราศรัยบนเวทีชุมนุมใหญ่ #มีอบ16สิงหา ก่อนที่จะจัดการชุมนุมของตนเองโดยมุ่งเน้นไปที่การปฏิรูปการศึกษา (กรุณพร เซษฐพยัคฆ์ และอัษฎาวุธ บุญฤทธิ์ศักดิ์, 2564)

หลังจากจัดกิจกรรมผูกโบขาวที่หน้ากระทรวงศึกษาธิการเมื่อวันที่ 19 สิงหาคม กลุ่มนักเรียนเลวได้ยกระดับการจัดงานครั้งนี้ให้มีความเป็นระบบและสร้างผลกระทบมากยิ่งขึ้น โดยจัดเวทีปราศรัยพร้อมพร้อมต่าง ๆ เช่น พวงหรีดจากโรงเรียนต่าง ๆ โต๊ะลงทะเบียนผู้เข้าร่วม ป้ายสถานะที่มีข้อความล้อเลียน และการแจกป้ายที่สื่อถึงความสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งสะท้อนความคิดสร้างสรรค์และอารมณ์ขันของกลุ่มผู้จัด แม้ผู้เขียนจะได้รับป้ายระบุสถานะว่าป่า เนื่องจากป้ายอื่นหมดแล้ว ก็ยอมรับบทบาทนี้ด้วยความยินดี ประเด็นการเรียกร้องหลัก ในการชุมนุมครั้งนี้ ได้แก่ 1) การปฏิรูปการศึกษา 2) การยุติการคุกคามนักเรียน 3) การยกเลิกกฎระเบียบที่ล่าสมัย นอกจากนี้ นักเรียนยังนำเสนอประเด็นอื่น ๆ ผ่านการแสดงออกที่สะท้อนความหลากหลายของปัญหา เช่น นักเรียนที่คลุมธงสีรุ้งเพื่อสื่อถึงสิทธิของกลุ่ม LGBTQ+ นักเรียนที่นอนแผ่ราบกับพื้น เพื่อแสดงให้เห็นว่าระบบการศึกษาทำร้ายพวกเขาและนักเรียนอาชีวะที่เรียกร้องความเท่าเทียมในระบบการศึกษา สิ่งที่น่าประทับใจอย่างยิ่งคือความคิดสร้างสรรค์ในการจัดกิจกรรมบนเวที ซึ่งมีการเตรียมฉากหลังที่เปลี่ยนไปตามกิจกรรม เช่น ฉากหลังที่เลียนแบบเวที Shutdown Bangkok อันเชื่อมโยงกับบทบาทของรัฐมนตรี ณัฐพล ทีปสุวรรณ ในอดีต รวมถึงป้ายการ์ตูนล้อเลียนที่สร้างสีสันและแรงกดดัน จนนำไปสู่การตีเบตระหว่างรัฐมนตรีและกลุ่มนักเรียนเลวในที่สุด (กรุณพร เซษฐพยัคฆ์ และอัษฎาวุธ บุญฤทธิ์ศักดิ์, 2564)

แผนภาพที่ 10 (Timeline Map) ช่วงเหตุการณ์หลักของวิกฤตการเมืองไทยในปี 2562

ที่มา: ผู้วิจัย.(2568)

จากแผนภาพที่ 10 (Timeline Map) ช่วงเหตุการณ์หลักของวิกฤตการเมืองไทยในปี 2562 เหตุการณ์ทางการเมืองปี 2562 ถือเป็นคลื่นลูกใหม่ของการเคลื่อนไหวภาคประชาชนที่นำโดยคนรุ่นใหม่ตั้งแต่ นักศึกษาไปจนถึงนักเรียนมัธยม การชุมนุมเริ่มจากการไม่พอใจต่อการยุบพรรคอนาคตใหม่ และขยายสู่การเรียกร้องการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง เช่น การปฏิรูปการเมือง การศึกษา และสิทธิเสรีภาพของประชาชน การใช้สัญลักษณ์วัฒนธรรมป๊อป เช่น แอมทาโร่ หรือกิจกรรมสร้างสรรค์ ทำให้การเคลื่อนไหวเข้าถึงผู้คนได้ง่ายและแพร่หลายมากขึ้นพลังของเยาวชนในปีนี้เป็นเพียงแค่สะท้อนความไม่พอใจต่อรัฐบาลแต่ยังเผยให้เห็นถึงจิตสำนึกทางประชาธิปไตยรุ่นใหม่ที่ต้องการปฏิรูปประเทศอย่างสันติและเท่าเทียม เหตุการณ์เหล่านี้จึงกลายเป็นรากฐานของการเคลื่อนไหวที่ขยายตัวอย่างกว้างขวางในปีต่อมา 2563-2564 และกลายเป็นบทสำคัญในประวัติศาสตร์การเมืองร่วมสมัยไทย

เหตุการณ์ในช่วงปี 2563

คลื่นลูกที่ 1 19 กันยายนอำนาจคืนราษฎร การชุมนุมครั้งประวัติศาสตร์และการรายงานเหตุการณ์ครั้งสำคัญ

เมื่อวันที่ 19-20 กันยายน 2563 สนามหลวงได้กลายเป็นพื้นที่สำหรับประชาชนอย่างแท้จริงกับการชุมนุมค้างคืนครั้งแรกที่สร้างแรงสั่นสะเทือนไปทั่วประเทศภายใต้ชื่อ “19 กันยายนอำนาจคืนราษฎร” การชุมนุมครั้งนี้ไม่เพียงแต่สะท้อนพลังของผู้ชุมนุมเท่านั้นแต่ยังเปิดโอกาสให้ The MATTER ได้ทดลองวิธีการรายงานข่าวแบบใหม่ด้วย นี่เป็นครั้งแรกที่ทีม The MATTER เริ่มไลฟ์สดรายงานเหตุการณ์จากพื้นที่การชุมนุม ซึ่งก่อนหน้านี้ The MATTER ใช้เพียงการรายงานผ่านทวีตเตอร์แบบ

เรียลไทม์และการสรุปเหตุการณ์ลงเฟซบุ๊ก การไลฟ์ครั้งแรกเริ่มต้นตั้งแต่ช่วงที่รถเครื่องเสียงยังอยู่ในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ท่าพระจันทร์ก่อนเคลื่อนย้ายไปยังสนามหลวง ที่แกนนำได้ประกาศเปลี่ยนชื่อเป็น “สนามราษฎร” เพื่อแสดงถึงการเป็นพื้นที่ของประชาชน กิจกรรมที่หลากหลายในสนามราษฎร พื้นที่ถนนโดยรอบ เช่น ถนนหน้าศาลฎีกาและถนนหน้ามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ถูกปิดเพื่อรองรับกิจกรรมต่าง ๆ ในการชุมนุม เช่น เต้นท์อาหารที่จัดโดยทนาย เจริญบุระ บูธลงชื่อสนับสนุน ข้อเสนอแก้ไขกฎหมาย เช่น พ.ร.บ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และข้อเสนอให้การค่าบริการเป็นอาชีพที่ถูกกฎหมาย และเวทีปราศรัยที่เปิดให้ผู้ชุมนุมได้แสดงความเห็นและเรียกร้องการปฏิรูปในหลากหลายประเด็น หนึ่งในประเด็นสำคัญของการชุมนุมคือการผลักดันร่างแก้ไขรัฐธรรมนูญฉบับประชาชนของ iLaw ทีมงานได้สัมภาษณ์ผู้ชุมนุมเกี่ยวกับมุมมองต่อรัฐธรรมนูญ และพบว่าความสนใจในเรื่องนี้ไม่ได้จำกัดเฉพาะผู้ใหญ่ แม้แต่นักเรียนมัธยมก็เริ่มตระหนักว่ารัฐธรรมนูญมีผลกระทบโดยตรงต่อชีวิตพวกเขา (กรณพร เชษฐพยัคฆ์ และอัษฎาวุธ บุญฤทธิศักดิ์, 2564)

การชุมนุมครั้งนี้กินเวลายาวนานถึงเกือบ 24 ชั่วโมง ทีมงานได้ตั้งศูนย์ปฏิบัติงานชั่วคราวในโรงแรมแถวถนนข้าวสาร เพื่อเตรียมพร้อมรายงานข่าว เนื่องจากมีข่าวลือเกี่ยวกับการสลายการชุมนุม ทีมช่างภาพจึงทำงานตลอดคืน โดยช่วงรุ่งเช้าวันที่ 20 กันยายน ทีมงานได้รายงานสดพีธีฝัง “หมุดคณะราษฎรใหม่” บริเวณสนามราษฎร ซึ่งดึงดูดผู้ชมจำนวนมากแม้จะเป็นช่วงเช้าตรู่ หลังพิธีฝังหมุดเสร็จสิ้น การชุมนุมได้เคลื่อนขบวนไปยังพระบรมมหาราชวัง แม้จะเป็นการตัดสินใจที่เกิดขึ้นกะทันหัน แต่เจ้าหน้าที่ ศฝ. (กองบังคับการอารักขาและควบคุมฝูงชน) ได้ตั้งแนวสกัดไว้ ทำให้ขบวนต้องหยุดชะงักในที่สุด การชุมนุมสิ้นสุดลงเมื่อ รุ่ง ปณิสยา ตัวแทนแกนนำ ยื่นข้อเรียกร้องปฏิรูปสถาบันกษัตริย์ต่อผู้บัญชาการตำรวจนครบาล การชุมนุมครั้งนี้ไม่เพียงสร้างประวัติศาสตร์ใหม่ในเชิงการเมือง แต่ยังส่งผลให้แกนนำหลายคนถูกดำเนินคดีและถูกควบคุมตัวเป็นเวลานาน หลายคนยังต้องขึ้นศาลจนถึงทุกวันนี้ เหตุการณ์นี้สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนผ่านทางสังคมและการเมืองที่ขับเคลื่อนโดยพลังของประชาชน (กรณพร เชษฐพยัคฆ์ และอัษฎาวุธ บุญฤทธิศักดิ์, 2564)

คลื่นลูกที่ 2 มีอบ 14 ตุลาคม: เปิดตัวคณะราษฎร 2563 และจุดเริ่มต้นของมีอบมาราธอน

วันที่ 14 ตุลาคม 2563 ถือเป็นอีกหนึ่งหมุดหมายสำคัญของการชุมนุมทางการเมืองในประเทศไทย ซึ่งมีการเดินขบวนจากอนุสาวรีย์ประชาธิปไตยไปยังทำเนียบรัฐบาล โดยการชุมนุมครั้งนี้มีจุดเด่นหลายประการ ทั้งการจัดมีอบค้างคืน การเผชิญหน้ากับเจ้าหน้าที่ และการเริ่มต้นของการชุมนุมต่อเนื่องยาวนานหลายวัน การชุมนุมเริ่มต้นด้วยขบวนที่นำโดยแกนนำและทีมเจรจา เช่น โตโต้-ปิยรัฐ จงเทพ หัวหน้ากลุ่ม We Volunteer (WeVo) และ ลูกเกต-ชลธิชา แจ็งเร็ว นักเคลื่อนไหวเพื่อประชาธิปไตย ระหว่างทาง เจ้าหน้าที่ได้ตั้งรั้วลวดหนามและจอร์รถับเพื่อสกัดเส้นทางเป็นระยะ

โดยเฉพาะเมื่อขบวนมาถึงบริเวณถนนนครสวรรค์ ขบวนต้องหยุดชะงักเป็นเวลาหลายชั่วโมง เนื่องจาก มีรถบัสของเจ้าหน้าที่จอดขวางถนน สถานการณ์ในช่วงนี้ถูกคาดการณ์ว่าเจ้าหน้าที่พยายามป้องกันไม่ให้ผู้ชุมนุมเข้าใกล้ ขบวนเสด็จฯ ของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินี และสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าทีปังกรรัศมีโชติฯ ที่กำลังเสด็จฯ ไปถวายผ้าพระกฐิน ถึงแม้ว่าขบวนหลักจะไม่สามารถเดินต่อไปได้แต่มีมวลชนบางส่วนที่เดินมาจากอีกเส้นทางหนึ่งและพบกับขบวนเสด็จฯ บริเวณแยกนางเลิ้ง เหตุการณ์นี้ส่งผลให้ผู้ถูกตั้งข้อหาประทุษร้ายพระราชินีตาม มาตรา 110 (กรณพร เซษฐพยัคฆ์ และ อัมภวรุช บัญญัติศักดิ์, 2564)

หลังการเดินขบวนตลอดช่วงบ่ายผู้ชุมนุมมาถึงทำเนียบรัฐบาลในเวลาประมาณ 18.00 น. บริเวณถนนพิษณุโลกเต็มไปด้วยมวลชนชุมนุมกิจกรรมจากกลุ่มต่าง ๆ และพ่อค้าแม่ค้ารถเข็นอาหาร ซึ่งได้รับการตั้งชื่อเล่นว่า “CIA” (เปรียบเทียบกับหน่วยข่าวกรองกลางของสหรัฐฯ) เนื่องจากพวกเขา มาถึงพื้นที่ชุมนุมก่อนใคร พื้นที่ชุมนุมในวันนั้นมีเวทีปราศรัยหลายจุดตั้งแต่บริเวณแยกสวนมิสกวัน จนถึงเวทีใหญ่ที่สะพานชมัยมรุเชฐ บรรยากาศเต็มไปด้วยความคึกคัก แม้ในช่วงตีกลางคืนประมาณ 23.00 น. มวลชนจำนวนมากยังคงปักหลักฟังการปราศรัย เมื่อแกนนำประกาศว่าจะชุมนุมค้างคืน ผู้ชุมนุมบางส่วนตัดสินใจปักหลักอยู่ที่บริเวณทำเนียบรัฐบาล การชุมนุมครั้งนี้สะท้อนถึงพลังของมวลชนที่ไม่ย่อท้อ นักข่าวในพื้นที่ รวมถึงทีมของเราต่างทำหน้าที่รายงานสถานการณ์ด้วยความเห็นดีเห็นชอบ แต่ก็เต็มเปี่ยมไปด้วยความประทับใจในพลังของประชาชน ก่อนออกจากพื้นที่ในช่วงเที่ยงคืน เราไม่ลืมแวะอุดหนุนอาหารและเครื่องดื่มจากพ่อค้าแม่ค้ารายย่อย เพื่อสนับสนุนเศรษฐกิจชุมชน ซึ่งเป็นอีกหนึ่งแง่มุมที่สะท้อนถึงบทบาทของการชุมนุมในการสร้างความเปลี่ยนแปลงทั้งด้านการเมืองและสังคม การชุมนุม 14 ตุลาคม ไม่เพียงเป็นจุดเริ่มต้นของการชุมนุมมาราธอนที่กินเวลาหลายวัน แต่ยังเป็นเวทีเปิดตัว คณะราษฎร 2563 และการเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองครั้งสำคัญของประเทศไทย เหตุการณ์ในวันนั้นยังคงสร้างแรงกระเพื่อมต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ทั้งในแง่ของคติความและผลกระทบต่อการขับเคลื่อนประชาธิปไตยในประเทศ (กรณพร เซษฐพยัคฆ์ และ อัมภวรุช บัญญัติศักดิ์, 2564)

คลื่นลูกที่ 3 การชุมนุม 15 ตุลาคม: พลังประชาชนที่สี่แยกราชประสงค์

วันที่ 15 ตุลาคม 2563 ถือเป็นอีกหนึ่งวันสำคัญในประวัติศาสตร์การเคลื่อนไหวทางการเมืองของประเทศไทย เมื่อประชาชนหลังไหลมารวมตัวกันที่สี่แยกราชประสงค์เพื่อแสดงจุดยืนว่าการจับกุมแกนนำไม่สามารถหยุดยั้งการชุมนุมหรือความต้องการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองได้ ในเช้าตรู่ของวันที่ 15 ตุลาคม รัฐบาลประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรงในกรุงเทพมหานคร โดยให้เหตุผลว่าเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในพื้นที่ หลังจากนั้นเวลาประมาณ 04.00 น. เจ้าหน้าที่ได้เข้าสลายการ

ชุมนุมบริเวณทำเนียบรัฐบาล โดยใช้โล่และกำลังตำรวจควบคุมฝูงชน (คฝ.) เป็นหลักในการดันแนวผู้ชุมนุมและจับกุมแกนนำบางส่วน อย่างไรก็ตาม ไม่มีการใช้อาวุธในปฏิบัติการครั้งนี้ เหตุการณ์ครั้งนี้จุดกระแสวิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวาง และแทนที่จะยุติการเคลื่อนไหวแต่กลับยิ่งกระตุ้นให้ประชาชนจำนวนมากออกมารวมตัวอีกครั้งในช่วงบ่ายของวันเดียวกัน โดยแกนนำคณะราษฎรและกลุ่มแนวร่วมธรรมศาสตร์และการชุมนุมได้ประกาศนัดหมายชุมนุมที่ แยกราชประสงค์ ตั้งแต่เวลา 15.30 น. มวลชนเริ่มทยอยเดินทางมารวมตัวที่แยกราชประสงค์ ขณะที่เจ้าหน้าที่ตำรวจควบคุมฝูงชนจำนวนมากตั้งแถวเตรียมพร้อมบริเวณใกล้เคียงผู้ชุมนุมตอบโต้ด้วยการคล้องแขนเดินประจันหน้ากับเจ้าหน้าที่ จนสามารถกดดันให้เจ้าหน้าที่ล่าถอย(กรณพร เซษฐพยัคฆ์ และอัษฎาวุธ บุญฤทธิ์ศักดิ์, 2564)

บนเวทีปราศรัย มีแกนนำและตัวแทนกลุ่มต่างๆ ขึ้นกล่าวสุนทรพจน์ตลอดทั้งวัน โดยหนึ่งในผู้ที่มีความสนใจอย่างมากคือ ครูใหญ่-อรรถพล บัวพัฒน์ ซึ่งใช้ถ้อยคำที่สร้างสรรค์และมีเอกลักษณ์ เช่น การใช้คำว่า “แก๊งค์แครอท” หรือ “เผ่ามังกรฟ้า” เพื่อพาดพิงถึงบุคคลและสถานการณ์ทางการเมืองอย่างมีนัยยะสำคัญในช่วงคำวมวลชนที่แน่นเต็มพื้นที่บริเวณแยกราชประสงค์ได้ร่วมกันเปิดแฟลชโทรศัพท์มือถือสร้างภาพที่สื่อถึงความหวังและการรวมพลังของประชาชนในยามที่ประเทศกำลังเผชิญความท้าทาย การกระทำนี้กลายเป็นภาพจำของการชุมนุมและถูกแชร์อย่างแพร่หลายในโซเชียลมีเดียพร้อมแฮชแท็ก #15ตุลาไปราชประสงค์ ที่ติดเทรนด์อันดับหนึ่งบนทวิตเตอร์ แม้ว่าการจับกุมแกนนำสำคัญอย่าง เพนกวิ้น พิรัชฐ์ ชิวารักษ์, นายอานนท์ นาคา, และ รุ่ง ปันสยา สิทธิจิรวัฒนกุล จะเป็นหนึ่งในมาตรการที่รัฐใช้เพื่อหยุดยั้งการชุมนุมแต่กลับกลายเป็นปัจจัยที่ยิ่งกระตุ้นให้ประชาชนมองเห็นความไม่เป็นธรรมในระบบมากยิ่งขึ้น การชุมนุมที่แยกราชประสงค์ในวันที่ 15 ตุลาคมจึงไม่ได้เป็นเพียงการรวมตัวของมวลชนหากแต่เป็นการประกาศให้เห็นว่าการจับกุมแกนนำหรือการสลายการชุมนุมอย่างไม่เป็นธรรมไม่สามารถยุติพลังของประชาชนในการเรียกร้องประชาธิปไตยได้ (กรณพร เซษฐพยัคฆ์ และอัษฎาวุธ บุญฤทธิ์ศักดิ์, 2564)

การชุมนุมวันที่ 16 ตุลาคม 2563: จุดเริ่มต้นของการใช้รถฉีดน้ำแรงดันสูงในปฏิบัติการสลายการชุมนุม วันถัดมาจากการชุมนุมเมื่อวันที่ 15 ตุลาคม 2563 ได้มีการชุมนุมในวันที่ 16 ตุลาคม 2563 อีกครั้งนับเป็นอีกหนึ่งวันสำคัญในประวัติศาสตร์การเคลื่อนไหวทางการเมืองของไทยเป็นการชุมนุมที่แยกปทุมวันในครั้งนี้ไม่เพียงสะท้อนถึงการปรับตัวเชิงยุทธศาสตร์ของผู้ชุมนุมแต่ยังเป็นเหตุการณ์ที่มีการใช้รถฉีดน้ำแรงดันสูง (จีโน่) เป็นครั้งแรกซึ่งกลายเป็นสัญลักษณ์ของการปราบปรามที่รัฐนำมาใช้ในหลายการชุมนุมหลังจากนั้นหลังจากแกนนำประกาศยุติการชุมนุมในคืนวันที่ 15 ตุลาคม ได้มีการนัดหมายชุมนุมอีกครั้งในสถานที่เดิมที่แยกราชประสงค์ในวันถัดไป อย่างไรก็ตามเจ้าหน้าที่ตำรวจได้ดำเนินการปิดกั้นพื้นที่ตั้งแต่ช่วงบ่าย โดยนำรั้วลวดหนามมาวางและจัดกำลังเจ้าหน้าที่ประจำ

จุดต่างๆ ทำให้แกนนำต้องปรับแผนอย่างเร่งด่วนโดยประกาศผ่านเฟซบุ๊กและแอปพลิเคชันเทเลแกรม เพื่อเปลี่ยนสถานที่ชุมนุมไปที่แยกปทุมวันการเปลี่ยนแปลงสถานที่ชุมนุมแบบฉับพลันเช่นนี้เป็นครั้งแรกที่แสดงถึงความยืดหยุ่นและความสามารถในการหลบหลีกของผู้ชุมนุม วิธีการนี้ได้รับการขนานนามจากผู้ชุมนุมว่า “แกงตำรวจ” ซึ่งหมายถึงการทำให้เจ้าหน้าที่รัฐสับสนและต้องปรับเปลี่ยนแผนการรับมืออย่างเร่งด่วน (กรณพร เซษฐพยัคฆ์ และอัษฎาวุธ บุญฤทธิศักดิ์, 2564)

เมื่อการชุมนุมเริ่มขึ้นที่แยกปทุมวันในช่วงเย็นบรรยากาศในพื้นที่เต็มไปด้วยความตึงเครียดแม้การชุมนุมจะเริ่มต้นอย่างสงบแต่ในเวลาต่อมาเกิดการปรากฏตัวของรถจีโน่ ซึ่งถูกนำมาใช้ในการฉีดน้ำผสมสารเคมีและสีฟ้าใส่ผู้ชุมนุมเพื่อควบคุมฝูงชนภาพจากเหตุการณ์เผยให้เห็นว่าเจ้าหน้าที่เริ่มปฏิบัติการด้วยการตั้งแถวฉีดน้ำใส่แนวหน้าของผู้ชุมนุมซึ่งพยายามตั้งรับด้วยร่มและมีเปล่า อย่างไรก็ตามน้ำแรงดันสูงผสมสารเคมีทำให้มีผู้ชุมนุมจำนวนมากได้รับบาดเจ็บและเกิดการระคายเคือง โดยในบางกรณีแม้แต่เด็กหรือผู้ที่ไม่ได้เข้าร่วมการชุมนุมก็ได้รับผลกระทบในขณะเดียวกันสื่อมวลชนที่ปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่ยังขาดอุปกรณ์ป้องกันที่เหมาะสม เช่น หน้ากากกันแก๊สหรือชุดกันสารเคมี ทำให้เกิดปัญหาในการรายงานสถานการณ์อย่างครบถ้วนการเผชิญหน้าครั้งนี้จึงเป็นบทเรียนสำคัญที่กระตุ้นให้ทั้งผู้ชุมนุมและสื่อมวลชนเตรียมตัวรับมือกับความรุนแรงที่อาจเพิ่มขึ้นในการชุมนุมครั้งถัดไป การฉีดน้ำผสมสีฟ้าในครั้งนี้ไม่เพียงแค่สร้างผลกระทบทางกายภาพแต่ยังกลายเป็นสัญลักษณ์ของการปราบปรามที่ผู้ชุมนุมใช้สะท้อนถึงความไม่เป็นธรรมที่ได้รับจากรัฐผู้ชุมนุมได้นำสีฟ้ามาใช้ในการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์และตอบโต้รัฐด้วยวิธีสันติ ในเวลาต่อมาหลังการสลายการชุมนุมสภาพพื้นที่บริเวณแยกปทุมวันถูกจัดการอย่างรวดเร็ว ขวดน้ำ ซากร่ม และเศษวัสดุอื่นๆ ที่ใช้ในการชุมนุมถูกเก็บกวาดจนหมดสิ้นถนนกลับมาเปิดใช้งานตามปกติเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเมื่อไม่กี่ชั่วโมงก่อนหน้านั้นแทบไม่หลงเหลือร่องรอยให้เห็น (กรณพร เซษฐพยัคฆ์ และอัษฎาวุธ บุญฤทธิศักดิ์, 2564)

อย่างไรก็ตาม สำหรับผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์ภาพความรุนแรงจากรัฐที่กระทำต่อประชาชนยังคงอยู่ในความทรงจำ เช่น ภาพของนักเรียนหญิงที่ยืนเปียกปอนพร้อมชูสามนิ้วหรือผู้ชุมนุมที่ถูกจับกุมทั้งที่ไม่มีอาวุธใด ๆ เหตุการณ์นี้สะท้อนถึงความขัดแย้งระหว่างรัฐและประชาชนที่ยากจะลืมเลือน การสลายการชุมนุมที่แยกปทุมวันในวันที่ 16 ตุลาคม นับเป็นครั้งแรกที่รัฐใช้อาวุธยุทโธปกรณ์ เช่น รถฉีดน้ำแรงดันสูง ซึ่งนับจากนั้นได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของมาตรการที่รัฐนำมาใช้ในการปราบปรามการชุมนุมอย่างต่อเนื่อง เหตุการณ์นี้ไม่เพียงแต่สะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงเชิงยุทธศาสตร์ของทั้งผู้ชุมนุมและรัฐแต่ยังแสดงให้เห็นถึงความรุนแรงที่เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ในการปฏิบัติการควบคุมฝูงชน ซึ่งในหลายมิติ

อาจไม่สอดคล้องกับมาตรฐานสากลของการรักษาความสงบเรียบร้อย (กรณพร เซษฐพยัคฆ์ และ อัมภาวธ บัญญัติศักดิ์, 2564)

คลื่นลูกที่ 4 การชุมนุมวันที่ 17 ตุลาคม 2563: ยุทธศาสตร์แพลตฟอร์มดาวกระจาย และพลังการเคลื่อนไหวแบบไร้แกนนำ

การชุมนุมวันที่ 17 ตุลาคม: ยุทธการแพลตฟอร์มดาวกระจาย การชุมนุมวันที่ 17 ตุลาคม 2563 ถือเป็นอีกหนึ่งช่วงสำคัญของขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองในประเทศไทยที่สะท้อนถึงการปรับตัวเชิงยุทธศาสตร์ของผู้ชุมนุมเพื่อรับมือกับการควบคุมและปราบปรามจากรัฐ โดยใช้รูปแบบแพลตฟอร์มดาวกระจายใน 3 จุดสำคัญทั่วกรุงเทพฯ ได้แก่ ห้าแยกลาดพร้าว อุดมสุข และวงเวียนใหญ่ แม้ว่าผู้นำการชุมนุมหลายคนจะถูกจับกุมตั้งแต่เช้ามีวันที่ 15 ตุลาคมและยังไม่ได้รับการปล่อยตัวแต่การชุมนุมกลับยิ่งทวีความเข้มข้น โดยเฉพาะหลังเหตุการณ์สลายการชุมนุมที่ใช้รถฉีดน้ำแรงดันสูงเมื่อวันที่ 16 ตุลาคม ส่งผลให้ประชาชนจำนวนมากตัดสินใจเข้าร่วมการชุมนุมในจุดต่างๆ เพื่อแสดงพลังและความไม่พอใจต่อการกระทำของรัฐ การประกาศสถานที่ชุมนุมในวันนี้ยังคงใช้ยุทธศาสตร์เดิม คือ การแจ้งผ่านเพจเฟซบุ๊กของกลุ่มเยาวชนปลดแอกและแอปพลิเคชันเทเลแกรม โดยมีการประกาศสถานที่ในนาทีสุดท้ายเพื่อหลีกเลี่ยงการปิดล้อมของเจ้าหน้าที่รัฐยุทธศาสตร์นี้สร้างความลำบากให้กับเจ้าหน้าที่รวมถึงระบบขนส่งมวลชนหลักอย่าง BTS และ MRT ซึ่งต้องปิดสถานีสำคัญหลายแห่งตั้งแต่ช่วงเที่ยงแม้ประชาชนจะยังไม่ทราบจุดชุมนุมที่แน่ชัด (กรณพร เซษฐพยัคฆ์ และอัมภาวธ บัญญัติศักดิ์, 2564)

หลังจากการประกาศสถานที่ชุมนุมในช่วงปลายการรวมตัวในลักษณะดาวกระจายเกิดขึ้นพร้อมกันใน 3 จุดหลักทั่วกรุงเทพฯ ได้แก่ ห้าแยกลาดพร้าว อุดมสุข และวงเวียนใหญ่ โดยไม่มีแกนนำหรือเวทีปราศรัย จุดเด่นของการชุมนุมในลักษณะนี้ คือ ความกระจายตัวและความเป็นอิสระของผู้ชุมนุม ซึ่งทำให้การควบคุมพื้นที่ของเจ้าหน้าที่เป็นไปได้ยากตัวอย่างที่ชัดเจนคือที่วงเวียนใหญ่ ซึ่งเริ่มต้นจากการรวมตัวเล็กๆ บริเวณอนุสาวรีย์สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชก่อนที่จะมีประชาชนจำนวนมากเข้าร่วมจนสามารถปิดการจราจรบริเวณแยกตากสินได้ทั้งหมด การเคลื่อนไหวนี้เป็นไปอย่างสงบ โดยมีการชูสามนิ้วและเสียงให้กำลังใจจากผู้ขับขีรถจักรยานยนต์ที่ผ่านไปมา การชุมนุมที่ห้าแยกลาดพร้าวได้แสดงถึงการร่วมมือกันของผู้ชุมนุมอย่างชัดเจน เมื่อมีข่าวว่าเจ้าหน้าที่อาจเข้ามาสลายการชุมนุมกลุ่มแนวหน้าได้ตั้งแถวเพื่อป้องกันขณะที่แนวหลังช่วยส่งต่อ อุปกรณ์ป้องกัน เช่น หมวกกันน็อกและร่ม ไปยังแนวหน้าภาพนี้กลายเป็นสัญลักษณ์ของความร่วมมือและกลายเป็นไวรัลในสื่อสังคมออนไลน์ที่

วงเวียนใหญ่ผู้ชุมนุมยังสร้างเอกลักษณ์เฉพาะตัวโดยมีการตะโกนคำถามเชิงประวัติศาสตร์ว่า “ใครฆ่าพระเจ้าตาก?” และเดินขบวนร้องเพลง “เจ้าตาก” ของคาราบาวเพื่อแสดงพลังและความสามัคคีในหมู่ผู้ชุมนุม เหตุการณ์การเผชิญหน้าที่ไม่คาดคิดได้เกิดขึ้นในช่วงค่ำการชุมนุมที่วงเวียนใหญ่เกิดความรุนแรงเล็กน้อยเมื่อมีข่าวลือว่าเจ้าหน้าที่เตรียมสลายการชุมนุม ผู้ชุมนุมบางส่วนเข้าใจผิดเมื่อรถบรรทุกน้ำของกรุงเทพมหานครขับผ่านบริเวณดังกล่าวโดยเข้าใจว่าเป็นรถฉีดน้ำของเจ้าหน้าที่รัฐ อย่างไรก็ตามความเข้าใจผิดนี้ได้รับการแก้ไขและการชุมนุมยุติลงโดยไม่มีเหตุรุนแรงเพิ่มเติม (กรณพร เชษฐพยัคฆ์ และอัษฎาวุธ บุญฤทธิ์ศักดิ์, 2564)

ยุทธศาสตร์ใหม่ของการเคลื่อนไหวในยุคดิจิทัล การชุมนุมวันที่ 17 ตุลาคม 2563 แสดงให้เห็นถึงความยืดหยุ่นและความคิดสร้างสรรค์ของขบวนการเคลื่อนไหวในยุคดิจิทัล การจัดแพลตฟอร์มแบบดาวกระจาย การใช้แพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อประสานงาน และการรวมตัวโดยไม่มีแกนนำล้วนเป็นกลยุทธ์สำคัญที่ช่วยให้การชุมนุมดำเนินต่อไปได้แม้จะต้องเผชิญกับแรงกดดันจากรัฐเหตุการณ์ในวันนี้อย่างยิ่งยวดถึงบทบาทของประชาชนทุกคนที่เข้าร่วมในฐานะ “แกนนำ” ซึ่งไม่เพียงแต่สร้างความเชื่อมั่นในหมู่ผู้ชุมนุมแต่ยังท้าทายแนวทางการควบคุมของรัฐในรูปแบบเดิมๆ อีกด้วย(กรณพร เชษฐพยัคฆ์, 2564)

การชุมนุม 18 ตุลาคม 2563: ยุทธการแพลตฟอร์มดาวกระจายวันที่สอง วันที่ 18 ตุลาคม 2563 ถือเป็นวันที่สองของการจัดแพลตฟอร์มในรูปแบบดาวกระจาย ซึ่งสะท้อนถึงความมุ่งมั่นของผู้ชุมนุมที่ยังคงเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องแม้จะเป็นการชุมนุมติดต่อกันเป็นวันที่ห้าของทั้งผู้เข้าร่วมและทีมงานสื่อมวลชนความเหน็ดเหนื่อยกลับไม่สามารถลดทอนพลังและความตั้งใจของมวลชนได้ การชุมนุมในวันนี้อย่างคงใช้รูปแบบเดิมที่ไม่มีการประกาศสถานที่ล่วงหน้าแต่ผู้ชุมนุมสามารถลงคะแนนเสียงเลือกจุดชุมนุมผ่านช่องทางโซเชียลมีเดีย ซึ่งกลายเป็นแพลตฟอร์มสำคัญสำหรับการกระจายข้อมูลเกี่ยวกับการชุมนุมจำนวนสมาชิกในกลุ่มนี้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจนเกือบถึงหลักแสนคนแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของเทคโนโลยีดิจิทัลในการสนับสนุนการเคลื่อนไหวทางการเมือง ในช่วงแรกมีข่าวลือว่าจะมีการชุมนุมที่แยกท่าพระ อย่างไรก็ตามจุดชุมนุมที่ได้รับการประกาศอย่างเป็นทางการในช่วงบ่าย ได้แก่ อนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ แยกโอศุก และจุดย่อยเพิ่มเติมอย่างอุดมสุขที่มสื่อมวลชนจึงแบ่งกำลังลงพื้นที่ตามจุดต่างๆ โดยผู้เขียนประจำการที่แยกโอศุก(กรณพร เชษฐพยัคฆ์, 2564)

การประชุมที่แยกอโคสสะท้อนถึงแนวคิด “เราทุกคนคือแกนนำ” อย่างชัดเจน โดยผู้ชุมนุมค่อยๆ ทอยเข้ามาจนกระทั่งสามารถปิดแยกอโคสฝั่งมุ่งหน้าไปเพชรบุรีได้แม้จะมีข่าวลือเกี่ยวกับการสลายการประชุมและการใช้รถฉีดน้ำแรงดันสูงเป็นระยะแต่ผู้ชุมนุมยังคงอยู่ในพื้นที่พร้อมให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในพื้นที่นี้ไม่มีการจัดตั้งกลุ่มการ์ดอย่างเป็นทางการแต่มีการขออาสาสมัครผู้ชายออกมาเป็นแนวหน้าและร้องขออุปกรณ์จำเป็น เช่น ไฟฉาย หมวกกันน็อก และอุปกรณ์ป้องกันซึ่งได้รับการสนับสนุนจากมวลชนอย่างต่อเนื่องที่แยกอโคสยังมีเครื่องเสียงขนาดเล็กสำหรับเปิดโอกาสให้ผู้ชุมนุมทั่วไปขึ้นปราศรัย หัวข้อการพูดครอบคลุมตั้งแต่การปฏิรูปกองทัพ การเล่าประสบการณ์จากเหตุการณ์การประชุมปี 2553 ไปจนถึงการปฏิรูปสถาบัน การเปิดประเด็นเกี่ยวกับสถาบันฯ โดยนายอานนท์และแกนนำคนอื่นๆ ได้กระตุ้นให้หัวข้อนี้กลายเป็นที่ถกเถียงอย่างกว้างขวางผู้คนในวันนี้จึงกล้าแสดงความเห็นในประเด็นที่เคยเป็นเรื่องต้องห้ามอย่างเปิดเผย (กรณพร เชษฐพยัคฆ์ และอัษฎาวุธ บุญฤทธิศักดิ์, 2564)

ที่อนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิผู้ชุมนุมรวมตัวกันอย่างหนาแน่นแม้ฝนจะตกหนักแต่ก็ไม่ใช่อุปสรรคต่อการแสดงพลังทางการเมืองผู้เข้าร่วมถือรูปถ่ายแกนนำที่ถูกคุมขังพร้อมตะโกนเรียกร้องอิสรภาพให้กับพวกเขาอีกหนึ่งประเด็นที่โดดเด่นในวันนี้คือการแสดงออกถึงการสนับสนุนประชาธิปไตยในระดับภูมิภาคโดยมีการกล่าวถึง Milk Tea Alliance (พันธมิตรชาวม) ซึ่งเป็นเครือข่ายความร่วมมือระหว่างประชาชนในประเทศไทย ฮองกง และไต้หวัน (ที่ต่อมาขยายไปยังอินเดียและเมียนมา) ผู้ชุมนุมที่อนุสาวรีย์ชัยสมรภูมির่วมกันตะโกนข้อความให้กำลังใจการเคลื่อนไหวในฮองกงว่า “ฮองกงเป็นประเทศ คืนเอกราชให้ฮองกง” เสียงเรียกร้องนี้สร้างภาพจำที่ทรงพลังและได้รับความสนใจอย่างมากแม้จะมีข่าวลือเกี่ยวกับการสลายการประชุมและการใช้ความรุนแรงจากเจ้าหน้าที่แต่ทั้งสามจุดสามารถยุติการประชุมได้อย่างสงบการประชุมในวันที่ 18 ตุลาคม 2563 จึงเป็นอีกหนึ่งตัวอย่างของความสำเร็จในการจัดแฟลชม็อบดาวกระจายที่อาศัยการกระจายอำนาจและความร่วมมือจากผู้ชุมนุมทุกคนโดยไม่ต้องพึ่งพาแกนนำอย่างเป็นทางการนอกจากนี้ การเคลื่อนไหวในวันนี้ยังสะท้อนถึง การรวมตัวของประชาชนในระดับภูมิภาค ที่มีอุดมการณ์ร่วมกันในเรื่องประชาธิปไตยและสิทธิเสรีภาพ ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างเครือข่ายสนับสนุนข้ามพรมแดนในยุคดิจิทัล (กรณพร เชษฐพยัคฆ์, 2564)

คลื่นลูกที่ 5 การชุมนุม 21 ตุลาคม 2563: ขบวนการราษฎรส่งจดหมายลาออกถึง พล.อ. ประยุทธ์ จันทร์โอชา

เมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2563 กลุ่มผู้ชุมนุมใช้ประเด็นการเรียกร้องให้ พล.อ. ประยุทธ์ จันทร์โอชา ลาออกเป็นหัวข้อหลักของการเคลื่อนไหวในวันนั้น โดยมีการจัดกิจกรรมเชิงสัญลักษณ์ผ่านการส่ง “จดหมายลาออก” ถึงนายกรัฐมนตรี ณ ทำเนียบรัฐบาล การรวมตัวที่อนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ จุดเริ่มต้นของการชุมนุมเริ่มจากการนัดหมายให้ประชาชนมารวมตัวกันที่อนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิในช่วงบ่ายสามโมง โดยกลุ่มแรกที่เดินทางมาถึงพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุที่เรียกตัวเองว่า “CIA” ซึ่งเป็นชื่อเล่นที่กลุ่มใช้กันเองโดยติดป้ายกระดาษระบุข้อความนี้บนรถเข็นที่น่าสังเกตคือมีนักเรียนจำนวนมากเข้าร่วมการชุมนุมหลายคนใช้วิธีติดเทปกาวปิดตราโรงเรียนบนเครื่องแบบนักเรียนเพื่อป้องกันการถูกระบุว่าเป็นนักเรียนจากโรงเรียนใด โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังมีรายงานว่านักเรียนบางคนถูกคุกคามจากทั้งสถานศึกษาและเจ้าหน้าที่รัฐบางคนถึงขั้นนำการบ้านมาทำระหว่างรอคำประกาศสำคัญจากแกนนำ ช่วงเวลาที่ผู้ชุมนุมทยอยเดินทางมาถึงมีการแจกโปสเตอร์ให้เขียนข้อความและติดไว้ตาม สถานี BTS อนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ หนึ่งในข้อความที่ได้รับความนิยมอย่างมากคือ “#ถ้าการเมืองดี พี่คงไม่ต้องมาทำงานใน กทม” ซึ่งสะท้อนถึงปัญหาเชิงโครงสร้างทางการเมืองและเศรษฐกิจ (กรณพร เซษฐพยัคฆ์, 2564)

การเคลื่อนไหวขบวนและการเผชิญหน้าแนวกันของเจ้าหน้าที่ในช่วงบ่ายแกนนำประกาศเปลี่ยนแผนให้ขบวนเคลื่อนไปยังทำเนียบรัฐบาลโดยมีทีมการ์ดทำหน้าที่นำขบวนและสำรวจเส้นทางเพื่อหลีกเลี่ยงการปิดกั้นจากเจ้าหน้าที่ระหว่างการเดินขบวนมีผู้ถือป้ายสื่อสารกับผู้ชุมนุม เช่น “หยุดก่อน” หรือ “เริ่มเดินได้” เพื่อประสานการเคลื่อนที่เมื่อขบวนมาถึงบริเวณแยกอรุณพงษ์ก็พบกับแนวกันของเจ้าหน้าที่ควบคุมฝูงชน (คฝ.) ที่ใช้รถน้ำ รื้อลวดหนาม และกำลังพลจำนวนมาก ขบวนต้องหยุดชะงักเป็นเวลาราวครึ่งชั่วโมงก่อนที่เจ้าหน้าที่จะยอมเปิดทางให้ผู้ชุมนุมเคลื่อนต่อไป ระหว่างเส้นทาง ผู้คนในชุมชนออกมายื่นชูสามนิ้วเพื่อแสดงการสนับสนุนการเคลื่อนไหว ซึ่งแสดงถึงความเชื่อมโยงระหว่างผู้ชุมนุมในขบวนและประชาชนทั่วไป เมื่อขบวนถึงบริเวณใกล้ทำเนียบรัฐบาลพื้นที่ถูกปิดกั้นด้วยรั้วลวดหนามและรถเมล์ที่ใช้เป็นเครื่องกีดขวางสุดท้ายแกนนำประกาศจุดประสงค์ของการเคลื่อนไหวในวันนั้น คือ การส่งจดหมายลาออกถึงนายกรัฐมนตรี จดหมายดังกล่าวถูกพิมพ์ในรูปแบบเอกสารราชการและขยายขนาดเป็นแผ่นไว้นิลใหญ่แม้ว่าขณะนั้นจะเป็นเวลาออกราชการและนายกรัฐมนตรีไม่ได้อยู่ที่ทำเนียบรัฐบาลแต่ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ (ผบ.ตร.) ออกมารับจดหมายแทนและยืนยันว่าจะส่งต่อถึงนายกรัฐมนตรี หลังการชุมนุมสิ้นสุดลง ภัสราวลี ธนกิจวิบูลย์ผล หรือ “มายด์” หนึ่งในแกนนำคน

สำคัญถูกตำรวจนอกเครื่องแบบเข้าควบคุมตัวขณะรับประทานอาหารเช้าโดยมีการแสดงหมายจับก่อนนำตัวไป สน.ลุมพินี และส่งต่อไปยัง ตชด.ภาค 1 ในคืนเดียวกัน (กรณพร เซษฐพยัคฆ์, 2564)

รัฐลวดหนามที่เจ้าหน้าที่ใช้ปิดกั้นการเดินขบวนในวันนั้นยังคงถูกทิ้งไว้ที่แยกอรุพงษ์เป็นเวลาจนถึง 47 วัน จนกระทั่งวันที่ 7 ธันวาคม 2563 กลุ่ม WeVo พยายามเข้ามาเก็บรัฐลวดหนามออกเพื่อคืนพื้นที่ทางเท้าให้ประชาชนแต่กลับถูกจับกุมตัว 19 คนและถูกตั้งข้อหาว่าสุ่มเกิน 10 คน แม้ในเวลาต่อมาทั้งหมดจะได้รับการปล่อยตัว การเคลื่อนไหวในวันที่ 21 ตุลาคม 2563 สะท้อนถึงความคิดสร้างสรรค์ในการใช้กิจกรรมเชิงสัญลักษณ์ และการปรับกลยุทธ์การชุมนุมให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง ขณะเดียวกันก็เผยให้เห็นถึงความตึงเครียดระหว่างกลุ่มผู้ชุมนุมและรัฐที่ยังคงดำเนินอยู่อย่างต่อเนื่อง (กรณพร เซษฐพยัคฆ์, 2564)

คลื่นลูกที่ 6 การชุมนุมวันที่ 26 ตุลาคม 2563: การยื่นแถลงการณ์ต่อสถานทูตเยอรมนี

การชุมนุมของกลุ่มราษฎรในวันที่ 26 ตุลาคม 2563 นับเป็นการยกระดับการเคลื่อนไหวทางการเมือง โดยมุ่งสื่อสารข้อเรียกร้องไปยังเวทีระหว่างประเทศผ่านการเดินขบวนไปยังสถานเอกอัครราชทูตเยอรมนีประจำประเทศไทยเพื่อยื่นจดหมายและแถลงการณ์เกี่ยวกับสถานการณ์ทางการเมืองในประเทศไทยรวมถึงการตรวจสอบบทบาทของสถาบันกษัตริย์ในบริบทระหว่างประเทศ ก่อนที่ขบวนของกลุ่มราษฎรจะเดินทางถึงสถานทูตในช่วงบ่ายสองโมงกลุ่มผู้สนับสนุนรัฐบาลที่สวมเสื้อเหลืองภายใต้ชื่อ “ประชาชนคนไทย (The Peoples of Thailand)” ได้จัดการชุมนุมบริเวณหน้าสถานทูตพร้อมทั้งยื่นหนังสือชี้แจงต่อสถานเอกอัครราชทูตเยอรมนี สาระสำคัญในหนังสือของกลุ่มดังกล่าวระบุว่ามีความพยายาม “สร้างกระแสครอบงำความคิดของเยาวชน” และนำหลัก “จิตวิทยาฝูงชน” มาใช้เพื่อเร่งเร้าอารมณ์ของประชาชนในการต่อต้านระบบเดิมรวมถึงการใช้สถาบันกษัตริย์เป็นเครื่องมือในการเคลื่อนไหวทางการเมืองพร้อมทั้งเรียกร้องให้สถานทูตอย่าหลงเชื่อข้อมูลที่พวกเขามองว่า “บิดเบือน” หลังจากยื่นหนังสือกลุ่มผู้สนับสนุนรัฐบาลได้ยุติการชุมนุมและแยกย้ายออกจากพื้นที่ ก่อนที่กลุ่มราษฎรจะเดินทางมาถึง ในช่วงบ่ายกลุ่มราษฎรได้เริ่มต้นการเดินขบวนจากจุดนัดพบที่สามย่านใช้เส้นทางถนนพระราม 1 มุ่งหน้าสู่สถานทูตเยอรมนีบนถนนสาทรใต้ขบวนดังกล่าวมีการจัดตั้งการ์ดดูแลความปลอดภัยและนำขบวนตามรูปแบบที่เคยปฏิบัติเมื่อขบวนมาถึงบริเวณหน้าสถานทูตพื้นที่บริเวณดังกล่าวแออัดอย่างมากเนื่องจากลักษณะถนนที่คับแคบและการปิดพื้นที่บางส่วนด้วยรถบัสของเจ้าหน้าที่ตำรวจการจราจรระเบียบของขบวนจึงเป็นไปด้วยความยากลำบากขณะที่แกนนำ

พยายามจัดการปราศรัยเครื่องเสียงที่ใช้ก็ไม่สามารถส่งเสียงไปถึงท้ายชบวนได้อย่างทั่วถึง (กรณพร เซษฐพยัคฆ์, 2564)

ไฮไลต์สำคัญของการชุมนุมในครั้งนี้ คือ การอ่านแถลงการณ์และยื่นจดหมายต่อผู้แทนของ สถานเอกอัครราชทูตเยอรมนีโดยเนื้อหาในแถลงการณ์เน้นถึงสถานการณ์ทางการเมืองในประเทศไทย รวมถึงข้อเรียกร้องให้รัฐบาลเยอรมนีตรวจสอบ การใช้พระราชอำนาจนอกเขตแดนไทย การแถลงการณ์ดำเนินการใน 3 ภาษา ได้แก่ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาเยอรมัน โดยแกนนำที่ ร่วมอ่านแถลงการณ์ในวันนั้น ได้แก่ ภัสราวลี ธนกิจวิบูลย์ผล (มายด์), อรรถพล บัวพัฒน์ (ครูใหญ่), เบนจา อะปัญ และบุคคลสำคัญอื่นๆ หลังการชุมนุมสิ้นสุดลงบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในกิจกรรมครั้งนี้ รวมถึงผู้ที่ร่วมอ่านแถลงการณ์ถูกแจ้งข้อกล่าวหาตาม มาตรา 112 ของประมวลกฎหมายอาญา (หมิ่น พระบรมเดชานุภาพ) รวมทั้งหมด 13 คน นับเป็นการแจ้งข้อกล่าวหาตามมาตรา 112 ต่อบุคคล จำนวนมากที่สุดในการเคลื่อนไหวครั้งเดียว การชุมนุมในครั้งนี้สะท้อนถึงการขยายกรอบของการ เคลื่อนไหวทางการเมืองไทยจากระดับชาติไปสู่ระดับระหว่างประเทศ โดยเน้นการใช้กลไกการทูตเป็น ช่องทางในการสื่อสารข้อเรียกร้อง อีกทั้งยังเป็นตัวอย่างของการผสมผสานการเมืองเชิงสัญลักษณ์กับ กลยุทธ์เชิงปฏิบัติในบริบทที่ซับซ้อนและมีความตึงเครียดสูง (กรณพร เซษฐพยัคฆ์, 2564)

คลื่นลูกที่ 7 การชุมนุมวันที่ 7 พฤศจิกายน 2563: มีอบตุงตุง 2 กับประเด็นทางสังคมที่หลากหลาย เกินกว่า LGBTQ+

“มีอบไม่มุ้งมึงแต่ตุงตุงคะคุณรัฐบาล” หรือที่เรียกสั้นๆ ว่า “มีอบตุงตุง” จัดขึ้นเป็นครั้งที่สอง ในวันที่ 7 พฤศจิกายน 2563 โดยการชุมนุมครั้งนี้โดดเด่นด้วยการผสมผสานสีสัน ความสร้างสรรค์ และการเรียกร้องเชิงสัญลักษณ์ที่เชื่อมโยงประเด็นสิทธิเสรีภาพทางเพศเข้ากับความเหลื่อมล้ำทาง สังคมในวงกว้างการชุมนุมเริ่มต้นที่บริเวณสามย่าน โดยขบวนเคลื่อนผ่านถนนพญาไทไปจนถึงสี่ม สัญลักษณ์สำคัญที่สะท้อนความหลากหลายทางเพศ คือ ธงสีรุ้งขนาดใหญ่ที่ทอดยาวตลอดเส้นทางผู้ ร่วมชุมนุมแต่งกายด้วยชุดแฟนซีที่สะท้อนปัญหาทางเพศและสังคม ตัวอย่างเช่น ผู้หญิงคนหนึ่งสวม เพียงชุดชั้นในที่พันด้วยเทปขาวพร้อมข้อความดำทอบนชุด เช่น แรดและแก๊แดดพร้อมถือป้ายที่ระบุว่า “เกิดเป็นผู้หญิงมีเครื่องแบบผู้หญิง = ยั่วเพศ” จากการสัมภาษณ์ผู้หญิงคนดังกล่าวอธิบายว่า การแต่ง กายของเธอสะท้อนความกดดันทางสังคมที่มักตำหนิผู้หญิงผ่านวาทกรรมที่สร้างความอับอาย เช่น เกือบเห็นนมแล้วหรือทำไมต้องแต่งตัวแบบนี้ โดยเธอกำลังเพิ่มเติมว่าสังคมมักโทษเหยื่อในกรณีการ ล่วงละเมิดทางเพศ (victim blaming) แทนที่จะตำหนิผู้กระทำและเน้นย้ำว่าหากการเมืองมีความ

โปร่งใสและเป็นธรรม ความเท่าเทียมทางเพศก็จะดีขึ้นด้วย การชุมนุมเต็มไปด้วยกิจกรรมที่สื่อสารประเด็นทางสังคมหลากหลายมิติ เช่น การถือป้ายเรียกร้องสิทธิต่างๆ ได้แก่ สวัสดิการผ้าอนามัย สมรสเท่าเทียม การทำแท้งเสรี และ การเข้าถึงการศึกษาของคนไร้สัญชาติหนึ่งในกิจกรรมที่โดดเด่นคือ การแสดง “สื่อดายุไฟ” ของกลุ่ม “ผู้หญิงปลดแอก” ซึ่งเป็นการเดินประกอบเพลง A Rapist in Your Path เพลงประท้วงจากซีรีส์ที่ต่อต้านแนวคิดชายเป็นใหญ่ โดยมีเนื้อหาที่สำคัญ เช่น “กูจะแรดจะร่าน ยังไง จะไปเที่ยวไหน มันก็เรื่องของกู” “รัฐที่เพิกเฉยต่อเสียงของเรา ก็คือรัฐที่ข่มขืนเรา” (กรณพร เชษฐพยัคฆ์, 2564)

นอกจากนี้ ยังมีการแสดงของแดรี่ควีนที่สร้างความบันเทิงให้ผู้ร่วมชุมนุมขณะเดียวกันก็สะท้อนข้อจำกัดของสังคมที่ไม่ยอมรับความหลากหลายทางเพศการชูประเด็นที่หลากหลายและลึกซึ้ง การชุมนุมครั้งนี้ไม่ได้จำกัดประเด็นเพียงสิทธิของกลุ่ม LGBTQ+ แต่ยังคงครอบคลุมถึงความเท่าเทียมทางเพศในหลากหลายบริบท เช่น ความเหลื่อมล้ำของผู้หญิงในวงการวิทยาศาสตร์ การตีตราเคียวรีในศาสนาอิสลาม และความท้าทายของกลุ่มชายขอบในการเข้าถึงสิทธิมนุษยชน นอกจากนี้ผู้ชุมนุมยังร่วมระลึกถึง “วันเฉลิม สัตย์ศักดิ์สิทธิ์” นักเคลื่อนไหวทางการเมืองที่ถูกบังคับสูญหาย โดยการชูโปสเตอร์รูปของเขาเพื่อแสดงความเรียกร้องให้เกิดความยุติธรรม ก่อนการยุติการชุมนุม ผู้จัดกิจกรรมได้อ่านแถลงการณ์ที่นอกจากจะสนับสนุนข้อเรียกร้อง 3 ข้อของคณะราษฎร ได้แก่ (กรณพร เชษฐพยัคฆ์, 2564)

- 1.) การเรียกร้องให้ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี
- 2.) การแก้ไขรัฐธรรมนูญ
- 3.) การปฏิรูปสถาบันพระมหากษัตริย์

แถลงการณ์ยังเพิ่มเติมข้อเรียกร้องด้านความเท่าเทียมทางเพศอีก 2 ข้อ ได้แก่ (1)การยกระดับมาตรฐานจริยธรรมเรื่องเพศและกลไกป้องกันการล่วงละเมิดทางเพศ (sexual harassment) (2)การเปิดพื้นที่ให้ผู้ปราศรัยทางการเมืองสะท้อนความหลากหลายทางเพศมากขึ้น การชุมนุมครั้งนี้ไม่เพียงสะท้อนการเมืองในมิติของสิทธิเสรีภาพ แต่ยังเป็นตัวอย่างของการรวมประเด็นทางสังคมที่หลากหลายเข้ามาสร้างพลังขับเคลื่อนร่วมกัน โดยใช้ความคิดสร้างสรรค์และความบันเทิงเป็นเครื่องมือในการสร้างการรับรู้และแรงบันดาลใจให้ผู้ร่วมกิจกรรมและผู้สังเกตการณ์ (กรณพร เชษฐพยัคฆ์, 2564)

คลื่นลูกที่ 8 การชุมนุมวันที่ 8 พฤศจิกายน 2563: ราษฎรศาสตร์และการเคลื่อนไหวของผู้นำพระราชวัง

การชุมนุมครั้งนี้มีจุดเริ่มต้นที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตยโดยมีเป้าหมายสำคัญคือการเคลื่อนไหวไปยัง สำนักพระราชวังเพื่อยื่นจดหมายถึงพระมหากษัตริย์โดยตรงแสดงถึงความหวังในการปรับตัวของสถาบันกษัตริย์ให้สอดคล้องกับสังคมยุคใหม่ซึ่งก่อนหน้านี้คณะราษฎรได้พยายามสื่อสารประเด็นดังกล่าวผ่านเวทีปราศรัยและการยื่นหนังสือผ่านตัวแทนของสำนักพระราชวังมาแล้ว และการชุมนุมในครั้งนี้ไม่ได้เกิดขึ้นในพื้นที่ว่างเปล่าแต่มีกลุ่มศูนย์รวมประชาชนปกป้องสถาบัน (ศปปส.) หรือกลุ่มเสื้อเหลืองมารวมตัวในพื้นที่ใกล้เคียง ถือป้ายข้อความสนับสนุนสถาบันกษัตริย์ อย่างไรก็ตามกลุ่มดังกล่าวแยกย้ายไปในเวลาไม่นาน (กรณพร เซษฐพยัคฆ์, 2564)

ต่อมาเมื่อมีการเขียนจดหมายเสียงของประชาชนคือผู้จัดการชุมนุมได้แจกกระดาษและปากกาให้ผู้ร่วมชุมนุมเขียนจดหมายถึงพระมหากษัตริย์หลายข้อความสะท้อนความต้องการของประชาชน เช่น การปฏิรูปสถาบันกษัตริย์, การรับรู้ถึงความทุกข์ยากของประชาชน และลงชื่อในฐานะ “ราษฎรของพระองค์” หรือ “ราษฎรประเทศไทย” หลังการเขียนเสร็จสิ้น ผู้ชุมนุมเริ่มเคลื่อนไหวขบวนสู่เป้าหมายเมื่อขบวนเคลื่อนมาถึงหน้าศาลพระแม่ธรณีบีบมวยผมตำรวจได้ตั้งด่านเพื่อขัดขวางแต่หลังการเจรจาตำรวจจึงยอมเปิดทาง อย่างไรก็ตาม เมื่อมาถึงจุดหน้าศาลฎีกาตำรวจตั้งด่านขนาดใหญ่โดยใช้รถเมล์และแผงรั้วกันและยังมีเจ้าหน้าที่ควบคุมฝูงชน (คฝ.) พร้อมรถฉีดน้ำแรงดันสูง (จีโน่) เตรียมพร้อมอยู่ในแนวหน้า เวลาประมาณ 18:30 น. ขณะที่ขบวนยังทยอยเดินจากอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย เจ้าหน้าที่ตำรวจได้เริ่มฉีดน้ำใส่ผู้ชุมนุมบริเวณแนวหน้าแม้ว่าผู้ร่วมชุมนุมหลายคนยังจูงลูกหลานเดินไปข้างหน้าโดยไม่ทราบสถานการณ์ ในที่สุดมวลชนจากปลายแถวได้ส่งร้อมไปยังแนวหน้าเพื่อป้องกันตนเองและช่วยกันเคลื่อนย้ายรถเมล์ที่กีดขวาง หลังจากนั้น ตำรวจออกมาแถลงว่าการฉีดน้ำครั้งนี้เป็น “ความผิดพลาด” และได้กล่าวคำขอโทษ พร้อมให้คำมั่นว่าจะไม่ใช้มาตรการดังกล่าวอีกในเวลาประมาณ 20:00 น. ตำรวจยอมให้ผู้ชุมนุมตั้ง ตู้อุปกรณ์จำลอง ใกล้กับพระบรมมหาราชวังและรับปากว่าจะมีเจ้าหน้าที่มารับจดหมายเหล่านี้ ผู้จัดการชุมนุมได้จัดแถวให้ผู้เข้าร่วมทยอยยื่นจดหมายอย่างเป็นระเบียบ ก่อนประกาศยุติการชุมนุมในช่วงค่ำ (กรณพร เซษฐพยัคฆ์, 2564) การชุมนุมในครั้งนี้แสดงถึงความพยายามของประชาชนในการใช้ วิธีการเชิงสัญลักษณ์ เพื่อสื่อสารความต้องการต่อสถาบันกษัตริย์ แม้ว่าจะไม่มีคำยืนยันว่าจดหมายเหล่านั้นไปถึงพระหัตถ์หรือไม่ แต่การชุมนุมนี้สะท้อนถึง ความหวัง ความพยายาม และเป็นระเบียบในการเคลื่อนไหวของประชาชน ที่ต้องการเห็นการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย

คลื่นลูกที่ 9 การชุมนุมวันที่ 17 พฤศจิกายน 2563: การใช้ความรุนแรงในการสลายการชุมนุม

ความตึงเครียดทั้งในและนอกสภาเมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2563 ถือเป็นอีกวันที่บรรยากาศการเมืองไทยร้อนระอุทั้งในและนอกสภา โดยในสภามีการพิจารณาร่างแก้ไขรัฐธรรมนูญ 7 ฉบับ ซึ่งรวมถึงร่างของ iLaw ที่มีผู้ร่วมลงชื่อสนับสนุนมากกว่า 100,000 คน ในขณะที่นอกสภามีการนัดหมายชุมนุมบริเวณหน้ารัฐสภาเพื่อกดดันให้สมาชิกรัฐสภาพิจารณารับร่างรัฐธรรมนูญทุกฉบับโดยกลุ่มผู้ชุมนุมประกาศว่าจะปิดรัฐสภาทั้งทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ เหตุการณ์การปะทะและการสลายการชุมนุมก็เริ่มขึ้นเมื่อเหตุการณ์เริ่มรุนแรงตั้งแต่เวลา 14:22 น. เมื่อกลุ่มการ์ด WeVo เข้าประจำแนวแพ่งกันและรื้อลวดหนามบริเวณหน้ารัฐสภา เจ้าหน้าที่ตำรวจตอบโต้ด้วยการฉีด น้ำผสมสารเคมี ใส่กลุ่มผู้ชุมนุมทันที ส่งผลให้เกิดการตอบโต้จากฝั่งผู้ชุมนุมด้วยพลุควันสี การปะทะดำเนินไปอย่างยาวนานและรุนแรง โดยเจ้าหน้าที่ใช้ทั้งแก๊สน้ำตาและน้ำผสมสารเคมี อย่างต่อเนื่องรายงานจาก iLaw ระบุว่า การสลายการชุมนุมครั้งนี้มีการฉีดน้ำและแก๊สน้ำตาแบบมาราธอนรวมกว่า 5 ชั่วโมง ตั้งแต่ 14:22-19:22 น. โดยมีการฉีดน้ำเปล่าแรงดันสูง 3 ครั้ง น้ำผสมสารเคมี 28 ครั้ง น้ำผสมสีและสารเคมี 5 ครั้ง และยังแก๊สน้ำตาอย่างน้อย 38 ครั้ง ความรุนแรงดังกล่าวเกิดขึ้นโดยไม่มีการแจ้งเตือนหรือเจรจากับผู้ชุมนุมล่วงหน้าผู้ที่อยู่แนวหน้าและในบริเวณใกล้เคียงได้รับผลกระทบอย่างหนักจากสารเคมีในน้ำ และแก๊สน้ำตา หลายคนประสบปัญหาแสบหน้า แสบคอ และมีอาการระคายเคืองจนต้องเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล นอกจากนี้ยังมีรายงานว่าเด็กและประชาชนทั่วไปที่ไม่ได้มีส่วนร่วมในการชุมนุมแต่บังเอิญอยู่ในพื้นที่ ก็ได้รับผลกระทบจากการสลายการชุมนุมเช่นกัน แม้เจ้าหน้าที่ตำรวจจะระบุว่าสารเคมีในน้ำมีส่วนผสมของน้ำถึง 97% และแก๊สน้ำตาอยู่ในอัตราส่วนที่ไม่เป็นอันตราย แต่ผู้ที่อยู่ในพื้นที่กลับพบอาการแสบผิวหนัง แผลพุพอง และระคายเคืองทางเดินหายใจอย่างรุนแรง (กรุณพร เซษฐพยัคฆ์, 2564)

ข้อสังเกตด้านยุทธศาสตร์พื้นที่และการจัดการพื้นที่หน้ารัฐสภาถูกมองว่าไม่เหมาะสมสำหรับการชุมนุมเนื่องจากถนนคับแคบและการเดินทางลำบาก เมื่อเจ้าหน้าที่ปิดถนนผู้ชุมนุมจึงถูกแบ่งออกเป็นสองกลุ่ม คือ ฝั่งแยกเกียกกายและฝั่งหน้ารัชบุณยรอดฯ ทำให้การทำงานของสื่อมวลชนและผู้ประสานงานยุ่งยากยิ่งขึ้นระหว่างการปะทะกลุ่มผู้ชุมนุมได้ใช้เบียดยาสีเหลืองเป็นสัญลักษณ์และเครื่องมือป้องกันน้ำจากเจ้าหน้าที่ นอกจากนี้ยังมีความพยายามอย่างต่อเนื่องในการเคลื่อนแนวรั้วและเปิดเส้นทางเข้ารัฐสภาเหตุการณ์ยืดเยื้อจนกระทั่งใกล้ค่ำเจ้าหน้าที่ตำรวจตัดสินใจถอนกำลังออกจากพื้นที่ปล่อยรถน้ำและอุปกรณ์ต่างๆ ไว้ในสภาพชำรุดเสียหายผู้ชุมนุมจากทั้งสองฝั่งจึงสามารถรวมตัวกันบริเวณหน้ารัฐสภาได้ในที่สุดในช่วงการชุมนุมมีบทบาทของนายรังสิมันต์ โรม สมาชิกสภาผู้แทน

ราษฎรจากพรรคก้าวไกลที่ออกมาสังเกตการณ์พูดคุยกับเจ้าหน้าที่และรับฟังการปราศรัยของแกนนำ โดยมีข้อเรียกร้องสำคัญ เช่น การแก้ไขรัฐธรรมนูญให้ครอบคลุมทุกข้อเสนอและการปฏิรูปสถาบันกษัตริย์ให้อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ การชุมนุมสิ้นสุดลงเมื่อผู้ชุมนุมปล่อยลูกโป่งขึ้นฟ้าเป็นสัญลักษณ์ของการยึดรัฐสภาทางอากาศและประกาศยุติการชุมนุมในเวลาไม่นานหลังจากนั้น เหตุการณ์การสลายการชุมนุมครั้งนี้สะท้อนถึงการใช้ความรุนแรงเกินจำเป็นของเจ้าหน้าที่และความท้าทายในการบริหารจัดการพื้นที่ชุมนุมในบริเวณที่คับแคบ นอกจากนี้ยังชี้ให้เห็นถึงความไม่เหมาะสมในการใช้สารเคมีและแก๊สน้ำตาในพื้นที่ที่มีประชาชนทั่วไปอาศัยอยู่และการขาดการแจ้งเตือนหรือการเจรจา ก่อนดำเนินการ ความรุนแรงที่เกิดขึ้นเป็นเครื่องเตือนถึงความสำคัญของการเคารพสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในการชุมนุมโดยสงบภายใต้ระบอบประชาธิปไตย (กรณพร เชษฐพยัคฆ์, 2564)

คลื่นลูกที่ 10 การชุมนุมวันที่ 18 พฤศจิกายน: การแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ผ่านการพ่นสีที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

ในวันที่ 18 พฤศจิกายน การชุมนุมของประชาชนเป็นปฏิกิริยาตอบสนองต่อการปราบปรามและสลายการชุมนุมอย่างรุนแรงเมื่อวันก่อนรวมถึงการปฏิเสธรับร่างแก้ไขรัฐธรรมนูญของ iLaw ที่ประชาชนร่วมลงชื่อสนับสนุนกว่า 100,000 คนโดยรัฐสภา เหตุการณ์ดังกล่าวส่งผลให้ความไม่พอใจของประชาชนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและนำไปสู่การรวมตัวครั้งใหญ่บริเวณแยกราชประสงค์หรือที่เรียกว่า “ราษฎรประสงค์” การชุมนุมครั้งนี้มีการตั้งเวทีปราศรัยหลายจุดบริเวณแยกราชประสงค์ เนื่องจากพื้นที่ถนนที่กว้างขวางและยาวต่อเนื่อง การปราศรัยเน้นย้ำถึงความล้มเหลวของรัฐบาลการใช้ความรุนแรงกับประชาชนและการเพิกเฉยต่อเสียงเรียกร้องของสังคมเมื่อการปราศรัยเสร็จสิ้นผู้ชุมนุมได้จัดขบวนเดินทงไปยังสำนักงานตำรวจแห่งชาติ (ตร.) พร้อมอุปกรณ์เชิงสัญลักษณ์ เช่น ปืนฉีดน้ำและกระป๋องสเปรย์สี เมื่อขบวนผู้ชุมนุมถึงสำนักงานตำรวจแห่งชาติการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ได้เริ่มขึ้นโดยมีการใช้ปืนฉีดน้ำพ่นน้ำและน้ำสีเข้าสู่บริเวณสำนักงานตำรวจ รวมถึงการพ่นสีข้อความลงบนรั้วป้าย และถนนโดยรอบ ข้อความที่ปรากฏสะท้อนถึงความโกรธแค้นและความผิดหวังของประชาชน เช่น “ที่นี่มีคนตาย” และ “สีเหลืองคือสีของประชาชน” การกระทำเหล่านี้เกิดขึ้นท่ามกลางบรรยากาศที่เต็มไปด้วยกลิ่นสเปรย์สีและทินเนอร์ การกระทำดังกล่าวเป็นการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ที่ตอบโต้การถูกใช้ความรุนแรงจากเจ้าหน้าที่รัฐเมื่อวันก่อนถือเป็นการสื่อสารข้อความสำคัญถึงผู้มีอำนาจ ก่อนที่แกนนำจะประกาศยุติการชุมนุมในช่วงค่ำทิ้งไว้เพียงร่องรอยของสีส้นและข้อความจำนวนมาก ซึ่งกลายเป็นประเด็นให้ถกเถียงในสังคมต่อมา (กรณพร เชษฐพยัคฆ์, 2564)

หลังการชุมนุมมีการถกเถียงอย่างกว้างขวางในสังคมเกี่ยวกับคำถามว่าการพนันสีหรือทำลายทรัพย์สินถือเป็นแนวทางสันติวิธีหรือไม่ผู้วิจารณ์บางคนมองว่าการกระทำดังกล่าวไม่เหมาะสม โดยเฉพาะในกรณีที่ทรัพย์สินเสียหายเป็นขององค์กรที่สนับสนุนภาคประชาชน อย่างไรก็ตามอีกฝ่ายเห็นว่าการแสดงออกเหล่านี้เป็นวิธีการสื่อสารที่จำเป็นในบริบทที่รัฐเพิกเฉยต่อเสียงเรียกร้องของประชาชนในระยะเวลาประมาณหนึ่งปีที่ผ่านมาการพนันสีและการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ในลักษณะนี้เริ่มได้รับการยอมรับมากขึ้นว่าเป็นส่วนหนึ่งของการต่อสู้เชิงสันติวิธีที่กระทำดังกล่าวไม่เพียงสะท้อนถึงความเปลี่ยนแปลงในแนวทางการต่อสู้ของขบวนการประชาชน แต่ยังชี้ให้เห็นถึงการปรับตัวของสังคมในการยอมรับรูปแบบการสื่อสารทางการเมืองที่หลากหลายและสร้างสรรค์ (กรุณพร เชษฐพยัคฆ์, 2564)

คลีนลูกที่ 11 การชุมนุมวันที่ 25 พฤศจิกายน ณ ธนาคารไทยพาณิชย์ สำนักงานใหญ่: บริบทและประเด็นสำคัญเกี่ยวกับทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

การชุมนุมของกลุ่มผู้เรียกร้องประชาธิปไตยในช่วงเวลาดังกล่าวสะท้อนถึงการจัดระเบียบเชิงยุทธศาสตร์โดยมุ่งเน้นไปที่ประเด็นเฉพาะในแต่ละวันพร้อมกับการเลือกสถานที่ที่มีความเกี่ยวข้องข้องกับประเด็นดังกล่าวอย่างชัดเจน ตัวอย่างเช่น การชุมนุมเพื่อเรียกร้องการแก้ไขรัฐธรรมนูญถูกจัดขึ้นหน้ารัฐสภาและการชุมนุมเพื่อต่อต้านการคุกคามประชาชนของเจ้าหน้าที่ตำรวจถูกจัดขึ้นที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ในเบื้องต้น การชุมนุมวันที่ 25 พฤศจิกายนได้กำหนดไว้ที่หน้าสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ เพื่อเน้นย้ำประเด็นเกี่ยวกับการใช้งบประมาณของสถาบันพระมหากษัตริย์ อย่างไรก็ตามเจ้าหน้าที่รัฐได้เตรียมการป้องกันอย่างเข้มงวดโดยติดตั้งกำแพงคอนกรีต รั้วลวดหนาม และปิดเส้นทางจราจรโดยรอบส่งผลให้แกนนำประกาศเปลี่ยนสถานที่ชุมนุมในช่วงกลางดึกวันที่ 24 พฤศจิกายน ไปยังบริเวณหน้าธนาคารไทยพาณิชย์ สำนักงานใหญ่ แม้ว่าบรรยากาศการชุมนุมที่หน้าธนาคารไทยพาณิชย์จะมีความครึกครื้นแต่พื้นที่บริเวณนี้ค่อนข้างจำกัด ผู้ชุมนุมสามารถใช้พื้นที่ได้เพียงลานหน้าสำนักงานและถนนเลนเดียวบนถนนรัชดาภิเษกทำให้เกิดความแออัดในการจัดกิจกรรม อย่างไรก็ตามการจัดกิจกรรมต่างๆ รวมถึงการปราศรัยได้แสดงจุดยืนอย่างชัดเจนในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับงบประมาณของสถาบันพระมหากษัตริย์และการเรียกร้องให้เพิ่มสวัสดิการสำหรับประชาชนสิ่งที่โดดเด่นในกิจกรรมวันนั้นคือการแจก “แบงก์กรมหลวงเกียกกายฯ” ซึ่งเป็นธนบัตรจำลองที่สามารถใช้ซื้อสินค้าในพื้นที่ชุมนุมได้จริง สินค้าที่มีจำหน่ายภายในพื้นที่ชุมนุมมีตั้งแต่อาหาร เสื้อผ้า ไปจนถึงของที่ระลึก โดยสัญลักษณ์ที่โดดเด่นในวันนั้นคือ “เปิดเหลือง” ซึ่งกลายเป็นสัญลักษณ์ของการชุมนุม (กรุณพร เชษฐพยัคฆ์, 2564) ในวันเดียวกันมีการปรากฏตัวของนายสุลักษณ์ ศิวรักษ์

(ส. ศิวรักษ์) นักวิชาการด้านประวัติศาสตร์ที่เป็นที่รู้จักจากการวิพากษ์สถาบันพระมหากษัตริย์ นายสุลักษณ์ได้ขึ้นปราศรัยสั้นๆ ประมาณสองนาทีแม้จะเป็นการพูดคุยเพียงช่วงเวลาสั้นๆ แต่ถือเป็นเหตุการณ์ที่สร้างความประหลาดใจแก่ผู้ชุมนุมการชุมนุมในวันดังกล่าวมีทีมการ์ดรักษาความปลอดภัยมากถึง 12 ทีมตามข้อมูลจาก iLaw อย่างไรก็ตามหลังการยุติการชุมนุม มีเหตุการณ์ความรุนแรงเกิดขึ้นเมื่อกลุ่มการ์ดถูกทำร้าย โดยมีการยิงและปาระเบิดปิงปองส่งผลให้มีผู้บาดเจ็บ เหตุการณ์นี้ถูกบันทึกภาพไว้ได้ผ่านการถ่ายทอดสดของ THE STANDARD ในขณะที่ผู้สื่อข่าวกำลังสรุปสถานการณ์บริเวณหน้าเมเจอร์ รัชโยธิน เหตุการณ์ดังกล่าวก่อให้เกิดการถกเถียงเกี่ยวกับความปลอดภัยของผู้ชุมนุมและการตรวมาถึงข้อกังวลเกี่ยวกับความเป็นไปได้ที่มีมือที่สามอาจแทรกแซงการชุมนุมในอนาคต ทั้งนี้ ประเด็นดังกล่าวได้กระตุ้นให้เกิดการหารือเกี่ยวกับแนวทางการจัดการความปลอดภัยในพื้นที่ชุมนุมให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (กรณพร เซษฐพยัคฆ์ และอัษฎาวุธ บุญฤทธิ์ศักดิ์, 2564)

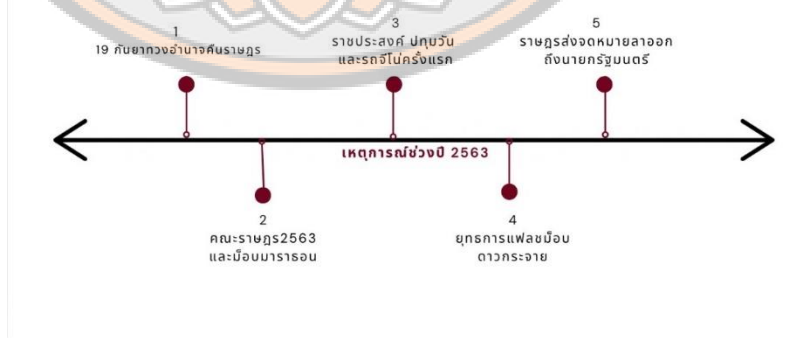
คลื่นลูกที่ 12 การชุมนุมวันที่ 29 พฤศจิกายน ณ กรมทหารราบที่ 11: การเคลื่อนไหวเชิงสัญลักษณ์เพื่อต่อต้านอำนาจทางทหารและศักดินา

การชุมนุมในวันที่ 29 พฤศจิกายน โดยกลุ่มแนวร่วมธรรมศาสตร์และการชุมนุมมีเป้าหมายเน้นย้ำหนึ่งในข้อเสนอ 10 ข้อเกี่ยวกับการปฏิรูปสถาบันพระมหากษัตริย์นั่นคือการยกเลิก “ส่วนราชการในพระองค์” ซึ่งถูกนำเข้าสู่กระแสการสนทนาในสังคมหลังจากพระราชกำหนด (พ.ร.ก.) พ.ศ. 2562 ได้รับการอนุมัติในเดือนตุลาคม 2562 พ.ร.ก. ฉบับนี้อ่อนุญาตให้โอนกำลังพลและงบประมาณบางส่วนจากกองทัพบกกองทัพไทยและกระทรวงกลาโหมไปยังหน่วยบัญชาการถวายความปลอดภัยรักษาพระองค์ การนัดหมายเดิมของกลุ่มผู้ชุมนุมกำหนดให้รวมตัวที่กรมทหารราบที่ 1 บนถนนวิภาวดีรังสิต โดยมีจุดประสงค์เพื่อรณรงค์ในประเด็น “ปลดอาวุธศักดินาไทย” อย่างไรก็ตามมาตรการป้องกันเข้มงวดจากเจ้าหน้าที่รัฐรวมถึงการใช้ตู้คอนเทนเนอร์และรั้วลวดหนามทำให้แกนนำประกาศเปลี่ยนสถานที่ชุมนุมไปยังสถานีรถไฟฟ้า BTS วัดพระศรีมหาธาตุก่อนที่จะเคลื่อนขบวนไปยังกรมทหารราบที่ 11 บนถนนพหลโยธินที่กรมทหารราบที่ 11 การรักษาความปลอดภัยโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจและตำรวจตระเวนชายแดน (ตชด.) ถูกจัดวางอย่างเข้มงวด โดยมีการใช้รถโดยสารเก่าและรั้วลวดหนามปิดกั้นทางเข้าแต่กลุ่มการ์ดนำโดย We Volunteer (WeVo) ได้ดำเนินการเคลื่อนย้ายรถโดยสารดังกล่าวเพื่อเปิดทางให้รถขยายเสียงการปราศรัยในวันนั้นมุ่งเน้นไปที่ประเด็นเกี่ยวกับกองทัพ เช่น จำนวนนายทหารระดับสูงที่เกินความจำเป็น งบประมาณของกองทัพ และการเรียกร้องให้กองทัพทหารราบที่ 1 และที่ 11 กลับไปอยู่ในสังกัดเดิม โดยเพนกวิน (พิรัชฐู ชิวรักษ์) เป็นผู้แถลงข้อความสำคัญที่ระบุว่า

“สถาบันกษัตริย์ไม่จำเป็นต้องมีกองกำลังส่วนตัว” (กรณพร เซษฐพยัคฆ์ และอัษฎาวุธ บุญฤทธิ์ศักดิ์, 2564)

นอกจากประเด็นปัจจุบันแล้วผู้ชุมนุมยังจัดกิจกรรมเชิงสัญลักษณ์เพื่อต่อต้านบทบาทของกองทัพในการสลายการชุมนุมเมื่อปี 2553 ซึ่งส่งผลให้มีผู้เสียชีวิตจำนวนมาก การสาธิตสีแดงบริเวณหน้ากรมทหารราบที่ 11 ถูกจัดขึ้นเพื่อรำลึกถึงผู้เสียชีวิตในเหตุการณ์ดังกล่าว การปราศรัยของนางณัฐธิดา มีวังปลา พยาบาลอาสาที่รอดชีวิตจากการยิงในวัดปทุมวนารามเมื่อปี 2553 เป็นอีกหนึ่งไฮไลต์สำคัญ เนื้อหาการพูดของเธอที่กล่าวถึงผู้เสียชีวิตและดวงวิญญาณของเหยื่อทำให้บรรยากาศในพื้นที่เต็มไปด้วยความสะเทือนใจผู้ชุมนุมหลายคนถึงกับร้องไห้เมื่อได้ยินเรื่องราวดังกล่าว การชุมนุมครั้งนี้สะท้อนถึงการฟื้นฟูความทรงจำเกี่ยวกับเหตุการณ์สลายการชุมนุมปี 2553 ในหมู่คนรุ่นใหม่ นับตั้งแต่การเคลื่อนไหวทางการเมืองที่เริ่มขึ้นในกลางปี 2563 เหตุการณ์ซึ่งเคยถูกปิดเป็นและลดทอนคุณค่ากลับกลายเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจผ่านถ้อยคำสำคัญอย่าง “ที่นี่มีคนตาย” อย่างไรก็ตามจนถึงปัจจุบันไม่มีผู้ใดทั้งในระดับผู้สั่งการหรือผู้ปฏิบัติการถูกดำเนินคดีหรือต้องรับผิดชอบต่อเหตุการณ์ในปี 2553 การเรียกร้องความเป็นธรรมให้กับผู้เสียชีวิตยังคงเป็นหนึ่งในประเด็นสำคัญที่กลุ่มผู้ชุมนุมยกขึ้นมาพูดถึงอย่างต่อเนื่อง (กรณพร เซษฐพยัคฆ์ และอัษฎาวุธ บุญฤทธิ์ศักดิ์, 2564)

แผนภาพที่ 11 (Timeline Map) ช่วงเหตุการณ์หลักของวิกฤตการเมืองไทยในปี 2563

ที่มา: ผู้วิจัย.(2568)

จากแผนภาพที่ 11 (Timeline Map) ช่วงเหตุการณ์หลักของวิกฤตการเมืองไทยในปี 2563 ถือเป็นช่วงเวลาที่ยุทธศาสตร์ไทยเกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองครั้งสำคัญ โดยเริ่มจากการชุมนุมใหญ่เมื่อวันที่

19 กันยายน 2563 ภายใต้ชื่อ 19 กันยายนทวงอำนาจคืนราษฎร ซึ่งเป็นการรวมตัวของประชาชนและเยาวชนจำนวนมากที่สนามหลวง ภายหลังได้เปลี่ยนชื่อเป็นสนามราษฎรเพื่อสื่อถึงการคืนอำนาจให้ประชาชน การชุมนุมครั้งนี้นับเป็นครั้งแรกที่มีการค้างคืนและมีการประกาศผังหมุดคณะราษฎรใหม่ ซึ่งกลายเป็นสัญลักษณ์ทางการเมืองสำคัญที่มีสื่ออย่าง The MATTER ยังได้ทดลองรายงานข่าวแบบไลฟ์สดจากพื้นที่จริงเป็นครั้งแรกแสดงถึงการเปลี่ยนผ่านของทั้งการเคลื่อนไหวและการสื่อสารในสังคมยุคใหม่ ต่อมาในวันที่ 14 ตุลาคม 2563 เกิดการชุมนุมครั้งสำคัญที่ถูกเรียกว่า หม้อบคณะราษฎร 2563 มีการเดินขบวนจากอนุสาวรีย์ประชาธิปไตยไปยังทำเนียบรัฐบาลถือเป็นจุดเริ่มต้นของม็อบมาราธอนที่ต่อเนื่องยาวนานหลายวันการเดินขบวนครั้งนี้เกิดการเผชิญหน้ากับเจ้าหน้าที่และมีการตั้งแนวกันเพื่อป้องกันขบวนเสด็จฯ ส่งผลให้เกิดแรงกดดันและความตึงเครียดในพื้นที่ เหตุการณ์นี้จึงกลายเป็นหมุดหมายที่สะท้อนให้เห็นถึงพลังของประชาชนที่ไม่ยอมจำนนต่อโครงสร้างอำนาจแบบเดิมและเป็นการเปิดตัวกลุ่มคณะราษฎร 2563 อย่างเป็นทางการ ต่อมาในวันที่ 15-16 ตุลาคม ความตึงเครียดได้ทวีขึ้นเมื่อรัฐบาลประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินและเริ่มใช้รถฉีดน้ำแรงดันสูง (จีโน่) สลายการชุมนุมที่แยกปทุมวันถือเป็นครั้งแรกที่รัฐใช้อุปกรณ์ควบคุมฝูงชนลักษณะนี้ กลายเป็นจุดเปลี่ยนของการเผชิญหน้าระหว่างรัฐและประชาชน

ภายหลังเหตุการณ์ดังกล่าว ผู้ชุมนุมได้ปรับกลยุทธ์ โดยใช้รูปแบบแฟลชม็อบดาวกระจาย ในวันที่ 17-18 ตุลาคม 2563 ซึ่งเกิดขึ้นพร้อมกันในหลายจุดทั่วกรุงเทพฯ เช่น ห้าแยกลาดพร้าว อุดมสุข และวงเวียนใหญ่ โดยไม่มีแกนนำชัดเจนแสดงให้เห็นถึงพลังของขบวนการเคลื่อนไหวในยุคดิจิทัลที่ใช้โซเชียลมีเดียในการประสานงานแบบเรียลไทม์ จากนั้นในวันที่ 21 ตุลาคม 2563 ได้เกิดกิจกรรมราษฎรส่งจดหมายลาออกถึงนายกรัฐมนตรี โดยผู้ชุมนุมเดินขบวนจากอนุสาวรีย์ชัยฯ ไปยังทำเนียบรัฐบาลเพื่อยื่นจดหมายเชิงสัญลักษณ์เรียกร้องให้ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ลาออก เหตุการณ์ทั้งห้านี้จึงไม่เพียงเป็นหลักฐานของพลังประชาชนที่ลุกขึ้นทวงสิทธิแต่ยังสะท้อนถึงพัฒนาการทางการเมืองที่ขับเคลื่อนด้วยความคิดสร้างสรรค์และเทคโนโลยีสื่อยุคใหม่ที่เข้ามามีบทบาทสำคัญในการจัดประกายและขยายพลังการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย

เหตุการณ์ในช่วงปี 2564

คลื่นลูกที่ 1 การชุมนุมวันที่ 2 ธันวาคม: ศาลประชาชนและการเคลื่อนไหวเพื่อความยุติธรรม

หลังจากศาลรัฐธรรมนูญมีมติเป็นเอกฉันท์ 9-0 ตัดสินว่า พล.อ. ประยุทธ์ จันทร์โอชา ไม่มีความผิดในกรณีการพำนักในบ้านพักหลวงหลังเกษียณอายุราชการทำให้เกิดกระแสความไม่พอใจในหมู่ประชาชนที่มองว่าการตัดสินดังกล่าวสะท้อนปัญหาด้านความน่าเชื่อถือและความเป็นอิสระของสถาบันตุลาการ การอภิปรายไม่ไว้วางใจในปี 2563 และการยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญโดยฝ่ายค้านในประเด็นนี้เคยสร้างความคาดหวังว่าผลการตัดสินอาจนำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงในตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ประชาชนรวมตัวกันที่ห้าแยกลาดพร้าวเพื่อรับฟังคำตัดสินร่วมกันหลังคำวินิจฉัยสิ้นสุดลงผู้ชุมนุมได้จัดตั้ง “ศาลประชาชน” ขึ้นเพื่อแสดงการต่อต้านเชิงสัญลักษณ์เวทีปราศรัยขนาดใหญ่ถูกตกแต่งด้วยภาพศาลประชาชน โดยมีเปิดเหลืองเป็นตัวแทนผู้พิพากษา และนายจตุภัทร์ บุญภัทรรักษา (ไผ่ ดาวดิน) สวมบทบาทผู้พิพากษาอ่านคำตัดสินคดีบ้านพักหลวงฉบับประชาชนกิจกรรมที่โดดเด่นในวันนั้นยังรวมถึงการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ เช่น การทาบศาลพระภูมิ โดยนายอรรถพล บัวพัฒน์ (ครูใหญ่) เพื่อสื่อถึงการปฏิเสธความชอบธรรมของระบบอำนาจที่ประชาชนมองว่าไม่ยุติธรรม นายพริษฐ์ ชิวารักษ์ (เพนกวิน) ได้ขึ้นปราศรัยวิพากษ์วิจารณ์ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะนายนครินทร์ เมฆไตรรัตน์ ซึ่งเป็นอดีตอาจารย์ของเขาที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เพนกวินประกาศว่าจะไม่ในการปฏิวัติสยาม 2475 ซึ่งเป็นผลงานเขียนของนายนครินทร์ (กรณพร เซษฐพยัคฆ์, 2564)

หนึ่งในกิจกรรมที่ได้รับความสนใจระหว่างการชุมนุมคือการเก็บข้อมูลและสำรวจความคิดเห็นจากผู้เข้าร่วมผ่านแผ่นพีเจอบอร์ดและป้ายกระดาษเพื่อให้ผู้ชุมนุมแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ เช่น รายได้ของผู้ร่วมชุมนุม สิทธิของนักโทษหญิง และการแสดงออกทางการเมืองของพระสงฆ์ ซึ่งผลการสำรวจพบว่าผู้เข้าร่วมส่วนใหญ่เห็นด้วยว่าพระสงฆ์ควรมีสื่อเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง การชุมนุมครั้งนี้ถือเป็นการเคลื่อนไหวใหญ่ครั้งสุดท้ายในปี 2563 ก่อนเกิดการระบาดของโรคโควิด-19 ระลอกใหม่ แม้จะสิ้นปีแล้วรัฐบาลยังไม่ได้ตอบสนองต่อข้อเรียกร้องของผู้ชุมนุมแต่อย่างใดกลับกัน พล.อ. ประยุทธ์ประกาศให้ใช้กฎหมาย “ทุกมาตรา” ในการดำเนินคดีกับผู้ชุมนุม รวมถึงการฟื้นการใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 ที่หยุดใช้ไปก่อนหน้านี้ ผลจากคำสั่งดังกล่าวทำให้แกนนำสำคัญ เช่น นายอานนท์ นำภา น.ส.ปณิสา สิทธิจิรวัฒนกุล (รุ้ง) นายพริษฐ์ ชิวารักษ์ (เพนกวิน) และนายภาณุพงศ์ จาดนอก (ไมค์) ถูกดำเนินคดีในข้อหาหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ

สถานการณ์นี้ส่งผลให้การชุมนุมในปี 2564 ต้องเผชิญกับความท้าทายที่เพิ่มขึ้นทั้งในเชิงกฎหมายและการจัดการ (กรณพร เชษฐพยัคฆ์, 2564)

คลื่นลูกที่ 2 การชุมนุม 13 กุมภาพันธ์: การแสดงออกเชิงสัญลักษณ์และความท้าทายในการจัดการชุมนุม

การชุมนุมในวันที่ 13 กุมภาพันธ์ ณ อนุสาวรีย์ประชาธิปไตยมีจุดประสงค์สำคัญในการเรียกร้องสิทธิเสรีภาพให้กับผู้ที่ถูกคุมขังโดยไม่ได้รับสิทธิประกันตัว โดยเฉพาะแกนนำสำคัญ ได้แก่ นายพริษฐ์ วัชรภูมิ (เพนกวิน), นายอานนท์ นำภา (ทนายอานนท์), นายสมยศ พุกกะเวส และ นายปวีตวัฒน์ สาหร่ายแย้ม (หมอลำแบงค์) การชุมนุมเริ่มต้นด้วยการรวมตัวที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย ซึ่งเป็นจุดที่มักถูกเจ้าหน้าที่นำต้นไม้มาวางล้อมในคืนก่อนการชุมนุมเพื่อจำกัดพื้นที่ทำกิจกรรมครั้งนี้ นายภาณุพงศ์ จาดนอก (ไมค์) หนึ่งในแกนนำ ได้ประกาศให้ผู้ชุมนุมช่วยกันเคลื่อนย้ายต้นไม้ดังกล่าว พร้อมชี้ให้เห็นว่า “สิ่งสวยงามคือประชาธิปไตย ไม่ใช่ต้นไม้ที่ถูกตกแต่งเพื่อขัดขวางการแสดงออกของประชาชน” หลังจากนั้นผู้ชุมนุมนำผ้าแดงขนาดใหญ่กางบนถนนเพื่อให้ผู้ร่วมชุมนุมเขียนข้อความเกี่ยวกับมาตรา 112 และความไม่พอใจต่อรัฐบาลและสถาบันต่างๆ ก่อนนำผ้าไปคลุมอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย เพื่อสื่อถึงการต่อสู้เพื่อความยุติธรรม (กรณพร เชษฐพยัคฆ์, 2564)

แกนนำประกาศการเดินทางไปยังศาลหลักเมือง ซึ่งสร้างความสับสนให้กับผู้ชุมนุมบางส่วน เนื่องจากไม่มีการแจ้งล่วงหน้าเกี่ยวกับเป้าหมายและเหตุผลที่ชัดเจนของการเคลื่อนขบวนนี้เมื่อขบวนไปถึงหน้าศาลฎีกาก็พบกับแนวกันของเจ้าหน้าที่ตำรวจทำให้เกิดการหยุดชะงักฝ่ายแกนนำส่งตัวแทนเข้าเจรจาแต่การสื่อสารที่ไม่ตรงกันระหว่างทีมเจรจาและแกนนำบนเวทีทำให้เกิดเหตุการณ์ความวุ่นวายเมื่อแกนนำประกาศนับถอยหลังให้ผู้ชุมนุมเคลื่อนเข้าหาแนวกัน ขณะนั้นเกิดการขว้างปาสิ่งของ เช่น ก้อนหิน ขวดน้ำ และประทัด ซึ่งสร้างความโกลาหลจนมีผู้บาดเจ็บรวมถึงนักข่าวที่อยู่ในพื้นที่ การชุมนุมครั้งนี้สะท้อนการเพิ่มระดับความรุนแรงระหว่างเจ้าหน้าที่และผู้ชุมนุมสื่อมวลชนที่เข้าร่วมรายงานสถานการณ์ต้องเตรียมอุปกรณ์ป้องกัน เช่น หมวกนิรภัย แวนตา หรือหน้ากากกันแก๊สน้ำตา เพื่อความปลอดภัยเมื่อเกิดเหตุการณ์ปะทะรุนแรงเจ้าหน้าที่ได้สั่งให้สื่อมวลชนอยู่ในพื้นที่ที่กำหนดไว้โดยมีการตั้งแนวกันล้อมรอบเพื่อจำกัดการเคลื่อนไหวส่งผลให้สื่อไม่สามารถเก็บภาพหรือรายงานเหตุการณ์ได้อย่างอิสระ หลังจากการเจรจาเพิ่มเติมเจ้าหน้าที่อนุญาตให้ตัวแทนแกนนำเข้าไปสักการศาลหลักเมือง โดยมีการประกาศยุติการชุมนุมพร้อมคำเตือนว่าหากไม่มีการปล่อยตัวผู้ต้องขังภายใน 7 วัน จะมีการชุมนุมครั้งใหม่เมื่อผู้ชุมนุมบางส่วนเริ่มทยอยกลับยังคงมีกลุ่มย่อยที่ยั่วยุและขว้างปาสิ่งของ

ใส่เจ้าหน้าที่ส่งผลให้เจ้าหน้าที่ดำเนินการจับกุมผู้ชุมนุม 11 ราย ซึ่งในจำนวนนั้นรวมถึงบุคคลไร้บ้าน และทีมแพทย์อาสาที่ระบุชัดเจนสถานะของตน (กรณพร เซษฐพยัคฆ์, 2564)

การจับกุมประชาชนโดยไม่แจ้งข้อหาและการควบคุมสื่อมวลชนสะท้อนถึงปัญหาสิทธิเสรีภาพในพื้นที่การชุมนุมการล้อมสื่อและการจำกัดการรายงานสถานการณ์ทำให้เกิดคำถามต่อการใช้อำนาจของรัฐและความเป็นธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ การกระทำดังกล่าวส่งผลกระทบต่อเสรีภาพของสื่อที่ควรทำหน้าที่ตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐและรายงานเหตุการณ์อย่างโปร่งใส เหตุการณ์นี้เป็นเครื่องเตือนใจถึงความสำคัญของเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น เสรีภาพของสื่อ และการรักษาสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนในบริบทของการชุมนุมทางการเมือง (กรณพร เซษฐพยัคฆ์, 2564)

คลื่นลูกที่ 3 การเคลื่อนไหวเชิงสัญลักษณ์: กรณีศึกษาการเดินทางทะเลชุ่

การเดินทางทะเลชุ่เป็นกิจกรรมการเคลื่อนไหวทางการเมืองที่มีความโดดเด่นและแตกต่างจากการชุมนุมรูปแบบอื่น โดยจัดขึ้นภายใต้การนำของกลุ่ม UNME of Anarchy นำโดยนายจตุภัทร์ บุญภัทรรักษา (ไผ่) ขบวนเริ่มต้นจากจังหวัดนครราชสีมามุ่งหน้าสู่กรุงเทพมหานครระยะทางรวมกว่า 247.5 กิโลเมตร ทั้งนี้นายจตุภัทร์ได้ให้เหตุผลถึงการเริ่มต้นจากภูมิภาคว่าเป็นการสื่อสารเชิงสัญลักษณ์ว่าประเด็นทางการเมืองควรเริ่มต้นจากส่วนภูมิภาคสู่ศูนย์กลางในวันที่ผู้เขียนเข้าร่วมขบวนได้ดำเนินมาถึงวันที่ 10 โดยมีจุดพักที่จังหวัดสระบุรี ซึ่งถือเป็นครึ่งทางของการเดินทาง กิจกรรมการเดินทางทะเลชุ่ฟ้ามีข้อเรียกร้องสำคัญ 3 ข้อ ได้แก่ (กรณพร เซษฐพยัคฆ์, 2564)

- 1.) การปล่อยตัวแกนนำและผู้ที่ถูกคุมขังโดยไม่ได้รับสิทธิประกันตัว
- 2.) การแก้ไขรัฐธรรมนูญ
- 3.) การยกเลิกประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112

นอกจากการเดินทางพร้อมชูป้ายและธงข้อความแล้วผู้เข้าร่วมยังได้แจกจ่ายใบปลิวและพูดคุยกับประชาชนสองข้างทางเพื่อให้ข้อมูลและสร้างความเข้าใจต่อข้อเรียกร้องของกลุ่ม การเคลื่อนไหวในลักษณะนี้ได้รับการสนับสนุนจากประชาชนในพื้นที่ โดยมีผู้ร่วมเดินทางชูสามนิ้วเพื่อแสดงออกถึงการสนับสนุน อย่างไรก็ตาม ขบวนยังต้องเผชิญกับการต่อต้านในบางพื้นที่ เช่น การถูกปาสิ่งของจากผู้ไม่เห็นด้วยและสิ่งที่น่าสังเกตคือการมีส่วนร่วมของผู้คนจากหลากหลายพื้นที่และพื้นที่เพหลายคนเดินทางมาจากกรุงเทพฯ หรือจังหวัดใกล้เคียงเพื่อเข้าร่วมเป็นระยะๆ บางคนพาครอบครัว

มาร่วมเดินด้วยซึ่งแสดงให้เห็นถึงลักษณะของการเคลื่อนไหวที่เปิดกว้างและดึงดูดผู้คนหลากหลายกลุ่มในวันดังกล่าว กลุ่ม “คณะราชมัม” หรือกลุ่มมารดาของแกนนำที่ถูกดำเนินคดีตามมาตรา 112 ได้เข้าร่วมขบวนด้วย โดยแม่สุรีย์รัตน์ ชิวารักษ์ (มารดาของนายพริษฐ์ ชิวารักษ์), แม่พริ้ม บุญภัทรรักษา (มารดาของนายจตุภัทร์ บุญภัทรรักษา) และแม่ยุพิน มะณีวงศ์ (มารดาของนายภาณุพงศ์ จาดนอก) ต่างแสดงออกถึงความรักและความห่วงใยต่อลูกๆ ของพวกตนขณะเดียวกันก็เน้นย้ำถึงความสำคัญของการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย (กรณพชร เซษฐพยัคฆ์, 2564)

หลังจากการเดินขบวนในแต่ละวันมีกิจกรรมเสริมที่จัดขึ้น เช่น การปราศรัย การฉายภาพยนตร์ การแสดงดนตรี และกิจกรรมให้ความรู้ในประเด็นต่างๆ โดยมีผู้ร่วมกิจกรรมหลากหลายอาชีพ เช่น นักการเมือง นักกิจกรรม และศิลปิน กิจกรรมเหล่านี้สร้างบรรยากาศของความเป็นชุมชนที่มีเป้าหมายร่วมกันแม้ว่าการเดินท่อมกลางแสงแดดที่ร้อนจัดจะเป็นเรื่องที่ทำหาย แต่ผู้เข้าร่วมหลายคนให้ความเห็นว่าการเดินเป็นสัญลักษณ์ของการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่อง และยังเปิดโอกาสให้ผู้คนตามเส้นทางได้เห็นถึงข้อเรียกร้องของกลุ่มอย่างชัดเจน แม้จะเป็นการเข้าร่วมในระยะทางเพียงสั้น ๆ ผู้เขียนรู้สึกถึงพลังและแรงบันดาลใจจากกลุ่มเดินทะเลฟูฟ่า กิจกรรมนี้ไม่เพียงแต่สะท้อนความมุ่งมั่นในการเรียกร้องความยุติธรรมและประชาธิปไตย แต่ยังเป็นตัวอย่างของการเคลื่อนไหวที่สร้างความสนใจในวงกว้างและดึงดูดผู้คนจากหลากหลายกลุ่มให้มีส่วนร่วมในเชิงสร้างสรรค์ (กรณพชร เซษฐพยัคฆ์, 2564)

คลื่นลูกที่ 4 การชุมนุม 28 กุมภาพันธ์: การเปิดตัวของกลุ่ม REDEM และการปะทะระหว่างรัฐกับผู้ชุมนุม

การชุมนุมเมื่อวันที่ 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2564 ถือเป็นเปิดตัวอย่างเป็นทางการของกลุ่ม REDEM (Restart Democracy) ซึ่งพัฒนามาจากกลุ่มเยาวชนปลดแอก โดยกลุ่มนี้มีเป้าหมายในการเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องประชาธิปไตยด้วยแนวทางที่ไม่ใช้แกนนำ ไม่มีการตั้งเวทีปราศรัย และมีรูปแบบการรวมตัวที่เปิดกว้างและไร้ลำดับขั้นการเปิดตัวครั้งแรกของกลุ่ม REDEM ได้รับความสนใจจากทั้งมวลชนและสื่อมวลชน โดยนัดรวมตัวที่อนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิพร้อมเคลื่อนขบวนไปยังกรมทหารราบที่ 1 ซึ่งเป็นสถานที่พักของ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา กลุ่ม REDEM เริ่มต้นด้วยการใช้ภาพ “ค้อนเคียว” บนพื้นหลังสีแดง ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของลัทธิสังคมนิยมแต่เนื่องจากภาพดังกล่าวก่อให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์และความกังวลว่าจะนำไปสู่การเชื่อมโยงกับลัทธิคอมมิวนิสต์ กลุ่มเยาวชนปลดแอกจึง

ลบลัญลักษณ์ดังกล่าวออกและคงไว้เพียงชื่อ “REDEM” พร้อมประกาศแนวทางการชุมนุมในลักษณะที่ไม่ใช้แกนนำ (กรณพร เชษฐพยัคฆ์, 2564)

ผู้ชุมนุมเริ่มรวมตัวที่อนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิและเคลื่อนขบวนผ่านถนนดินแดงเข้าสู่ถนนวิภาวดี โดยมีทั้งรถเครื่องเสียง มอเตอร์ไซค์ และกลุ่มคนเดินเท้า การเดินขบวนนี้ยังได้รับการสนับสนุนจากพันธมิตรชาวเมียนมาที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยซึ่งมาร่วมแสดงพลังในนาม “พันธมิตรชาวม” เมื่อขบวนผู้ชุมนุมมาถึงกรมทหารราบที่ 1 สถานที่ดังกล่าวถูกปิดกั้นด้วยตู้คอนเทนเนอร์ รั้วลวดหนาม และเจ้าหน้าที่ควบคุมฝูงชน (คฝ.) พร้อมรถฉีดน้ำแรงดันสูงผู้ชุมนุมกระจายตัวอยู่บริเวณหน้ากรมทหารราบที่ 1 บางส่วนพยายามเคลื่อนย้ายตู้คอนเทนเนอร์ ขณะที่บางกลุ่มเริ่มทยอยกลับเนื่องจากไม่มีการประกาศกิจกรรมหลัก เวลาประมาณ 18:20 น. เจ้าหน้าที่รัฐเริ่มปฏิบัติการควบคุมฝูงชน โดยใช้รถฉีดน้ำแรงดันสูงแก๊สน้ำตาและกระสุนยางในการสลายการชุมนุมฝ่ายผู้ชุมนุมมีการตอบโต้ด้วยการใช้ประทัดและระเบิดปิงปอง สถานการณ์ทวีความตึงเครียดจนเกิดการปะทะกันอย่างหนักโดยเจ้าหน้าที่มีการกรูเข้าจับกุมประชาชนรวมถึงสื่อมวลชนในพื้นที่เหตุการณ์ในวันนั้นส่งผลให้มีผู้ถูกจับกุมทั้งหมด 22 ราย ซึ่งรวมถึงเยาวชนและแรงงานรายวันบางส่วนถูกฟ้องในข้อหาฝ่าฝืน พ.ร.ก.ฉุกเฉิน และขัดขวางเจ้าพนักงาน นอกจากนี้ยังมีผู้ชุมนุมบางส่วนถูกควบคุมตัวในช่วงเวลาต่อมาด้วยข้อหาเดียวกัน การชุมนุมของกลุ่ม REDEM ในวันที่ 28 กุมภาพันธ์ ถือเป็นตัวอย่างสำคัญของความพยายามในการเคลื่อนไหวทางการเมืองรูปแบบใหม่ในประเทศไทย ซึ่งมุ่งเน้นการกระจายอำนาจการตัดสินใจในหมู่มวลชน อย่างไรก็ตาม เหตุการณ์ปะทะระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐและผู้ชุมนุมสะท้อนถึงปัญหาเชิงโครงสร้างในการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในประเทศ ทั้งในแง่การใช้กำลังและการละเมิดสิทธิมนุษยชนของผู้ที่มีส่วนร่วมในการชุมนุม (กรณพร เชษฐพยัคฆ์, 2564)

คลื่นลูกที่ 5 การเดินขบวน “ทะเลฟ้า” 7 มีนาคม: เส้นทางสู่อุสาวรีย์ประชาธิปไตยระยะทาง 247.5 กิโลเมตร

ครั้งที่ 1 การเดินขบวน “ทะเลฟ้า” 7 มีนาคม: เส้นทางสู่อุสาวรีย์ประชาธิปไตย หลังจากการเดินเท้าเป็นระยะเวลา 17 วัน ขบวน “ทะเลฟ้า” ได้บรรลุเป้าหมายระยะทาง 247.5 กิโลเมตรจากจังหวัดนครราชสีมา (โคราช) มาถึงอนุสาวรีย์ประชาธิปไตยในกรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 7 มีนาคม 2564 การเดินขบวนครั้งนี้ได้รับการสนับสนุนเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจนเมื่อเข้าสู่กรุงเทพฯ โดยมีผู้เข้าร่วมขบวนมากขึ้นรวมถึงป้ายข้อความหลากหลายที่ยังคงเน้นย้ำข้อเรียกร้องหลักสามประการพร้อมเพิ่มข้อเรียกร้องใหม่ให้ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ลาออกจากตำแหน่ง ในวันดังกล่าวขบวนเริ่มต้นจากแยกเกษตรเดินผ่านอนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิและเข้าสู่ถนนราชดำเนินแม้ว่าจะหยุดพัก

เป็นระยะแต่สภาพอากาศร้อนจัดในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑลเพิ่มความเหนื่อยล้าแก่ผู้เดินขบวน โดยเฉพาะบนถนนราชดำเนินที่มีต้นไม้ให้ร่มเงา น้อยเมื่อถึงจุดหมายที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตยในช่วงบ่ายสามโมงขบวนได้ประกาศข้อเรียกร้องและจุดยืนอีกครั้ง โดยนายจตุภัทร์ บุญภัทรรักษา (ไผ่ ดาวดิน) ซึ่งเป็นแกนนำสำคัญในการเคลื่อนไหว ได้กล่าวปราศรัยบนเวทีเน้นย้ำถึงความจำเป็นในการต่อสู้เพื่อความเสมอภาคและความถูกต้อง โดยกล่าวว่า (กรณพร เซษฐพยัคฆ์, 2564)

“การปล่อยตัวเพื่อนของเราคือความถูกต้อง ไม่ใช่เพียงความถูกต้องใจ เราต้องยืนยันว่าเราทุกคนเท่าเทียมกัน และตราบไคที่เรายังเป็นมนุษย์ เรายังคงต้องต่อสู้ต่อไป”

ไผ่ย้ำว่าแม้จำนวนผู้ชุมนุมอาจลดลงในบางช่วงเวลาการเคลื่อนไหวเพื่อความยุติธรรมและสิทธิมนุษยชนต้องดำเนินต่อไปอย่างไม่ลดละ หลังการปราศรัยเพียงไม่ถึง 24 ชั่วโมง ไผ่ ดาวดิน ต้องไปรายงานตัวในคดีที่เกี่ยวข้องกับมาตรา 112 และมาตรา 116 รวมถึงข้อกล่าวหาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการชุมนุม #19กัญยาทวงอำนาจคืนราษฎร ซึ่งเป็นคดีเดียวกับนายพริษฐ์ วัชรภูมิ (เพนกวิน), นายอานนท์ นำภา, นายสมยศ พุกกะเวส และนายปฏิวัฒน์ สาหร่ายแย้ม (หมอล่าแมงกะ) ทั้งนี้ผู้ต้องหาเหล่านี้ถูกปฏิเสธการประกันตัวทำให้มีความเป็นไปได้สูงที่ไผ่จะต้องถูกคุมขังอีกครั้งสำหรับไผ่เอง เขาเคยถูกจองจำเป็นเวลา 2 ปี 6 เดือน ในช่วงปี 2559-2562 จากกรณีการแชร์ข่าวพระราชประวัติของ รัชกาลที่ 10 ที่เผยแพร่โดยสำนักข่าว BBC Thai การถูกจองจำในครั้งนี้สะท้อนให้เห็นถึงความท้าทายที่ผู้เคลื่อนไหวทางการเมืองในประเทศไทยต้องเผชิญในบริบทของการเรียกร้องประชาธิปไตยและสิทธิเสรีภาพ (กรณพร เซษฐพยัคฆ์, 2564)

ครั้งที่ 2 การเคลื่อนไหว 13 มีนาคม: หมูบ้านทะเลฟ้าและการพัฒนากิจกรรมรูปแบบใหม่
การจัดกิจกรรมทางการเมืองในวันที่ 13 มีนาคม 2564 โดยกลุ่มทะเลฟ้า นับเป็นพัฒนาการสำคัญในรูปแบบการเคลื่อนไหวทางสังคมหลังจากการเดินขบวนข้ามจังหวัดและภูมิภาคกลุ่มได้เปลี่ยนแนวทางการเคลื่อนไหวเป็นการจัดตั้ง “หมูบ้านทะเลฟ้า” บริเวณข้างทำเนียบรัฐบาลโดยการเคลื่อนขบวนเริ่มจากอนุสาวรีย์ประชาธิปไตยสู่พื้นที่เป้าหมายซึ่งอยู่ห่างออกไปเพียง 2.5 กิโลเมตร กิจกรรมครั้งนี้เกิดขึ้นหลังจากที่นายจตุภัทร์ บุญภัทรรักษา หรือ “ไผ่ ดาวดิน” ถูกอัยการสั่งฟ้องในวันที่ 8 มีนาคม และไม่ได้รับสิทธิประกันตัวส่งผลให้เขาไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้แม้ไม่มีเขาอยู่ในขบวนแต่กลุ่มทะเลฟ้ายังคงดำเนินกิจกรรมต่อไปภายใต้ข้อเรียกร้อง 4 ประเด็นสำคัญพร้อมธงและป้ายข้อความเชิงสัญลักษณ์เมื่อถึงบริเวณข้างทำเนียบรัฐบาลกลุ่มผู้ชุมนุมพบกับมาตรการป้องกันของภาครัฐ เช่น การนำตุ๊กตาทองเนอร้มากัน เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้ชุมนุมเข้าใกล้พื้นที่ทำเนียบฯ (กรณพร เซษฐพยัคฆ์, 2564)

นอกจากกลุ่มทะเลฟ้ายังมีกลุ่มประชาชนอื่นๆ เข้าร่วมกิจกรรมในวันดังกล่าว เช่น ชาวกะเหรี่ยงจากหมู่บ้านบางกลอย จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งมาตั้งแคมป์ค้างคืนเพื่อเรียกร้องสิทธิในที่อยู่อาศัย

หลังถูกขับไล่ออกจากพื้นที่ “ใจแผ่นดิน” ซึ่งเป็นที่ดินดั้งเดิมของบรรพบุรุษก่อนมีการประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานในปี 2524 ทั้งนี้ กลุ่มชาวบ้านได้พยายามต่อสู้เพื่อกลับไปใช้ชีวิตในพื้นที่ดังกล่าวแต่ถูกเจ้าหน้าที่รัฐควบคุมตัวและบางรายถูกแจ้งข้อหาส่งผลให้พวกเขาต้องลงมาเรียกร้องความเป็นธรรม ขณะเดียวกันกลุ่มมวลชนเสื้อแดงก็เดินทางมาสมทบและจัดเวทีปราศรัยในบริเวณใกล้เคียงโดยไม่ได้เข้าร่วมในหมู่บ้านทะเลชุพัตโดยตรงพื้นที่บริเวณข้างทำเนียบรัฐบาลถูกปรับเปลี่ยนให้เป็นหมู่บ้านชั่วคราวภายใต้ชื่อ “หมู่บ้านทะเลชุพัต” โดยมีการจัดสรรพื้นที่เป็นเต็นท์พักอาศัย ห้องน้ำ ครู และแปลงผักยังมีการกำหนดข้อตกลงร่วมกัน เช่น เวลาปิดหมู่บ้านและมาตรการความปลอดภัย รวมถึงแต่งตั้งหัวหน้าหมู่บ้านเพื่อดูแลความเป็นระเบียบ หมู่บ้านทะเลชุพัตไม่ได้เป็นเพียงพื้นที่ชุมนุมเท่านั้นแต่ยังกลายเป็นแหล่งเรียนรู้และศูนย์รวมกิจกรรมสาธารณะมีการจัดเวทีปราศรัย การพูดคุยในประเด็นสังคมและการเมือง รวมถึงการแสดงศิลปะและดนตรีในทุกค่ำคืนโดยเวทีของชาวกะเหรี่ยงบางกลอยที่ตั้งอยู่ด้านหน้าหมู่บ้านก็มีการจัดกิจกรรมควบคู่กัน (กรอุพร เชษฐพยัคฆ์, 2564) การจัดตั้งหมู่บ้านทะเลชุพัตนับเป็นรูปแบบใหม่ของการเคลื่อนไหวทางการเมืองที่ผสมผสานความเป็นชุมชน การเรียนรู้ และการประท้วงในพื้นที่เดียวกันบรรยากาศภายในหมู่บ้านสร้างความรู้สึกละมุนเหมือนทั้งการชุมนุมงานเทศกาล และตลาดนัดในเวลาเดียวกัน ทำให้กิจกรรมนี้ได้รับความสนใจจากหลากหลายกลุ่มประชาชนและสะท้อนถึงการปรับเปลี่ยนวิธีการเคลื่อนไหวให้เหมาะสมกับบริบททางสังคมและการเมืองในปัจจุบัน

คลื่นลูกที่ 6 การชุมนุมวันที่ 20 มีนาคม: การปะทะและการสลายการชุมนุมที่รุนแรง

เหตุการณ์การชุมนุมในวันที่ 20 มีนาคม 2564 โดยกลุ่ม REDEM เป็นตัวอย่างที่ชัดเจนของความตึงเครียดระหว่างประชาชนผู้ชุมนุมและเจ้าหน้าที่รัฐการนัดหมายครั้งนี้จัดขึ้นเป็นครั้งที่สอง หลังจากการชุมนุมครั้งแรกที่จบลงด้วยการสลายการชุมนุมอย่างรุนแรงเมื่อกลุ่ม REDEM ประกาศนัดหมายการชุมนุมที่บริเวณสนามหลวงหรือที่ผู้ชุมนุมเรียกว่า “สนามราษฎร” เจ้าหน้าที่รัฐได้ดำเนินมาตรการควบคุมพื้นที่อย่างเข้มงวด โดยการปิดถนนหลายสายรอบบริเวณ เช่น ท่ามหาราช วังท่าพระ และหน้าศาลฎีกา นอกจากนี้ยังมีการนำตุ๊กตาคอนเทนเนอร์จำนวนมากมาปิดล้อมพื้นที่สนามหลวงและชิงตาข่ายสแลนด้านบนตุ๊กตาคอนเทนเนอร์ทำให้พื้นที่สำหรับการชุมนุมถูกจำกัดลงอย่างมาก กิจกรรมในช่วงแรกดำเนินไปอย่างสงบและสร้างสรรค์กลุ่มศิลปะปลดแอกนำวามาพนสีเป็นรูปหน้าแกนนำที่ถูกคุมขังเพื่อแจกให้ประชาชนพร้อมแจกสีชอล์กเพื่อให้ผู้ชุมนุมเขียนข้อความบนพื้นบรรยากาศบริเวณสนามหลวงในช่วงเย็นจึงเต็มไปด้วยความสร้างสรรค์แม้จะมีเจ้าหน้าที่ควบคุมฝูงชน (คฝ.) และรถจีโน่จอดประจำการอยู่หลังกำแพงตุ๊กตาคอนเทนเนอร์ก็ตาม (กรอุพร เชษฐพยัคฆ์, 2564)

สถานการณ์เริ่มตึงเครียดเมื่อกลุ่มผู้ชุมนุมบางส่วนบริเวณถนนราชดำเนินพยายามเคลื่อนย้ายตู้คอนเทนเนอร์เจ้าหน้าที่จึงประกาศให้ยุติการชุมนุมและเริ่มฉีดน้ำผสมสารเคมีเพื่อควบคุมสถานการณ์ หลังจากนั้นเวลาประมาณ 19:20 น. เจ้าหน้าที่ควบคุมฝูงชนเริ่มปฏิบัติการสลายการชุมนุมโดยใช้แก๊สน้ำตา กระสุนยาง และจับกุมผู้ชุมนุมทันทีเมื่อพบตัวสถานการณ์เป็นไปอย่างโกลาหลผู้ชุมนุมบางส่วนพยายามหลบหนี ขณะที่บางส่วนได้ตอบด้วยการใช้สิ่งของ เช่น ไม้หรือรั้วเหล็ก แม้ว่าผู้ชุมนุมจะไม่มีอาวุธครบมือเหมือนเจ้าหน้าที่แต่การปะทะในพื้นที่ต่างๆ เช่น ถนนราชดำเนิน สะพานพระปิ่นเกล้า และแยกคอกวัว กลับมีความรุนแรงเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ การสลายการชุมนุมในวันนี้ไม่เพียงแต่ส่งผลกระทบต่อผู้ชุมนุมเท่านั้นแต่ยังรวมถึงสื่อมวลชนที่พยายามรายงานสถานการณ์เจ้าหน้าที่ประกาศว่า “สื่อมวลชนไม่มีอภิสิทธิ์ใดๆ” และสั่งให้ออกจากพื้นที่ นอกจากนี้ยังมีรายงานว่าสื่อมวลชนถูกยิงด้วยกระสุนยางแม้จะสวมปลอกแขนระบุสถานะอย่างชัดเจนนอกจากการปิดกั้นพื้นที่สำหรับการรายงานข่าวแล้ว ยังมีเหตุการณ์ที่เจ้าหน้าที่ปิดโทรศัพท์ของนักข่าวทขณะถ่ายทสด พร้อมย้ำว่า “พื้นที่นี้ไม่อนุญาตให้สื่ออยู่” เหตุการณ์ดังกล่าวสะท้อนถึงการเพิ่มระดับของการคุกคามเสรีภาพสื่อโดยรัฐ (กรรณพร เชษฐพยัคฆ์, 2564)

การชุมนุมในวันที่ 20 มีนาคมถือเป็นหนึ่งในเหตุการณ์ที่มีการปะทะและสลายการชุมนุมรุนแรงที่สุด โดยเจ้าหน้าที่รัฐใช้มาตรการทั้งการฉีดน้ำผสมสารเคมี ยิงแก๊สน้ำตา และกระสุนยาง รวมถึงการจับกุมผู้ชุมนุมจำนวนมากศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชนรายงานว่ามีผู้ถูกจับกุมทั้งหมด 32 คน รวมถึงเยาวชนหลายราย เหตุการณ์นี้ไม่เพียงแต่สะท้อนความรุนแรงของการควบคุมฝูงชนเท่านั้นแต่ยังแสดงให้เห็นถึงความพยายามของรัฐในการปิดกั้นสิทธิเสรีภาพในการแสดงออกและการรายงานข่าว โดยเฉพาะในบริบทที่ความตึงเครียดระหว่างประชาชนและรัฐทวีความรุนแรงมากขึ้น (กรรณพร เชษฐพยัคฆ์, 2564)

คลื่นลูกที่ 7 การชุมนุมวันที่ 24 มีนาคม: การรวมตัวที่แยกราชประสงค์ในปี 2564 ก่อนแกนนำไปรายงานตัวในคดีมาตรา 112

การชุมนุมครั้งนี้เกิดขึ้นหนึ่งวันก่อนที่แกนนำสำคัญ ได้แก่ เบนจา อะปัญ, มายด์ ภัสราวลี, ครูใหญ่ อรรถพลและประชาชนอีก 10 คน รวมทั้งสิ้น 13 คน จะต้องเดินทางไปรายงานตัวต่ออัยการในคดีตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 และมาตรา 116 จากกรณีการอ่านแถลงการณ์ที่สถานเอกอัครราชทูตเยอรมนีโดยมีความเป็นไปได้สูงว่าผู้ถูกกล่าวหาทั้งหมดจะถูกสั่งฟ้องและอาจไม่ได้รับการประกันตัวเช่นเดียวกับผู้ต้องหาคดีมาตรา 112 รายอื่นๆ ก่อนหน้านั้น นอกจากนั้นการปราศรัยของแกนนำในวันนี้ยังเสี่ยงต่อการถูกดำเนินคดีเพิ่มเติม การกลับมาจัดการชุมนุมใหญ่ที่แยกราชประสงค์ในรอบ 4 เดือนนี้ได้รับการตอบรับจากประชาชนอย่างกว้างขวาง บรรยากาศเต็มไปด้วยความคึกคักทั้ง

จากผู้ชุมนุมและผู้ปราศรัยหลายคนในครั้งนี้อย่างน้อยผู้เขียนไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่ในฐานะสื่อมวลชนแต่ได้เข้าร่วมในฐานะผู้ชุมนุม ซึ่งเปิดโอกาสให้ได้เดินสำรวจพื้นที่การชุมนุมอย่างอิสระทั้งบริเวณหน้าเวทีปราศรัยและกิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้นโดยกลุ่มประชาชนแม่แกนนำบางส่วนยังคงถูกควบคุมตัวอยู่ในเรือนจำแต่การปราศรัยของแกนนำที่ยังมีอิสรภาพ เช่น เบนจา อะปัญญา จากกลุ่มแนวร่วมธรรมศาสตร์และการชุมนุม ยังคงเป็นที่จับตามอง โดยเธอเรียกร้องให้มีการยกเลิกมาตรา 112 พร้อมอ่านสารที่ฝากมาจาก “เพนกวิน” พริษฐ์ ชิวารักษ์ ซึ่งขณะนั้นอดอาหารประท้วงมาแล้ว 11 วัน ใจความสำคัญของสารดังกล่าวคือการเชิญชวนประชาชนให้ต่อสู้เพื่อเปลี่ยนแปลงและแสดงความหวังว่าประเทศไทยจะเป็นสังคมที่ปลอดจากการรัฐประหารและกฎหมายที่ปิดกั้นเสรีภาพของประชาชนในอนาคต (กรอุพร เชษฐพยัคฆ์, 2564)

นอกจากนี้ ยังมีเสียงปราศรัยจากผู้ลี้ภัยทางการเมืองในต่างประเทศ เช่น อาจารย์ปวิณ ชำนิคุณ พงศ์พันธ์ที่กล่าวถึงบทบาทของสถาบันพระมหากษัตริย์และข้อความจากชาวปกากะญอที่เล่าถึงการถูกบังคับใช้แรงงานในค่ายทหารซึ่งแสดงถึงการขยายประเด็นการต่อสู้ไปยังกลุ่มชาติพันธุ์และแรงงาน การปราศรัยปิดท้ายโดย “มายด์” ภัสราวลี ธนกิจวิบูลย์ผลที่ห่างหายจากเวทีไปหลายเดือนได้รับความสนใจอย่างมาก เธอได้กล่าวถึงบทบาทของสถาบันพระมหากษัตริย์ในสังคมไทยพร้อมเรียกร้องให้มีการปรับเปลี่ยนในประเด็นสำคัญ ได้แก่ การมีกองทัพส่วนพระองค์ การแทรกแซงทางการเมือง และการบริหารจัดการพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ การชุมนุมยังคงเต็มไปด้วยกิจกรรมจากกลุ่มต่างๆ เช่น ศิลปะปลดแอก ที่มีการพ่นสีและสกรีนภาพใบหน้าของผู้ต้องหาคดีทางการเมืองรวมถึงการเรียกร้องผ่านงานศิลปะ เช่น ภาพของ “อัญชัญ ปรีเลิศ” ผู้ต้องขังคดีมาตรา 112 ที่ได้รับโทษสูงสุดในประวัติศาสตร์ คือ 43 ปี 6 เดือนและยังมีการแจกแผ่นข้อความ “ยกเลิกเมืองหลวง” โดยกลุ่มที่สนับสนุนการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความหลากหลายของประเด็นที่ถูกหยิบยกขึ้นในมือบราซัวร์ (กรอุพร เชษฐพยัคฆ์, 2564)

คลื่นลูกที่ 8 เหตุการณ์การสลายการชุมนุมหมู่บ้านทะลุฟ้า: การจับกุมสองครั้งในหนึ่งวัน

หมู่บ้านทะลุฟ้าซึ่งเป็นสถานที่ชุมนุมเชิงสัญลักษณ์ของกลุ่มผู้เรียกร้องประชาธิปไตยสามารถตั้งอยู่บริเวณถนนพระราม 5 ด้านหน้าทำเนียบรัฐบาลได้อย่างสงบเป็นเวลากว่าครึ่งเดือนแม้ว่าจะมีข่าวลือเป็นระยะว่าจะมีการสลายการชุมนุมจนกระทั่งเช้ามีดของวันที่ 28 มีนาคม 2564 ซึ่งเป็นวันที่ 16 ของการตั้งหมู่บ้าน เจ้าหน้าที่ได้นำกำลังควบคุมฝูงชน (คฝ.) เข้าประกบพื้นที่ทั้งด้านหน้าและด้านหลังพร้อมประกาศให้ผู้ชุมนุมเก็บของภายในเวลา 3 นาที ก่อนจะทำการจับกุมผู้ชุมนุมจำนวน 67 คน ซึ่งในจำนวนนี้มีเยาวชน 6 คน และพระสงฆ์ 2 รูป โดยทั้งหมดถูกนำตัวไปยังกองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดน ภาค 1 เหตุการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและสิ้นสุดก่อนเวลา 6.00 น. นอกเหนือจาก

การจับกุมประชาชนเจ้าหน้าที่ที่ยังยึดสิ่งของในพื้นที่ชุมนุมรวมถึงโก๋หลายตัวที่ผู้ชุมนุมเลี้ยงไว้โดยจับใส่ กระสอบไปพร้อมกับสิ่งของอื่นๆ การสลายการชุมนุมในช่วงเช้ามีดสร้างความปลอดภัยในวงกว้างกลุ่ม ชาวบ้านทะเลชุพ้าและประชาชนผู้สนับสนุนที่ไม่ได้อยู่ในพื้นที่ในขณะเกิดเหตุการณ์จึงรวมตัวกันอีกครั้ง ในช่วงเย็นของวันเดียวกัน ณ บริเวณพื้นที่ชุมนุมเดิมเพื่อประณามการสลายการชุมนุม และเรียกร้องให้ ปล่อยตัวผู้ถูกจับกุม การชุมนุมดำเนินไปอย่างสงบโดยมีการปราศรัยและการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ (กรณพร เชษฐพยัคฆ์, 2564)

อย่างไรก็ตามเจ้าหน้าที่เริ่มมีการจัดกำลังเพื่อเตรียมสลายการชุมนุมอีกครั้งในเวลา 18.00 น. เลิศศักดิ์ คำคงศักดิ์ หัวหน้าหมู่บ้านทะเลชุพ้า ประกาศว่า หากมีการจับกุม ผู้ชุมนุมจะใช้สันติวิธีด้วยการ นั่งหรือนอนอยู่บนถนนพร้อมชูสามนิ้วเพื่อแสดงจุดยืนต่อมาเจ้าหน้าที่ได้เคลื่อนแถวเข้าประกาศให้ผู้ ชุมนุมแยกย้ายภายใน 30 นาที ผู้ชุมนุมจึงย้ายไปชุมนุมบริเวณสะพานขมิ้มมรุเชฐแทน พร้อมปูผ้าใบ และนั่งรวมตัวกันในระหว่างที่เจ้าหน้าที่เคลื่อนเข้ามาใกล้พื้นที่ชุมนุม ประชาชนบางส่วนพยายาม ขอร้องไม่ให้มีการใช้ความรุนแรง เช่น ผู้ชุมนุมสูงวัยที่คุกเข่าขอร้องเจ้าหน้าที่ อย่างไรก็ตาม เจ้าหน้าที่ ได้ดำเนินการจับกุมผู้ชุมนุมที่นั่งอยู่บนผ้าใบที่ละคน โดยมีการตั้งแนวปิดกั้นไม่ให้สื่อมวลชนและผู้ ชุมนุมที่เหลือเห็นเหตุการณ์ได้อย่างชัดเจนหลังจากจับกุมผู้ชุมนุมทั้งหมด เจ้าหน้าที่ได้ตั้งกำลังในพื้นที่ เกือบหนึ่งชั่วโมง ก่อนดำเนินการ “ปล่อยม้า” ซึ่งเป็นคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ควบคุมฝูงชนวิ่งเข้าสลายพื้นที่ แม้ว่าจะไม่มีการจับกุมเพิ่มเติม แต่เหตุการณ์ดังกล่าวสร้างความตึงเครียดและความสับสนในหมู่ผู้ ชุมนุมในวันดังกล่าวมีผู้ถูกจับกุมรวมทั้งสิ้น 99 คน ซึ่งเป็นจำนวนการจับกุมที่มากที่สุดในหนึ่งวันโดยผู้ ถูกจับกุมส่วนใหญ่ถูกตั้งข้อหาในความผิดตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน (พ.ร.ก.ฉุกเฉินฯ) พระราชบัญญัติโรคติดต่อ (พ.ร.บ.โรคติดต่อ) และพระราชบัญญัติจราจรทางบก (พ.ร.บ.จราจรฯ) (กรณพร เชษฐพยัคฆ์, 2564) อย่างไรก็ตาม วิธีการจับกุมของเจ้าหน้าที่ไม่เป็นไปตาม หลักปฏิบัติเนื่องจากไม่ได้แจ้งข้อหาหรือสถานที่ควบคุมตัวให้ชัดเจน ผู้ถูกจับกุมบางส่วนยังเล่าผ่านการ ถ่ายทอดสดว่ารถควบคุมตัวมีความแออัดและอากาศไม่ถ่ายเทแม้ผู้ถูกจับกุมทั้งหมดจะได้รับการ ประกันตัวในวันถัดมาแต่กระบวนการดังกล่าวต้องใช้หลักทรัพย์จากกองทุนราษฎรประสงค์ รวมมูลค่า ทั้งสิ้นกว่า 1.7 ล้านบาท เหตุการณ์นี้จึงสะท้อนถึงต้นทุนทางสังคมและการเมืองที่ประชาชนต้องแบก รับจากการแสดงออกทางประชาธิปไตย

คลื่นลูกที่ 9 การต่อสู้ของ “คณะราชภัฏ”: กิจกรรม “ยื่น หยุด ชัง” และการเรียกร้องสิทธิประกัน ตัวของผู้ต้องขังทางการเมือง

สถานการณ์ปัจจุบันถือเป็นช่วงเวลาที่ผู้ต้องขังทางการเมืองในคดีมาตรา 112 เข้าสู่เรือนจำ มากที่สุดในรอบปีหลายคนถูกคุมขังมานานกว่า 2 เดือนโดยไม่ได้รับสิทธิการประกันตัวและยังมีผู้ถูกคุม

ซึ่งเพิ่มเติมอย่างต่อเนื่องสิทธิในการประกันตัว ซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานตามกฎหมายที่ผู้ต้องหาทุกคนพึงได้รับตามหลัก “สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์” จึงกลายเป็นประเด็นสำคัญที่ถูกหยิบยกขึ้นมาในแวดวงสังคมและการเมืองตามกฎหมาย การปฏิเสธการประกันตัวจะต้องมีเหตุอันควรเชื่อว่า

- 1.) ผู้ต้องหาหรือจำเลยอาจหลบหนี
- 2.) ผู้ต้องหาหรือจำเลยอาจยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน
- 3.) ผู้ต้องหาหรือจำเลยอาจก่อเหตุอันตรายประการอื่น
- 4.) หลักประกันไม่น่าเชื่อถือ
- 5.) การประกันตัวอาจเป็นอุปสรรคต่อการสอบสวนหรือดำเนินคดีในศาล

อย่างไรก็ตาม ในคดีมาตรา 112 ศาลมักปฏิเสธการให้ประกันตัวโดยอ้างว่าคดีดังกล่าวเป็นคดีร้ายแรง ผู้ต้องหาอาจหลบหนีหรือกระทำความผิดซ้ำแม้ว่าผู้ต้องหาหลายคนจะเคยปฏิบัติตามเงื่อนไข เช่น การรายงานตัวตามกำหนด และยังไม่มีความผิดถึงที่สุด ทั้งนี้ การปฏิเสธสิทธิประกันตัวในลักษณะดังกล่าวจึงถูกมองว่าเป็นการตัดล้นความผิดล่วงหน้า ท่ามกลางความไม่พอใจของสาธารณชนต่อกระบวนการยุติธรรม กลุ่มพลเมืองได้กลับได้เริ่มจัดกิจกรรม “ยืน หยุด ชัง” เป็นเวลา 112 นาที เพื่อเรียกร้องสิทธิประกันตัวผู้ต้องขังทางการเมือง กิจกรรมดังกล่าวเริ่มต้นที่บริเวณหน้าศาลฎีกาในกรุงเทพมหานคร ก่อนที่จะขยายไปยังจังหวัดอื่น ๆ ทั่วประเทศ ในปัจจุบันกิจกรรมนี้ไม่ได้จำกัดอยู่ในกลุ่มนักเคลื่อนไหวทางการเมืองอีกต่อไปแต่ได้ขยายไปสู่กลุ่มที่เรียกตัวเองว่า “คณะราชมัม” ซึ่งประกอบด้วยมารดาของแกนนำทางการเมืองที่ถูกคุมขัง เช่น มารดาของเพนกวิน ไมค์ ใฝ่ รุ่ง และแอมมี พวกเขาจัดกิจกรรมยืนหยุดชังทุกวันเสาร์ เวลา 17.00 น. บริเวณหน้าเรือนจำพิเศษกรุงเทพฯ โดยถือภาพของลูก ๆ พร้อมเรียกร้องให้มีการปล่อยตัวผู้ต้องขัง (กรณพร เชษฐพยัคฆ์, 2564)

บทบาทของคณะราชมัมถือได้ว่าเป็นภาพสะท้อนสำคัญของความเปลี่ยนแปลงในขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมือง เมื่อมารดากลายเป็นแกนนำแนวหน้าของการเรียกร้องสิทธิขั้นพื้นฐาน เช่น การยืนหยุดชัง การเข้าร่วมกิจกรรมเดินทะเลพุ่ การยื่นจดหมายถึงเจ้าหน้าที่รัฐ การเข้าร่วมการพิจารณาคดีในศาล รวมถึงการเดินทางระยะไกลเพื่อสนับสนุนลูก ๆ ของพวกเขาหนึ่งในเสียงสะท้อนจากแม่เพนกวินกล่าวถึงบทบาทนี้ว่า “แม้เราไม่ได้เจอหน้าลูก แต่ทุกวันเสาร์ เวลา 17.00 น. ลูกของเราจะรู้ว่าแม่มายืนอยู่ตรงนี้ ยืนเพื่อพวกเขา และรอวันที่พวกเขาจะได้กลับบ้าน” (กรณพร เชษฐพยัคฆ์, 2564)

คลื่นลูกที่ 10 การยื่นประกันตัวครั้งที่ 9: การต่อสู้ของคณะราชมัมเพื่อเสรีภาพของเพนกวินและแกนนำทางการเมือง

เมื่อวันที่ 29 เมษายน 2564 การยื่นประกันตัวนายพริษฐ์ ชิวารักษ์ (เพนกวิน) เป็นครั้งที่ 9 ได้เกิดขึ้นท่ามกลางการรวมตัวของมวลชนและครอบครัวแกนนำทางการเมือง บริเวณศาลอาญา ถนนรัชดาภิเษก กิจกรรมครั้งนี้สะท้อนถึงความพยายามอย่างต่อเนื่องในการเรียกร้องสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้ต้องขังทางการเมือง ซึ่งในกรณีของเพนกวิน การต่อสู้ด้วยการอดอาหารยาวนานถึง 45 วันได้กลายเป็นสัญลักษณ์ของความอดทนและการยืนหยัดเพื่ออุดมการณ์ การอดอาหารของเพนกวินที่ยาวนานกว่า 6 สัปดาห์ มีความยาวนานมากกว่าการอดอาหารประท้วงของมหาตมะคานธีในปี 2486 ที่มีระยะเวลา 21 วัน เพื่อประท้วงต่อการจับกุมโดยไม่มีเหตุอันควร การกระทำดังกล่าวของเพนกวินจึงไม่เพียงเป็นการเรียกร้องสิทธิส่วนบุคคลแต่ยังเป็นการสะท้อนถึงปัญหาเชิงโครงสร้างในกระบวนการยุติธรรม รายงานจากทนายความและผู้ที่ได้พบกับเพนกวินในระหว่างการพิจารณาคดีระบุว่า ร่างกายของเขามีความอ่อนแออย่างมาก ต้องนั่งรถเข็นและได้รับการให้น้ำเกลือ โดยเมื่อวันที่ 28 เมษายน 2564 มีรายงานว่าเขาเริ่มถ่ายเป็นเลือด ขาวนี้ได้สร้างความสะเทือนใจและปลุกกระแสความไม่พอใจในสังคม โดยมีการเรียกร้องให้ปล่อยตัวเพนกวินเพื่อรับการรักษาพยาบาล (กรณพร เซษฐพยัคฆ์, 2564)

ในวันที่ 29 เมษายน 2564 แม่ของเพนกวินและครอบครัวของแกนนำคนอื่น ๆ เช่น รุ่ง ปันัสยา และแอมมี ไชยอมร ได้มายื่นคำร้องประกันตัวอีกครั้งพร้อมกับมวลชนจำนวนมากที่รวมตัวกันตั้งแต่ช่วงเช้าเพื่อแสดงจุดยืนเรียกร้องสิทธิการประกันตัวของผู้ต้องขัง มีการชูสามนิ้วและตะโกนข้อความ เช่น “ปล่อยเพนกวิน” และ “ชี้เข้าเผด็จการ” เพื่อแสดงความไม่พอใจต่อกระบวนการยุติธรรม ช่วงบ่ายกลุ่มแนวร่วมธรรมศาสตร์และการชุมนุมได้ยื่นรายชื่อประชาชน 11,035 รายชื่อแก่ศาลเพื่อเรียกร้องให้พิจารณาคดีอย่างเป็นธรรมแต่เมื่อไม่มีเจ้าหน้าที่ออกมารับรายชื่อ เบนจา อะปัญ หนึ่งในแกนนำ ได้โปรยกระดาษรายชื่อบริเวณบันไดศาลอาญา ซึ่งกลายเป็นภาพที่ทรงพลังในระหว่างการชุมนุมเจ้าหน้าที่ได้นำรถบัสพร้อมกำลังเจ้าหน้าที่ควบคุมฝูงชน (คฝ.) มาประจำการที่ศาลแม้การยื่นประกันตัวในกรณีปกติจะทราบผลภายในช่วงบ่ายแต่ในครั้งนี้นี้กระบวนการลากยาวจนถึงเวลา 18.00 น. ก่อนศาลจะมีคำสั่งปฏิเสธการประกันตัว โดยอ้างว่า “ไม่มีเหตุเปลี่ยนแปลงคำสั่งเดิม” คำตัดสินดังกล่าวสร้างความไม่พอใจและความผิดหวังอย่างมากในหมู่ประชาชนและครอบครัวแกนนำ โดยแม่ของเพนกวินเดินออกมาจากศาลด้วยน้ำตาพร้อมตั้งคำถามถึงกระบวนการยุติธรรมว่า “ต้องการจะฆ่าลูกฉันใช่ไหม” เนื่องจากในเรือนจำมีการระบาดของโควิด-19 และเพนกวินอยู่ในสภาพร่างกายที่ย่ำแย่จากการอดอาหาร (กรณพร เซษฐพยัคฆ์, 2564) แม่ของเพนกวิน หรือ “แม่สุ” ตัดสินใจแสดงจุดยืนที่ทรงพลังอีกครั้งในวันถัดมา ด้วยการโกนศีรษะเป็นสัญลักษณ์ของการเรียกร้องความยุติธรรม ก่อนยื่น

คำร้องขอประกันตัวเป็นครั้งที่ 10 แม้ทนายความจะให้ความเห็นว่าโอกาสสำเร็จแทบไม่มี แม่สุได้ให้สัมภาษณ์กับสื่อว่า “ผู้ปกครองต้องมีเมตตาธรรม หากคุณไม่มีเมตตา คุณจะปกครองคนอย่างไร? ฉันแค่เป็นผู้หญิงคนหนึ่ง ไม่ได้รู้กฎหมายแต่อยากถามว่าเหตุผลที่แท้จริงที่ไม่ปล่อยตัวลูกฉันคืออะไร?” (กรอุณพร เชษฐพยัคฆ์, 2564)

คลื่นลูกที่ 11 การปล่อยตัวผู้ต้องขังคดีการเมือง: สิทธิประกันตัวและความท้าทายภายใต้สถานการณ์โควิด-19 ในเรือนจำ

หลังจากแกนนำคณะราษฎรและผู้ต้องขังคดีการเมืองต้องถูกคุมขังโดยไม่ได้รับสิทธิประกันตัวเป็นเวลาหลายเดือน สถานการณ์ดังกล่าวนำไปสู่แรงกดดันจากประชาชนและการตั้งคำถามถึงความเป็นอิสระของกระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะในประเด็นสิทธิการประกันตัวและบทบาทของตุลาการที่ถูกมองว่ามีอิทธิพลจากอำนาจภายนอก ส่งผลให้ในช่วงเดือนเมษายนถึงพฤษภาคม 2564 มีการทยอยปล่อยตัวแกนนำบางส่วน โดยเฉพาะในกรณีที่มีการติดเงื่อนไขการประกันตัว เช่น ห้ามกระทำการใด ๆ ที่อาจกระทบต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ ตัวอย่างของแกนนำที่ได้รับการประกันตัว ได้แก่ นายจตุภัทร์ บุญภัทรรักษา (ไผ่ ดาวดิน) และนายสมยศ พฤกษาเกษมสุข ในวันที่ 23 เมษายน 2564 และนายปิยรัฐ จงเทพ (โตโต้) ในวันที่ 5 พฤษภาคม 2564 อย่างไรก็ตาม การให้สิทธิประกันตัวนั้นยังคงดำเนินไปอย่างไม่ทั่วถึงและไม่สม่ำเสมอ โดยแกนนำอีกหลายคน เช่น นายพิริชฐ์ ชิวารักษ์ (เพนกวิ้น) และนายอานนท์ น้าภา ยังถูกปฏิเสธการประกันตัวหลายครั้งปัญหาในกระบวนการและผลกระทบจากโควิด-19 สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ในเรือนจำยิ่งเพิ่มความรุนแรงให้กับข้อเรียกร้องการประกันตัว โดยมีกรณีผู้ต้องขังติดเชื้อในเรือนจำ เช่น นายชูเกียรติ แสงวงศ์ (จัสติน) นายอานนท์ น้าภา และนายภาณุพงศ์ จาดนอก (ไมค์) ที่ติดเชื้อโควิด-19 ระหว่างการคุมขัง โดยไมค์ยังมีรายงานว่าติดเชื้อซ้ำอีกครั้งในระยะเวลาต่อมา แม้แกนนำบางส่วน เช่น นางสาวปิ่นสยา สิทธิจิรวัดนกุล (รุ้ง) จะได้รับการประกันตัวในวันที่ 6 พฤษภาคม 2564 แต่หลายกรณียังคงเผชิญกับการเลื่อนนัดไต่สวนประกันตัว โดยอ้างเหตุผลด้านมาตรการควบคุมโรคโควิด-19 เช่นในกรณีของเพนกวิ้นและแอมมี ไชยอมร แก้ววิบูลย์พันธุ์ ที่ถูกเลื่อนการพิจารณาออกไป (กรอุณพร เชษฐพยัคฆ์, 2564)

การได้รับสิทธิประกันตัวของแกนนำในบางกรณีสะท้อนถึงความสำคัญของแรงกดดันจากภายนอก ทั้งในรูปแบบของการชุมนุม การตั้งแคมเปญรณรงค์ เช่น การส่งจดหมายให้กำลังใจผู้ต้องขัง การตั้งคำถามต่อความโปร่งใสของกระบวนการยุติธรรม และกิจกรรมสัญลักษณ์ เช่น การชูป้ายหรือการวาดภาพแกนนำ เหล่านี้เป็นปัจจัยที่กดดันให้ศาลเริ่มมีการพิจารณาการปล่อยตัวในบางกรณี อย่างไรก็ตาม แม้แกนนำบางคนจะได้รับสิทธิประกันตัวในช่วงเดือนเมษายนถึงพฤษภาคม 2564 แต่ก็มีรายงานว่าหลายคนถูกจับกุมซ้ำและนำตัวกลับเข้าสู่เรือนจำอีกครั้ง ตัวอย่างเช่น เพนกวิ้น ทนาย

อานนท์ ไหม้ และไผ่ ดาวดิน โดยบางรายต้องเผชิญกับการเพิกถอนสิทธิประกันตัว หรือไม่ได้รับสิทธิในการประกันตัวเพิ่มเติม เช่นในกรณีของผู้ต้องขังคดีอื่นที่เกี่ยวข้องกับการชุมนุมทางการเมือง (กรณพร เซชฐพยัคฆ์, 2564)

คลื่นลูกที่ 12 การชุมนุม 24 มิถุนายน: ประชาชนเดินหน้าผลักดันเพดานการเปลี่ยนแปลง

วันที่ 24 มิถุนายน ถือเป็นหมุดหมายสำคัญในประวัติศาสตร์การเมืองไทย เนื่องจากเป็นวันครบรอบการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อปี 2475 เพื่อสถาปนาระบอบประชาธิปไตยที่มีประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจสูงสุด ในปี 2564 กลุ่มคณะราษฎรได้จัดกิจกรรมชุมนุมตั้งแต่รุ่งเช้าจนถึงค่ำ โดยเริ่มต้นในช่วงย่ำรุ่ง ซึ่งเป็นเวลาเดียวกับที่คณะราษฎรประกาศแถลงการณ์เปลี่ยนแปลงการปกครองในอดีตก่อนที่กลุ่มผู้ชุมนุมจะรวมตัวกันที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตยและเดินขบวนไปยังรัฐสภา การเคลื่อนไหวในวันดังกล่าวสะท้อนถึงการทำงานคู่ขนานระหว่างภาคประชาชนและกระบวนการในสภาผู้แทนราษฎร ขณะที่ในสภามีการอภิปรายร่างแก้ไขรัฐธรรมนูญจำนวน 13 ฉบับ โดยมีกำหนดลงมติในช่วงเย็น ผู้ชุมนุมได้เดินเท้าประมาณ 10 กิโลเมตรมายังรัฐสภาเพื่อยื่นหนังสือเปิดผนึกเรียกร้องการแก้ไขรัฐธรรมนูญ โดยเน้นย้ำความสำคัญของรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน ซึ่งสะท้อนอำนาจสูงสุดของประชาชน การยื่นหนังสือในครั้งนี้ได้รับการตอบรับจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งฝ่ายค้าน เช่น พรรคเพื่อไทยและพรรคก้าวไกล และตัวแทนฝ่ายรัฐบาลอย่างนายสิริระ เจนจาคะ ส.ส.พรรคพลังประชารัฐ ซึ่งแม้จะเกิดเหตุการณ์วุ่นวายระหว่างการยื่นหนังสือแต่การเคลื่อนไหวยังคงดำเนินไปอย่างสงบ ตัวแทนกลุ่มคณะราษฎร อาทิ นายพริษฐ์ ชิวารักษ์ (เพนกวิ้น) นางสาวปณิสยา ลีสิทธิจิรวัฒนกุล (รุ่ง) นายจตุภัทร์ บุญภัทรรักษา (ไผ่) และนางสาวจุฑาทิพย์ ศิริขันธ์ ได้เข้าพบและพูดคุยกับสมาชิกสภาอีกครั้ง (กรณพร เซชฐพยัคฆ์, 2564)

ในช่วงเย็นถึงค่ำ การชุมนุมย้ายมาที่บริเวณสกายวอล์กแยกปทุมวันพร้อมการเปิดโตะล่ารายชื่อแก้ไขรัฐธรรมนูญโดยกลุ่ม Re-Solution ซึ่งนำโดยคณะก้าวหน้าและนายพริษฐ์ วัชรสินธุ อดีตผู้สมัคร ส.ส. พรรคประชาธิปัตย์ การปราศรัยในช่วงนี้นำเสนอประเด็นสำคัญ เช่น การแก้ไขรัฐธรรมนูญและการปฏิรูปสถาบันพระมหากษัตริย์ผู้ปราศรัยส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ถูกดำเนินคดีตามมาตรา 112 เช่น นายพรหมศร วีระธรรมจารี และนางสาวเบนจา อะปัญ นอกจากนี้ แกนนำหลักที่กลับมาขึ้นเวทีปราศรัยอีกครั้ง ได้แก่ เพนกวิ้น รุ่ง และไหม้ ซึ่งย้ำจุดยืนในการเรียกร้องให้มีการปฏิรูปการเมืองและการแก้ไขรัฐธรรมนูญโดยเน้นอำนาจสูงสุดของประชาชนแกนนำได้ยืนยันว่าจะไม่ลดเพดานข้อเรียกร้อง โดยเน้นการปฏิรูปสถาบันพระมหากษัตริย์และการสร้างรัฐธรรมนูญที่สะท้อนอำนาจของประชาชนอย่างแท้จริงพร้อมเชิญชวนประชาชนร่วมกันอ่านแถลงการณ์คณะราษฎร ปี 2475 เพื่อแสดงพลังและรำลึกถึงเจตจำนงของการเปลี่ยนแปลงการปกครองในการปิดการชุมนุม นางสาวปณิสยา

ได้กล่าวส่งท้ายว่าแม่แกนนำหลายคนต้องเผชิญกับการคุมขังและข้อจำกัดเสรีภาพแต่พวกเขาจะยังคงต่อสู้ต่อไปจนกว่าปัญหาทางการเมืองจะได้รับการแก้ไขอย่างเป็นรูปธรรม โดยกล่าวทิ้งท้ายว่า “สุขสันต์วันชาติของประชาชน และสวัสดิการอภิวินน์ประเทศไทย” (กรณพร เชษฐพยัคฆ์, 2564)

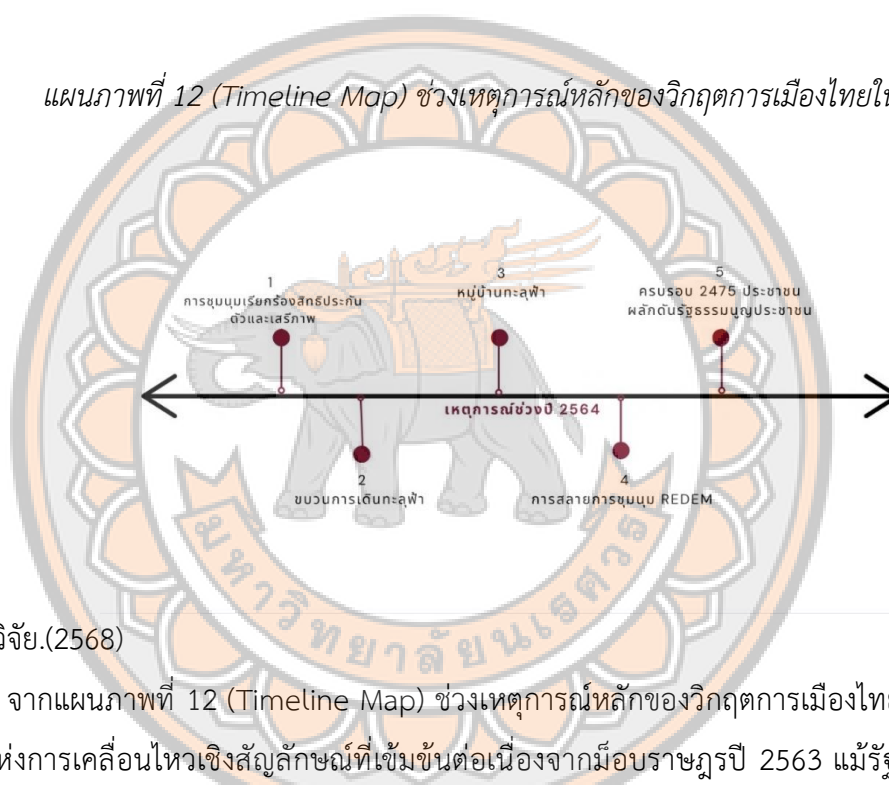
คลื่นลูกที่ 13 การชุมนุมวันที่ 18 กรกฎาคม: ครบรอบหนึ่งปีการเรียกร้องวัคซีนคุณภาพท่ามกลางความรุนแรงและปัญหาการบริหารจัดการวิกฤตโควิด-19

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ในช่วงเวลาดังกล่าวรุนแรงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยก่อนหน้าวันชุมนุมเพียง 1-2 วัน ยอดผู้ติดเชื้อรายวันพุ่งสูงเกิน 10,000 ราย ความกังวลต่อทั้งการแพร่ระบาดของไวรัสและความรุนแรงที่อาจเกิดขึ้นในพื้นที่ชุมนุม ทำให้ผู้เข้าร่วมเตรียมพร้อมด้วยอุปกรณ์ป้องกันครบครัน เช่น หน้ากากอนามัยสองชั้น เฟซชิลด์ หมวกนิรภัย เสื้อกันฝน และหน้ากากกันแก๊ส การชุมนุมครั้งนี้มีเป้าหมายหลักเพื่อเรียกร้องให้รัฐบาลรับผิดชอบต่อการบริหารจัดการวิกฤตการระบาดที่ล้มเหลวขอเรียกร้องประกอบด้วยสามประเด็นสำคัญ ได้แก่ (1) การเรียกร้องให้นายกรัฐมนตรีลาออก (2) การปรับลดงบประมาณที่จัดสรรให้สถาบันกษัตริย์และกองทัพ เพื่อนำไปใช้ในการจัดการปัญหาโควิด-19 และ (3) การยกเลิกการสั่งซื้อวัคซีน Sinovac ที่ประสิทธิภาพต่ำต่อสายพันธุ์เดลต้า พร้อมเปลี่ยนเป็นวัคซีน mRNA (กรณพร เชษฐพยัคฆ์, 2564)

การชุมนุมเริ่มต้นที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตยและเคลื่อนขบวนมุ่งหน้าสู่ทำเนียบรัฐบาล โดยมีการจัดระบบการเดินทางอย่างชัดเจนการ์ดแนวหน้าเป็นผู้นำขบวนตามมาด้วยผู้ชุมนุมและปิดท้ายด้วยยานพาหนะ เช่น รถจักรยานยนต์และรถยนต์ โดยเส้นทางที่เลือกใช้คือถนนราชดำเนินเพื่อเป็นการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ในการ “ทางคืนถนนของประชาชน” เมื่อขบวนถึงบริเวณสะพานผ่านฟ้าลีลาศ เจ้าหน้าที่ตำรวจได้จัดตั้งแนวรั้วลวดหนามพร้อมม่านน้ำแรงดันสูงเพื่อสกัดกั้นผู้ชุมนุมการเผชิญหน้าเริ่มต้นขึ้นเมื่อเจ้าหน้าที่ประกาศยุติการชุมนุมโดยไม่มีการเจรจาจากนั้นจึงเริ่มปฏิบัติการฉีดน้ำ กระสุนยาง และแก๊สน้ำตาใส่กลุ่มผู้ชุมนุมทำให้เกิดความโกลาหลในพื้นที่โดยมีผู้ได้รับบาดเจ็บหลายรายรวมถึงสื่อมวลชนที่ถูกกระสุนยางและแก๊สน้ำตาขณะปฏิบัติหน้าที่ การปะทะรุนแรงเป็นพิเศษในบริเวณถนนพิษณุโลกและใกล้ทำเนียบรัฐบาลผู้ชุมนุมบางส่วนต้องล่าถอยออกไปยังแยกนางเลิ้งในขณะที่การ์ดแนวหน้าพยายามตั้งแนวต้านทานไว้การปฏิบัติการของเจ้าหน้าที่เป็นไปอย่างต่อเนื่องมีการยิงแก๊สน้ำตาและกระสุนยางในระยะใกล้โดยไม่มีการแจ้งเตือนล่วงหน้าเหตุการณ์ในครั้งนี้สะท้อนถึงความรุนแรงที่เพิ่มมากขึ้นในการจัดการชุมนุมของเจ้าหน้าที่รัฐรวมถึงการลดทอนโอกาสในการเจรจาระหว่างฝ่ายผู้ชุมนุมและรัฐการใช้กำลังเพื่อควบคุมพื้นที่กลายเป็นภาพปกติที่พบเห็นได้บ่อยขึ้นในการจัดการกับการชุมนุม ซึ่งส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยของผู้เข้าร่วมรวมถึงสิทธิในการแสดงออกอย่างสันติ (กรณพร เชษฐพยัคฆ์, 2564)

การประชุมครบรอบหนึ่งปีครั้งนี้เป็นอีกหนึ่งเหตุการณ์ที่แสดงให้เห็นถึงความล้มเหลวของการบริหารจัดการวิกฤตของรัฐบาล และการใช้ความรุนแรงเกินความจำเป็นในการควบคุมการประชุม ข้อเรียกร้องของประชาชนสะท้อนถึงความต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างในหลายมิติ โดยเฉพาะการจัดสรรทรัพยากรเพื่อจัดการกับวิกฤตโรคระบาดอย่างมีประสิทธิภาพและโปร่งใส ทำได้ดีที่สุด เหตุการณ์นี้ยังเป็นเครื่องเตือนใจถึงความสำคัญของการรักษาสีทิวในการชุมนุมอย่างสันติ และการหลีกเลี่ยงการใช้ความรุนแรงซึ่งไม่ควรกลายเป็นเรื่องปกติในสังคมประชาธิปไตย (กรณพร เซษฐพยัคฆ์, 2564)

แผนภาพที่ 12 (Timeline Map) ช่วงเหตุการณ์หลักของวิกฤตการเมืองไทยในปี 2564

ที่มา: ผู้วิจัย.(2568)

จากแผนภาพที่ 12 (Timeline Map) ช่วงเหตุการณ์หลักของวิกฤตการเมืองไทยในปี 2564 เป็นปีแห่งการเคลื่อนไหวเชิงสัญลักษณ์ที่เข้มข้นต่อเนื่องจากม็อบราษฎรปี 2563 แม้รัฐจะเพิ่มการควบคุมและบังคับใช้กฎหมายเข้มงวดแต่ประชาชนยังคงออกมาเรียกร้องสิทธิเสรีภาพ โดยเฉพาะสิทธิในการประกันตัวของผู้ต้องขังคดีการเมือง เหตุการณ์เริ่มจากการชุมนุมวันที่ 13 กุมภาพันธ์ ที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตยซึ่งใช้สัญลักษณ์ผ้าแดงเพื่อสื่อถึงความไม่ยุติธรรม ก่อนจะพัฒนาเป็นการเคลื่อนไหวแบบเดินทะลุฟ้า ในวันที่ 7 มีนาคม ที่แสดงให้เห็นถึงพลังและความมุ่งมั่นของประชาชนจากภูมิภาคสู่ศูนย์กลาง ต่อมากลุ่มผู้ชุมนุมได้สร้างนวัตกรรมทางการเมืองรูปแบบใหม่อย่าง หมู่บ้านทะลุฟ้า เมื่อวันที่ 13 มีนาคม ซึ่งเปลี่ยนพื้นที่ข้างทำเนียบรัฐบาลให้กลายเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้และการแสดงออกเชิงสันติแต่การตอบโต้จากรัฐกลับรุนแรงมากขึ้น ดังเห็นได้จากเหตุการณ์วันที่ 20 มีนาคม เมื่อกลุ่ม REDEM ถูกสลายการชุมนุมอย่างรุนแรงที่สนามหลวง เหตุการณ์นี้กลายเป็นภาพสะท้อนการใช้กำลังของรัฐและการจำกัดเสรีภาพสื่ออย่างเข้มงวด

ในช่วงครึ่งหลังของปีการประชุมวันที่ 24 มิถุนายน 2564 ได้สานต่อเจตจำนงของคณะราษฎร 2475 ด้วยการเดินขบวนผลักดันรัฐธรรมนูญของประชาชนและย้าอุดมการณ์ให้ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจสูงสุด เหตุการณ์ทั้งห้านี้จึงเป็นหมุดหมายสำคัญในประวัติศาสตร์การเมืองไทยยุคใหม่ ที่สะท้อนถึงความต่อเนื่องของการต่อสู้เชิงสัญลักษณ์และการปรับตัวของขบวนการประชาชน ท่ามกลางแรงกดดันทางการเมืองและการจำกัดเสรีภาพอย่างเข้มข้นจากรัฐ

2. ผู้ส่งสาร

ผู้ส่งสาร หมายถึง บุคคลหรือสิ่งที่ทำหน้าที่ส่งข้อความ ข่าวสาร หรือข้อมูลจากแหล่งหนึ่งไปยังอีกแหล่งหนึ่ง ในบริบททั่วไปผู้ส่งสารอาจเป็นบุคคลที่ทำหน้าที่เป็นผู้ส่งข่าวหรือผู้ส่งข้อความในด้านการสื่อสารผู้ส่งสารอาจหมายถึงอุปกรณ์หรือระบบที่ใช้ในการส่งข้อมูล ในทางชีววิทยา คำว่าผู้ส่งสารอาจใช้เพื่ออธิบายโมเลกุลหรือสารเคมีที่ทำหน้าที่ส่งสัญญาณระหว่างเซลล์หรือระบบต่าง ๆ ภายในร่างกาย นอกจากนี้ คำว่า ผู้ส่งสารยังสามารถใช้ในบริบทของการสื่อสารมวลชนหรือการประชาสัมพันธ์ เพื่ออธิบายบุคคลหรือองค์กรที่ทำหน้าที่เผยแพร่ข้อมูลหรือข่าวสารไปยังสาธารณะ

ดังนั้น ความหมายของผู้ส่งสารจึงขึ้นอยู่กับบริบทที่ใช้แต่โดยทั่วไปหมายถึงผู้ที่ทำหน้าที่ส่งข้อมูลหรือข่าวสารจากแหล่งหนึ่งไปยังอีกแหล่งหนึ่ง ซึ่งในบริบทของการเคลื่อนไหวทางสังคมและการสื่อสารทางการเมืองคำว่าผู้ส่งสารสามารถแบ่งออกเป็นสองกลุ่มหลัก ได้แก่

1. แกนนำ (Leaders of Movements) แกนนำของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมทำหน้าที่เป็นผู้ส่งสารโดยสื่อสารอุดมการณ์ แนวคิด และข้อเรียกร้องไปยังมวลชนและสังคมวงกว้างผ่านการกล่าวปราศรัย การใช้สื่อสังคมออนไลน์หรือการจัดกิจกรรมชุมนุม โดยบทบาทของแกนนำในฐานะผู้ส่งสารมีความสำคัญต่อการระดมทรัพยากร สร้างกรอบความคิด (framing) และกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชน แกนนำกลุ่มคณะราษฎร 63 เช่น พริษฐ์ ชิวารักษ์ (เพนกวิน), ปันยยา สิทธิจิรวัฒน์กุล (จั่ง), ภาณุพงศ์ จาดนอก (ไมค์), ทัดเทพ เรืองประไพกิจเสรี (ฟอร์ด) และ อานนท์ นำภา ต่างมีบทบาทเป็นศูนย์กลางในการขับเคลื่อนทางความคิดของกลุ่มเยาวชนและประชาชนรุ่นใหม่ ภาษาที่แกนนำใช้มักเป็นภาษากลางที่เข้าถึงคนทั่วไปแต่มีการสอดแทรกศัพท์ทางการเมืองและแนวคิดประชาธิปไตย เช่น รัฐสวัสดิการ ปฏิรูปสถาบัน ยุติระบบอุปถัมภ์ ซึ่งสะท้อนความเข้าใจลึกซึ้งในภาษาทางอุดมการณ์และการใช้ถ้อยคำเพื่อสร้างการตระหนักรู้ในมวลชน

นอกจากนี้ การเคลื่อนไหวยังได้รับการสนับสนุนจากเครือข่ายหลากหลายกลุ่มอย่างนักวิชาการอิสระกลุ่ม NGO ด้านสิทธิมนุษยชน รวมถึงผู้บริจาคออนไลน์ที่สนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัด

กิจกรรม เช่น อุปกรณ์ขยายเสียง หรือเวทีปราศรัย การมีส่วนร่วมของเครือข่ายเหล่านี้ช่วยเพิ่มความมั่นคงให้กับขบวนการเคลื่อนไหวในระยะยาว ทำให้สามารถจัดการชุมนุมได้ต่อเนื่องแม้จะถูกจำกัดทางกฎหมายหรือทรัพยากร

2. ศิลปินและนักแต่งเพลง (Artists and Songwriters) ศิลปินและนักแต่งเพลงทำหน้าที่เป็นผู้ส่งสารผ่านบทเพลงที่สะท้อนอุดมการณ์ ความรู้สึก และข้อเรียกร้องทางสังคมและการเมือง บทเพลงที่พวกเขาสร้างสรรค์สามารถเป็นเครื่องมือในการปลุกเร้าความรู้สึกของผู้คน เสริมสร้างอัตลักษณ์ของขบวนการ และเป็นสื่อกลางที่ช่วยส่งต่อข้อความทางการเมืองไปยังกลุ่มเป้าหมายในวงกว้างได้อย่างมีประสิทธิภาพ แกนนำและศิลปินนักแต่งเพลงจึงเป็นผู้ส่งสารที่มีบทบาทสำคัญในการเคลื่อนไหวทางสังคม โดยใช้รูปแบบการสื่อสารที่แตกต่างกันเพื่อสร้างการรับรู้และผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเมือง

การเคลื่อนไหวของขบวนการคณะราษฎร 2563 ถือเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญในประวัติศาสตร์การเมืองไทยร่วมสมัย โดยมีแกนนำหลักเป็นเยาวชนและประชาชนรุ่นใหม่ที่กำลังออกมาตั้งคำถามต่อโครงสร้างอำนาจของรัฐและสถาบันสำคัญต่างๆ ซึ่งก่อนหน้านี้ถูกมองว่าแตะต้องไม่ได้ การชุมนุมในครั้งนี้ไม่ได้เป็นเพียงการเรียกร้องให้รัฐบาลลาออกหรือให้มีการแก้รัฐธรรมนูญแต่ยังรวมไปถึงข้อเสนอที่ลึกซึ้งกว่านั้น เช่น การปฏิรูปสถาบันกษัตริย์ การยุติระบบอุปถัมภ์ และการเรียกร้องรัฐสวัสดิการที่เป็นธรรม ซึ่งล้วนสะท้อนถึงความต้องการสร้างสังคมไทยรูปแบบใหม่ที่เท่าเทียมและมีเสรีภาพทางความคิด ในบริบทของความเคลื่อนไหวทางการเมืองที่เต็มไปด้วยความตึงเครียดนี้บทเพลงได้เข้ามามีบทบาทอย่างสำคัญในฐานะเครื่องมือของพลังทางวัฒนธรรมโดยเฉพาะบทเพลงที่แต่งโดยศิลปินอิสระ เช่น วง R.A.D ซึ่งเป็นกลุ่มศิลปินรุ่นใหม่ที่ใช้เสียงเพลงเป็นเครื่องมือในการตั้งคำถาม สื่อสาร และเสียดสีโครงสร้างอำนาจในสังคมไทย วง R.A.D ผลิตบทเพลงอย่างประเทศกูมี ปฏิรูป และ 250 สอพลอ ซึ่งกลายเป็นสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมของขบวนการและถูกนำไปใช้ทั้งบนเวทีการชุมนุมและในพื้นที่ออนไลน์

จากที่ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล C ที่เป็นหนึ่งในสมาชิกวง Rap Against Dictatorship (R.A.D) ซึ่งเป็นทั้งนักแต่งเพลงและผู้เข้าร่วมการเคลื่อนไหวสะท้อนให้เห็นว่าบทเพลงเหล่านี้ไม่ได้เกิดจากอารมณ์ชั่ววูบหรือเพียงการวิพากษ์อย่างดุเดือดแต่เป็นการออกแบบการสื่อสารทางการเมืองที่มีเป้าหมายชัดเจนไม่ว่าจะเป็นการเสริมพลังอารมณ์ (emotional power) ของผู้ร่วมชุมนุม การขยายฐานมวลชน หรือแม้แต่การใช้เพลงเป็น “กลยุทธ์การสื่อสารกับฝ่ายตรงข้าม” อย่างมีชั้นเชิงเพลงอย่างประเทศกูมี จึงไม่ได้เป็นเพียงเพลงประท้วงเท่านั้นแต่ยังทำหน้าที่เป็นภาษาใหม่ที่กลุ่มผู้เคลื่อนไหวใช้

เพื่อจัดความหมายของสังคมไทยใหม่ให้ต่างไปจากกรอบคิดอนุรักษ์นิยมที่รัฐพยายามผลิตซ้ำผ่านสื่อกระแสหลัก บทเพลงในขบวนการนี้สะท้อนการใช้ภาษาการเมืองแบบใหม่ เช่น รัฐสวัสดิการ ดันพาดาน หรือปฏิรูปสถาบัน ซึ่งเป็นภาษาที่ไม่เคยปรากฏอย่างเปิดเผยในบทเพลงไทยกระแสหลักมาก่อนเมื่อเปรียบเทียบกับขบวนการ กปปส. ที่แม้จะใช้บทเพลงสร้างความรู้สึกร่วมเช่นกันแต่เนื้อหาเพลงกลับยึดโยงกับวาทกรรมของรัฐอย่างเหนียวแน่นขาดการผลิตความหมายใหม่ในเชิงวัฒนธรรมการเคลื่อนไหวของคณะกรรมการจึงถือเป็นพัฒนาการใหม่ของการใช้ดนตรีในฐานะ “เครื่องมือทางวัฒนธรรม” (cultural tool) เพื่อขับเคลื่อนอุดมการณ์และจินตนาการของความเป็นชาติที่ต่างไปจากเดิมอย่างชัดเจนดังที่ผู้ให้ข้อมูล C กล่าวไว้ว่า “เพลงมันไม่ได้ทำให้เราชนะแต่มันทำให้คนอยากลุกขึ้นมาเปลี่ยนแปลงอะไรบางอย่าง” (ผู้ให้ข้อมูล C, วันที่ 6 มิถุนายน 2568)

ทั้งแกนนำและศิลปินผู้แต่งเพลงจึงทำหน้าที่เป็นผู้ส่งสารคนละแบบแต่เป้าหมายเดียวกัน คือ การขยายเสียงของประชาชนให้ดังขึ้นในพื้นที่สาธารณะ แกนนำคือผู้ส่งสารเชิงเหตุผลที่ขับเคลื่อนด้วยถ้อยคำ อุดมการณ์ และข้อเรียกร้อง ขณะที่ศิลปินคือผู้ส่งสารเชิงวัฒนธรรมที่ขับเคลื่อนด้วยเสียงดนตรี ความรู้สึก และอารมณ์ร่วม ทั้งสองกลุ่มนี้จึงเสริมกันอย่างลงตัวทำให้การเคลื่อนไหวทางการเมืองของคณะกรรมการ 2563–2564 ไม่ได้เป็นเพียงการประท้วงเชิงการเมืองแต่กลายเป็นขบวนการทางวัฒนธรรมที่สร้างพื้นที่ใหม่ให้การแสดงออก ความคิดสร้างสรรค์ และการนิยามความเป็นประชาธิปไตยในแบบของคนรุ่นใหม่อย่างแท้จริง

3.สาร

สารในงานชิ้นนี้หมายถึงบทเพลง บทเพลงถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการสื่อสารทางการเมืองของขบวนการคณะกรรมการ 63 โดยใช้เป็นทั้งสัญลักษณ์ของการเคลื่อนไหว เครื่องมือปลุกเร้าผู้ชุมนุม และช่องทางเผยแพร่อุดมการณ์ทางการเมืองไปสู่สาธารณชน บทเพลงที่ถูกใช้ในขบวนการนี้มีความหลากหลายทั้งเพลงที่ถูกแต่งขึ้นใหม่เพื่อรองรับการเคลื่อนไหวและเพลงที่มีอยู่เดิมแต่ถูกนำมาตีความใหม่ให้สอดคล้องกับบริบททางการเมือง ซึ่งบทเพลงได้นำมาร้องในขบวนการเคลื่อนไหวบนเวทีและท้องถนน มีทั้งหมด 8 เพลง

เพลงที่นำมาวิเคราะห์เป็นบทเพลง ที่ถูกใช้ในขบวนการเคลื่อนไหว ผู้วิจัยได้กำหนดหัวข้อในการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลไว้ 2 หัวข้อดังนี้

3. ศึกษาบทเพลงว่าใช้ในบริบทหรือประเด็นไหน
4. วิเคราะห์เนื้อหาเพลงตีความได้อย่างไร

จากการจัดกลุ่มข้อความให้เป็นการวิเคราะห์ ผู้วิจัยสามารถจัดประเด็นการศึกษาได้ ดังนี้ (1) ประเด็นทางการเมือง (2) ประเด็นทางสังคม (3) ประเด็นทางเศรษฐกิจ (4) ประเด็นทางวัฒนธรรม สามารถนำเสนอข้อความทั้ง 4 ประเด็นได้ในรูปแบบตารางและแสดงจำนวนบทเพลงเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยตามลำดับ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 5 แสดงจำนวนบทเพลงและประเด็นการศึกษาของกลุ่มขบวนการคณะราษฎร²

ประเด็นการศึกษา	จำนวนเพลง
1. ประเด็นทางการเมือง	4
2. ประเด็นทางสังคม	2
3. ประเด็นทางเศรษฐกิจ	2
4. ประเด็นทางวัฒนธรรม	0
รวม	8

ที่มา: ผู้วิจัย. (2568)

จากตารางที่ 5 การวิเคราะห์เนื้อหาที่ปรากฏในบทเพลงของกลุ่มขบวนการคณะราษฎร⁶³ ผู้วิจัยวิเคราะห์จากบทเพลงจำนวนทั้งสิ้น 8 เพลง โดยนำมาจัดประเด็นในการศึกษาทั้ง 4 ประเด็น จากการตีความ พบว่า ประเด็นที่พบมากที่สุด คือ ประเด็นทางการเมือง พบจำนวน 4 เพลง ลำดับต่อมาคือ ประเด็นทางสังคม พบจำนวน 2 เพลง สุดท้ายคือ ประเด็นทางเศรษฐกิจ พบจำนวน 1 เพลง ประเด็นทางวัฒนธรรมปรากฏว่าไม่พบ

3.1 บทเพลงที่เป็นทางการ (Official Songs)

บทเพลงที่ถูกแต่งขึ้นโดยศิลปินที่มีชื่อเสียงอยู่แล้ว หรือศิลปินที่ได้รับการยอมรับในแวดวงดนตรีและสังคม เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมร่วมกับขบวนการคณะราษฎร⁶³ บทเพลงประเภทนี้มักได้รับการเผยแพร่ผ่านสื่อกระแสหลัก เช่น โทรทัศน์ และช่องทางออนไลน์ของขบวนการ รวมถึงถูกนำมาขับร้องในช่วงเวลาสำคัญของเวทีปราศรัย

² งานวิจัยนี้ได้แบ่งประเด็นการวิเคราะห์เพลงออกมาเป็นการเมือง สังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม โดยได้วิเคราะห์จากประเด็นหลักของแต่ละเพลงเพื่อให้การวิเคราะห์มีความชัดเจนขึ้น แม้ว่าในแต่ละเพลงนั้นจะมีทั้ง 4 ประเด็นดังกล่าวที่ซ้อนกันอยู่ก็ตามการแยกประเด็นจึงมีไว้เพื่อเน้นย้ำจุดหลักในการวิเคราะห์สำหรับงานวิจัยเท่านั้น

3.1.1 ประเด็นทางการเมือง

อยากบังเอิญเจอใครที่ยังฝันอยู่ นั่งฟังเพลงอยู่ตรงนี้ แบบว่ามีจริงจริงได้ก็
คงดี บอกที่ว่ายังฝันอยู่ บนเส้นทางที่เราพร้อมเดินกันไป อาจมองดูไม่สวยงาม
นี้ไม่ใช่ครั้งสุดท้าย และเราจะไม่ยอมแพ้ **ก็ลมฝนที่พัดละอองโปรยอ่อนมาใน
กรงขัง คงเหน็บหนาวเจิบเหงาลำพัง โปรดฟังเพลงที่เราร้องอยู่ อยากได้
ยินเธอร่ำร้องตะโกนบทเพลงของสามัญชน ปลุกผู้คน ปลุกฝันสู่วันของเรา**

บทเพลงของสามัญชน – สามัญชน

เพลงนี้สะท้อนถึงการเรียกร้องให้ประชาชนลุกขึ้นมาต่อสู้เพื่ออนาคตของตนเอง และวิจารณ์
การควบคุมและการจำกัดเสรีภาพของประชาชนโดยอำนาจรัฐ คำว่า กรงขัง สื่อถึงการถูกควบคุมจาก
รัฐหรือการปราบปรามผู้เห็นต่าง ซึ่งสะท้อนถึงอุดมการณ์การเคลื่อนไหวของคณะราษฎร 63 ที่ต้องการ
ปฏิรูปและเรียกร้องประชาธิปไตย

หากเธอได้ยินเสียงเพลงบรรเลงเธอจงกลับไปเรียกไพร่พลมันคือ
ท่วงทำนองของสามัญชน คนธรรมดาอย่างเรา หากเธอได้ยินเสียงกลอง
กระหน่ำ มันคือเสียงเท้าของมวลชนกระหึ่มด้วยแรงประสานของเสรีชน คน
ได้ฟ้าเดียวกัน ดวงดาวยังประกายทอแสง จรัสแสงยามมีดมนบนฟ้าไกล ผู้ก
เรารวมประสาน ครีทธานันต์สู่ถึงวันเราได้ชัย

เราเพื่อนกัน – สามัญชน

เพลงนี้สะท้อนถึงการเรียกร้องให้ประชาชนลุกขึ้นต่อต้านอำนาจรัฐและรวมพลังเพื่อ
เปลี่ยนแปลงประเทศ เนื้อเพลงใช้เสียงกลองและเสียงเท้าของมวลชนเป็นสัญลักษณ์ของการกระตุ้นให้
ประชาชนออกมารวมเคลื่อนไหวเพื่อประชาธิปไตยและสิทธิที่ควรได้รับ

มันเป็นเพียงข้ออ้างเดิมๆ ที่ใช้คนๆ หนึ่ง หยุดยั้งทุกๆ สิ่งและกลบซ่อน ความรู้สึกไม่ได้ยินเสียงใครแม้ในวันที่ไม่มีใครยอมรับ ก็ยังคงใช้มันกำบัง และคอยคุกคามผู้คนที่ไม่ยอมก้มหัว คนที่คุณก็รู้ว่าใคร ไม่มีผู้ใด เอ่ยชื่อเขา ตรงๆ มีแค่เพียงตัวฉันหรือใจ ที่ไม่เข้าใจสิ่งเหล่านี้ปล่อยให้มันย่อยยับไปเถอะ ไอ้ทุกคนที่สร้างมากดขี่หรือทุกความจริงอื่นที่ไม่มีใครอยากเห็นอาจจะถูก สิบแปดให้หลังโลงแต่ถ้ามันปลดปล่อยโซ่ที่ล่ามคนแค่นั้นมันพอจะคุ้มลงเสียงดู ใหม่พอได้ลองมองย้อนเวลาไปครึ่งตอนเรายัง บอกรักได้เต็มปากและคอยไล่ล่า ผู้คนที่ไม่รักเหมือนกันคิดแล้วมันบัดซบ และขมขื่นสมองคนๆ หนึ่ง ถูกล้างด้วย ห้องเรียนให้กลายเป็นทาสผู้ซื่อสัตย์ ของเจ้านายคนที่คุณก็รู้ว่าใคร

คนที่คุณก็รู้ว่าใคร – สามัญชน

เพลงนี้สะท้อนถึงการตั้งคำถามและการวิจารณ์ต่อโครงสร้างอำนาจดั้งเดิมที่มีบุคคลสำคัญ หรือกลุ่มที่มีอำนาจในประเทศ ซึ่งสามารถตีความได้ว่าเป็นการเสียดสีถึงผู้มีอำนาจที่เป็นเป้าหมายของการเคลื่อนไหวทางการเมือง คำว่า คนที่คุณก็รู้ว่าใคร ใช้เป็นสัญลักษณ์เพื่อชี้ให้เห็นถึงผู้ที่ถืออำนาจในสังคมที่ไม่สามารถถูกวิจารณ์หรือถูกตั้งคำถามได้อย่างเสรี

สิทธิ์ที่ต้องมี แต่ไม่มี เพราะคนสอพลอส สิทธิ์ที่ต้องมี แต่ไม่มี เพราะคนสอพลอส สิทธิ์ที่ต้องมี แต่ไม่มี เพราะคนสอพลอส สิทธิ์ที่ต้องมี แต่ไม่มี เพราะคนสอพลอส สอพลอส สอพลอส รัฐธรรมนูญแห่งสอพลอส สอพลอส สอพลอส ขึ้นนิ้วเลือกคนมาสอพลอส สอพลอส สอพลอส กกต. ก็สอพลอส สอพลอส สอพลอส ที่มาของพวกมึงแห่งสอพลอส สอพลอส สอพลอส โหวตในสภาแห่งสอพลอส สอพลอส สอพลอส ไม่อยากพูดเยอะเดี๋ยวจีบคอ สอพลอส สอพลอส ขึ้นต้นด้วยสอพลงด้วยอ้อ สอพลอส สอพลอส 250 คนสอพลอส โบกธงสามสี ยกมือไหว้สามที พวกเราเป็นคนดีที่สุดในปฐพีก็หลังจากนั้นสี่ปี ไม่เหมือนถ้อยคำวลีคนจริงที่จะเลือกก็ถูกจำกัดเรื่องเก้าอี้บางคนก็น้อมนำด้วยคำสอน บางคนก็คัดค้านบอกกัญชามันพาหลอนขอแค่ทำจริงไม่เอาสิ่งที่สนองหาเสียงกันไปทำไม ถ้าคืนนั้นหมายยังหอนการเลือกตั้งมันน่าตลก มีบางคนช่วยเลือกนายกกล่องเลือกตั้งไม่น่าเคารพ เล่นลูกไม้คล้ายอุซูปปากมัทจักรวรรย์ สอพลอสพี่น้องกันไปวันๆ ปากกาในมือจะเลือกใครกัน หรือเราต้องเลือกตามกรรมพันธุ์แล้วก็แล้วทุกวัน ไม่เอาคนคนดีแค่วันบางวันไม่ใช่คนดูในอัมจันทร์

เพลงนี้วิพากษ์วิจารณ์รัฐธรรมนูญและการทำงานของรัฐสภา โดยเฉพาะการแต่งตั้งวุฒิสภาและการเลือกนายกรัฐมนตรีที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้งโดยประชาชน เพลงใช้คำว่า สอพลอ เพื่อเสียดสีการกระทำที่ไม่โปร่งใสและการใช้กระบวนการทางการเมืองที่ถูกมองว่าไม่ยุติธรรม

3.1.2 ประเด็นทางสังคม

*ถ้าหากฉันเกิดเป็นนกที่โผล่บิน ตีปีกบินไปให้ไกลไกลแสนไกลขอเป็น
นกพิราบขาวเพื่อชี้นำชาวประชาสู่เสรี ถ้าหากฉันเกิดเป็นเมฆบนนภาจะ
นำพาความร่มเย็นเพื่อท้องนา หากฉันเกิดเป็นเม็ดทรายจากอณูกายเป็นทาง
เพื่อมวลชนชีวา ยอมพลีให้ มวลชนที่ทุกข์ทน ขอพลี ตนไม่ว่าจะตายกี่ครั้ง*

เพื่อมวลชน – แฮมเมอร์

เพลงนี้ยังเน้นการปลุกจิตสำนึกของประชาชนและการตื่นรู้เพื่อร่วมมือกันในการเปลี่ยนแปลงสังคม โดยใช้สัญลักษณ์ของนกพิราบขาวเพื่อสื่อถึงการเปลี่ยนแปลงที่ไม่ใช้ความรุนแรง แต่เป็นการต่อสู้เพื่อความยุติธรรมและเสรีภาพในสังคม

3.1.3 ประเด็นทางเศรษฐกิจ

*ประเทศที่เสียดำหน้าจะมาเพราะไรเฟิล ประเทศที่พละมแต่ศีลธรรม
แต่อาชญากรรมสูงกว่า ไอเฟล ประเทศที่กฎหมายไม่สู้พระธรรมหรือไบเบิล
ประเทศที่คนตีจมี ไม่สุดดีเป็นไอดอล ประเทศที่ตุลาการมีบ้านพักบน
อุทยาน ประเทศที่ใจกลางกรุงกลายเป็นทุ่งสังหาร ประเทศที่ผู้นำทानอิฐ
ทานปูนเป็นของหวาน ประเทศกูมี ประเทศกูมี ประเทศไรค์คอร์ปชั่นที่ไม่มี
การตรวจสอบ ประเทศที่นาฬิการมต. เป็นของศพ ประเทศที่มีสภาเป็น
ห้องนั่งเล่นของนักรบ ประเทศที่เขียนรัฐธรรมนูญให้กองทัพใช้ตีลบประเทศ
ที่ศิลปินวางท่าเป็นขบถ ประเทศที่ขบถเจออำนาจราดจนหัวหด ประเทศที่
ขบถเดินตามรัฐเป็นฝูงมด ประเทศกูมี ประเทศกูมี ประเทศที่มีคนใส่สูทเวลา
ติดคำพูดปากเขาว่าแล้วตาขยิบคนจนวิ่งตามนโยบายต้องตายเพราะไม่มีบัตร
สามสิบ*

ประเทศกูมี – Rap Against Dictatorship

เพลงนี้ยังสะท้อนถึงปัญหาการบริหารเศรษฐกิจที่ไม่เป็นธรรม เช่น การคอร์รัปชันในโครงการก่อสร้างที่มีผลประโยชน์ทับซ้อน ซึ่งเป็นการวิจารณ์การใช้เงินงบประมาณของรัฐอย่างไม่โปร่งใสและไม่เป็นประโยชน์ต่อประชาชน

โดยวิเคราะห์พบว่าเพลงของกลุ่มคณะราษฎร 63 เป็นอุดมการณ์อนุรักษนิยมและคำที่พบบ่อยมากที่สุดจากเพลงที่เป็นทางการทั้งหมด 5 เพลง คือ

1. มวลชน
2. เสรี
3. สอฟลอ
4. ประชาชน
5. ประเทศ

คำที่พบบ่อยหรือคีย์เวิร์ดเหล่านี้สะท้อนแนวคิดหลักของเพลง ซึ่งเกี่ยวข้องกับการต่อสู้ของประชาชน การเรียกร้องเสรีภาพ การวิพากษ์วิจารณ์อำนาจ และการปลุกเร้าให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

วิเคราะห์อุดมการณ์จากเนื้อเพลงทางการ

จากการพิจารณาเนื้อเพลงทั้ง 5 เพลง พบว่า เพลงเหล่านี้สะท้อนถึงการต่อสู้ทางการเมืองและสังคมที่มีการเรียกร้องให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในประเทศไทย โดยเฉพาะการต่อต้านอำนาจรัฐที่ถูกมองว่าไม่เป็นธรรมและไม่โปร่งใสเนื้อหาของเพลงไม่เพียงแต่สะท้อนถึงความไม่พอใจต่อรัฐบาลและการปกครองในขณะนั้น แต่ยังแสดงถึงอุดมคติที่ประชาชนต้องการเห็นในสังคมทั้งในแง่ของประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชน และเสรีภาพ

เพลงบทเพลงของสามัญชน สื่อถึงการต่อสู้ของประชาชนทั่วไปที่ถูกกดขี่หรือจำกัดเสรีภาพจากโครงสร้างอำนาจเดิม การใช้คำว่า กรงขัง สะท้อนถึงการถูกควบคุมโดยอำนาจรัฐที่มองว่าไม่เคารพสิทธิของประชาชน และการเรียกร้องให้ประชาชนลุกขึ้นเพื่อต่อสู้เพื่ออนาคตของตนเองและประเทศ เพลงนี้ยังใช้บทเพลงเป็นเครื่องมือในการกระตุ้นความรู้สึกของผู้ชุมนุม ซึ่งสอดคล้องกับความเป็นจริงในช่วงการชุมนุมของคณะราษฎร 63 ที่เพลงมีบทบาทในการส่งสารทางการเมืองและเสริมสร้างพลังให้กับมวลชน ในเพลงเราเพื่อนกัน การใช้เสียงกลองและเสียงเท้าของมวลชนเป็นสัญลักษณ์ของการรวมพลังของประชาชนในการต่อต้านอำนาจรัฐและเคลื่อนไหวเพื่อประชาธิปไตย คำว่า เสรีชน สะท้อนถึงอุดมการณ์ของประชาชนที่ต้องการเสรีภาพและความเท่าเทียม โดยการเคลื่อนไหวครั้งนี้ไม่ได้จำกัดอยู่แค่ในกรุงเทพฯ แต่ขยายไปทั่วประเทศการร้องขอให้คนใต้ฟ้าเดียวกันมาร่วมมือกันสะท้อนถึงความเสมอภาคในสังคมและการร่วมมือเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืน ในเพลงคนที่คุณก็รู้ว่าใคร มีการ

พูดถึงผู้มีอำนาจในสังคมที่เป็นเป้าหมายของการวิพากษ์วิจารณ์ทางการเมืองการใช้คำว่า คนที่คุณก็รู้ว่าใคร สะท้อนถึงข้อจำกัดในการพูดถึงผู้มีอำนาจหรือผู้ที่อยู่เบื้องหลังการตัดสินใจทางการเมือง ซึ่งหลายครั้งไม่สามารถวิจารณ์หรือเปิดเผยได้อย่างเสรีเพลงนี้ยังสะท้อนถึงการเรียกร้องให้มีการปฏิรูปและยกเลิกอำนาจที่ไม่เป็นธรรม เพลงเพื่อมวลชนใช้สัญลักษณ์ของนกพิราบขาว ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของเสรีภาพและสันติภาพเพื่อแสดงถึงความหวังในการนำสังคมไปสู่การเปลี่ยนแปลงโดยไม่ใช้ความรุนแรง การต่อสู้เพื่อเสรีภาพในเพลงนี้ยังสะท้อนถึงการเป็นผู้นำทางอุดมการณ์เพื่อปลุกประชาชนให้ตื่นรู้และร่วมต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย โดยเพลงนี้เน้นการเผยแพร่ความรู้ทางการเมืองและสิทธิพลเมืองที่สำคัญต่อสังคมไทย เพลงประเทศกูมีและ250 สอพลอ เป็นการวิจารณ์การทำงานของรัฐบาลและระบบกฎหมายที่ไม่เป็นธรรม โดยการเสียดสีระบบการปกครองที่เอื้อต่อกลุ่มผู้มีอำนาจและการคอร์รัปชัน เพลงเหล่านี้สะท้อนถึงการตั้งคำถามเกี่ยวกับความเป็นธรรมในการบังคับใช้กฎหมายและการวิพากษ์วิจารณ์การบริหารจัดการของรัฐบาลที่เอื้อประโยชน์ให้กับกลุ่มการเมืองบางกลุ่มมากกว่าประชาชนทั่วไป โดยเฉพาะการตั้งคำถามต่อการเลือกตั้งและการทำงานขององค์กรอิสระ เช่น กกต. ซึ่งถูกมองว่าขาดความโปร่งใส

โดยรวมแล้ว เพลงเหล่านี้สะท้อนถึงการเรียกร้องการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยทั้งในแง่ของการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม โดยเฉพาะการปฏิรูปการเมืองและการต่อสู้เพื่อเสรีภาพและประชาธิปไตย เพลงเหล่านี้ทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการกระตุ้นความรู้สึกของการรวมพลังและความสามัคคีในการต่อสู้เพื่อเปลี่ยนแปลงสิ่งที่ไม่ยุติธรรมและไม่โปร่งใสในสังคม

3.2 บทเพลงที่ไม่เป็นทางการ

บทเพลงที่แต่งขึ้นโดยประชาชนทั่วไป กลุ่มผู้ชุมนุม หรือศิลปินสมัครเล่น ซึ่งไม่ได้มีชื่อเสียงในระดับประเทศแต่ต้องการแสดงออกทางการเมืองด้วยตนเอง บทเพลงเหล่านี้จึงสะท้อนเสียงจากฐานรากของขบวนการอย่างแท้จริง เพลงลักษณะนี้มักแต่งขึ้นเฉพาะกิจ มีทั้งการบันทึกเสียงอย่างง่ายด้วยโทรศัพท์มือถือ การร้องสดในพื้นที่ชุมนุม หรือการเผยแพร่ผ่านสื่อออนไลน์ เช่น YouTube หรือ Facebook โดยใช้ถ้อยคำที่ตรงไปตรงมาและสะท้อนอารมณ์ร่วมในขณะนั้น เช่น ความโกรธ ความหวัง หรือความศรัทธาในอุดมการณ์ของขบวนการ

3.2.1 ประเด็นทางเศรษฐกิจ

เข้า ออกมาวิ่ง วิ่งนะวิ่งนะแฮมทาโร่ ตื่นออกจากรัง วิ่งนะวิ่งนะแฮมทาโร่ของอรรอยที่สุดก็คือของอรรอยที่สุดคือภาษีประชาชน (ยุบสภา) ได้เวลาวิ่ง วิ่งนะวิ่งนะแฮมทาโร่ได้เวลาวิ่ง กลิ้งนะกลิ้งนะแฮมทาโร่สนุกจริงๆ ที่กลิ้งไปกับแฮมทาโร่ ของอรรอยที่สุดก็คือของอรรอยที่สุดคือภาษีประชาชน (ยุบสภา) มีความสุขจริงได้วิ่งไปกับแฮมทาโร่ ได้เวลานอน

วิ่งกันนะแฮมทาโร่

การประท้วงเชิงสร้างสรรค์ของขบวนการคณะราษฎร 63 ที่ใช้วัฒนธรรมป๊อปมาวิพากษ์วิจารณ์การเมือง เนื้อเพลงและการแสดงออกของขบวนการคณะราษฎร 63 ที่ใช้เพลงนี้ เป็นการเสียดสีการใช้อำนาจรัฐและการใช้ภาษีประชาชนอย่างไม่โปร่งใส โดยมีการตะโกนว่ายุบสภา ซึ่งชัดเจนว่าเกี่ยวข้องกับข้อเรียกร้องให้ยุบสภาและเปลี่ยนรัฐบาล อีกทั้งยังวิจารณ์การใช้งบประมาณของรัฐผ่านประโยคที่ว่าของอรรอยที่สุดคือภาษีประชาชน ซึ่งชี้ให้เห็นถึงปัญหาทางเศรษฐกิจที่รัฐบาลจัดการทรัพยากรโดยเอื้อผลประโยชน์ให้กลุ่มอำนาจ

3.2.2 ประเด็นทางสังคม

ก็ไม่รู้อะไร ทำให้เราต้องผ่านมาพบ มาเจอวันและคืนยังคงคิดถึงเพียงเธอใจ
 หนอยใจมันยังคงฝันละเมอ และเพื่อจันทมดใจก็วันและคืนที่ผ่านไป หัวใจเจ้า
 เอยเคยรับฟังกันไหมเธอว่ามีแค่ฉันและมีแคเธอที่อยู่ด้วยกันเท่านั้นในโลกใบ
 นี้มีเพียงแคเราที่อยู่ด้วยกันสองคนกระซิบฉันเบาๆ เอลิไม่ต้องอายว่าเธอรัก
 ฉันแคไหนอยากรู้ *One two three four five I* 嘿呦 *Six seven eight
 nine I* 嘿呦 *Everyday and night I* 嘿呦 *Oh my daring, oh oh*

One two three four five

เพลงดัดแปลงนี้ไม่ใช่แค่การล้อเลียน แต่เป็นเครื่องมือทางสังคม แสดงให้เห็นว่าการประท้วงของคณะราษฎร 63 ไม่ได้อิงอยู่บนความรุนแรง แต่มีการใช้ศิลปะ เพลง อารมณ์ขัน และการเสียดสีเพื่อกดดันอำนาจรัฐ

โดยวิเคราะห์พบว่าเพลงของกลุ่มคณะราษฎร 63 เป็นอุดมการณ์เสรีนิยมและคำที่พบบ่อยมากที่สุดจากเพลงที่ไม่เป็นทางการทั้งหมด 2 เพลง คือ

1. วิ่ง
2. ตื่น
3. ภาซี
4. I here too (I เหี้ย ตู)
5. Everyday and night

คำที่พบบ่อยหรือคีย์เวิร์ดเหล่านี้สะท้อนแนวคิดหลักของเพลง ซึ่งเกี่ยวข้องกับการต่อสู้ของประชาชน การวิพากษ์การเมืองโดยใช้วิธีการประชดประชันและเสียดสีเพื่อเรียกร้องการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองทั้งในเชิงโครงสร้างและการปลุกเร้าให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

วิเคราะห์อุดมการณ์จากเนื้อเพลง

จากการพิจารณาเนื้อเพลงทั้ง 2 เพลง พบว่า บทเพลงวิ่งกันนะแฮมทาโร่และ One two three four five สะท้อนอุดมการณ์ที่ขับเคลื่อนโดยพลังของประชาชนรุ่นใหม่ซึ่งเรียกร้องให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างทางการเมืองและสังคมไทยผ่านการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ที่แฝงด้วยความคิดสร้างสรรค์และการเสียดสีอำนาจรัฐ โดยเพลงวิ่งกันนะแฮมทาโร่ใช้ภาพของแฮมสเตอร์ซึ่งเคยวนเวียนอยู่ในกรงเปรียบเปรยถึงประชาชนที่เคยอยู่ในวงจรของการถูกควบคุมทางความคิดและอำนาจเมื่อเริ่มออกจากกรงจึงเปรียบเหมือนการปลดแอกทางการเมืองเรียกร้องให้ผู้คนตื่นตัวทางการเมืองและออกมาแสดงจุดยืนของตน โดยเฉพาะประเด็นการใช้งบประมาณที่ไม่โปร่งใสซึ่งปรากฏในวลีของอรร้อยที่สุดคือภาซีประชาชนที่เสียดสีการบริหารงบประมาณรัฐให้เป็นผลประโยชน์ของกลุ่มอำนาจอีกทั้งการแทรกเสียงตะโกนยุคสมัยตอกย้ำข้อเรียกร้องสำคัญของการเคลื่อนไหวคือการเปลี่ยนแปลงผู้นำและเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดอนาคตของตนเอง

ขณะที่บทเพลง One two three four five แสดงอุดมการณ์ในมิติของการใช้วัฒนธรรมป๊อปทำให้บรรยากาศการประท้วงไม่เคร่งเครียดจนเกินไป แต่ยังคงมีการแฝงสารการเมืองแรงๆ ไว้อยู่ด้วยประโยค “I เหี้ย ตู” คือไม่ใช่แค่การล้อเลียน แต่เป็นเครื่องมือทางสังคมแสดงให้เห็นว่าการประท้วงของคณะราษฎร 63 ไม่ได้อิงอยู่บนความรุนแรง แต่มีการใช้ศิลปะ เพลง อารมณ์ขัน และการเสียดสีเพื่อกดดันอำนาจรัฐ

อุดมการณ์ที่สะท้อนจากทั้งสองเพลงจึงเน้นย้ำถึงเสรีภาพ สิทธิเสียงของประชาชน และความหวังในการเปลี่ยนแปลงผ่านวิธีการใหม่ๆ ที่สร้างสรรค์แตกต่างจากการเคลื่อนไหวแบบเดิมแต่เปี่ยมไปด้วย

พลังในการท้าทายอำนาจและปลุกกระแสสำนึกในหมู่ประชาชนรุ่นใหม่ให้ลุกขึ้นมาต่อสู้เพื่ออนาคตของตนเอง

3.3 บทเพลงที่ใช้ซ้ำกันในทั้งสองขบวนการ

บทเพลงบางเพลงถูกนำมาใช้ซ้ำในขบวนการทางการเมืองต่างยุคกัน โดยแม้จะเป็นบทเพลงเดียวกันแต่กลับถูกตีความและให้ความหมายทางการเมืองที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง ตามบริบทและอุดมการณ์ของผู้ใช้ในแต่ละยุคกล่าวได้ว่า บทเพลงเหล่านี้ทำหน้าที่เป็นพื้นที่ทางวัฒนธรรมที่เปิดให้ต่อรองความหมาย (Cultural Space of Negotiation) เพลงเดียวกันบางเพลงกลับถูกนำมาตีความใหม่ เพื่อสื่อสารแนวคิด ประชาธิปไตย เสรีภาพ และการปฏิรูปโครงสร้างอำนาจรัฐ ดังนั้น การใช้บทเพลงซ้ำกันในสองขบวนการจึงแสดงให้เห็นว่า เพลงทางการเมืองมิได้มีความหมายตายตัวแต่เป็นสิ่งที่สามารถตีความใหม่ได้ตามบริบททางสังคมและการเมืองของผู้ใช้ในแต่ละช่วงเวลาและยังสะท้อนถึงพลังของดนตรีในฐานะเครื่องมือสื่อสารทางการเมืองที่สามารถถูกดัดแปลงให้เป็นทั้งเสียงของอำนาจและเสียงของการต่อต้านอำนาจได้ในเวลาเดียวกัน

3.3.1 ประเด็นทางการเมือง

เดือนเพ็ญ สวยเย็นเห็นอร่ามนภาแจ่มนวลดูงามเย็นชื่นหนอยามเมื่อลมพัดมา
แสงจันทร์นวลชวนใจข้าคิดถึงถิ่นที่จากมากลางคืนถึงห้องนาบ้านเรือนที่เคยเนา
เรไรร้องดังฟังว่าเสียงเจ้าที่เฝ้าครวญหาลมเอ๋ยช่วยพากระซิบข้างกายข้ายังคอย
อยู่มีหน่วยมิเลื่อนห่างจากเคลื่อนคลายคิดถึงมิวายที่เราจากกัน **กองไฟ สุมควาย**
ตามคอก คงยังไม่มอดดับดอกจันทร์เอ๋ยช่วยบอกให้ลมช่วยเป่าสุมไฟให้แรง
เข้าพัดไล่ความเยือกเย็นหนาวให้พื่อน้องเฮานอนหลับอุ่นสบายลมเอ๋ย ช่วยเป็น
สื่อให้น้ำรักจากห้วงดวงใจของข้านี้ไปบอกเขานั้นนาให้เมืองไทยรู้ว่าไม่นานลูกที่
จากลาจะไปชบหน้ากับ

เดือนเพ็ญ - คาราบาว

เนื้อเพลงชัดเจนในการวิพากษ์อำนาจรัฐที่ใช้อำนาจโดยมิชอบ เช่น พรรคโค่นอำนาจรัฐอันธพาล ซึ่งกล่าวถึงการต่อต้านอำนาจเผด็จการ โดยใช้ถ้อยคำที่ปลุกใจให้ประชาชนตื่นจากภวังค์และลุกขึ้นมาต่อสู้เพื่อความเป็นธรรมในสังคม ขณะเดียวกันเพลงยังสะท้อนความต้องการความสามัคคีของคนในชาติไม่แบ่งฝ่ายรวมพลังหลักกลุ่มหลักสี ซึ่งจัดเป็นวาทกรรมทางสังคมที่เรียกร้องความร่วมมือกันเพื่ออนาคตที่ดีของประเทศ

ถ้าหากฉันเกิดเป็นนกที่โฉบบิน ตีตปิกบินไปให้ไกล ไกลแสนไกลจะขอ
เป็นนกพิราบขาวเพื่อขึ้นนำชาวประสาสู่เสรีถ้าหากฉันเกิดเป็นเมฆ บนนภาจะ
นำพาความร่มเย็น เพื่อท้องนาหากฉันเกิดเป็น เม็ดทรายจะถมกายเป็นทาง
เพื่อมวลชน ชีวา ยอมพลีให้ มวลชน ที่ทุกข์ทน ขอพลีตน ไม่ว่าจะตายกี่ครั้ง
ถ้าหากฉันเกิดเป็นนกที่โฉบบินตีตปิกบินไปให้ไกล ไกลแสนไกลจะขอ เป็น
นกพิราบขาวเพื่อขึ้นนำชาวประสา สู่เสรีถ้าหากฉันเกิดเป็นเมฆบนนภาจะนำพา
ความร่มเย็น เพื่อท้องนาหากฉันเกิดเป็น เม็ดทรายจะถมกายเป็นทางเพื่อ

เพื่อมวลชน - จิน กรรมาชน

เพลงนี้สื่อสารแนวคิดเรื่องการต่อสู้เพื่อเสรีภาพ ความเท่าเทียม และการเสียสละเพื่อ
ประชาชน ซึ่งเป็นคุณค่าพื้นฐานของอุดมการณ์ประชาธิปไตย โดยการกล่าวถึงเสรีและมวลชนที่ทุกข์
ทนชัดเจนว่าเป็นการชี้ถึงการต่อสู้กับโครงสร้างอำนาจที่กดขี่หรือไม่เป็นธรรม เพลงนี้จึงสามารถตีความ
ได้ว่าเป็นบทเพลงปลุกใจทางการเมืองที่มุ่งสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้ฟังร่วมต่อสู้เพื่อสังคมที่ดีกว่า

นอกจากนี้ องค์ประกอบของการแสดงความเสียสละส่วนตนเพื่อส่วนรวมก็สามารถเชื่อมโยงได้
กับการต่อสู้ทางการเมืองในบริบทของไทยหลายยุคสมัย โดยเฉพาะการเคลื่อนไหวของนักศึกษาและ
ประชาชนเพื่อประชาธิปไตย

3.3.2 ประเด็นทางวัฒนธรรม

พราวพรายแสง ดวงดาวน้อยสกราว ส่องฟากฟ้าเด่นพราวไกลแสนไกล ดั่งโคม
ทองส่องเรืองรุ่งในหทัยเหมือนธงชัยส่องนำจากห้วงทุกข์ทน พายุฟ้า ครึ้ม ช่ม
คุกครามเดือนลับยามแผ่นดินมืดหม่น ดารศรัทธายังส่องแสงเบื่องบนปลุก
หัวใจปลุกคนอยู่มิวาย ขอเยาะเย้ย ทุกข์ยากขวากหนามลำเค็ญ คนยังคงยืน
เด่นโดยทำทนาย แม้ฝันฟ้ามีดับเดือนลับละลายดาวยังพรายศรัทธาเย้ยฟ้าดิน

แสงดาวแห่งศรัทธา - หงา คาราวาน

บทเพลงนี้เปรียบพายุและความมืดเป็นสัญลักษณ์ของรัฐที่กดขี่และแสดงถึงความศรัทธาในประชาชนผู้ยังคงยึดมั่นในอุดมการณ์แม้ในยามมืดมนตราบศรัทธายังส่องแสงเบี่ยงเบน จึงถือเป็นการถ่ายทอดอุดมการณ์เสรีนิยมประชาธิปไตยอย่างลึกซึ้ง นอกจากนี้เพลงนี้ยังถือเป็นหนึ่งในบทเพลงวัฒนธรรมของขบวนการต่อสู้ทางการเมืองในประวัติศาสตร์ไทย โดยเฉพาะในการเคลื่อนไหวของปัญญาชนและนักศึกษาในยุค 14 ตุลาคม 2516–6 ตุลาคม 2519 ซึ่งสะท้อน วัฒนธรรมการต่อต้านที่เป็นส่วนหนึ่งของอัตลักษณ์ทางการเมืองไทย

วิเคราะห์อุดมการณ์จากเนื้อเพลง

จากการพิจารณาเนื้อเพลงทั้ง 2 เพลง พบว่า บทเพลงทั้งสามบทล้วนสะท้อนอุดมการณ์ทางการเมืองที่เข้มข้น โดยมีแกนกลางร่วมกันคือการปลุกเร้าจิตสำนึกของประชาชนให้ลุกขึ้นต่อต้านอำนาจที่ไม่เป็นธรรม และเสียสละตนเองเพื่อเสรีภาพ ความยุติธรรม และอนาคตของสังคม เพลงเดือนเพ็ญ (ตามเนื้อหาที่ปรากฏ ไม่ใช่ฉบับของ อัศนี พลจันทร) ใช้โวหารปลุกใจเพื่อกระตุ้นให้ประชาชนตื่นจากภวังค์แห่งความเพิกเฉยต่อสถานการณ์บ้านเมืองเปรียบเสมือนการตื่นรู้ (awakening) ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองในยุคต่างๆ โดยเฉพาะเมื่อกล่าวถึงการรวมพลังจากกลุ่มหลักสี่ เพลงนี้เรียกร้องความเป็นหนึ่งเดียวของประชาชนไม่ว่าจะอยู่ฝ่ายใดเพื่อร่วมกันโค่นอำนาจรัฐที่กดขี่ และมอบอนาคตที่ดีให้ลูกหลานว่าทกรรมดังกล่าวสะท้อนอุดมการณ์ประชาธิปไตยเพื่ออนาคต ซึ่งให้ความสำคัญกับส่วนรวมเหนือผลประโยชน์ส่วนตน ส่วนเพลงแสงดาวแห่งศรัทธา แสดงภาพของความมืดมนทางการเมืองที่แม้จะปกคลุมสังคมด้วยพายุฟ้าและขมคุกรวมแต่ตราบศรัทธาหรือผู้ศรัทธาในเสรีภาพก็ยังคงส่องแสงอยู่เพลงนี้ชี้ให้เห็นถึงพลังของคนเล็กๆ ที่ไม่ยอมแพ้และกลายเป็นแสงนำทางให้ผู้อื่นในยามที่ประเทศขาดแสงแห่งความหวังอุดมการณ์ที่ถ่ายทอดผ่านบทเพลงนี้คือศรัทธาในอุดมคติประชาธิปไตยและความหวังที่จะจุดไฟการเปลี่ยนแปลงแม้ในช่วงเวลาที่เลวร้ายที่สุด

ในขณะที่เพลงเพื่อมวลชน มุ่งเน้นการเสียสละตนเองอย่างสุดหัวใจเพื่อสังคมส่วนรวม ใช้ภาพเปรียบเทียบเชิงกวี เช่น นกพิราบขาว เมฆ และเมื่อดทราย ซึ่งต่างเป็นสัญลักษณ์ของการอุทิศตนอย่างเจียมงามเพื่อความสงบสุขของประชาชน เพลงนี้จึงสะท้อนอุดมการณ์ทางการเมืองที่ลึกซึ้งในเชิงของการเป็นพลเมืองเพื่อส่วนรวม (civic virtue) และยึดถือเสรีภาพ ความเสมอภาค และการช่วยเหลือผู้อื่นเป็นหลัก เพลงนี้ยังสะท้อนวัฒนธรรมทางการเมืองแบบอุดมคติที่เน้นการต่อสู้เพื่ออุดมการณ์ด้วยความสงบ อดทน และมุ่งหวังให้ประชาชนผู้ทุกขหนได้รับความเป็นธรรม โดยรวมแล้ว เพลงทั้งสามบทเป็นภาพสะท้อนของพลังประชาชนที่ตื่นตัว ตระหนักรู้ และยึดมั่นในอุดมการณ์ประชาธิปไตย มี

เจตนารมณ์ที่จะปลดปล่อยสังคมจากอำนาจเผด็จการและความอยุติธรรม พร้อมทั้งปลุกจิตวิญญาณของผู้ฟังให้ลุกขึ้นมาต่อสู้เพื่อบ้านเมืองอย่างไม่ยอมจำนน แม้ต้องแลกด้วยชีวิตก็ตาม

ตาราง 6 เพลงที่ใช้ในการวิเคราะห์การสื่อสารทางการเมืองของ กปปส และคณะราษฎร 63

เพลงขับเคลื่อนของ กปปส	เพลงขับเคลื่อนของคณะราษฎร 63
1) สู้ไม่ถอย 2) คนดีเหล็ก 3) รักเธอประเทศไทย 4) หน้าแผ่นดิน 5) กำนันสุเทพ สู้สู้ 6) ดอกไม้ของประชาชน	1) บทเพลงของสามัญชน 2) เราคือเพื่อนกัน 3) คนที่คุณก็รู้ว่าใคร 4) ประเทศกูมี 5) 250 สอพลอ 6) วิ่งกันนะแอมทาโร่ 7) One two three four five
เพลงที่ใช้ร่วม	
1) แสงดาวแห่งศรัทธา 2) เพื่อนवलชน 3) เดือนเพ็ญ	

ที่มา: ผู้วิจัย. (2568)

จากตารางที่ 6 เป็นตารางที่แสดงรายละเอียดของเพลงที่ใช้ในการเคลื่อนไหวของขบวนการ กปปส. และของคณะราษฎร 63 ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 หมวดหมู่หลัก ได้แก่ เพลงที่ใช้ในการขับเคลื่อนของขบวนการ กปปส. เพลงขับเคลื่อนของคณะราษฎร 63 และเพลงที่ใช้ร่วมกัน ในแต่ละหมวดหมู่ล้วนเป็นเพลงที่สำคัญ เช่น เพลงที่สะท้อนถึงการต่อสู้และเป้าหมายของขบวนการทางการเมืองรวมถึงเพลงที่มีบทบาทในการเสริมสร้างความเป็นเอกภาพในช่วงเวลานั้น โดยเพลงแต่ละเพลงถูกเลือกมาใช้ในการเคลื่อนไหวมักเป็นเพลงที่กระตุ้นและสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้ร่วมขบวนการของแต่ละช่วงเวลานั้น

4. ผู้รับสาร

ในกระบวนการสื่อสารทางการเมืองและการเคลื่อนไหวทางสังคม ผู้รับสาร (Receiver) หมายถึงบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ได้รับข้อมูล ข่าวสาร ข้อความ หรือสัญญาณต่าง ๆ ที่ถูกส่งผ่านจากผู้ส่งสาร (Sender) ไม่ว่าจะเป็นผ่านคำพูด เพลง สื่อออนไลน์ ป้ายข้อความ หรือการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ต่าง ๆ ภายในพื้นที่การชุมนุมหรือการเคลื่อนไหว

ในบริบทของการชุมนุมทางการเมือง เช่น การชุมนุมของกลุ่มคณะราษฎร 2563 หรือ กปปส ผู้เข้าร่วมไม่ได้เป็นเพียงแค่ผู้ฟังหรือผู้สังเกตการณ์ แต่พวกเขาคือผู้รับสารที่ดีความและมีปฏิสัมพันธ์กับสารด้วยประสบการณ์ ความเชื่อ และบริบททางสังคมของตนเอง Stuart Hall เคยเสนอว่าผู้รับสารไม่จำเป็นต้องเข้าใจข้อความในแบบเดียวกับที่ผู้ส่งสารต้องการเสมอไป การถอดรหัสข้อความขึ้นอยู่กับตำแหน่งทางสังคม ความเชื่อ และบริบทของผู้รับสารเอง ชื่อ Stuart Hall's Encoding/Decoding Model (1980) (Hall, 1980) แต่ฮาเบอร์มาสเสนอแนวคิดพื้นที่สาธารณะ (public sphere) ซึ่งผู้คนในสังคมมีปฏิสัมพันธ์แลกเปลี่ยนข้อมูลความคิดเห็นกัน ผู้รับสารจึงมีบทบาทสำคัญในการไตร่ตรอง ถกเถียง และสร้างความหมายใหม่จากสิ่งที่ได้รับ ชื่อ Habermas: Public Sphere (1989) (Habermas, 1989) ผู้รับสารในการชุมนุมหรือการเคลื่อนไหวทางสังคมจึงไม่ได้เป็นเพียงฝ่ายที่รับฟังหรือรับชม แต่เป็นผู้ที่ “สร้างความหมายใหม่” ตามบริบทของตนเอง พวกเขาอาจนำสารไปถ่ายทอดต่อ (reproduce), ปรับเปลี่ยนความหมาย, หรือแม้กระทั่งปฏิเสธสารนั้น การเคลื่อนไหวจะมีพลังหรือขยายผลได้มากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับวิธีที่ผู้รับสารตีความและเลือกกระทำต่อจากสารที่ได้รับ

ขบวนการคณะราษฎร 2563 เกิดขึ้นในบริบททางการเมืองที่ซับซ้อนภายหลังจากรัฐประหารเมื่อปี 2557 และการสถาปนาอำนาจของรัฐบาลทหารภายใต้คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ซึ่งส่งผลต่อการจำกัดเสรีภาพในการแสดงออกอย่างเป็นระบบตลอดระยะเวลาหลายปี อีกทั้งยังเป็นช่วงเปลี่ยนผ่านหลังการสวรรคตของรัชกาลที่ 9 ซึ่งถือเป็นจุดเปลี่ยนเชิงสัญลักษณ์ในทางการเมืองไทย ทำให้สภาพของโครงสร้างอำนาจเดิมเกิดการสั่นคลอน โดยเฉพาะในด้านความชอบธรรมที่เคยเชื่อมโยงกับสถาบันหลักของชาติ ในช่วงเวลาดังกล่าวประชาชนโดยเฉพาะเยาวชนและคนรุ่นใหม่เริ่มแสดงออกทางการเมืองมากขึ้นผ่านทั้งสื่อโซเชียลมีเดียและพื้นที่สาธารณะ พรรคอนาคตใหม่ที่ก่อตั้งขึ้นในปี 2561 ได้รับความนิยมอย่างสูงจากคนรุ่นใหม่และเป็นปัจจัยสำคัญที่จุดประกายให้การเมืองกลายเป็นเรื่องของชีวิตประจำวันของประชาชนวงกว้างการยุบพรรคในปี 2563 กลายเป็นชนวนสำคัญที่ทำให้เกิดการรวมตัวของเยาวชนและประชาชนในการชุมนุมภายใต้ชื่อ “คณะราษฎร” ซึ่งเรียกร้องการปฏิรูปการเมือง การยุบสภา การร่างรัฐธรรมนูญใหม่ และต่อมาจึงขยายข้อเรียกร้องไปยังการปฏิรูปสถาบันพระมหากษัตริย์ ในบริบทนี้บทเพลงได้ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการสื่อสาร ขับเคลื่อน และปลุกเร้าทางการเมืองโดยเฉพาะในหมู่คนรุ่นใหม่และกลายเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมการต่อต้านแบบใหม่ที่สะท้อนถึงความหลากหลายทางอัตลักษณ์ แนวคิด และจินตนาการทางการเมือง

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล D ซึ่งเป็นผู้สังเกตการณ์และมีบทบาทในเบื้องหลังของขบวนการคณะราษฎร 63 ได้ให้ความเห็นว่าบทเพลงมีบทบาททางการเมืองในฐานะที่เป็นวัฒนธรรมสมัยนิยม (pop culture) ซึ่งสามารถสื่อสารเจตจำนงทางการเมืองได้อย่างลุ่มลึกและเข้าถึงคนหมู่มาก

โดยเฉพาะในยุคหลังรัฐประหารปี 2557 ที่ภาวะการกดทับทำให้ประชาชน โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่เริ่มแสวงหาวิธีการสื่อสารทางการเมืองใหม่ๆ ที่ไม่จำกัดอยู่ในกรอบแบบเดิม ผู้ให้ข้อมูล D ชี้ให้เห็นว่าเพลงกลายเป็น “พื้นที่แห่งจินตนาการ” ที่ทำให้คนรุ่นใหม่สามารถเข้าถึงแนวคิดเกี่ยวกับรัฐสวัสดิการ สิทธิเสรีภาพ และการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอำนาจผ่านบทเพลงที่มีภาษาง่าย เช่น เพลงเราคือเพื่อนกันของวงสามัญชนหรือเพลงปฏิรูปของวง R.A.D โดยมี การเชื่อมโยงกับพรรคการเมืองอย่างอนาคตใหม่ซึ่งทำให้ประเด็นการเมืองเข้าสู่พื้นที่สาธารณะในชีวิตประจำวันมากขึ้น เพลงจึงไม่ใช่เพียงสิ่งบันเทิงแต่เป็นกลไกการเรียนรู้ การสร้างอารมณ์ร่วม และการสร้างหน่วยความจำร่วมของการเคลื่อนไหว (ผู้ให้ข้อมูล D, วันที่ 31 พฤษภาคม 2568)

ในส่วนเนื้อหาและอารมณ์ในเพลงกับการสร้างอุดมการณ์ร่วม ผู้ให้ข้อมูล D กล่าวว่าความสามารถของบทเพลงในการถ่ายทอดอุดมการณ์หรือเจตจำนงทางการเมืองนั้นไม่ใช่เพียงการฟังผ่านๆ แต่สะท้อนออกผ่านปฏิกิริยาทางกายภาพ เช่น การพยักหน้า ร้องตาม หรือแม้แต่การกอดคอกันในมือ ซึ่ง เป็นภาษาทางสังคมที่แสดงถึงความรู้สึกร่วม (collective affect) และอัตลักษณ์ทางการเมือง การร้องเพลงในมือจึงกลายเป็นการแสดงออกของการมีส่วนร่วม (participation) ที่มีพลังมากกว่าการปราศรัยหรือการชูป้ายประท้วงเพราะมันเชื่อมโยงกับประสบการณ์ส่วนตัว ความทรงจำ และอารมณ์ภายในของผู้เข้าร่วม เพลงสามารถเป็นเครื่องมือในการบันทึกประวัติศาสตร์ เช่น เพลงผีเสื้อที่พูดถึงการจับกุมของ ไผ่ ดาวดิน หรือเพลงคุณก็รู้ว่าใครที่สะท้อนถึงการดันพาดานทางความคิดเมื่อเปรียบเทียบกับขบวนการ กปปส. ที่เกิดขึ้นในช่วงปี 2556–2557 พบว่า การใช้เพลงในมือของ กปปส. มักเน้นเพลงเก่า เพลงแนวลูกกรุง ลูกทุ่ง หรือเพื่อชีวิต เช่น เพลงสู้ไม่ถอยที่นำมาใช้เพื่อสร้างความฮึกเหิมและความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน โดยผู้จัดมักจ้างนักดนตรีมาเล่นบนเวทีเพื่อให้ความบันเทิงแก่ผู้ร่วมชุมนุม ในขณะที่เพลงของคณะราษฎรมีแนวโน้มเป็นเพลงที่แต่งขึ้นใหม่หรือดัดแปลง เนื้อหาอย่างร่วมสมัยมีการพูดถึงนโยบาย การปฏิรูป การตั้งคำถามต่อโครงสร้างอำนาจ เช่น เพลงของวงสามัญชนหรือวง R.A.D ที่แต่งขึ้นมาเฉพาะกิจหรือเพลงแนวป๊อปและแร็ปที่เข้าถึงคนรุ่นใหม่ได้โดยง่าย (ผู้ให้ข้อมูล D, วันที่ 31 พฤษภาคม 2568) ผู้ให้ข้อมูล D ให้ความเห็นว่าเพลงของ กปปส. ขาดการสร้างความหมายร่วมเชิงอุดมการณ์และมีบทบาทเพียงเพื่อความบันเทิงหรือการสร้างอารมณ์ร่วมระดับผิวเผิน ขณะที่เพลงของคณะราษฎรสามารถสร้างความเข้าใจทางการเมืองและการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ฟังได้อย่างลึกซึ้งกว่า (ผู้ให้ข้อมูล D, วันที่ 31 พฤษภาคม 2568)

บทเพลงไม่เพียงแต่เป็นสื่อกลางในการปลุกเร้าเท่านั้นแต่ยังมีบทบาทในการถ่ายทอดความทรงจำและความใฝ่ฝันทางการเมือง ผู้ให้ข้อมูล D กล่าวว่า เพลงคือ “ความทรงจำที่อัดแน่นอยู่ในฟองสบู่” ที่สามารถแตกกระจายและส่งต่อไปยังผู้อื่นได้เรื่อยๆ โดยไม่จำกัดเวลาเพลงสามารถเป็นเครื่องมือ

ที่ชี้นำอุดมการณ์หรือสร้างความเข้าใจต่อข้อเรียกร้องต่างๆ ได้ เช่น เพลงที่พูดถึงรัฐสวัสดิการก็สามารถปลุกความเข้าใจในนโยบายของรัฐและความต้องการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างได้ในหมู่ประชาชนทั่วไป (ผู้ให้ข้อมูล D, วันที่ 31 พฤษภาคม 2568) ผู้ให้ข้อมูล D เห็นพ้องว่าเพลงจะยังคงมีบทบาททางการเมืองในอนาคตแม้ในโลกที่มีการสื่อสารหลากหลายช่องทางก็ตามเพราะเพลงมีลักษณะเฉพาะตัวในการกระตุ้นอารมณ์ ความคิด และความจำ ซึ่งสื่ออื่นไม่สามารถทำได้เท่าทันเพลงสามารถเล่าเรื่องได้ภายในระยะเวลาอันสั้นและสามารถเปิดซ้ำได้ในทุกช่วงเวลา ทำให้การสื่อสารทางการเมืองผ่านบทเพลงมีศักยภาพในการขับเคลื่อนความคิดและจินตนาการทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง

ตาราง 7 การวิเคราะห์เปรียบเทียบการสื่อสารทางการเมืองผ่านเพลงของกปปส และ คณะราษฎร 63

ประเด็นเปรียบเทียบ	กปปส	คณะราษฎร 63
ผู้ส่งสาร	สุเทพ เทือกสุบรรณ อดีตรองนายกฯและอดีตนายกฯ ปชป. เป็นแกนนำหลักถ่ายทอดอุดมการณ์ ปฏิเสธเลือกตั้งเรียกร้องสถาปนาประชาชน (The Truth,2021)	แกนนำนักศึกษาและเยาวชน ศิลปินรุ่นใหม่ นักกิจกรรม ถ่ายทอดข้อเรียกร้องปฏิรูปสถาบัน รัฐธรรมนูญ และให้รัฐบาลลาออกผ่านเวทีและโซเชียลมีเดีย (ณัฐวุฒิ,2564)
ผู้รับสาร	กลุ่มอนุรักษ์นิยม ชนชั้นกลาง โดยเฉพาะในเขตเมืองบางส่วนมีแรงจูงใจทางเศรษฐกิจ เช่น ค่าตอบแทน การจัดรถรับส่ง (ผู้ให้ข้อมูล B, วันที่ 22 พฤษภาคม 2568)	คนรุ่นใหม่ นิสิต นักศึกษา ผู้ใช้โซเชียลมีเดียเข้าถึงผ่าน YouTube, TikTok (พงศธร, 2564)) เป็น Pop Culture ที่กระตุ้นการตื่นรู้ทางการเมือง (ผู้ให้ข้อมูล D, วันที่ 31 พฤษภาคม 2568)
เนื้อหาสาร	ปกป้องชาติ ศาสน์ กษัตริย์ต่อต้านรัฐบาลที่ถูกกล่าวหาว่าทุจริตไม่เสนอรูปแบบการเมืองใหม่ (ธนาพล,2563)	เสรีนิยม ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมตั้งคำถามต่ออำนาจเก่าเรียกร้องสิทธิความเท่าเทียมเสนองภาพฝันใหม่ของประชาธิปไตย (ผู้ให้ข้อมูล C, วันที่ 6 มิถุนายน 2568)

เป้าหมายในการเคลื่อนไหว	ปฏิรูปก่อนเลือกตั้ง, ต่อต้านรัฐบาลยิ่งลักษณ์, เรียกร้อง "สภาประชาชน"	ปฏิรูปสถาบัน, แก้ไขรัฐธรรมนูญ, ให้รัฐบาลลาออก, เสรีภาพในการแสดงออก
การสร้างศัตรูร่วม	รัฐบาลยิ่งลักษณ์ ระบอบทักษิณ ถูกทำให้เป็นศัตรูของชาติ	โครงสร้างรัฐรวมศูนย์, ระบบอำนาจเก่า, รัฐบาลประยุทธ์
การใช้เนื้อเพลงขับเคลื่อนมวลชน (ปลุกเร้าอะไร สื่อสารอะไร)	เพลงปลุกใจ ชาติพันธุ์ เช่น เพลง กำนันสุเทพสู้ๆ โดยศิลปินอาสา ใช้ปลุกใจแต่ไม่ได้ตั้งคำถามต่ออำนาจและต่อต้านคอร์รัปชัน	สร้างสรรค์เพลงใหม่ เช่น ประเทศกูมี, ปฏิรูป, คนที่คุณก็รู้ว่าใครใช้วิจารณ์รัฐเสียตีสี่ อำนาจมีบทบาทสร้างวาทกรรมใหม่
Keywords	ชาติ, กำนันสุเทพ, ศีลธรรม, สภาประชาชน, ปฏิรูปก่อนเลือกตั้ง	ประชาธิปไตย, ปฏิรูป, ประเทศกูมี, รัฐสวัสดิการ, คนรุ่นใหม่

ที่มา: ผู้วิจัย. (2568)

จากตาราง 7 นี้เป็นตารางเปรียบเทียบการสื่อสารทางการเมืองผ่านบทเพลงของกลุ่ม กปปส. และคณะราษฎร 2563 โดยชี้ให้เห็นความแตกต่างในมิติของผู้ส่งสาร ผู้รับสาร อุดมการณ์ เป้าหมายทางการเมือง ไปจนถึงการใช้บทเพลงในการปลุกเร้ามวลชน กลุ่มของขบวนการ กปปส. มักยึดถือคุณค่าศีลธรรม ชาติ ศาสนา และสถาบัน ใช้เพลงเพื่อย้ำแนวคิดอนุรักษนิยมส่วนมากมักจะใช้เพลงเก่าหรือเพลง ทำนอง ที่มีอยู่แล้วนำมาปรับเปลี่ยนเนื้อหาใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับบริบททางการเมืองมากขึ้น ส่วนคณะราษฎร 63 สื่อสารผ่าน Pop Culture และโซเชียลมีเดีย เพื่อปลุกการตื่นรู้และเสนอภาพฝันประชาธิปไตยแบบใหม่ที่เปิดพื้นที่ให้เยาวชนและคนรุ่นใหม่มีบทบาทในการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองสามารถแสดงความคิดเห็นจากบทเพลงได้เต็มที่

ตาราง 8 วิเคราะห์เพลงร่วมกันระหว่าง กปปส และ คณะราษฎร 63

ประเด็นเปรียบเทียบ	กปปส	คณะราษฎร 63
เพลงที่ใช้ร่วมกัน		1) เดือนเพ็ญ 2) แสงดาวแห่งศรัทธา 3) เพื่อมวลชน
เป้าหมายในการสื่อสาร	1) ปลุกพลังรักชาติ 2) ต่อต้านการทุจริต	1) เพื่อเรียกร้องประชาธิปไตย

	3) คัดค้านรัฐบาล	2) เรียกร้องเสรีภาพและ อนาคตของลูกหลาน
ผู้ส่งสาร-ผู้รับสาร	ผู้ส่งสาร แกนนำส่งสารผ่านเวที ปราศรัย เพลงเปิดบนเวที ผู้รับสาร มวลชนฝั่งอนุรักษนิยม ชน ชั้นกลาง	ผู้ส่งสาร กลุ่มเยาวชนคนรุ่นใหม่ นักกิจกรรมส่งสารผ่านเวที, MV, สื่อออนไลน์ ผู้รับสาร มวลชนที่ต่อต้าน รัฐประหาร
การตีความปัญหา การเมือง	1) อำนาจรัฐบริหารผิดพลาด และทุจริต 2) เน้นโจมตีรัฐบาลขณะนั้น	1) ปัญหาเชิงโครงสร้าง, อำนาจรัฐแบบอำนาจ นิยม 2) ต่อต้านเผด็จการ, ระบบ อุปถัมภ์
ข้อเสนอต่อการ เปลี่ยนแปลง การเมือง	1) ต้องการปฏิรูปการเมืองโดย ไม่แตะต้องสถาบันสูงสุด 2) คืนอำนาจให้ประชาชน บางส่วน	1) ต้องการปฏิรูปสถาบัน กษัตริย์, ยุบสภา, ร่าง รัฐธรรมนูญใหม่ 2) ต้องการความเท่าเทียม เสรีภาพและอนาคตของ เยาวชน

ที่มา: ผู้วิจัย. (2568)

จากตารางที่ 8 ตารางนี้วิเคราะห์บทเพลงที่ใช้ร่วมกันระหว่างกลุ่ม กปปส. และคณะราษฎร 63 โดยแม้จะมีการเลือกใช้เพลงเดียวกัน คือ เพลงเดือนเพ็ญ แสงดาวแห่งศรัทธา หรือเพื่อมวลชน แต่ทั้ง 3 เพลง กลับมีการตีความและเป้าหมายที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน ฝั่งขบวนการ กปปส. ใช้บทเพลงเพื่อปลุกพลังรักชาติและต่อต้านการทุจริตของรัฐบาล ในขณะที่คณะราษฎร 63 ใช้เพลงเป็นเครื่องมือปลุกความตื่นรู้ทางการเมือง เรียกร้องเสรีภาพและอนาคตของเยาวชนสะท้อนให้เห็นถึงบริบทและอุดมการณ์ที่ต่างกันในการเคลื่อนไหวทางการเมืองผ่านบทเพลงเดียวกัน

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การสื่อสารทางการเมืองและการเคลื่อนไหวผ่านเพลง: การศึกษาเปรียบเทียบ ขบวนการ กปปส. และคณะราษฎร 2563 ได้สำรวจบทบาทของเพลงในการสื่อสารทางการเมืองและการเคลื่อนไหวของสองขบวนการทางการเมืองที่มีความสำคัญในประเทศไทย การวิจัยนี้มุ่งเน้นไปที่การใช้เพลงเป็นเครื่องมือในการสื่อสารทางการเมืองในลักษณะต่างๆ โดยเฉพาะในแง่ของการสร้างความเป็นเอกภาพ การแสดงออกทางอุดมการณ์ทางการเมือง และการกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองจากมุมมองของทั้งสองขบวนการ การศึกษาได้แสดงให้เห็นว่าเพลงไม่ได้เป็นเพียงแค่สื่อในการแสดงออกทางอารมณ์หรือความบันเทิงแต่ยังเป็นเครื่องมือที่มีพลังในการสื่อสารแนวคิดทางการเมืองอย่างชัดเจนและมีผลกระทบในวงกว้าง การใช้เพลงในการสื่อสารทางการเมืองในขบวนการของ กปปส. และขบวนการของคณะราษฎร 63 แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างในลักษณะการสื่อสารผ่านเพลงของแต่ละขบวนการ ขบวนการของ กปปส. มักใช้เพลงเพื่อกระตุ้นความรักชาติและสร้างความสามัคคีในกลุ่มผู้ชุมนุม เช่น เพลงสู้ไม่ถอยซึ่งสะท้อนถึงการต่อสู้เพื่อชาติและประชาชนเพลงนี้สร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้เข้าร่วมชุมนุม โดยกระตุ้นให้พวกเขามีความเชื่อมั่นในเป้าหมายของขบวนการ ขณะเดียวกันขบวนการของกลุ่มคณะราษฎร 63 ใช้เพลงที่มีเนื้อหาทางการเมืองและสังคมที่สะท้อนถึงการวิพากษ์วิจารณ์อำนาจรัฐและการเรียกร้องเสรีภาพ โดยเฉพาะเพลงอย่างประเทศกูมีจากกลุ่ม Rap Against Dictatorship ซึ่งกลายเป็นสัญลักษณ์ของการต่อสู้เพื่อเสรีภาพและการกดขี่จากอำนาจรัฐ เพลงนี้ไม่เพียงแต่สะท้อนถึงความรู้สึกของประชาชนที่ต้องการการเปลี่ยนแปลงแต่ยังเป็นการเรียกร้องให้เกิดการปรับปรุงในโครงสร้างทางการเมืองและสังคม

จากผลการวิจัยพบว่า เพลงที่ใช้ในขบวนการของกลุ่ม กปปส. และขบวนการของกลุ่มคณะราษฎร 63 มีบทบาทสำคัญในการสะท้อนภาพการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเมือง เพลงเหล่านี้ไม่ได้แค่แสดงออกถึงความรู้สึกในเชิงอารมณ์เท่านั้นแต่ยังเป็นเครื่องมือในการสร้างการรับรู้ที่มีผลกระทบในระดับสังคม การสื่อสารทางการเมืองผ่านเพลงจึงมีความสำคัญในเชิงการปลุกจิตสำนึกและการขับเคลื่อนอุดมการณ์ของแต่ละขบวนการการเลือกใช้เพลงในแต่ละขบวนการจึงสะท้อนถึงความแตกต่างทางอุดมการณ์และวิธีการเคลื่อนไหวของแต่ละฝ่าย อย่างขบวนการของกลุ่ม กปปส. มักจะเลือกเพลงที่สะท้อนถึงอุดมการณ์แบบอนุรักษนิยม การเคารพในสถาบันพระมหากษัตริย์และ

การรักษาความเป็นเอกภาพในชาติ ในขณะที่ขบวนการของกลุ่มคณะราษฎร 63 เลือกใช้เพลงที่มีเนื้อหาที่ท้าทายอำนาจรัฐและสะท้อนถึงการปฏิเสธอำนาจที่กดขี่และไม่ยุติธรรม

หนึ่งในสิ่งที่น่าสนใจในงานวิจัยนี้คือการได้เห็นพัฒนาการของการใช้เพลงในขบวนการทางการเมืองโดยเฉพาะในยุคดิจิทัล ซึ่งทำให้เพลงสามารถแพร่กระจายได้อย่างรวดเร็วและเข้าถึงกลุ่มผู้ฟังในวงกว้างผ่านสื่อออนไลน์ เช่น YouTube และโซเชียลมีเดีย การแพร่กระจายของเพลงในโลกออนไลน์ช่วยให้การเคลื่อนไหวของ คณะราษฎร 63 สามารถเข้าถึงเยาวชนและผู้คนที่มาจากหลากหลายพื้นที่ การใช้สื่อออนไลน์ทำให้เพลงกลายเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการสร้างการมีส่วนร่วมจากผู้คนจำนวนมากไม่ว่าจะเป็นการแชร์เพลงในโซเชียลมีเดีย หรือการสร้างแรงบันดาลใจผ่านการร้องเพลงร่วมกันในขบวนการ การศึกษานี้ได้ขยายขอบเขตความรู้ในด้านการสื่อสารทางการเมืองผ่านเพลง โดยแสดงให้เห็นถึงพลังของเพลงในการสร้างการเคลื่อนไหวทางการเมืองที่มีผลกระทบอย่างลึกซึ้ง การใช้เพลงเป็นเครื่องมือในการระดมมวลชนและสนับสนุนการเคลื่อนไหวทางการเมืองได้แสดงให้เห็นว่าเพลงสามารถเป็นเครื่องมือที่มีพลังในการกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมและการศึกษานี้ยังช่วยเติมเต็มช่องว่างในการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของวัฒนธรรมและศิลปะในการขับเคลื่อนการเมืองในสังคมไทย โดยเฉพาะในยุคที่ใช้สื่อดิจิทัลและเทคโนโลยีทำให้เพลงสามารถเข้าถึงผู้คนได้อย่างรวดเร็วและมีผลกระทบมากขึ้น

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยนี้คือการศึกษาต่อไปเกี่ยวกับบทบาทของเพลงในขบวนการทางการเมืองและการขยายขอบเขตการศึกษาไปยังขบวนการทางการเมืองในต่างประเทศเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับอิทธิพลของเพลงในการกระตุ้นการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในบริบทที่หลากหลาย การสำรวจการใช้เพลงในขบวนการทางการเมืองที่มีอิทธิพลจากกลุ่มเยาวชนก็เป็นสิ่งที่ควรให้ความสำคัญ เพราะเพลงที่เกิดจากศิลปินรุ่นใหม่ที่สามารถสะท้อนประเด็นทางการเมืองในมุมมองที่สดใหม่และเข้าถึงกลุ่มคนรุ่นใหม่ได้มากขึ้น ข้อเสนอแนะอีกประการหนึ่งคือการใช้เพลงในขบวนการทางการเมืองเพื่อเชื่อมโยงกลุ่มคนจากหลากหลายภูมิหลังเข้าด้วยกันและกระตุ้นให้เกิดการเคลื่อนไหวที่มีพลังและองค์ความรู้ใหม่จากงานวิจัย 3 ข้อ ดังนี้

- 1) ได้ต่อยอดและถกเถียงประเด็นเรื่องของอุดมการณ์ทางการเมืองและการสื่อสารผ่านบทเพลง งานวิจัยนี้ได้ต่อยอดและถกเถียงประเด็นเรื่องการสื่อสารทางการเมืองที่แฝงอยู่ในบทเพลง ซึ่งเป็นทั้งเครื่องมือปลุกเร้าและพื้นที่ถกเถียงทางอุดมการณ์ระหว่างกลุ่มอนุรักษ์นิยม (กปปส.) และเสรีนิยม (คณะราษฎร 63) โดยชี้ให้เห็นว่าบทเพลงไม่ได้เป็นเพียงสื่อ

ทางอารมณ์ แต่เป็นวาทกรรมการต่อสู้ที่สะท้อนการแบ่งขั้วทางอำนาจในสังคมร่วมสมัย และเปิดพื้นที่ให้เกิดการตีความที่หลากหลายภายใต้บริบทของยุคดิจิทัล

- 2) งานวิจัยได้สร้างกรอบการเปรียบเทียบระหว่างการชุมนุมอนุรักษ์และเสรีนิยมที่ถ่ายทอดผ่านเพลง โดยกรอบนี้แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างของสารทางการเมืองในเชิงอุดมการณ์อย่างชัดเจนกลุ่มอนุรักษ์นิยมมุ่งเน้นการปกป้องชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และต่อต้านรัฐบาลที่ถูกมองว่าทุจริต ส่วนกลุ่มเสรีนิยมมุ่งเรียกร้องสิทธิเสรีภาพ ความเท่าเทียม และการปฏิรูปโครงสร้างอำนาจรัฐ เพลงของทั้งสองฝ่ายจึงทำหน้าที่เป็นพื้นที่การสื่อสารเชิงอัตลักษณ์ที่สะท้อนความเชื่อ ความหวัง และความขัดแย้งทางอุดมการณ์ของผู้คนในยุคเดียวกัน การวิเคราะห์นี้ช่วยสร้างความเข้าใจเชิงเปรียบเทียบระหว่างสองขบวนการผ่านมิติของภาษา ดนตรี และการตีความของผู้รับสารในแต่ละฝ่าย
- 3) งานวิจัยได้สร้างตรรกะถึงสังคมว่าการรับสารจากเพลงในสังคมการเมืองไทยอาจกลายเป็นความทรงจำที่อัดแน่นอยู่ในฟองสบู่ที่สามารถกระจายต่อไปเรื่อยๆ แม้การชุมนุมจะจบลงเพลงยังคงถูกเปิด ฟังและเล่าซ้ำทำให้สารการเมืองยังคงขับเคลื่อนไปได้ตลอดเวลาและการร้องเพลงในมือยังเป็นมากกว่าการฟัง เพราะมันเชื่อมอารมณ์กับผู้เข้าร่วมด้วย เช่น การพยักหน้า การตะโกนร้องตามหรือกอดคอกัน เพลงจึงกลายเป็นสัญลักษณ์ของการมีส่วนร่วม

บรรณานุกรม

รายการอ้างอิง

- กรุงเทพธุรกิจ. (2557). *ลำดับเหตุการณ์ปะทะ'สะพานผ่านฟ้า*. เข้าถึงได้จาก https://www.bangkokbiznews.com/politics/564081?utm_source=chatgpt.com
- กรณพร เชษฐพยัคฆ์ และอัษฎาวุธ บุญฤทธิศักดิ์. (2564). *#WhatHappeningInThailand และแล้วความหวังก็ปรากฏ*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: แชลมอน และ The MATTER.
- ขจร ฝ้ายเทศ. (2548). *การสื่อสารทางการเมืองในเพลงลูกทุ่งไทย พ.ศ. 2507-2547*. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (สื่อสารมวลชน)). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- คมมาร์ต กิตติยารักษ์. (2557). *คำปราศรัยของแกนนำคปท. เวทีข้างทำเนียบรัฐบาล วันที่ 18 มกราคม 2557*. เข้าถึงได้จาก <https://www.youtube.com/watch?v=7mMpJaIQBs4>
- คมสัน เศวตมาลย์. (2526). *เพลงเพื่อชีวิตกับการปฏิบัติประชาธิปไตย*. (รายงาน). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ชิษณุพงศ์ อินทร์แก้ว และ เมลิมศักดิ์ พิกุลศรี. (2562). *การจัดวางความคิดทางการเมืองในเพลงชาตินิยมหลังรัฐประหาร 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557*. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด*, 14(1), 261-271.
- ธันยนันท์ จันทรทรงพล และ จักรี ไชยพินิจ. (2562). *บทเพลงเพื่อการสื่อสารทางการเมืองในสมัยพลเอกประยุทธ์ จันทรโอชา*. (รัฐศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ฐิติกร สังข์แก้ว. (2559). กปปส. เข้าถึงได้จาก https://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=%E0%B8%81%E0%B8%9B%E0%B8%9B%E0%B8%AA.&utm_source=chatgpt.com
- นันทพร วงษ์เชษฐา. (2563). *การสื่อสารทางการเมือง :มิติตะวันตก*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ประจักษ์ ก้องกีรติ. (2560). *ธรรมาธรรมะสงคราม ความรุนแรงเชิงศีลธรรมและอนารยะชัดขึ้น: การเมืองอัตลักษณ์ของ “คนดี” ในวิกฤตการเมืองไทย (2556-2557)*. (รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์). สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.
- ประภาส ปันตบแต่ง. (2552). *กรอบการวิเคราะห์ขบวนการทางสังคม*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิไฮน์ริค เบิลล์ สำนักงานภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้.

- พันธวัฒน์ เศรษฐวิไล. (2561). จาก 'คืนความสุข' ถึง 'ประเทภูมิ' : จำหละวาทกรรมการเมืองยุคคสช. กับ อิสระ ชูศรี. เข้าถึงได้จาก https://www.the101.world/isara-interview/?utm_source=chatgpt.com
- พีรณัฐ กัลวิชา และ อติพล อัจฉรสพันธ์. (2564). การสื่อสารประเด็นทางการเมืองผ่านบทเพลงกลุ่มดนตรีฟังกัในช่วงปี พ.ศ. 2557-2562. *วารสารศาสตร์*, 14(3), 184-215.
- เพ็ชรรัตน์ ไสยสมบัติ. (2555). การเคลื่อนไหวทางสังคมในบริบทของสังคมไทย. *วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 15, 144-151.
- เพ็ญพิมพ์ พวงสุวรรณ พรนภา ธนโพธิวิรัตน์ ผกามาศ ชัยรัตน์ และเกริกกิต ชัยรัตน์. (2563). วัฒนธรรมอีสานผ่านบทเพลงลูกทุ่งไทย. *วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น* 6(3), 139-156.
- วรุณ ฮอลลิงก์. (2536). การวิเคราะห์เพลงเพื่อชีวิตระหว่าง พ.ศ. 2516-2534. (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วาสนา นาน่วม. (2557). *ลับ ลวง พราง ภาค 8: อวสานยิ่งลักษณ์*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: มติชน.
- ศิริรัตน์ พิสัยเลิศ. (2563). การสื่อสารทางการเมืองผ่านบทเพลงของพงษ์สิทธิ์ คำภีร์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2534-2555. *วารสารการบริหารรัฐกิจและการเมือง*, 6(1), 88-121.
- สมชาย ศรีสันต์. (2561). *ว่าด้วยกรวิเคราะห์วาทกรรมแนววิพากษ์ (On Critical Discourse Analysis)*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สมมติ.
- สมชัย ภัทรธนานันท์. (2563). ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมจากมุมมองของแนวคิดการให้ความหมาย. *วารสารสถาบันวิจัยพหุวัฒนธรรม*, 7(1), 211-220.
- สุรีย์รัตน์ บำรุงสุข. (2551). มองภาษาและวัฒนธรรมลาวผ่านบทเพลง. *วารสารมนุษยศาสตร์*, 15(1), 14-26.
- อานันท์ เกียรติสารพิภพ. (2563). *คณะราษฎร*. เข้าถึงได้จาก https://parliamentmuseum.go.th/ar63-People_team.html?utm_source=chatgpt.com.
- อากาศร โจรนบุรานนท์. (2553). *การสื่อสารทางการเมืองผ่านบทเพลงเพื่อชีวิต กรณีศึกษาวงคาราวานและคาราบาว*. (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต แขนงวิชาการเมืองการปกครอง สาขาวิชารัฐศาสตร์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- Activist Laboratory Thailand. (2021). จากจิ๊กซอว์ชิ้นเล็กๆ สู่ภาพฝันสังคมใหม่องค์ประกอบของ ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม. เข้าถึงได้จาก <https://actlab.protestista.com/jigsaws-to-the-star/>
- Barker-Plummer, B. (2002). Producing Public Voice: Resource Mobilization and Media Access in the National Organization for Women. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 79(1), 188–205.
- BBC News ไทย. (2020). “ธรรมศาสตร์จะไม่ทน” ยื่นข้อเรียกร้อง 10 ข้อแก้ปัญหาว่า ด้วยสถาบัน กษัตริย์ นัดชุมนุมอีกครั้ง 12 ส.ค. เข้าถึงได้จาก <https://www.bbc.com/thai/thailand-53727597>
- Crossman, A. (2020). What Is the Resource Mobilization Theory. Retrieved from <https://www.thoughtco.com/resource-mobilization-theory-3026523>
- Cress, D. M., & Snow, D. A. (1996). Mobilization at the Margins: Resources, Benefactors, and the Viability of Homeless Social Movement Organizations. *American Sociological Review*, 61(6), 1089–1109.
- Habermas, J. (1989). *The Structural Transformation of the Public Sphere: An Inquiry into a Category of Bourgeois Society*. The MIT Press.
- Hall, S. (1980). *Encoding/decoding*. London: Routledge.
- ILaw. (2557). สรุปสถานการณ์ปี 2557: การขัดขวางการใช้สิทธิโดยภาคประชาชน ที่ปูทางสู่การยึด อำนาจและการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างกว้างขวาง. เข้าถึงได้จาก https://www.ilaw.or.th/articles/34954?utm_source=chatgpt.com
- Lee, N. (2018). The Four Types of Social Movement. Retrieved from <https://nicklee3.medium.com/the-four-types-of-social-movements-8db910192573>
- MGR Online. (2014). กบฏ ‘ฮ็อฟ พงษ์พัฒน์’ ขึ้นเวทีลั่นไม่ยอมทำผิด. เข้าถึงได้จาก https://mgronline.com/entertainment/detail/9570000012558?utm_source=chatgpt.com

- McCarthy, J. D., & Zald, M. N. (1977). resource Mobilization and Social Movements: A Partial Theory. *American Journal of Sociology*, 82(6), 1212–1241.
- MGR Online. (2014). คำปราศรัยของแกนนำคปท. เวทีข้างทำเนียบรัฐบาล วันที่ 18 มกราคม 2557. เข้าถึงได้จาก <https://www.youtube.com/watch?v=7mMpJalQB4>
- MGR Online. (2013). เกาะติดสีสัน ‘ต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม’ บนเฟซบุ๊กไทย. เข้าถึงได้จาก <https://mgronline.com/cyberbiz/detail/9560000137288>
- MGR Online. (2013). ปลุกพลังมวลชน“ลุกขึ้นสู้”กับบทเพลงต่อสู้ของ“คาราวาน” ในยุคมารครองเมือง/บอน บอระเพ็ด. เข้าถึงได้จาก https://mgronline.com/entertainment/detail/9560000138161?utm_source=chatgpt.com
- Pattara Chompooming and Non Naprathansuk. (2017). The Role of Political Party and Political Movement in Thailand: A Case Study on People’s Alliance for Democracy (PAD) and People’s Democratic Reform Committee (PDRC). In *The Asian Conference on Education 2017 Official Conference Proceedings*. IAFOR.
- Root, C.A. (1990). Theory of Social Movements: Theory for Social Movements. *Philosophy and Social Action*. 16(4), 5-17.
- Sanook News. (2557). คำต่อคำ ปราศรัยล่าสุด แดงโม ภัทรธิดา ขาวเนื้ตวิพากษ์! เข้าถึงได้จาก <http://news.sanook.com/1396059/>
- Thai PBS. (2022). 5 ทศวรรษ “คนกับควาย” คีตกกรรมความจน และชนชั้น. เข้าถึงได้จาก https://theactive.thaipbs.or.th/read/the-art-of-poverty-ep2?utm_source=chatgpt.com
- The Momentum Team. (2022). 24 พฤศจิกายน 2556: กปปส. ชุมนุมใหญ่ครั้งแรก. เข้าถึงได้จาก <https://themomentum.co/otd-24-nov-2013/>
- The Standard Team. (2021). ย้อน Timeline กลุ่ม ‘ราษฎร’ จากปี 2563 และการต่อสู้ที่ยังไม่จบ. เข้าถึงได้จาก <https://thestandard.co/people-party-2020-gathering-timeline-for-a-long-fight/>